ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
А. С. ПУШКИН НОМИДАГИ ТИЛ ВА АДАБИЁТ ИНСТИТУТИ

АЛИШЕР НАВОИЙ

ЛИСОНУТ-ТАЙР

Илмий-танқидий текст

Тайёрловчи:
Шарафиддин ЭШОНХЎЖАЕВ

Дорогому
Иосифу Самойловичу
на память —
18.IV.66.
Ташкент.

ЎЗБЕКИСТОН ССР „ФАН" НАШРИЁТИ
ТОШКЕНТ·1965

МУНДАРИЖА

„Лисонут-тайр"нинг яратилиш тарихига доир 3
„Лисонут-тайр"нинг илмий-танқидий тексти ҳақида 11
„Лисонут-тайр"нинг илмий-танқидий текстини тузишда фойдаланилган қўлёзма фондлари 25
„Лисонут-тайр" нинг илмий-танқидий текстини тузишда фойдаланилган қўлёзма нусхаларининг тавсифи 30
Текст танқиди 40
„Лисонут-тайр"нинг илмий-танқидий текстини тузишда қабул қилинган принцип 50
„Лисонут-тайр"нинг илмий-танқидий тексти 53

На узбекском языке

АЛИШЕР НАВОИ

Язык птиц

(Научно-критический текст)

Издательство „Наука" УзССР
Ташкент — 1965

Муҳаррир *А. Аҳмадхўжаев*
Рассом *В. Тий*
Техмуҳаррир *З. П. Горьковая*
Корректор *Ҳ. Саъдуллаева*

Р11520 Теришга берилди 2/II-65 й. Босишга рухсат этилди 27/VII-65 й. Формати 70×90¹/₁₆=8,87 қоғоз л. 20,76 босма л. Нашриёт л. 18,5 Тиражи 1000 Баҳоси 1 с 33 т. Муқоваси 20 т.

ЎзССР „Фан" нашриётининг босмахонаси 2-Високовольт кўчаси. 21.
Заказ № 267. Нашриёт адреси: Гоголь кўчаси, 70.

UNIV
LEIDEN
BIBL.

«ЛИСОНУТ-ТАЙР»НИНГ ЯРАТИЛИШ ТАРИХИГА ДОИР

Буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий қарама-қаршиликларга тўла ва ижтимоий-сиёсий воқеаларга бой бўлган XV асрда яшаб ижод этди. Бу даврда мамлакатда ўзаро урушлар кўпайган, синфий зулм ҳам кучайган бўлиб, бу эса халқ ва мамлакат манфаатларига мислсиз даражада зарар келтирмоқда эди.

Мовароуннаҳр ва Хуросонда феодализмнинг маънавий таянчи бўлган дин ва унинг ҳомийлари мамлакатда юз берган ҳар қандай прогрессив ҳаракатни таъқиб остига олар ҳамда бу ҳаракатни йўқ қилиб юбориш учун жон-жаҳдлари билан кураш олиб борар эдилар.

Ишлаб чиқариш кучлари ва ишлаб чиқариш воситалари феодал ва руҳонийлар ҳамда катта ер эгаларининг қўлида бўлган ана шу даврда меҳнаткаш халқни нодонлик ва жаҳолатда сақлашга ҳаракат қилинар, диний илм феодал ва руҳонийлар манфаатини ҳимоя қилар, унинг самараларидан ҳам шуларнинг ўзи баҳраманд бўлар эдилар.

Ана шундай шароитда яшаган Алишер Навоий ўзининг ҳаёти ва ижодида қийин сиёсий-ижтимоий йўлни босиб ўтди ва мамлакатда тинчлик-осойишталик ўрнатиш ва халқ аҳволини яхшилаш учун тинмай, умрининг охиригача кураш олиб борди. У давлат ва жамият миқёсида катта мавқени эгаллагач, ўз имконияти доирасида иншоотлар қуриш ишларини йўлга қўйди; мамлакатда ҳаммом, касалхона, мадраса, кутубхоналар қурдирди.

Ижодий ишга эрта киришган Навоий поэзия, айниқса, достончиликда катта ютуқларни қўлга киритди.

Ёшлигидан Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асарига жавоб ёзишни мақсад қилиб юрган Навоий бу ишни ижодий фаолияти ниҳоятда камолотга етган ва шеърий санъатда жуда ҳам катта тажриба орттирган даврда, саломатлигининг ёмонлашганига ҳам қарамай, умрининг охирларида, жуда қисқа муддатда амалга оширади. Навоий бу асарини мамлакатда ички ва ташқи вазият оғирлашган бир даврда яратди.

«Лисонут-тайр» асари фалсафий жиҳатдан мураккаб, чуқур мазмунли бўлиб, адабий санъати ҳам ниҳоятда етукдир[1]. Шунинг учун ҳам, бу асар Навоийнинг ижоди, ҳаёти ва дунёқарашида олдинги ўринлардан бирини эгаллаб, унинг ижодига маълум даражада якун ясайдиган асар ҳамдир. Бу достон Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асари характери жиҳатидан принципиал фарққа эга бўлиб, гуманистик ва ватанпарварлик руҳида ёзилган етук асардир.

Навоийнинг ўзи ҳам бу ҳақда «Муҳокаматул-луғатайн» асарида шундай деб ёзади: «Чун «Лисонут-тайр» алҳони била тараннум тузупмен, қуш тили ишорати била ҳақиқат асрорин мажоз суратида кўргузубмен»[2]. Профессор В. Й. Зоҳидовнинг ҳақли равишда уқтиришича, Алишер Навоий бу асарида Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр»и принципларига кўп жиҳатдан қарши боради ва гуманизм принципларида содиқ қолади[3].

Шоир ўз олдига қўйган ғояларни куйлаш маҳорат ва тажриба талаб қилганини, бунга фақат умрининг охирида бир қанча катта асарлар ёзиб, ундан кейингина бу асарни ёзишга киришганлигини ва орзусига эришганлигини авторнинг ўзи шундай ҳикоя қилади:

Ондин ўзга сўзга майлим оз эди,
Қуш тили бирла кўнгул ҳамроз эди.
Турк назмида чу мен тортиб алам,
Айладим ул мамлакатни якқалам.
Тўрт девон бирла назми панж ганж,
Даст берди чекмайин андуҳу ранж.
Назму насрим котиби тахминшунос,
Ёзса юз минг байт этар эрди қиёс.
Мунчаким назм ичра қилдим иштиғол,
Хотиримдин чиқмас эрди бу хаёл[4].

«Лисонут-тайр» унча катта бўлмаган ҳамд ва наът билан бошланади.

Қунлардан бир кун гулистон, ўрмон, денгиз, саҳро қушлари ҳаммаси ўз ҳунарини кўрсатиш, сайраш, қўшиқ айтиш учун бир манзилга йиғиладилар. Бу ўлтириш тамом бўлса, осмонда учиб-учиб ўйнамоқчи бўладилар. Лекин бу ўлтиришда ҳеч қандай тартиб-интизом ўрнатиб бўлмайди. Ҳар бир қуш қандай жой тўғри келиб қолса, шу ерда ўлтираверади. Биронтасининг ҳам белгиланган жойи бўлмайди; қузғун тўтидан ҳам юқорироқ жойга чиқиб ўлтиради, булбул билан қумри эса қарғадан

---

[1] Бу асар ҳақида проф. Воҳид Зоҳидовнинг «Ўзбек адабиёти тарихидан» китобига киритилган «Навоийнинг «Лисонут-тайр» асари» деган мақоласини кўринг. Тошкент, 1961 йил.

[2] Алишер Навоий, Танланган асарлар, III том, Тошкент, 1948, 93-бет.

[3] В. Захидов, Мир идей и образов Алишера Навои, Ташкент, 1961, стр. 290.

[4] Алишер Навоий, Лисонут-тайр, ЎзССР ФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фонди, инв. № 3599, 33-варақ.

ҳам паст жойга тушиб кетадилар. Ғоз ҳам бургутдан баландда ўлтиради. Яна қайсидир қуш товуснинг олдидан унга писанд ва эътибор қилмасдан ўтиб кетади.

Хуллас, бу ўлтиришда жойнинг тўрида, қалинида ўлтириши лозим бўлганлар пастда қолиб кетади, ёмонлар, ҳурматсизлар яхши жойларни эгаллаб оладилар. Шу билан бирга, ҳамма ўз ҳолига ташлаб қўйилади, тартиб-интизом бўлмайди. Хўрланиш, тартибсизликлар орқасида қушларнинг ўртасида жанжал-тўполон кўтарилади. Бунда ҳеч ким бир-бирини аямайди. Ҳамма ўз-ўзини ҳимоя қилади. Натижада ҳаммалари бир фикрга, яъни агар уларнинг орасида одил ва доно бир подшо бўлса эди, ана шундай адолатсизликлар, бир-бирининг ҳуқуқини поймол қилишлар бўлмаган бўлур эди, деган хулосага келадилар. Бундай подшонинг йўқлигидан улар хафа бўладилар ва унга эришишни орзу қиладилар. Шунинг учун уларнинг ҳаммаси ўз орзуларини рўёбга чиқаришга ҳаракат қилмоқчи бўладилар.

Тарихдан бизга маълумки, XV асрнинг охирларида мамлакатда сиёсий ва иқтисодий аҳвол анча оғир эди. Саройдаги ҳар хил фитналар ҳамда султон Ҳусайн Бойқаронинг маишатга берилиб кетиши, вилоят ҳокимларининг султон Ҳусайн давлатига қарши чиқиши, шаҳзодалар ўртасидаги шахсий алоқаларнинг бузилиши ҳамда шоҳ билан шаҳзодалар ўртасидаги алоқаларнинг ёмонлашиши шу даврда ниҳоятда кескин тус олган эди.

Ўша замондаги феодал келишмовчиликлар Ҳусайн Бойқаро давлатини заифлаштирмоқда эди. Ҳусайн Бойқаро билан унинг катта ўғли Бадиуззамон ўртасида низо чиқиб, бу ҳарбий тўқинишгача бориб етади. Бўлаётган ихтилофларга бошқа шаҳзодалар ҳам қўшилмоқда эдилар.

Темурийлар ҳокимияти кейинги йилларда ғоят тарқоқ ҳолга келиб қолган бўлиб, султон Ҳусайн Бойқаро итоатсиз шаҳзодалар ва ўзбошимча амирлар билан ҳам тўхтовсиз кураш олиб боришга мажбур бўлди.

Алишер Навоий Ҳусайн Бойқарони ўғиллари ва ҳокимлар билан яраштиришга кўп уринади. Лекин Навоийнинг бу ҳаракатларини сарой атрофидаги реакцион доиралар қўллаб-қўлтиқлаш ўрнига унга қарши ҳаракат қилар эдилар. Чунки одатда феодаллар бундай жанжаллардан манфаатдор эдилар.

Эскидан хизмат қилиб келаётган аристократия султон Ҳусайн ва унинг ўғиллари атрофида тўпланиб, ота билан бола ўртасидаги сиёсий жанжални кучайтириб, гоҳ у тарафдан, гоҳ бу тарафдан катта-катта ҳадя ва тортиқлар олар эдилар. Мамлакатдаги урушлар, оғир солиқлар иқтисодий ҳаётга таъсир қилмасдан қолмас эди. Ҳусайн Бойқаро саройининг ўзида ҳам вазият яхши бўлмагани ҳолда иш бошида вазир Мажиддин ўлтириб, умрининг охиригача Ҳусайн Бойқаро билан Алишер Навоий ўртасидаги муносабатни бузишга ҳаракат қилди. Мажиддин шоҳнинг ожиз томонларини яхши билар ҳамда мумкин қадар кўпроқ солиқ-

лар солиб, шоҳга яхши кўринишга ҳаракат қилар, шу билан бирга, унинг ўзи ҳам бу солиқлардан манфаатдор эди.

Навоий «Мажолисун-нафоис»да бу ҳақда «Маждиддин Муҳаммад бузуғлиғидаким аҳволиға футур етмаган киши қолмади», деб ёзган эди[5]. Чунки Маждиддин фаолияти туфайли чиқарилган кўп солиқлар оқибатида талай қишлоқлар хонавайрон бўлди, кўп деҳқонлар оилалари билан бошқа томонларга кўчиб кетишга мажбур бўлди.

Ҳусайн Бойқаронинг бошқа вазири Низомулмулк бўлса Маждиддин билан келишолмас, айни замонда Алишер Навоийга ҳам терс эди.

«Ўзбекистон ССР тарихи» асари авторларининг кўрсатишича, «Алишернинг укаси Дарвешали Балхда султон Ҳусайнга қарши қўзғолон кўтарганда... Низомулмулк шоирни ёмон кўрадиган одамлар томонига ўтиб олди ва бу одамлар Дарвешалининг қўзғолонида Алишер Навоийнинг қўли бор деб, султонга чақдилар»[6].

Бадиуззамоннинг ўғли Мўмин Мирзо асир олингандан кейин Низомулмулк Хадича бегим билан тил бириктириб, Ҳусайн Бойқаронинг кечаси мастлигидан фойдаланиб, Мўмин Мирзони қатл қилиш тўғрисидаги фармонга қўл қўйдириб олади ва Мўмин Мирзо қатл қилинади. Шу воқеадан кейин Низомулмулкнинг ўзини ҳам ўлдириб юборадилар.

Саройдаги ана шундай фириб-найрангларга ён босган Ҳусайн Бойқаро Алишер Навоийни Ҳиротдан узоқлаштириб, Астрободга ҳоким қилиб юборди. Алишер Навоий Ҳиротдан кетгандан кейин унинг кўп ёр-дўстлари, илм-фан аҳллари, шоирлар унинг кетидан Астрободга йўл оладилар. Ҳатто, вазир Афзалиддин ҳам Астрободда қолган солиқни ундириш баҳонаси билан Ҳиротдан Навоийнинг ҳузурига жўнайди.

Ҳусайн Бойқаро умрининг охирида майшатга берилиб, мамлакат ишларини ўз ҳолига ташлаб қўйди. Хуллас, бутун мамлакатда тўс-тўполон авжига чиқди. Яхшилар қувғинда, олчоқлар, ёмонлар иззат-ҳурматда бўлиб, яхши жойларни эгаллаб олдилар. Ҳукмрон доиралар фақат ўз фойдаларинигина ўйлар эдилар.

Алишер Навоийнинг «Лисонут-тайр» асари мамлакатда ана шундай тўс-тўполонлар рўй бераётган даврда ёзилгани сезилиб турибди. Бу асарда, дейди профессор В. Зоҳидов, ўша жамиятнинг муҳим томонлари ва ижтимоий ҳаётдаги аниқ воқеаларнинг акси кўрсатилди[7]. Асар қаҳрамонлари ҳар хил қушлар бўлса ҳам, лекин уларнинг ҳаракати замирида ўша замондаги ижтимоий ҳаёт ва ундаги одамлар фаолияти ифодаланган.

---

[5] Алишер Навоий, Мажолисун-нафоис, Тошкент, 1961, 188-бет.
[6] «Ўзбекистон ССР тарихи», I том, биринчи китоб, Тошкент, 1956, 416—417-бетлар.
[7] В. Захидов, Мир идей и образов Алишера Навои, Ташкент, 1960, стр. 279.

Ўлтурурда чунки ойин йўқ эди,
Ҳар биринінг ўрни таъйин йўқ эди.
Юқори ўлтурди тўтидин калоғ,
Булбулу қумридин ул янглиғки зоғ.
Ҳод сунғурдин бийик тутди мақом,
Юртожи товус уза қилди хиром.
Чун ҳунарвар узра чиқди беҳунар,
Тоздин қолди қуйироқ тожвар.
Ҳайли ашраф эттилар зоҳир низоъ,
Қилмади ул сўзга арзол истимоъ.
Тушди қушлар ичра ғавғо ҳар тараф,
Можаро бирла муҳоко ҳар тараф.
Бир-биридин ўтмади ул можаро,
Ҳар дам ошди можаро ул хайл аро.
Бўлдилар муҳтож охир ул гуруҳ
Қим агар бўлса шаҳи соҳиб шукуҳ[8].

Қушларнинг ўртасида ана шундай тўс-тўполон, кўнгилсиз вазият рўй бериб турганда, Ҳудҳуд (попишак) ўртага тушиб, подшо бўлишга лойиқ бўлган афсонавий қуш — Симурғдан хабар беради. Қушлар Ҳудҳуддан Симурғнинг сифат белгиларини, қайси ерда туришини ва унга қандай қилиб етишиш мумкинлигини сўрайдилар. Ҳудҳуд уларнинг саволларига ниҳоятда усталик билан жавоб беради. Шу билан у қушларда Симурғга нисбатан ҳавас ва интилишларини зўрайтиради. Қушлар Ҳудҳуднинг сўзига кириб, Симурғга етишиш учун йўлга чиқишга ошиқадилар.

Ниҳоят, улар Симурғни излаб йўлга тушадилар, йўлнинг биринчи кунларидаёқ қушларнинг ўртасида чарчаш натижасида иккиланиш юз бера бошлайди. Натижада улар ўзларининг олдинги яшаб турган жойларига қайтиш хаёлига ҳам тушиб қоладилар. Улар бирин-кетин Ҳудҳуднинг олдига бориб, касалликларини ва дам олишлари лозим эканлигини айтиб, бу сафардан бош торта бошлайдилар.

Ҳудҳуд ҳамма қушларни тўплаб, сафарни давом эттириш учун халал бераётган қийинчиликнинг сабабини аниқлайди. Кейин у қушларнинг саволларига жавоб бериб, ўз фикрини ҳар хил ҳикоячалар билан асослайди ва қушларни сафарга рағбатлантиради.

Ҳудҳуд Симурғга етишиш учун қийинчилик, тўсиқларни енгиш, оғирликларга чидаш лозимлигини айтади. Яна Ҳудҳуд буни яхшироқ англатиш учун Шарқда машҳур бўлган «Шайх Санъон» ҳикоясини айтиб беради. Ҳикояда Шайх Санъон христиан черковидаги ўз севгилисига етишиш учун ислом динидан чиқиб қанча қийинчиликларга дуч келса ҳам унга чидайди. Ҳудҳуднинг бу ҳикояни нақл қилиши, қушларнинг яна сафарни давом эттиришига далда беради.

---

[8] Алишер Навоий, Лисонут-тайр, ЎзССР ФА Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фонди, инв. № 3599, 7-варақ.

Симурғга етишиш учун оғир, машаққатли йўлни босиб ўтишда қушлар тўдасига бошлиқ керак бўлади, бунинг учун қуръа ташлайдилар, бу Ҳудҳуд номига чиқади. Энди Ҳудҳуд барча қушларнинг расмий бошлиғи бўлади. Қушлар йўлга тушишдан олдин ўзларининг бошлиқлари бўлган Ҳудҳудга яна бир қанча саволлар берадилар. Ҳудҳуд саволларнинг ҳаммасига жавоб бериб, уни ҳикоячалар билан асослашга ҳаракат қилади.

Алишер Навоий мамлакатдаги ҳар хил сиёсий ҳаракат ва урушлар халқ оммасини оғир аҳволга солишини кўрди ҳамда ҳокимиятнинг ёмон аҳволда эканини яхши тушунди. Навоий доимо Ҳусайн Бойқаро ва унинг ўғилларини бирликка чақирди, давлат аппаратини ўткинчи кишилардан тозалашни, халқнинг осойишталигини тарғиб қилар эди. Шоир султонга унинг сиёсий йўли ва қилаётган хатти-ҳаракатларининг ҳаммаси хатарли эканлигини рамз билан уқтиришга интилди.

Алишер Навоий давлатнинг парчаланиб кетишига қарши бўлиб, у одил, доно подшо бошчилигида бирлашган йирик давлат тузишга зўр бериб даъват қилар эди.

Навоий бошлиқ илғор кучлар мамлакатнинг иқтисоди ва маданиятини тараққий қилдира оладиган қудратли давлат тузмоқ учун жуда кўп куч сарф қилдилар. Улар фирибгар феодаллар ва ўзбошимча шаҳзодаларга, сарой ҳаётини ичдан бузаётган ёки марказий ҳокимиятнинг бурдини кетказишга уринаётган сарой фитначиларига қарши, халқ оммасини хонавайрон қилаётган олчоқ амалдорларнинг зулмига қарши кураш олиб бордилар. Ҳусайн Бойқаро ўз ҳукмронлигининг йигирма йили давомида Навоий бошлиқ тараққийпарвар кучларга ён босган бўлса ҳам кейинчалик у тескаричи кучларнинг таъсирига берилиб, аста-секин илғор кучларни давлатни идора қилишдан четлаштирибгина қолмасдан, ҳатто, уларни пойтахтдан узоқлаштириш тадбирларини ҳам кўра бошлади.

Алишер Навоий илм-маърифат асосида қурилган давлат барпо қилиш идеалига хизмат қилишни ўзи учун шарафли иш деб билар эди. У мамлакатни одил подшо томонидан бошқарилишини орзу қилар эди. Ана шундай идеал подшо бўлиши учун Навоий Ҳусайн Бойқаро ва унинг ўғилларини бирлашишга чақирди. Ана шу йўл билан ҳар қандай адоватга, ўзаро низо ва фитналарга чек қўймоқчи, мамлакатда тартиб ўрнатмоқчи бўлди.

Бу «Лисонут-тайр» асарида қушларнинг тили билан шундай берилган:

Ҳар гуруҳ эрди ўзига чун азиз,
Истади борча шаҳи соҳиб тамиз.
Йўқлуғидин борча маҳзун бўлдилар,
Ҳар бир ўз ҳолиға мағбун бўлдилар[9].

---

[9] Ўша қўлёзма, 8-варақ.

Лекин иқтисодий жиҳатдан кучсиз, сиёсий жиҳатдан бўлиниб кетган мамлакатда, анархия чексиз давом қилаётган феодализм даврида «одил подшо» идеясини амалга ошириб бўлмас эди.

Достонда Ҳудҳуд Симурғга етишиш учун етти водийдан ўтиш лозимлигини айтади.

Бу водийларнинг биринчиси, талаб водийси, иккинчиси, ишқ водийси, учинчиси, маърифат водийси, тўртинчиси, истиғно водийси, бешинчиси, тавҳид водийси, олтинчиси, ҳайрат водийси, охирги еттинчиси, фақр ва фано водийсидир. Бу водийлардан ўтишда қушлар жуда кўп қийинчилик ва азобларга дучор бўлиши керак.

Ўттизта қуш Ҳудҳуднинг йўлбошчилигида йўлга чиқиб, кўп машаққатлар билан талаб, ишқ, маърифат, истиғно, тавҳид, ҳайрат, фақр ва фано водийларини босиб ўтадилар. Қушлар бутун борлиқдан, табиатдан, ўзликдан воз кечган эдилар, лекин учиб келиб кўрсаларки, у ерда ўзларидан бошқа, яъни ўттиз қушдан бошқа ҳеч қандай қуш, ҳеч қандай Симурғ йўқ экан. «Симурғ» форсча-тожикча «ўттизта қуш» деган маънони англатган бўлиб, маълум бўладики, улар қандайдир афсонавий қуш — Симурғни эмас, балки ўзларини қидирган эканлар.

Буни сўз ўйини воситаси билан Алишер Навоий шундай ифодалаган:

Ким қилиб Симурғ ўттуз қуш ҳавас
Ўзларин кўрдилар ул Симурғу бас[10].

Асарнинг кульминацион нуқтаси ҳам шудир. Бу билан Алишер Навоий ўз даври учун муҳим бир гуманистик фалсафий фикрни илгари сурмоқчи бўлди. У мистик сўфийларнинг Симурғ ҳақидаги тушунчалари ўтакетган афсонавий нарса эканлигини кўрсатиб беради. Қушлар шунча учсалар, қанот қоқсалар ҳам ҳеч қандай шахсий ўзликларини йўқотмадилар, Симурғнинг васлига етмадилар, балки мистик сўфийлар айтган Симурғ ўрнида улар ўзларини, яъни ўттиз қушни кўрдилар. Бу шоирнинг ушбу асарни яратишдаги кузатган асосий мақсадидан бири эди.

Шу даврдаги ҳар хил оқимлар, сўфийлар ҳамда уларнинг ҳар турли тоифаларидан бўлган дарвешлар, нақшбандийлар «яратганни даргоҳига йўл очамиз», деб бутун мамлакат аҳолисини жоҳилликда сақлаш учун уларнинг мияларини бемаъни тушунчалар ва хурофотлар билан заҳарлаб, мамлакатда энг реакцион роль ўйнайдилар. Булар кишиларни дунёдан, ҳаётдан, дунёни илмий асосда билишдан чалғитдилар ва уларнинг онгларини заҳарладилар. Шу билан маданият ва маърифатга, илм-фанга қарши тарғибот юргиздилар; илм-фан аҳлларини ҳар хил йўллар билан йўқ қилиб юборишга ҳаракат қилдилар.

Хуросон ва Мовароуннаҳрда бу реакцион гуруҳлар ўзлари учун ниҳоятда кўп бойлик орттириб, катта феодал, бой савдогарлар даражасига

---

[10] Ўша қўлёзма, 34-варақ.

етган бўлсалар ҳам, кишиларни бу дунё вақтинчалик, ўткинчи дунё, бу дунёда тортаётган бутун азоб-уқубат ва кулфатнинг роҳатини охиратда кўрасан деб, ташвиқот юритдилар. Уларнинг фикрича, дунёдаги ҳамма нарса олдиндан белгиланиб қўйилган. Шунинг учун буни ҳеч бир нарса ва ҳеч ким ўзгартира олмайди. Бу дунёда меҳнат аҳли ҳукмрон синфга хизмат қилиши керак, деб тарғибот олиб борганлар.

Улар инсон ҳар қандай қийинчиликларга кўникиши керак, деб уқтирганлар.

Шундай қилиб, қашшоқ халқнинг баданига зулукдек ёпишиб олган мистик оқимлар эксплуатацияни кучайтириш қуроли сифатида эзувчи синфларга хизмат қилар эдилар.

Ўз даври қарашларидан юқори кўтарила олган Алишер Навоий бу мистик таълимотларни яхши билгани сабабли, унга бефарқ қарай олмас эди. Шунинг учун ўзининг «Лисонут-тайр» асарида бу таълимотларга зид бўлган ўз фикрларини баён қилади. У инсонни бу дунёдан воз кечмасликка, ҳар бир нарсани ўзи яшаб турган муҳит ва шароитдан қидиришга ундади.

Навоий Симурғни борлиқ табиатдан ташқарида қидириш, излаш беҳуда эканлигини кўрсатиб, ўзи яшаб турган даврга нисбатан чуқур фалсафий хулосалар чиқарди.

Профессор В. И. Зоҳидов «Навоийнинг «Лисонут-тайр» асари» деган мақоласида шундай деб ёзади: «Бу билан «Мантиқут-тайр» тасаввуфининг энг асосий мақсади беҳуда афсона эканлиги кўрсатилади. Навоийнинг «Лисонут-тайр»ни ёзишдан кўзлаган энг асосий мақсади ҳам шу эди... Бу билан Навоий шуни кўрсатиб берадики, адолатли «подшо»ни ахтарганлар, уни аллақаерда—ўзларидан, ўзларини ўраб олган гўзал, бепоён табиатдан ташқарида, деб тушуниб, уни ахтарганлар, ўз орзуларини амалга ошира оладиган, адолат ҳақидаги талабларни қондира оладиган борлиқ шу «подшоҳ» (худо) деб ишонганларнинг ўзлари шу подшоҳ, шу борлиқдирлар... Демак, улар ўз тақдирларини ўзлари ҳал эта оладилар, зеро ўшандай подшоҳ уларнинг ўзларидадир, ўзларидир. У, бепоён табиат, жумладан, инсон сифатида зуҳур этган, гавдалангандир, демак, биргина бепоён борлиқ бордир, ҳамма йўл шунга олиб келади»[11].

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг ёзилиш сабабларидан бири ўша замон традицияси бўйича адабий жиҳатдан Фаридиддин Аттарнинг «Мантиқут-тайр» асарига жавоб бўлса, унинг яна бошқа сабабларидан бири Навоий яшаб ижод этган даврдаги сиёсий-ижтимоий воқеалардир.

Буни Навоий аллегорик йўл билан мана шу асарида акс эттирганини ва у даврдаги сиёсий-ижтимоий аҳволга ўз муносабатини билдирганини кўрамиз.

---

[11] В. Зоҳидов, Ўзбек адабиёти тарихидан, Тошкент, 1961, 29-бет.

Мамлакатдаги, ҳар хил феодал курашлари, марказий ҳокимиятга қилинаётган ҳужумлар, сарой ичида мунтазам равишда давом этаётган фитналар, Ҳусайн Бойқаро билан унинг ўғиллари ўртасидаги қонли тўқинишлар мамлакат иқтисодига сезиларли даражада зарба берган эди. Шу туфайли халқнинг моддий аҳволи аввалгидан ҳам кўпроқ оғирлашган эди. Саройдаги ҳукмрон доиралар, руҳонийлар бу тартибсизлик кучайган даврда феодаллар ўртасидаги адоватлардан фойдаланиб, ўзларига катта бойлик тўплар, мамлакат аҳолисига катта солиқлар солар эдилар.

Халқ манфаатини ўйлаган гуманист Навоий ўзининг бу асарида одамзоднинг дўсти ва ёрдамчилари бўлган қушларнинг тилидан гапириб, тарихий реал воқеаларга ишора қилди. Сарой ичидаги фитналарга барҳам берилишини, марказий ҳокимиятни ўткинчи кишилардан тозалаб мустаҳкамлашни, парчаланиб кетаётган ҳокимиятни сақлаб қолишни одил подшолар воситаси билан амалга оширмоқчи бўлди, мамлакат аҳолисининг аҳволини шу йўл билан яхшилаш мумкин, деган фикрларини олдинга сурди.

«ЛИСОНУТ-ТАЙР»НИНГ ИЛМИЙ-ТАНҚИДИЙ ТЕКСТИ ҲАҚИДА

Навоий яшаб ижод этган давр билан бизнинг давримизни беш аср ажратиб туради. Навоий асарларининг қўлёзма нусхалари асрлар давомида қўлда кўчирилиб, қўлёзма шаклида тарқалган.

Алишер Навоий асарларининг қўлёзма нусхалари Ҳирот, Самарқанд, Бухоро, Тошкент, Хива, Озарбайжон, Эрон, Афғонистон, Ҳиндистон ва бошқа жойларда жуда кўп нусхаларда кўчирилганлиги маълум.

Бу қўлёзмаларнинг қайси бир нусхасини олиб кўздан кечирмайлик, унда ҳамма котибларга хос бўлган қуйидаги нуқсонларни кўрамиз.

Хаттотлар сўз боши ёки сўз охирида ўзларининг ким эканлиги, бу қўлёзмаларга қандай муносабатда бўлганлиги, нусха кўчиришда қандай қўлёзма нусхага асосланганлиги, унинг қанчалик эътиборга эга эканлиги ҳамда нусха кўчиришда қўллаган принциплари каби энг муҳим масалалар юзасидан маълумот бермайдилар ёки жуда оз маълумот берадилар. Шунинг учун ҳам қўлёзма нусхалар бир-биридан принципиал жиҳатдан фарқ қилиб, уларнинг қандай қўлёзма нусхалар асосида кўчирилганлиги ва қанчалик аҳамиятга эга эканлигини аниқлашда катта қийинчилик туғилади.

Навоий асарлари узоқ муддат ўтганига қарамасдан, уларнинг қўлёзма нусхалари қимматли илмий ва маданий мерос сифатида бизгача етиб келгандир.

Навоий асарларининг бу қўлёзма нусхалари билим даражаси ҳар хил бўлган котиблар томонидан асрлар давомида кўчирилиб келинган. Кўчирилган қўлёзма нусхалардан яна бир қанча янги нусхалар кўчирил-

ган. Шу тарзда асар тексти биринчи автор нусхасидан маълум даражада узоқлашиб кетган. Қўлёзмаларни кўчиришда баъзан кўчирувчиларнинг эътиборсизлиги, саводсизлиги натижасида асар текстида хилма-хил нуқсонлар юз бериб келган бўлса, баъзан била туриб, атайин киритилган ўзгартишларга ҳам дуч келамиз.

Навоий асарларининг автографлари эса фанга ҳалигача номаълум. Булар илмий-текшириш ишлари олиб боришни қийинлаштиради. Адабиётшуносларимиз олдида Навоий асарларининг автор редакциясини, бунинг иложи бўлмаган тақдирда шунга яқин турган нусхани тиклаш каби муҳим вазифа туради. Шунинг учун ихтиёримизда мавжуд бўлган қўлёзмалар асосида Навоий асарларининг илмий-танқидий текстларини тузиш иши катта аҳамиятга эгадир. Чунки ҳар хил тасодифий қўлёзмалар асосида олиб борилган илмий текшириш иши кўпинча кутилган натижани бермайди. Текширилаётган асарнинг қўлёзмаси унинг оригиналига қанчалик мос келиши ёки яқинлигини аниқламай туриб илмий иш олиб бориш текширувчини хато йўлга олиб бориши ҳам мумкин. Шунинг учун нусхаларнинг қандай характерга эга эканини ва уларнинг бир-бирларига бўлган муносабатларини очишда текстлар билан яқиндан таниш бўлиш, қўлёзма нусхаларни солиштириб ўрганиш ва шу асосда илмий-танқидий текстлар тузиш катта аҳамиятга эгадир.

Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар ўзбек адабиёти ёдгорликлари, шу жумладан, Алишер Навоий асарларини ҳақиқий, илмий нуқтаи назардан ўрганиш, уларнинг илмий-танқидий текстларини тузиш соҳасида ҳеч қандай иш қилинган эмас. Бу фақат совет даврида амалга оширила бошланди.

Кейинги йилларда Алишер Навоийнинг ҳаёти ва ижоди юзасидан кўпгина кандидатлик ва докторлик диссертациялари ёқланди, бир қанча монографик илмий тадқиқотлар нашр этилди.[12]

Навоий асарларининг илмий-танқидий текстини тузиш соҳасида ҳам катта муваффақиятлар қўлга киритилди. Навоий асарларининг илмий-танқидий текстларини тузиш ишлари қирқинчи йиллардан бошланган бўлса, унинг беш юз йиллик юбилейини нишонлаш муносабати билан бу иш янада кенгайтирилди. Шу йилларда «Хамса»га кирган асарлар устида илмий-танқидий иш олиб борилган бўлса, кейинги йилларда эса

---

[12] А й б е к, Д е й ч, Алишер Навои и его время, «Новый мир», 1948, № 5; О. Ш а р а ф и д д и н о в, Алишер Навоий, Тошкент, Ўздавнашр, 1948; Е. Э. Б е р т е л ь с, Навои, М.—Л., 1948; М. Ш а й х з а д е, Гениальный узбекский поэт, Ташкент, Гослитиздат, 1941; В. З а х и д о в, Мир идей и образов Алишера Навои, Ташкент, Гослитиздат, 1961; А. Ҳ а й и т м е т о в, Навоий лирикаси, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1961; А. Ҳ а й и т м е т о в, Навоийнинг ижодий методи масалалари, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1963; И. Ҳ у с а н х ў ж а е в, Алишер Навоий таълимгарбия ҳақида, Тошкент, ЎзССР «Ўрта ва олий мактаб» Давлат нашриёти, 1963.

шоирнинг бошқа асарлари устида илмий-танқидий текстлар тузиш ишлари олиб борилди. Бу қилинган ишлар натижасида Навоийнинг кўп асарларининг оммавий ва илмий-танқидий текстлари босилиб чиқди.

«Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий тексти ана шу қилинган катта ишларнинг давоми бўлганлиги сабабли Алишер Навоий асарларининг оммавий ва илмий-танқидий текстларини тузиш соҳасида қилинган баъзи муҳим ишлар билан танишиб ўтамиз.

Булар қуйидагилардан иборат:

«Муҳокаматул-луғатайн». Навоийнинг «Муҳокаматул-луғатайн» (Икки тил ҳақида муҳокама) асари нашрга тайёрланди. Унга О. Усмонов ва П. Шамсиев махсус сўз боши ёздилар. Асар 1940 йилда профессор А. Қ. Боровков таҳрири остида латин алифбесида оммавий нусхада босилиб чиқди[13]. Ўша вақтда бу нодир асарнинг Навоий яшаб ижод этган даврга яқин бўлган бironта ҳам қўлёзма нусхаси фанга маълум бўлмаганлиги сабабли, нашр Париж[14], Истанбул[15] ва Қўқонда[16] нашр қилинган нусхаларга асосланган ва бу босма нусхаларни бир-бирига солиштириш асосида асар тексти тузилган.

Бу ҳақда асар сўз бошисида шундай дейилган: «Муҳокаматул-луғатайн»нинг танқидий назар билан нашр қилинган бironта нусхасининг бўлмаслиги ва бу асарнинг ишончли қўлёзмасининг топилмаслиги биз тайёрлаган нашрда ҳам анча қийинчилик туғдирди. Шунинг учун ҳам биз «Муҳокаматул-луғатайн»нинг бу нашрини Париж нашрига асосланиб тайёрладик. Лекин бу нашрга танқидий қараб, Истанбул ва Қўқон нашрлари билан солиштириб, улардаги учраган хато, ажралиш ва моссизликларни тўла равишда кўрсатиб ўтишга уриндик»[17].

Китобда яна асарнинг енгиллаштирилган тексти, луғат, исмларга изоҳлар ҳам берилган.

Ўша даврда бу асарнинг хорижий мамлакат қўлёзма фондларидаги мавжуд нусхалари маълум бўлмаганлиги сабабли, улардан фойдаланиш имконияти бўлмаган ва бу нарса асарнинг илмий-танқидий текстини асосан тўлиқ тузишга имкон бермаган.

Огоҳ Сирри Левенд «Туркия қўлёзма фондларидаги Навоий асарлари» деган мақоласида бу асарнинг қадимий нусхалари мавжудлиги ҳақида ёзади. У Ревен қўлёзмалар фондида «Муҳокаматул-луғатайн» асарининг 910—1504/5 йилларда кўчирилган нусхаси ва Сулаймония қўлёз-

---

[13] Әлишер Навоий, Muhakamatul-luqatajn, Taşkent, Goslitizdat, 1940.

[14] Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти, литография фонди, инв. 12618.

[15] Мазкур фонд, инв. 2311.

[16] Мазкур фонд, инв. 14397.

[17] Әлишер Навоий, Muhakamatul luqatajn, Taşkent, Goslitizdat, 1940

малар фондида яна бир кўчирилган йили аниқ бўлмаган қўлёзма нусхаси борлигини кўрсатиб ўтади[18].

Ана шу асосга қабул қилинган босма нусхалар бир-бирларига яқин даврда, яъни Париж нусхаси 1841 йилда, Истанбул нусхаси 1897 йилда, Қўқон нусхаси 1916 йилда нашр этилганлиги туфайли бу нусхалар ўртасидаги фарқлар сони ҳам кам бўлиб, улар фақат 142 тага етган. Сўз бошида фақат Париж нусхаси асосга олинганлиги қайд қилиниб, текст тузишдаги принциплар ҳақида бирон нарса дейилмаган. Лекин тузилган текстнинг ўзидан шу нарса маълумки, Париж нусхаси асосга қабул қилиниб, уни асосий тузилаётган текстга кўчирилган. Қўқон ва Истанбул босма нусхаларининг ораларидаги асосий фарқлар текст аппаратида қайд қилиб борилган. Агар асосга олинган Париж босма нусхасида ҳам хато, чалкаш ёки ўқилиши қийин, мазмунга алоқадор бўлмаган сўзлар ёзилган бўлса, Қўқон ёки Истанбул босма нашрлари орқали асосий текст тўғриланиб борилган.

Шу тарзда «Муҳокаматул-луғатайн» асарининг оригиналига йўл топишга ҳаракат қилинган. Бу қилинган ишлар бизнинг ҳозирги тушунчамиздаги илмий-танқидий текст тузиш ҳақидаги тасаввурга тўғри келмаса ҳам ана шу йўлда қилинган биринчи ҳаракат ва Навоий асарларининг автор редакциясига яқинлаштириш соҳасида олға қўйилган қадамдир.

«Ҳайратул-аброр» ҳамда «Лайли ва Мажнун». «Хамса»нинг «Ҳайратул-аброр» номли дидактик асарининг илмий-танқидий текстини филология фанлари кандидати Солиҳ Муталлибов тайёрлаган. «Лайли ва Мажнун» асарининг илмий-танқидий текстини эса филология фанлари доктори Ғулом Каримов тайёрлаган. Бу икки асарнинг илмий-танқидий текстини тузишда асосан тўртта қўлёзма нусха асосга қабул қилинган. Бу қўлёзма нусхалардан иккитаси энг қадимий, яъни Алишер Навоий ҳаётлик даврида заррин қалам хаттот Абдулжамил ва Султонали Машҳадийлар томонидан кўчирилган нусхалардир. Учинчиси XVI асрда кўчирилган қўлёзма нусха бўлиб, тўртинчиси эса Шомурод Котиб томонидан кўчирилиб, 1904 йилда Тошкентдаги Порцев литографиясида босилиб чиққан нусхалардир. Танқидий текст ўз даврида анча нухта принцип асосида тузилган бўлса ҳам нашр этилмаган. Лекин шу илмий-танқидий текст асосида тайёрланган «Лайли ва Мажнун» асарининг оммавий нашри Ғ. Каримов томонидан изоҳли луғатлар билан тайёрланиб нашр этилган*.

«Маҳбубул-қулуб». Бу асарнинг йиғма (сводный) тексти филоло-

---

[18] Agah Sirri Levend, Türkiya kitapliklarindaki Nevai yazmalari, Türk tarih kurumu basimevi, Ankara, 1958, 142—144-betlar.

* Алишер Навоий, Танланган асарлар, II том, III китоб, нашрга тайёрловчи Ғ. Каримов, Тошкент, Ўздавнашр, 1949.

гия фанлари доктори А. Н. Кононов томонидан тузилган[19]. Сўз бошида кўрсатилишича, бу асарнинг текстини тузишда Ленинград ҳамда Тошкент қўлёзмалар фондида сақланаётган саккизта қўлёзма нусха билан иш олиб борилган, бундан ташқари яна учта қўлёзма нусха ва учта босма нусхадан ҳам ёрдамчи контроль нусха сифатида фойдаланилган. Асосан, иккита қўлёзма нусха тарих эътибори билан қадимийроқ бўлиб, булар СССР Фанлар академияси Осиё халқлари институтининг Ленинград бўлимидаги қўлёзмалар фондида 2095 инвентарь рақами билан сақланаётган ҳамда Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари бўлимида 558 инвентарь рақами билан сақланаётган қўлёзма нусхалардир. Қолганлари XVIII—XIX, ҳатто, XX асрга оид нусхалардир. Бу ҳақда асар сўз бошисида шундай дейилган: «Қўлёзма нусханинг 1*а*-бетидаги ёзувга қараганда, бу нусха 1915 йил, 2 августда Бухоро шаҳрида сотиб олинганлиги, кўчирилган йили ва котиби номаълум эканлиги ёзилган. Хатига ва қоғозига қараб XVI асрнинг бошларига тааллуқли бўлган нусха деб аташ мумкин. Мабодо бу ҳақиқатан шундай бўлиб чиқса, бу нусхани энг қадимгилардан деб аташ мумкин».

Нима сабабдандир ўша даврда Париж миллий кутубхонасида «Маҳбубул-қулуб» асарининг тарихи кўрсатилган — 973—1565/66 йилда кўчирилган қўлёзма нусхаси маълум бўлган бўлса ҳам текст тузишга жалб қилинмаган[20]. Ҳозирги кунда яна бу асарнинг Туркиядаги Истанбул университетининг қўлёзмалар фондида 977—1569/70 йилларда Қоҳирада кўчирилган қўлёзма нусхаси борлиги маълум бўлди[21].

Сўз бошида текст тузишда фақат СССР Фанлар академияси Осиё халқлари институти Ленинград бўлимининг қўлёзмалар фондидаги 2095 инвентарь рақами остида сақланаётган қўлёзма нусха асосга олингани айтилган бўлса ҳам, текст тузишдаги принциплар ҳақида бирон сўз айтилмаган. Лекин тузилган текстнинг ўзидан шу нарса маълумки, Ленинград қўлёзма нусхаси асосга қабул қилиниб, бошқа нусхалар билан солиштирилиб, улар орасидаги фарқлар ҳамда шу асосга қабул қилинган Ленинград қўлёзма нусхасидаги баъзи сўз ва жумлалар ҳам танқид қилиниб, текст аппарати остига олинган. Ана шу тарзда текстни автор редакциясига яқинлаштиришга йўл топилган. Бу асарни

---

[19] Алишер Навои, Возлюбленный сердец, сводный текст подготовил А. Н. Кононов, ответственный редактор член-корреспондент АН СССР С. Е. Малов, Изд-во АН СССР, М.—Л., 1948.

[20] С. Л. Волин, Описание рукописей произведений Навои в Ленинградских собраниях, Алишер Навои, Сборник статей, М.—Л., 1946, стр. 227—228.

[21] Agah Sirri Levend, Türkiya kitapliklarindaki Nevai yazmalari, türk tarih kurumu basimevi, Ankara, 1958.

нашр қилишда кўп техник ва бошқа хатоларга йўл қўйилган. Текст охирида изоҳ, кўрсаткичлар берилмаган.

«Мезонул-авзон». Алишер Навоийнинг бу асари шеъриятдаги вазнларга оид бўлиб, асарнинг илмий-танқидий текстини адабиётшунос Иззат Султонов тузиб чиққан ва нашрга тайёрлаган[22]. Нашр сўз бошисида қилинган ишлар, асарнинг аҳамияти ва илмий-танқидий текстни тузишдаги принциплар кўрсатилган. И. Султонов «Мезонул-авзон» ва уни ўрганишнинг аҳамияти, бу асарнинг қиммати тўғрисида гапириб, умуман аруз вазни поэзияда саккиз асрга яқин ҳукмронлик қилганини ва адабиётшуносликнинг муҳим соҳаларидан бири, шеърнинг тузилиши назариясига бағишланган асар эканлигини таъкидлаб ўтади. Бу асарнинг илмий-танқидий тексти тузилган даврда мазкур асарнинг мавжуд қўлёзмаларининг ҳаммаси адабиётшуносларимизга маълум бўлмаган. Иттифоқимизнинг қўлёзма фондларида бу асарнинг қўлёзма нусхалари кам учраган. Мавжудлари ҳам XVIII—XIX асрларда кўчирилган нусхаларни ташкил қилар эди. Шунинг учун ҳам Иззат Султонов Навоийнинг «Мезонул-авзон» асарининг илмий-танқидий текстини тузишда Иттифоқимизнинг қўлёзма фондларида мавжуд бўлган ва XVIII—XIX асрларда кўчирилган қўлёзма нусхалар асосида тайёрлаган эди. Илмий-танқидий текст тузишда асосан бешта қўлёзма нусхадан фойдаланилган. Бу бешта қўлёзмадан тўртта нусха «Мезонул-авзон» танқидий текстига асос қилиб олинган. Булар Тошкент ва Ленинград қўлёзма фондларида сақланаётган нусхалардир. Бу қўлёзма нусхалар 1800, 1804, 1938 йилларда кўчирилган бўлиб, улардан биттасининг кўчирилган йили ва котиби номалум[23]. Асосга олинган тўрт қўлёзма нусхадан биттаси, яъни Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар фондида 3902 инвентарь рақами билан сақланаётган нусха асосга таянч нусха қилиб олинган. Бу ҳақда сўз бошида шундай дейилган: «Қўлёзмаларни бир-бирига ҳар жиҳатдан таққослаш шуни кўрсатдики, A_1 қўлёзмасида хатолар ва тушиб қолган жойлар бошқа ҳамма қўлёзмалардан кам, шу сабабли A_1 қўлёзмаси таянч қўлёзма тариқасида, бошқалари эса ёрдамчи сифатида олинди ва A_1 га лозим тузатишлар киргизиш йўли билан танқидий текст майдонга келтирилди»[24].

Танқидий текст тузиш учун қабул қилинган қўлёзма нусхалар кейинги асрларда кўчирилган нусхалар бўлиб, улар текст жиҳатидан

---

[22] Алишер Навоий, Мезонул-авзон, Танқидий текстни тайёрловчи Иззат Султонов, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1949.

[23] Ўша асар, 23-бет.

[24] Ўша асар, 27-бет.

бир-биридан узоқ бўлиши сабабли танқидий текст тузишда кўп қийинчиликларга дуч келинган, бу тўрт нусхадан 600 га яқин турли фарқлар топилган. Бу рақам «Мезонул-авзон» қўлёзмаларини таққослаш ва унинг танқидий текстини тузиш қанчалик мураккаб эканлигини кўрсатиб туради. Лекин шунга қарамай анча такомиллашган, ўз даври учун пухта, аниқ танқидий текстга эга бўлинган. И. Султонов бу мураккаб асарнинг илмий-танқидий текстини тузишда ўзига хос йўл топган. Асарга ёзилган сўз бошида кўрсатилишича, танқидий текст тузишда биринчи навбатда асос қилиб олинган таянч нусхага танқидий муносабатда бўлган ҳамда шу таянч нусхадаги сўз, жумла, келтирилган байтларга ҳам танқидий муносабатда бўлиб, уни бошқа қўлёзмаларга солиштириб, қиёсий ўрганиб, сўз, жумла, келтирилган байтларнинг тўғри экалигига қаноат ҳосил қилгандан кейингина уни асосий текстга кўчирилган ва шу йўсинда таянч нусха тўғрилаб борилган.

Бунга мисол қилиб таянч қўлёзманинг 29-саҳифасида келтирилган бир мисрани олайлик:

جهان بولماسون دوست کر بولسه دوست

Жаҳон бўлмасун дўст гар бўлса дўст.

Бошқа қўлёзмада бу мисра:

جهان بولمسه دوست کر بولسه دوست

Жаҳон бўлмаса дўст гар бўлса дўст.

Яна бошқа қўлёзмада эса бу мисра шундай берилган:

جهان بولمسون دوست کر بولمسه دوست

Жаҳон бўлмасун дўст гар бўлмаса дўст.

Бу байтнинг сўнгги варианти тўғридир.

Кўрамизки, танқидий текст тузишда И. Султонов биринчи навбатда таянч нусхани танқид қилиб, кейин текстга кўчирган. Шу йўсинда асарни автор редакциясига яқинлаштиришга ҳаракат қилинган.

«Сабъаи сайёр». «Хамса»даги бу достоннинг илмий-танқидий текстини филология фанлари кандидати Порсо Шамсиев тайёрлаган[25]. Бу асарнинг XV асрда кўчирилган Ҳирот қўлёзма нусхалари етиб келганлиги сабабли танқидий текст тузиш учун асос қилиб шулардан иккиси олинган. Бу ҳақда П. Шамсиев томонидан «Сабъаи сайёр» асарига ёзилган сўз бошида шундай дейилган: «Бу нусхалар орасида XV асрда Навоий ҳаёт чоғида Ҳиротнинг машҳур котиблари Абдулжамил ва Султонали кўчирган ва текстологик ишимиз учун жуда қимматли бўл-

[25] Алишер Навоий, Хамса, Сабъаи сайёр, илмий-танқидий текстни тайёрловчи Порсо Шамсиев, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1956.

ган нусхалар ҳам бор. Булардан энг яхшиси Абдулжамил котиб томонидан кўчирилган қўлёзмадир. Котиб «Сабъаи сайёр» достонини 889/1484 йилда кўчирган. Навоийнинг ўзи ҳам достонни худди шу йили тугатганлигини айтади»[26]. Асос қилиб олинган иккинчи нусха эса 898/1492—93 йилда машҳур хаттотлардан Султонали Машҳадий томонидан кўчирилган қўлёзмадир. Асос қилиб олинган учинчи нусха XVI асрга оиддир. Бу мўътабар нусхалар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг қўлёзмалар фондида 1679, 3459, 4439, 1816 инвентарь рақами остида сақланаётган қўлёзма нусхалар билан қиёсий ўрганилган, шунингдек, 1904 йилда Шомурод котиб томонидан кўчирилган нусха, 1905 йил Тошкентда Маннопқори котиб томонидан кўчирилган ва котиб Муҳаммад Юсуф 1880 йилда Хивада нашр қилдирган «Хамса»нинг литография нусхаларидаги «Сабъаи сайёр» асарига солиштирилиб, қиёсий ўрганилиб, асосга қабул қилинган учта қўлёзма нусханинг афзаллиги исбот қилинган. Шунинг билан бирга, яна учта асосга қабул қилинган нусхалар ҳам бир-бирига солиштирилиб, қиёсий ўрганилиб, улар орасидаги афзаллик ҳамда камчиликлар аниқланган. Шу тарзда қўлёзма нусхалар орасидаги фарқлар аниқлангандан кейингина, илмий-танқидий текст тузишга киришилган. Бу достоннинг илмий-танқидий текстини тузишда Абдулжамил хаттот кўчирган қўлёзма нусха таянч нусха сифатида қабул қилинган ва у бошдан-оёқ кўчирилган. Қолган иккита қўлёзма Абдулжамил нусхасига солиштирилиб, улардаги фарқлар текст аппаратида қайд қилиб борилган. Бу фарқлар сони 950 тага етган. Нусхаларни бир-бирига солиштириш вақтида таянч Абдулжамил нусхасида камчилик рўй берадиган бўлса, бу хатолар бошқа нусхалар орқали тўғриланган ҳамда таянч нусхадаги хато текст аппаратига олинган. Шу йўл билан «Сабъаи сайёр» достонининг илмий-танқидий тексти тузилган ва автор редакциясига яқин бўлган текстга эга бўлинган.

Танқидий текст тузилгунга қадар кўп ҳолларда асар «Сабъаи сайёра» деб номланиб келинган. П. Шамсиев асарнинг мазмунидан келиб чиқиб, уни «Сабъаи сайёр» деб номлаш кераклигини илмий асосда исбот этди. Шоирнинг ўзи достон номини қуйидагича кўрсатган эди:

Бўлди чун бу рақам иши тайёр,
Қўйдум отини Сабъаи сайёр[27].

Шу билан бирга, бу асарнинг илмий-танқидий текстида ва текст аппаратида баъзи ноаниқликлар ва техник хатолар учраб туради.

«Хазойинул-маоний». Алишер Навоийнинг «Хазойинул маоний» номли асари тўрт томдан иборат: 1. «Ғаройибус-сиғар», 2. «Наводируш-

[26] Ўша асар, 7-бет.
[27] Ўша асар, 8-бет.

шабоб», 3. «Бадойиул-васат», 4. «Фавойидул-кибар» бўлиб, унинг илмий-танқидий текстини филология фанлари доктори Ҳамид Сулаймонов ишлаб чиққан[28]. «Хазойинул-маоний» асари асрлар давомида хаттотлар томонидан кўп нусхаларда кўчирилганлиги туфайли Навоий асарлари ичида автор томонидан тайёрланган асл нусхадан анчагина узоқлашган асарлардан бири ҳисобланиб, унинг илмий-танқидий текстини тузишда жуда кўп қийинчиликлар туғилган бўлса ҳам Ҳамид Сулаймонов, бу қийинчиликларга қарамасдан, асарни илмий текстологик жиҳатдан тўлиқ ишлаб чиққан. Бу ишни амалга оширишда Навоий ҳаёт вақтида атоқли хаттот Султонали Машҳадий ва бошқа машҳур хаттотлар томонидан кўчирилган қўлёзма нусхалардан кенг фойдаланилган. Бу асарнинг танқидий текстини тузиш учун Совет Иттифоқи ва чет эл қўлёзма фондларида сақланаётган 20 та қўлёзма нусха қиёсий ўрганилган. Булардан 11 дона қўлёзманинг фарқи илмий-танқидий текст аппаратида кўрсатилган бўлса ҳам, 9 дона қўлёзма нусха ёрдамчи контроль нусха вазифасини ўтагандир[29].

Ҳамид Сулаймонов фақат илмий-қиёсий метод билан иш олиб бориб, қўлёзма нусхаларни солиштириб ўрганиш натижасида «Хазойинул-маоний» асарининг асосий ҳажмини тиклашга ҳам муваффақ бўлди, шунингдек, Навоий шеърларининг яратилган вақтини аниқлаш соҳасида ҳам катта иш қилди. Қўлёзмаларни қиёсий ўрганиш натижасида асар ва ҳар бир шеърнинг ўз мазмунидан келиб чиқиб, ҳамма шеърларнинг ёзилиш даврига аниқликлар киритилган. Яни дастлабки тузилган девонга 1449—1461 йилларда ёзилган шеърлар, «Бадойил-бидоя»га 1461—1476 йилларда ёзилган шеърлар, «Наводирун-ниҳоя»га 1476—1486 йилларда ёзилган шеърлар, «Хазойинул-маоний»га 1486—1499 йилларда ёзилган шеърлар киритилгани кўрсатилади.

«Хазойинул-маоний» асарининг илмий-танқидий текстини тузиш принципида қўлёзмаларнинг асрлар давомидаги деформациясини кўрсатиш мақсадида ҳамма асрларга оид бўлган қўлёзмалар қабул қилинган. Текст тузишда асосан Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг қўлёзмалар фондида сақланаётган ГПБ 55 рақамли қўлёзма нусха таянч нусха вазифасини бажарган. Қолган 11 дона қўлёзма нусхаларга солиштирилиб, текст ораларидаги фарқ танқидий текст аппаратида қайд қилиб борилган. Агарда таянч нусхада ҳам баъзи хато ва камчиликлар учраса, у танқидий текст аппарати остига туширилган, бу камчилик бошқа қўлёзма нусхалар орқали тўғриланиб, асосий текстга қабул қилинган[30].

---

[28] Хамид Сулейманов, Текстологическое исследование лирики Алишера Навои, Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук, Ташкент, 1961.

[29] Ўша асар, 33-бет.

[30] Ўша асар, 33-бет.

«Хазойинул маоний» асарининг кўплаб қўлёзмаларини кўриш ҳамда уларни қиёсий ўрганиш натижасидагина бу ютуқлар қўлга киритилди.

Навоийнинг бу нодир асарининг илмий-танқидий тексти ҳали нашр қилинмаган бўлса-да, асар тексти ҳозирги графикамизда нашр қилинган. «Ғаройибус-сиғар» П. Шамсиев масъул муҳаррирлигида, қолган уч томи эса С. Муталлибов масъул муҳаррирлигида босилиб чиққан[31]. Навоийнинг «Хазойинул-маоний» асарининг нашр этилиши навоийшунослик ва адабиётшуносликда катта воқеа бўлиб, текстология фанига қўшилган бебаҳо ҳиссадир. Бу гарчи «Хазойинул-маоний»нинг тўла маънодаги илмий-танқидий тексти бўлмаса ҳам, лекин текстнинг тўлалиги, қимматли илмий воситалар билан ҳеч шубҳасиз, илмий аҳамиятга эга бўлган нашрдир[32].

«Хамса». Бу асарнинг илмий-танқидий тексти ҳали тўла нашр қилинмаган. Лекин биз ҳозир «Хамса»нинг баъзи достонларининг танқидий текстлари асосида ҳамда Навоий яшаб ижод этган даврнинг машҳур хаттотларидан ҳисобланган Абдулжамил ва Султонали Машҳадий томонидан кўчирилган нусхаларга ва XVI асрнинг яна бир нодир нусхаси асосида тайёрланган нашрга эгамиз[33]. Бу нашрга Порсо Шамсиев томонидан «Хамса» текстини нашрга тайёрлашда фойдаланилган манбалар, бу нашрнинг баъзи орфографик хусусиятлари ҳақида маълумот берадиган сўз боши ёзилган. «Хамса»нинг бу нашридаги байтларнинг ҳаммаси бошидан-охиригача номерланган бўлиб, бу ҳар бир байтнинг ўрнини аниқлашда муҳим аҳамиятга эгадир. Бундан олдинги нашрларнинг ҳаммаси автор замонасида кўчирилган қўлёзмалар топилмаганлиги сабабли бунчалик тўлиқ нашр қилинмаган эди. Навоий билан бирга яшаб, хаттотлик бурчини бажарган Абдулжамил ва Султонали Машҳадийларнинг кўчирган қўлёзмаларидан фойдаланиб иш олиб борган П. Шамсиев «Хамса» каби йирик асарнинг умумий ҳажмини белгилаб, унинг ҳозирги графикамизда тўлиқ текстини тузишга муваффақ бўлди.

Навоий «Хамса»сининг бу тўлиқ нашри навоийшуносликдаги катта ютуқлардан ҳисобланади. Алишер Навоий яшаб ижод этган даврда атоқли хаттотлар томонидан кўчирилган нусхалар асосида тайёрланган илмий-танқидий текстлар ҳамда улар орқали вужудга келган нашрлар ҳозирги кунда ўзбек классик адабиётини ўрганиш учун жуда ҳам за-

---

[31] Алишер Навоий, Хазойинул-маоний, тўрт томлик, илмий-танқидий текст асосида нашрга тайёрловчи Ҳамид Сулаймон, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1959.

[32] А. Ҳайитметов. Хазойинул-маоний, «Шарқ юлдузи», 1962, № 1.

[33] Алишер Навоий, Хамса, Нашрга тайёрловчи Порсо Шамсиев, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1948.

рурдир. Қўлёзмалардаги текстологик қийинчиликларни бартараф қилишда П. Шамсиев хаттотлардан Абдулжамил ва Султонали Машҳадий томонидан кўчирилган нусхаларга мурожаат қилган. Масалага ана шундай илмий ёндашиш туфайли «Хамса»нинг танқидий тексти бўлмаса-да, пухта текстини майдонга келтирилди. Бу бўлажак илмий-танқидий текстга заминдир.

«Мажолисун-нафоис». Навоийнинг бу тазкираси XV асрда Ўрта Осиёда яшаган адабиёт ва санъат вакилларининг ижодлари билан таништирадиган ва улар ҳақида муҳим маълумот берадиган ажойиб асардир. Бу нодир асарнинг илмий-танқидий текстини филология фанлари кандидати Суйима Ғаниева тузган[34].

Танқидий текст тузувчи — текстолог томонидан ёзилган сўз бошида асарнинг аҳамияти ҳақида тўхталиб, шундай деб ёзилган:

«Навоий тазкирасининг Навоийга қадар ва Навоий даврида ёзилган тазкиралардан фарқ қиладиган энг асосий ва диққатга сазовор хусусияти шундан иборатки, Навоий ўз асарида адабиётнинг моҳиятини талқин этишда, уни баҳолашда ўз даврининг энг илғор гуманисти ва халқпарвари сифатида фикр юритган»[35].

Бу асарнинг илмий-танқидий тексти Ленинград, Тошкент, Боку, Париж, Вена, Душанба қўлёзма фондларида сақланаётган нусхалардан фойдаланиб тузилган. Бу асос қилиб олинган қўлёзмалардан ташқари яна Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида сақланаётган 8389, 5289, 9394, 7745 инвентарь рақамли қўлёзмалар, СССР Фанлар академияси Ленинград бўлими қўлёзмалар фондидаги 810 инвентарь рақамли қўлёзма, Тожикистон ССР Фанлар академияси Рудакий номидаги Тил ва адабиёт институти қўлёзмалар фондидаги 450 инвентарь рақамли қўлёзмалар ўрганиб чиқилган. Илмий-танқидий текст тузиш жараёнида «Мажолисун-нафоис» асарининг форсча таржималари, 1908—1909 йилга оид тошбосма нусхаси, 1948 йилда босилган текстларидан ҳам фойдаланилган. Кўрамизки, С. Ғаниева илмий-танқидий текстни тузишда ишга мумкин қадар илмий асосда ёндашиб, қўлёзмаларни атрофлича ўрганишга ҳаракат қилган.

Бу танқидий текстга ёзилган сўз бошида кўрсатилишича, асарнинг аҳамияти, қўлёзмаларнинг тавсифлари, текст тузишдаги принциплар баён қилинган. Асарни диққат билан ўрганиш натижасида «Мажолисун-нафоис»нинг иккита редакцияси ҳақидаги гипотеза ҳамда асарнинг ёзилган йили илмий асосда аниқлаб берилган.

---

[34] Алишер Навоий, Мажолисун-нафоис, илмий-танқидий текстни тайёрловчи Суйима Ғаниева, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1961.

[35] Ўша асар, 12-бет.

Сўз бошида кўрсатилишича, илмий-танқидий текст тузиш принципига таянч нусха қилиб Вена қўлёзма нусхаси олинган. Лекин бу нусха қанчалик қадимий бўлмасин, бунга ва асос қилиб олинган бошқа қўлёзма нусхаларнинг барчасига танқидий муносабатда бўлиб, танқидий танлаб олиш принципи асосида иш олиб борилган. Бу принцип бўйича баъзан асосга олинган қўлёзма нусха рад этилиб, асарнинг асосий мазмунидан келиб чиқиб бошқа асосга олинган қўлёзмаларга ҳам мурожаат этилган. Асосий таянч нусхадаги текст танқид қилиниб, баъзан бошқа асосга олинган нусхаларнинг текстлари қабул қилинган.

Масалан, Вена нусхасида فقیر حقیر یاد توتتوم کیم жумласи тушиб қолган бўлиб, у бошқа нусхалар орқали тўлдирилган, аммо бу жумлани қўймасдан ўқилса ҳам мазмунга зарар етмаган, بو رباعی-سی‌نی قبری تاشی‌غه بیتیب ایردی‌لار کیم лекин бошқа нусхалардаги кейинги жумла қўшилганда умумий мазмун яна ҳам равонлашади. بو رباعی‌سی‌نی قبری تاشی‌غه بیتیب ایردی‌لار کیم فقیر حقیر یاد توتتوم کیم Кўрамизки, танқидий текст тузувчи С. Ғаниева фаол танқидий танлаш принципига асосланиб, асарни автор редакциясига яқинлаштиришда совет текстологиясида энг прогрессив принцип ҳисобланган йўл билан иш олиб борган.

Танқидий текст Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг илмий ходими хаттот Абдуқодир Муродов томонидан кўчирилган.

Юқоридагиларга асосланиб шундай хулосага келиш мумкинки, Алишер Навоий асарлари устида олиб борилган текстологик ишлар ҳам анча мураккаб йўлни босиб ўтди. Навоий асарлари юзасидан биринчи марта қирқинчи йилларда олиб борилган текстологик ишлар асосан литография, босма нусхаларга асосланиб, лотин алифбесида кўчирилиб, принципларида фақат таянч нусхага бошқа нусхаларнинг муносабати текст аппаратида қайд қилинган бўлса, кейинги йилларда текстологик ишда Навоий асарларининг автографларига энг яқин турган нусхаларни топиш, текстларни настаълиқ хати билан кўчириш имкониятига эга бўлдик.

Бу олиб борилган ишларнинг принципларида ҳам катта ўзгаришлар рўй берди. Биринчи даврларда таянч нусхага нисбатан берилган бошқа нусхаларнинг фарқлари фақат текст аппаратида қайд қилинган бўлса, кейинги ишларда фаол танқидий танлаш принципларини қўллаган илмий-танқидий текстларни кўрамиз.

Ўзбек адабиёти тарихий ёдгорликларини танқидий ўрганиш, текстологик ишлар ҳам ўзбек адабиётининг бошқа соҳалари билан бирга ўсиб, ривожланиб бормоқда.

* * *

Навоий фалсафий асарларидан бири ҳисобланган «Лисонут-тайр»-ни умрининг охирларида ёзган. Умуман, Навоийнинг «Хамса»си ва бошқа асарлари революциягача Қўқон, Тошкент ва Хивада литография йўли билан нашр қилинган бўлса, «Лисонут-тайр» асари эса бирон марта ҳам нашр қилинган эмас. Шунинг билан бирга, бу асар устида ҳеч қандай илмий тадқиқот иши ҳам олиб борилмаган.

Фақат Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейингина бу асар устида илмий тадқиқот ишлари бошланди. Биринчи бўлиб совет шарқшунос олими Е. Э. Бертельс бу асар ҳақида «Навоий ва Аттор» деган мақоласини ёзди[36]. Навоийнинг бу асари Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асари билан солиштирилди ва қиёсий ўрганилди. Навоий «Лисонут-тайр» асарининг Аттор «Мантиқут-тайр» асаридан тамомила фарқ қилишини, унинг алоҳида асар эканлигини илмий жиҳатдан асослайди. Е. Э. Бертельс бу асарнинг Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асарига жавоб тариқасида ёзилган асар эканлигини кўрсатиб, шу мақоланинг ўзида Навоий «Лисонут-тайр» асаридан жуда кўп мисоллар келтиради, айрим ҳолларда баъзи ҳикояларни тўлиқ равишда беради. Бу мақолани ёзишда Е. Э. Бертельс «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий тексти бўлмаганлиги сабабли, Ленинград қўлёзма фондларида мавжуд бўлган учта нодир қўлёзма нусхалардан фойдаланганлигини айтади. Учала нусхада мавжуд бўлган фарқлар мақолада тўлиқ қайд қилинган. Бир мақоланинг ўзида асардан мисол тариқасида текст келтириш ва берилган текстларнинг фарқларини мақола аппаратида кўрсатиб бериш ўз даврида, албатта, мақоланинг илмий қимматини оширган ва берилган текстнинг қанчалик ишончли эканлигини кўрсатади.

«Ўзбек поэзиясининг антологияси»да бу асардан намуна берилиб, «Бу китоб назмида ўз муносабатининг тафсири» сарлавҳаси остида 24 байт келтирилган[37].

Профессор В. Зоҳидов «Навоийнинг «Лисонут-тайр» асари» деган мақоласида[38] бу асарнинг қимматли фалсафий асар эканлигини, Навоийнинг дунёқарашида катта ўрин олган, унинг ҳаёти ва ижодига якун ясайдиган асар эканлигини ва умуман аҳамиятини, олдинга сурган ғоя, фикрларини кўрсатиб, мисоллар билан илмий жиҳатдан асослаб берган.

---

[36] Е. Э. Бертельс, Навои и Аттар, Сборник статей, «Мир Али Шир», Изд-во АН СССР, Л., 1928.

[37] «Ўзбек поэзиясининг антологияси», Тошкент, Ўздавнашр, 1948, 49-бет.

[38] В. Зоҳидов, Ўзбек адабиёти тарихидан, «Навоийнинг «Лисонут-тайр» асари», Тошкент, Ўзадабийнашр, 1961.

Навоийнинг бу асарида ҳам инсон қадр-қиммати ҳамма нарсадан юқори қўйилганлиги кўрсатилган: «Навоий бу асарида ҳам инсоннинг қадр-қимматини ғоят юқори кўтаради, унингча дунёнинг яратилишидан мақсад асосан инсон, унинг бахти-саодатидир»[39].

«Лисонут-тайр» асарининг Фаридиддин Аттор «Мантиқут-тайр» асаридан ўзининг илгари сурган ғоя ва фикрлари билан тамомила фарқ қилишини мисоллар билан илмий жиҳатдан асослаб берилган. Бу ҳақда шундай деб ёзилган: «Навоий атторлар тасоввуфий дунёқарашининг бош нуқтаси ҳамда энг асосий идеяси бўлган фақр-фаноликнинг мухлиси бўлган эмас»[40].

Бу мақолада Навоийнинг «Лисонут-тайр» асаридан жуда кўп мисоллар келтирилган ҳамда баъзи ҳикояларнинг айнан ўзи берилган. Бу мақолани ёзишда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида сақланаётган қўлёзмалар ва Ленинград қўлёзма фондларида сақланаётган нусхалардан фойдаланилган.

«Ўзбекистон маданияти» газетасида «Лисонут-тайр» асарига кирган ҳикоялардан бири «Шатранжи кабир ўйинининг ҳикояти» сарлавҳаси остида берилди[41]. Бу ҳикояни нашрга филология фанлари кандидати А. Ҳайитметов тайёрлаган. Унда сўз боши, шунингдек, айрим сўзларга изоҳ ва луғат берилган.

«Ўзбек адабиёти» (тўрт томлик) китобининг иккинчи томида ҳам мазкур автор томонидан бир қанча намуналар берилган[42].

«Лисонут-тайр»даги «Шайх Санъон» ҳикояси ҳам А. Ҳайитметов томонидан алоҳида нашр этилди[43].

Сўз бошида бу асарнинг аҳамияти ҳамда Навоий ижодида тутган ўрни ёритилган.

Албатта, асардан келтирилган намуналар, айрим ҳикояларининг алоҳида нашр этилиши Навоий «Лисонут-тайр» асари билан китобхонларни таништиришда маълум аҳамиятга эга. Бу нашрларда илмий-танқидий текст тузиш ишлари мақсад қилиб қўйилган бўлмаса ҳам маълум даражада текстологик иш олиб борилганлиги, бу нашр текстларининг равон ўқилиши, қофияларнинг тўғрилиги, умумий мазмун тўлиқ очилганлигидан ноширлар асарни нашрга тайёрлашда бир эмас, ҳатто, бир неча қўлёзмалардан фойдаланганликларини асар текстидан

---

[39] Ўша асар, 21-бет.

[40] Ўша асар, 41-бет.

[41] «Ўзбекистон маданияти» газетаси, 1958, 2 апрель. Алишер Навоий, Шатранжи кабир ўйинининг ҳикояти, нашрга тайёрловчи А. Ҳайитметов.

[42] «Ўзбек адабиёти», II том, Тошкент, Ўзадабийнашр, 1959, 485-бет.

[43] Алишер Навоий, Шайх Санъон, достон, нашрга тайёрловчи А. Ҳайитметов, Тошкент, Ўзадабийнашр, 1962.

билиб олиш мумкин.Лекин фойдаланилган қўлёзма нусхаларнинг инвентарь рақамлари ҳамда қўлёзма фондларнинг номлари кўрсатилмаган.

«ЛИСОНУТ-ТАЙР»НИНГ ИЛМИЙ-ТАНҚИДИЙ ТЕКСТИНИ ТУЗИШДА ФОЙДАЛАНИЛГАН ҚЎЛЁЗМА ФОНДЛАРИ

Ленинград қўлёзмалар фонди. М. Е. Салтиков-Шчедрин номидаги Ленинград Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари фондида Низомий, Ибн Сино, Навоий, Фузулий каби Шарқнинг машҳур адиблари, шоирлари ва олимларининг нодир қўлёзмалари сақланмоқда.

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг энг нодир қўлёзмалари ҳам мазкур қўлёзмалар фондида сақланмоқда. Булар қуйидагилардан иборат:

1. ГПБ 55, 904—1498/99 йилларда кўчирилган.
2. ГПБ 588, № XVII, 4, 1001/1004—1592/93—1595/96 йилларда кўчирилган.
3. ГПБ. Тур. н. с. 215, 1272—1855/56 йилларда кўчирилган.

Яна Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмалари СССР Фанлар академияси Осиё халқлари институти Ленинград бўлимининг қўлёзмалар фондида ҳам сақланмоқда. Булар қуйидагилардан иборат:

1. ИВВ 283, XVII 5, 1212—1797/98 йилларда кўчирилган.
2. ИВЕ 1, № XVII 10, 1219—1804/5 йилларда кўчирилган.
3. ИВВ 2378 № XVII 7, 1227—1812 йилда кўчирилган.
4. ИВД 190 № XVII 12, 1253—1837/38 йилларда кўчирилган.
5. ИВВ 1914 (Nova 277) XIX асрда кўчирилган.

Бундан кўринадики, Ленинград қўлёзмалар фондида Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг асосан саккизта қўлёзмаси мавжуд бўлиб, булардан биттаси XV асрга оид қўлёзма нусха ҳисобланади[44].

Тошкент қўлёзмалар фонди. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг Шарқ қўлёзмалари фонди ўзининг бойлиги ва илмий қиммати жиҳатидан дунёдаги Шарқ қўлёзмалари сақланадиган машҳур хазиналар билан бир қаторда туради. Бу қўлёзмалар фондида сақланаётган асарлар ўзининг қадимийлиги билан минг йиллик даврни ўз ичига олади.

Бу қўлёзмалар орасида «Лисонут-тайр»нинг қуйидаги қўлёзма нусхалари мавжуд:

1.	Инв. номери	148—III,	1227—1812	йилда кўчирилган
2.	« »	6503,	1230—1814/15	« »
3.	« »	7346,	1265—1848/49	« »
4.	« »	5984—I,	1280—1863/64	« »

[44] С. Л. Волин, Описание рукописей произведении Навои в Ленинградских собраниях, Алишер Навоий, Сборник статей, М.—Л., 1946, стр. 226.

5.	Инв. номери	4358—II,	1216—1801/02	йилда	кўчирилган
6.	« »	8817—I,	1227—1812	«	»
7.	« »	1071,	1234—1818/19	«	»
8.	« »	7412,	1238—1822/23	«	»
9.	« »	3592,	1230—1823/24	«	»
10.	« »	3599,	1248—1832/33	«	»
11.	« »	9751,	1257—1841/42	«	»
12.	« »	4440,	1264—1847/48	«	»
13.	« »	9287,	1266—1849/1850	«	»
14.	« »	645,	1298—1880/81	«	»
15.	« »	1679,	1093—1682	«	»
16.	« »	8464,	1243—1827/1828	«	»
17.	« »	9376,	1254—1838/39	«	»
18.	« »	691,	1271—1854/55	«	»
19.	« »	7560—I,	1273—1856/57*	«	»

Бу келтирилган маълумотлардан ҳамда кўчирилган йили номаълум бўлган қўлёзмаларнинг полеографик хусусиятларидан кўрамизки, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар фондида сақланаётган Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг мавжуд қўлёзмаларининг деярли ҳаммаси XVIII—XIX асрларда кўчирилган нусхалардир[45]. Фақат 1679 инвентарь рақамли қўлёзма нусха XVII асрда кўчирилган.

Душанба қўлёзмалар фонди. Тожикистон ССР Фанлар академиясининг қўлёзмалар фондида ҳам кўпгина қимматли қўлёзмалар тўпланган. Бунда Навоийнинг бошқа асарларининг қўлёзмалари қаторида «Лисонут-тайр» қўлёзмаси ҳам мавжуд. У ерда Навоий асарларининг куллиёти 1990 инвентарь рақами остида сақланмоқда. Бу куллиётга Алишер Навоийнинг бошқа асарлари билан бирга «Лисонут-тайр» асари ҳам киритилган. Куллиёт ўзининг қадимийлиги билан энг нодир қўлёзма нусхалардан ҳисобланади. Яъни у 905—1499/1500 йилларда кўчирилган. Куллиётга кирган Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхасидан филология фанлари доктори Ҳамид Сулаймоновнинг ёрдами туфайли, бу асарнинг танқидий текстини тузишда фойдаланиш имкониятига эга бўлдик.

Боку қўлёзмалар фонди. Озарбайжон ССР Фанлар академиясининг республика қўлёзмалар фондида Алишер Навоийнинг «Хазойинул-маоний», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун», «Мажоли-

---

* Яна Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар фондида ўн икки дона кўчирилган йили номаълум бўлган қўлёзма нусхалар ҳам мавжуддир.

[45] «Собрание Восточных рукописей Академии наук Узбекской ССР», т. II, Ташкент, Изд-во АН УзССР, 1954, стр. 227—230.

сун-нафоис» асарлари билан бирга «Лисонут-тайр»нинг ҳам иккита қўлёзма нусхаси сақланмоқда.

Биринчиси С—130 рақамли қўлёзма нусха бўлиб, 944—1532/33 йилларда настаълиқ хати билан кўчирилган. Бу қўлёзма нусхада «Шайх Санъон» ҳикояси тушиб қолган. Д—312 рақамли иккинчи қўлёзма нусха эса 1237—1821/22 йилларда настаълиқ хати билан кўчирилган.

Тбилиси қўлёзмалар фонди. Грузия ССР Фанлар академиясининг қўлёзмалар фондида бошқа тилларда ёзилган қўлёзмалар билан бир қаторда, Шарқ халқларининг тилларида ёзилган қўлёзмалар ҳам сақланмоқда.

Бу қўлёзмалар фондида форс-тожик, озарбайжон, ўзбек тилларига мансуб бўлган қўлёзмалар қаторида Навоий асарларининг ҳам қўлёзмалари, шу жумладан, «Лисонут-тайр» асари ҳам мавжуддир. Бу фақат бир нусха бўлиб, 1227—1812 йилда кўчирилган, инвентарь рақами с. 24.

Мамлакатимиздаги бу қўлёзма фондлардан ташқари айрим шахсларнинг қўлларида ва каталоглари эълон қилинмаган кутубхоналарнинг қўлёзма фондларида ҳам Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхалари учраши мумкин. Биз бу типдаги қўлёзма нусхаларни кўриш имкониятига эга бўла олмадик.

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий тексти асосан Совет Иттифоқининг юқорида кўрсатиб ўтилган қўлёзма фондларида йиғилган қўлёзма нусхалар асосида тузилди.

Чет эл қўлёзма фондлари. Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхалари Совет Иттифоқидаги Шарқ қўлёзма фондларида сақланиши билан бирга, чет эллардаги Шарқ қўлёзмалари фондларида ҳам сақланаётганлиги бизга ҳар хил Шарқ қўлёзмаларининг тавсифини берган каталоглардан ва бошқа ёзма манбалардан маълум.

1946 йилда шарқшунос олим С. Л. Волин Алишер Навоий асарларининг Ленинград қўлёзмалар фондида сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаларини кўрсатганда, фақат Париж миллий кутубхонасининг қўлёзмалар фондида сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхалари борлигини кўрсатиб ўтган эди[46]. «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаларини қидириш вақтида бу қўлёзмалар бошқа чет эл Шарқ қўлёзмалари сақланадиган фондларда ҳам мавжуд эканлиги маълум бўлди.

Совет шарқшунос олимларидан Амир Нажиб «Ўзбекистон маданияти» газетасида Алишер Навоий асарларининг Хитойдаги қўлёзма-

---

[46] С. Л. Волин, Описание рукописей произведений Навои в Ленинградских собраниях. Алишер Навои, Сборник статей, М.—Л., Изд-во АН СССР, 1946, стр. 226.

лари ҳақида ёзган мақоласида Хитой Халқ Республикаси Фанлар академияси ҳузуридаги майда миллатлар тилларини ўрганиш кутубхонасида бошқа туркий тилларга оид бўлган қўлёзмалар орасида Алишер Навоий асарларининг қўлёзмалари, шу жумладан, «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаси мавжуд эканлигини айтади[47].

«Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаси Алишер Навоийнинг «Хамса» асари билан бирга муқоваланган бўлиб, яхши сақланган. Хати настаълиқ. Бу қўлёзма нусхани кўчирган котибнинг номи ва кўчирилган йили номаълум. Қўлёзманинг кўчирилиш тарихи берилмаган.

Юсуфбек Муҳлисов «Уйғур классик адабиёти қўлёзмаларининг каталоги» номли асарида Синцзянь ерли музейларига тайёрлик кўриш бошқармаси Шарқ қўлёзмалари фондида Алишер Навоийнинг «Хамса», «Ҳайратул-аброр», «Хазойинул-маоний» ва бошқа асарлари билан бирга «Лисонут-тайр»нинг ҳам иккита қўлёзма нусхаси мавжудлигини ёзади[48]. Бу нусхалардан биттаси Навоийнинг «Хамса» асари билан бирга муқоваланган бўлиб, 1774 йилда кўчирилган. «Лисонут-тайр» асарининг иккинчи қўлёзма нусхаси ҳам «Хамса» билан бирга муқоваланган ва Ёркент шаҳрида кўчирилган.

Эрон сипаҳсолар олий ўқув юрти кутубхонасининг қўлёзмалар фондида ҳам Алишер Навоийнинг бошқа асарлари билан бирга, XVIII—XIX асрларда кўчирилган «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаси сақланмоқда[49].

Юсуф Шерозий Эрон Мажлис кутубхонаси қўлёзмалар фондида Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаси мавжудлигини ўз асарида кўрсатиб ўтса-да, лекин асарнинг тўла тавсифи берилмайди. Қотибнинг номи, кўчирилган йили, жойи каби муҳим фактлар ва Навоийнинг қайси асарлари билан бирга сақланаётганлигини ёзмайди[50].

Франциялик шарқшунос Шеффер ўлгандан кейин Алишер Навоий асарларининг қўлёзмалари Франция миллий кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари фондига ўтади. Бу нодир қўлёзмалар орасида Алишер

---

[47] «Ўзбекистон маданияти», 1960, 29 июнь.

[48] ئويغور كلاسسيك ئەدەبياتى قوليازميلىرى‌نينك كاتالوگى شنجاڭ يەرليك موزييغا تەييارليق كوروش باشقارماسى 1957 ژيل مای

[49] ابن يوسوف شيرازى فهرست كتابخانهٔ مدرسه عالى سپهسالار جلد دوم كتاب خطى فارسى و عربى و تركى در چاپخانهٔ مجلس تهران ۱۳۱۸

[50] تأليف ابن يوسوف شيرازى فهرست كتابخانهٔ مجلس شورای ملى جلد دوم از نشريات كتابخانهٔ تهران ۱۳۱۸—۱۳۲۱

Навоийнинг «Девони Фоний», «Маҳбубул-қулуб», «Мажолисун-нафоис», «Ҳайратул-аброр», «Лайли ва Мажнун» ва бошқа асарлари билан бирга, олтита миниатюрали XVI асрда кўчирилган «Қиссаи шайх Санъон» ва 960—1551/52 йилларда кўчирилган миниатюрали «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаси ҳам мавжуддир[51].

Туркияли шарқшунос Огоҳ Сирри Левенд «Turk dili araştirmalari yilligi» бюллетенининг 1958 йилги нашрида Туркиядаги Шарқ қўлёзмалари фондида мавжуд бўлган Алишер Навоий асарлари қўлёзмаларининг тавсифини берган. Огоҳ Сирри Левенднинг кўрсатишича, Алишер Навоий асарларининг кўп қўлёзмалари Туркиядаги Шарқ қўлёзмалар фондида мавжуд эканлиги маълум бўлди. Бу қўлёзмалар орасида тарих эътибори билан анча қадимий нусхалар ҳам учрайди. Навоий асарларининг куллиёти, «Хамса» ва унга кирган достонлардан «Ҳайратул-аброр», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»нинг алоҳида қўлёзма нусхалари ва бошқалар билан бирга «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхалари ҳам мавжуддир.

Огоҳ Сирри Левенднинг ёзишича, Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асари Тўпкапи Ревен фондида сақланмоқда[52]. У Навоий асарининг куллиётида берилган бўлиб, замонасининг машҳур хаттоти Дарвеш Муҳаммад Тоқий томонидан 901—1495/96 йилларда кўчирилган. Маълумки, Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарини 904—1498/99 йилларда ёзиб тамомлаган. Ҳатто буни Алишер Навоийнинг ўзи ҳам «Лисонут-тайр» асарида кўрсатиб ўтади.

[53] يیل توقوز يوز اوتمش ايردی داغی تورت
كيم اولوس‌نينك كونكليغه سالدی بو اوت

(Йил тўқуз юз ўтмиш эрди доғи тўрт
Ким улуснинг кўнглиға солди бу ўт).

Огоҳ Сирри Левенднинг фикрича, Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарида келтирилган тарихга қараганда, бу нусха асар ёзилмасдан олдин кўчирилган бўлиб чиқади. Бу тарих Алишер Навоийнинг қўлёзмага кирган бошқа асарларига тааллуқли бўлиши ҳам мумкин. Балки «Лисонут-тайр» асари кейин ўша котиб ёки бошқа котиб томонидан кўчирилиб, куллиётга қўшиб муқова қилинган бўлиши ҳам мумкин. Эҳтимол, хаттот Дарвеш Муҳаммад Тоқий бу куллиётни 901—1495/96 йилларда кўчиришга бошлаган бўлса ҳам, лекин кўчириш муддати узоққа чўзилган бўлиши мумкин. Албатта, бундай ҳолларда

[51] Blochets, E. Catalogue de la collection des manuscrits orientaux arabes, persans et turques formée par M. Charles Scheffer et olguise par letat, Paris, 1900.

[52] Agah Sirri Levend, Türkiya kitapliklarindaki Nevai yazmalari, Türk dili araştirmalari yilligi belleten, Türk tarih kurumu basimevi, Ankara, 1958, 130-bet.

[53] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси Шарқ қўлёзмалар фонди, инв. № ГПБ 55, 72-бет.

қўлёзманинг ўзини кўрмасдан, унинг хати, қоғозини текширмасдан туриб бирон аниқ хулосага келиш қийин.

Огоҳ Сирри Левенд ўзининг бу мақоласида Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаси яна Туркиядаги Сулаймония Шарқ қўлёзмалари фондида сақланаётганини ёзади. Бу қўлёзмалар фондида ҳам «Лисонут-тайр» асари Алишер Навоий асарларининг куллиётида берилганлигини кўрсатиб ўтади. Лекин бу қўлёзма нусхасининг котиби ва кўчирилган йили номаълум.

Лондондаги Шарқ ва Африкани ўрганиш университетининг Шарқ қўлёзмалари фондида ҳам Навоий асарларининг куллиёти бордир. Бу куллиётга унинг «Мажолисун-нафоис», «Ваққия», «Лайли ва Мажнун», «Сабъаи сайёр», «Ҳайратул-аброр», «Фарҳод ва Ширин», «Наводируш-шабоб», «Бадойиул-васат», «Фавойидул-кибар», «Хамсатул-мутаҳаййирин», «Мезонул-авзон» ва бошқа асарлари киритилган бўлиб, «Лисонут-тайр» асаридан эса «Шайх Санъон» қиссасигина киритилган[54]. Асарнинг тексти қора сиёҳ билан, сарлавҳалари эса қизил сиёҳ билан ёзилган. Қўлёзмада бешта миниатюра берилган. Куллиёт XVI асрга оид бўлиб, кўчирилган йили, жойи ва котибнинг номи ёзилмаган.

Бу юқорида келтирилган маълумотлардан шундай хулоса чиқариш мумкинки, чет эл қўлёзма фондларида ҳам Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг анчагина қўлёзма нусхалари сақланмоқда.

Лекин Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асари қўлёзмаларининг кўпчилиги ва энг қадимий нусхалари Совет Иттифоқидаги Шарқ қўлёзмалари фондларига тўпланган дир.

Шунинг учун ҳам Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузишда Совет Иттифоқидаги Шарқ қўлёзма фондларида сақланаётган қадимий, нодир қўлёзма нусхалардан фойдаланди к ва уларни асосга олдик.

«ЛИСОНУТ-ТАЙР»НИНГ ИЛМИЙ-ТАНҚИДИЙ ТЕКСТИНИ ТУЗИШДА ФОЙДАЛАНИЛГАН ҚЎЛЁЗМА НУСХАЛАРИНИНГ ТАВСИФИ

Умуман, илмий-танқидий текст тузишда, бундай текстнинг пухта бўлишини таъминлайдиган энг асосий факторлардан бири шу асар қўлёзма нусхаларининг кўп бўлишлигидадир*. Агар авторнинг ўз қўлёзмаси бўлса иш яна ҳам осонлашади.

---

[54] Bulletin of the School of oriental and African Studies, University of London, vol. XII, part 3 and 4, 1948.

* Х. Сулейманов, Текстологическое исследование лирики Алишера Навои. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук, Ташкент, 1961, стр. 31.

Проф. Е. Э. Бертельс ўзининг «Яқин ва Ўрта Шарқ халқлари классик адабий ёдгорликларининг танқидий нашри методикаси масалалари» номли мақоласида: «Ўқилган қўлёзмаларнинг сони қанча кўп бўлса, туман шунчалик тарқалиб, масала ойдинлашиб боради. Бу фақат меҳнат билан қўлга киритилади. Тадқиқотчининг қўлидан юзлаб, минглаб қўлёзмалар ўтса, илгари амалга ошириб бўлмайдигандек туюлган масала оддийлашади ҳам ойдинлашади», деган эди[55].

Шунинг учун ҳам илмий-танқидий текст тузишда кўп қўлёзма нусхаларни кўриш ва уларни қиёсий ўрганиб, шундан кейингина, лойиқ бўлганларини асос қилиб олиш мақсадга мувофиқдир.

Илмий-танқидий текст тузишда унинг асосига қадимий ёки ўша даврнинг машҳур хаттотлари томонидан кўчирилиб, автор редакциясига яқин турган қўлёзма нусхалар қабул қилинса, бунга муяссар бўлинмаганда ҳар хил даврларда кўчирилган кўп қўлёзма нусхалар қабул қилинса, яна қўлёзма нусхаларнинг классификациясида тарихийлик принципига амал қилинса, нусхаларнинг ҳар қайсиси бир-бирини тўлдиради, аниқликлар киритилади, чалкашликлар очиб ташланади, қўлёзма нусхалар ўртасидаги муносабатлар аниқ кўриниб, қилинган илмий ишнинг натижаси сифатли чиқади, қўлёзма нусхаларнинг ҳаракати аниқ очилиб, илмий-танқидий текст автор редакциясига яқинлашади.

Шунинг учун ҳам Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузиш жараёнида биз бу асарнинг кўплаб қўлёзма нусхаларини кўриб чиқишга, шу билан бирга, мумкин қадар Навоий яшаб ижод этган даврда кўчирилган қўлёзма нусхаларни топишга ҳаракат қилдик ва XV асрдан то XX асргача бўлган давр ичида турли жойларда кўчирилган қўлёзма нусхаларни кўриб чиқишга ҳаракат қилдик.

Иттифоқимизнинг Шарқ қўлёзмалари фондларида мавжуд бўлган Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаларининг қоғози, хати, кўчирилган йили, байтларнинг сони, сарлавҳалар орасидаги байтларнинг сони, қўлёзмаларнинг умумий ҳолати ва уларнинг бир-бирларига муносабати, тарихийлиги ўрганилиб, бу асарнинг илмий-танқидий текстини тузишда асосга тўққизта қўлёзма нусха қабул қилинди. Бу қўлёзмаларни яхши тасаввур қилиш учун уларнинг тавсифлари билан танишамиз. Булар қуйидагилардан иборат:

1. Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари фондида, юқорида кўрсатиб ўтганимиздек, ГПБ 55 рақами остида Алишер Навоий асарларининг кул-

[55] Е. Э. Бертельс, Вопросы методики критических изданий классических памятников литературы народов Ближнего и Среднего Востока. Материалы Всесоюзной научной конференции Востоковедов в Ташкенте. Ташкент, Изд-во АН УзССР, 1957, стр. 237—242.

лиёти сақланмоқда. Бу куллиётда унинг «Лисонут-тайр» асари ҳам бор бўлиб, куллиёт Хаников каталогида шарҳ этилган[56].

Бу қўлёзма нусханинг формати 33×22 сантиметр бўлиб, ҳажми 522 варақдан иборат. «Лисонут-тайр» асари 1 *б* дан 35 *а* бетгача берилган. Қизғиш чарм муқовалидир. Бир қаторга тўрт мисрадан ёзилган бўлиб, ҳар бир бетда тахминан 52 мисрагача текст келтирилади. Сарлавҳалар қизил, асосий текст эса қора сиёҳ билан юпқа сарғиш қоғозга майда чиройли настаълиқ хати билан ёзилган. Қўлёзма узоқ муддат давомида ва ҳар хил шароитларда сақланганлиги сабабли куллиётнинг бош қисмида келтирилган «Лисонут-тайр» асарининг тексти унда келтирилган бошқа асарларнинг текстига нисбатан анча уринган. محمد نصرالدین یادکار دیوان بیکی (Муҳаммад Насриддин Ёдгор девон беги) деган муҳр учрайди. Бу қўлёзманинг баъзи бир саҳифаларида кўрсатилган муҳрдан бошқа яна бир неча муҳрлар ҳам бор. Лекин уларни ўчиб кетганлиги сабабли ўқиб бўлмади. «Лисонут-тайр»нинг бу нусхаси бошқа қўлёзмаларга нисбатан энг тўлиқ ҳамда автор редакциясига энг яқин бўлган нусха ҳисобланади. Куллиётда келтирилган «Ғаройибус сиғар» девонининг охирида колофон берилган.

تاریخ توقوز یوز تورت‌دا قوی ییل ذوالحجه آی‌نینك ییکیرمی ایکی‌سیدا غرایب الصغر دیوانی توکاندی[57]

(тарих тўқуз юз тўртда қўй йил зулҳижжа ойининг йигирми иккисида Ғаройибус-сиғар девони туганди).

Колофонда хаттотнинг номи ёзилмаган. Бу қўлёзмада бадиий миниатюралар учрамайди. Қўлёзма бир неча марта реставрация қилинган. Бу нусха Навоий ҳаёт вақтида кўчирилган бўлиб, энг қадимий нусхалардан бири ҳисобланади.

2. Тожикистон ССР Фанлар академиясининг Шарқ қўлёзмалари фондидаги Навоий асарлари куллиётида ҳам «Лисонут-тайр» асари мавжуд бўлиб, унинг инвентарь рақами 1990 дир. Формати эса 33×24 сантиметр. Бу куллиётнинг бошида Алишер Навоийнинг «Хазойинулмаоний» асари берилган бўлиб, 235—287 *б* бетларида «Лисонут-тайр» асари келтирилган. «Лисонут-тайр» дан кейин куллиётда берилган Алишер Навоий асарлари йўқолганга ўхшайди. Куллиёт майда чиройли настаълиқ хати билан ялтироқ сарғиш қоғозга ёзилган; ҳар бир қаторга тўрт мисра, бир бетга 50 тача байт ёзилган. Асар нақшланган чарм муқовада. Муқованинг бир томонигина сақланиб қолган. Қўлёз-

---

[56] Die Sammlung von morgenländischen Handschriften Nelche die Kaiserliche Öffentliche Bibliothekzu St. Petersburg im Jahre 1864 von h'h V. Chanykob erworbentat.

[57] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинград Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси Шарқ қўлёзмалари фонди, инв. ГПБ 55, 84 (б) варақ.

1-расм. „Лисонут-тайр“ асари ГПБ 55 қўлёзма нусхасининг 1-бети.

ма бир неча марта реставрация қилинган. Қўлёзмада муҳр ёки бошқа хатлар учрамайди. Асар узоқ вақт нам ерда қолганлиги туфайли анчагина бетлари кўкариб кетган. Шунинг учун баъзи бетларини ўқиш анча қийин. Шунингдек, «Шайх Санъон» ҳикоясидан бир бет тушиб қолган. Куллиётда «Хазойинул-маоний» асаридан сўнг қуйидаги мазмунда колофон берилган[58].

توکاندی تورتالاسی دیوان

بعون الملك المنان

فی شهور سنه ۹۰۵

(туганди тўртталаси девон, биавнил-маликил-маннон фи шуҳри сана 905—1499/1500 йил). Бу нодир қўлёзманинг котиби номаълум[59].

3. Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари фондида Навоий асарларининг яна бир куллиёти ГПБ 558 инвентарь рақами остида сақланмоқда. Бу куллиётга Навоийнинг бошқа асарлари билан бирга «Лисонут-тайр» асари ҳам киритилгандир. Қўлёзманинг Дорн каталогида тавсифи берилган[60]. Унинг формати 39×24 сантиметр бўлиб, ҳажми 717 варақдан иборат. «Лисонут-тайр» асари куллиётнинг 287*а* варағидан бошлаб берилган. Ҳар бир қаторга тўрт мисрадан ёзилган бўлиб, бир бетга ўртача 46 байт ёзилган. Муқоваси қора чармдан қилинган бўлиб, унинг устки бетидаги тилла ҳалдан ишланган нақшда «ов» манзараси берилган. Бу нақшда қушлар, ҳар хил ўрмон ҳайвонлари тасвирланган. «Лисонут-тайр» асарининг бошланишида чиройли лавҳа берилган бўлиб, бунинг ичига منطق الطير (Мантиқут-тайр) деб ёзилган. Қўлёзма сарғиш ялтироқ қалин қоғозга йирик настаълиқ хати билан ёзилган. Мазкур куллиётнинг ичида колофон берилиб, унда бу қўлёзма Фарҳодхон Қарамонийнинг кутубхонаси учун Назар Али Файзий котиб томонидан кўчирилганлиги айтилади[61]. Қўлёзманинг охирроғида яна колофон берилиб, унда 1001—1004 йилларда котиб Али Файзий томонидан Фарҳодхон Қарамонийнинг кутубхонаси учун кўчирилганлиги қайд қилинади[62]. Тўпламнинг биринчи бетида бўлса 1017—1608/1609 йилларда Шоҳ Аббос Сафавий бу куллиётни Шоҳ Сафи мақбараси учун

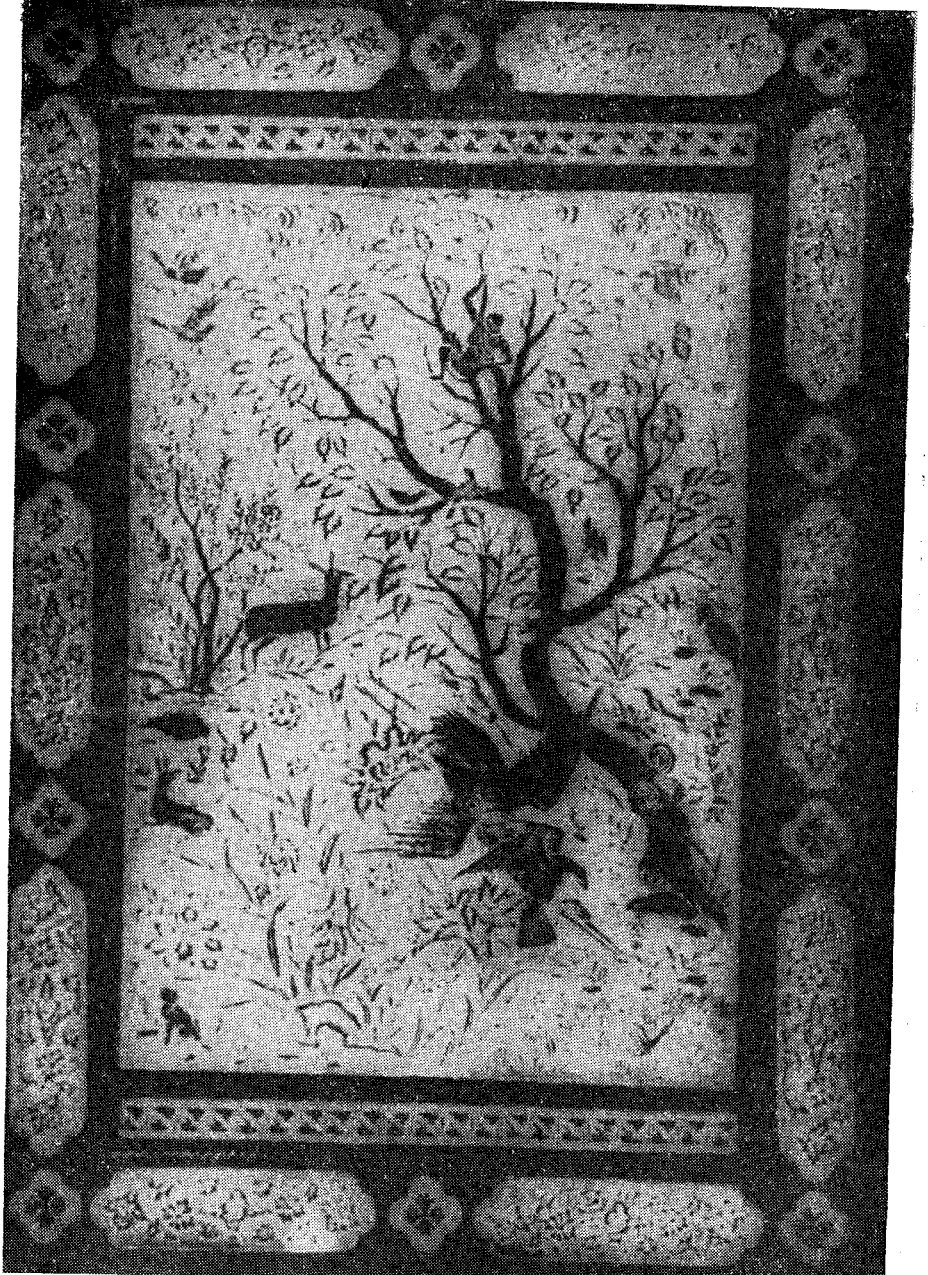
[58] Алишер Навоий, Куллиёт, Тожикистон ССР Фанлар академияси қўлёзмалар фонди, инв. № 1990, 254-варақ.

[59] Алишер Навоий, Хазойинул-маоний, Ғаройибус-сиғар, нашрга тайёрловчи Ҳамид Сулаймон, Тошкент, ЎзССР ФА нашриёти, 1959, 16-бет.

[60] Catalogue des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliothéqul imeeriale publiqul de St. Petersbourg, Imprimerie de l'Acadomie Impriale des Sciences, 1852.

[61] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси, Шарқ қўлёзмалари фонди, инвентарь ГПБ 558, 325-варақ.

[62] Ўша асар, варақ 694 *а*.

2-расм. „Лисонут-тайр“ асари ГПБ 558 қўлёзма нусхаси муқовасига XVI асрда ишланган миниатюра.

вақф қилганлиги ҳам айтиб ўтилади. Асарнинг кўп бетларида ҳар хил муҳрлар учрайди, лекин уни ўчиб кетганлиги сабабли ўқиб бўлмади. Текст қора сиёҳ, сарлавҳалари эса қизил сиёҳ билан ёзилган. Баъзан сарлавҳаларга қолдирилган ва ёзилмасдан қолган жойлар ҳам учрайди. Ҳамма бетларда текст рамка ичига олинган, қўлёзма ниҳоятда яхши сақланганлиги сабабли реставрация қилинмасдан биринчи ҳолатида етиб келган.

4. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фондида 1679 инвентарь рақами остида сақланаётган Алишер Навоий «Хамса»сига киритилган «Лисонут-тайр» асари шу институт қўлёзмалар фондида сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг энг эски нусхаси ҳисобланади. Унинг формати 39×19 сантиметр бўлиб, муқоваси қизил чармдан ишланган. Ҳар бир қаторга тўрт мисрадан ёзилган бўлиб, бир бетида ўртача ўттизта байт келтирилган. Текст қора сиёҳ, сарлавҳалари эса қизил сиёҳда йирик настаълиқ хати билан ёзилган. Бу нусха бир неча марта реставрация қилинган бўлиб, қоғозлари ниҳоятда уринган бўлса ҳам, қўлёзма текстига халал етмаган. Котибнинг номи ва кўчирилган жойи номаълум. Қўлёзмада Алишер Навоий асарларининг жойланиш тартиби қуйидагича: «Лисонут-тайр», «Ҳайратул-аброр», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун», «Садди Искандарий» ва «Сабъаи сайёр». Бу қўлёзмада учрайдиган асосий камчиликлардан бири шуки, баъзи сарлавҳалар ёзилмасдан қолган. Шунингдек, алоҳида сарлавҳалар билан келтирилиши лозим бўлган текстлар олдинда келтирилган текстлар билан бирлаштириб юборилган, кўп байтлар алмаштириб ёзилган. «Лисонут-тайр» асарининг бу қўлёзма нусхасида 105 та байт йўқ. Эҳтимол, котиб кўчирган қўлёзмадаги байтлар тушиб қолган бўлиши мумкин. Асар шалдироқ сариқ қоғозга ёзилган. Қўлёзманинг охирида келтирилган «Сабъаи сайёр» асаридан кейин колофон берилиб, унда қуйидагилар келтирилган:

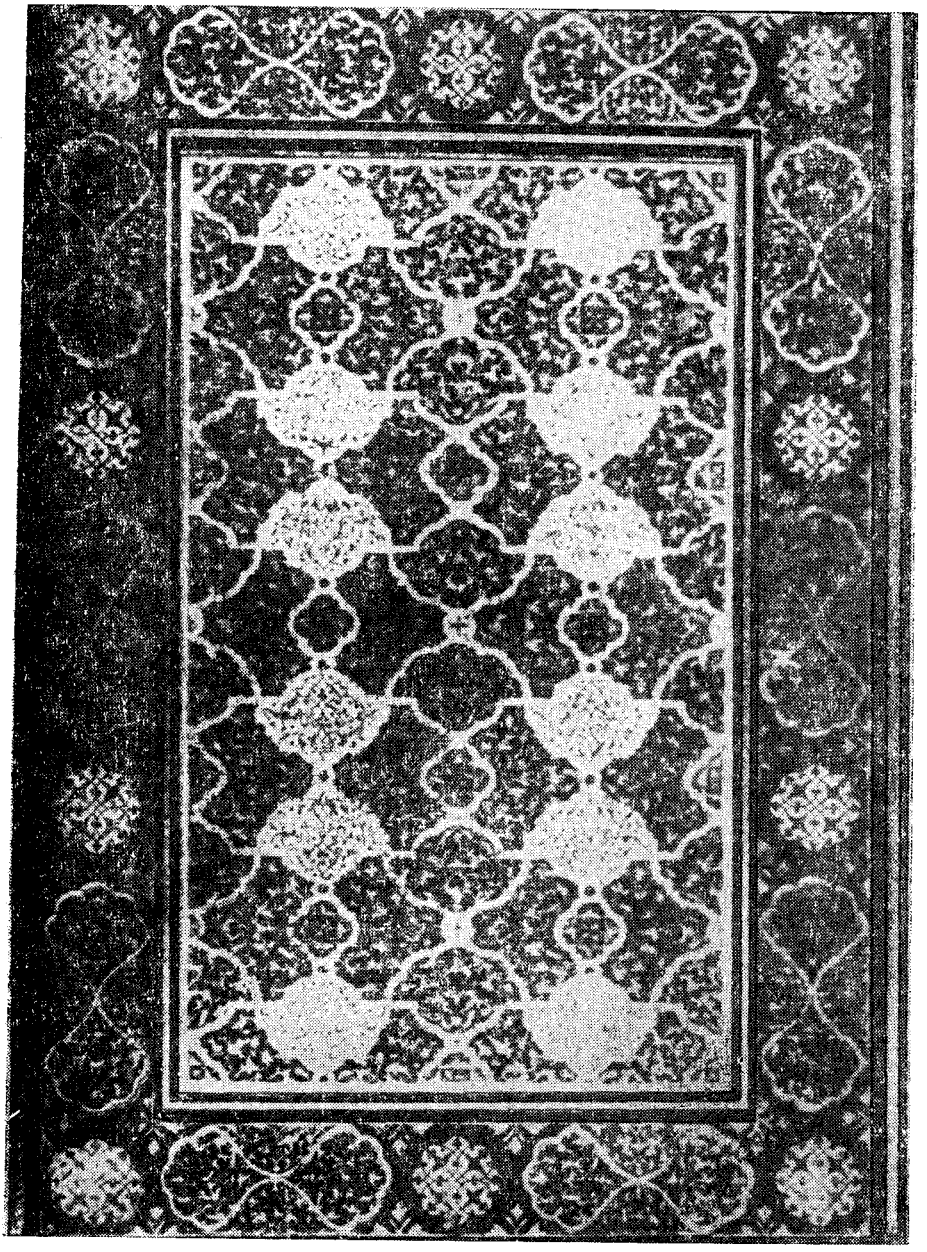
هفت پیکر تمام بیتیب بولدی
تاریخی مینك توقسان اوج بولدی[63]

(Ҳафт пайкар тамом битиб бўлди,
Тарихи минг тўқсон уч бўлди).

Колофонда берилган 1093 ҳижрий йилини мелодийга айлантирсак, Навоийнинг бу олтита асари 1682 йилда кўчирилганлиги аниқланади.

---

[63] А л и ш е р Н а в о и й, Хамса, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар фонди, инв. № 1679. 380-варақ.

3-расм. „Лисонут-тайр“ асари ГПБ 558 қўлёзма нусхаси муқовасига XVI асрда ишланган миниатюра.

5. Бу асарнинг илмий-танқидий текстини тузишда П. Шамсиевнинг шахсий кутубхонасида сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмасидан ҳам фойдаланилди. Бу қўлёзма нусханинг муқоваси қора чармдан ишланган бўлиб, анчагина уринган, лекин асосий текстга зарар етмаган ва у реставрация ҳам қилинмаган. Асар сариқ қалин қоғозга ёзилган. Ҳар бир қаторга бир байтдан ёзилган бўлиб, бир бетда 17 байт келтирилган. Сарлавҳалари қизил, текст эса қора сиёҳ билан ёзилган бўлиб, формати 21×14 сантиметр. Текст қизил сиёҳдан ишланган рамкага олинган. Баъзи сарлавҳаларга ўз вақтида жой қолдирилмаганлиги сабабли, кейинчалик бу нусхани мутолаа қилган кишилар томонидан тушиб қолган сарлавҳалар китобнинг четига ёзиб қўйилган. Бу қўлёзма нусхадаги баъзи тушиб қолган байтлар ҳам китобхонлар томонидан тўлдирилган. Қўлёзма охирида колофон берилиб, бунда қуйидаги тарих ёзилган:[64] 1225—1810.

6. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар фондида 3599 инвентарь рақами остида сақланаётган қўлёзмада Алишер Навоийнинг «Хамса»си билан бирга «Лисонут-тайр» асари берилган. Бу қўлёзманинг формати 45×24,5 сантиметр бўлиб, муқоваси қизил чармдан ишланган, асар тексти юпқа сариқ қоғозга майда чиройли настаълиқ хатида қора сиёҳ билан, сарлавҳалар эса қизил сиёҳ билан ёзилган. Ҳар бир қаторда тўрт мисра бўлиб, бир бетга ўртача 50 байтдан ёзилган. Қўлёзмада асарлар қуйидаги тартибда жойлаштирилган: «Ҳайратул-аброр», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун», «Сабъаи сайёр», «Садди Искандарий», «Лисонут-тайр». «Сабъаи сайёр» асарининг охирида колофон берилиб, унда қўлёзманинг кўчирилган йили 1248—1832/33 келтирилган[65].

Қўлёзманинг баъзи бетларида текст ёзиш учун жой қолдирилган. Лекин қолдирилган жойларга текстлар ёзилмасдан қолиб кетган ва қўлёзманинг баъзи жойларида байтлар алмаштириб ёзилган. Қўлёзма охирида котиб ўз номини محمد یونوس خواجه ابن بابا خواجه شهرسبزی (Муҳаммад Юнусхўжа ибн Бобохўжа Шаҳрисабзий) деб кўрсатади[66].

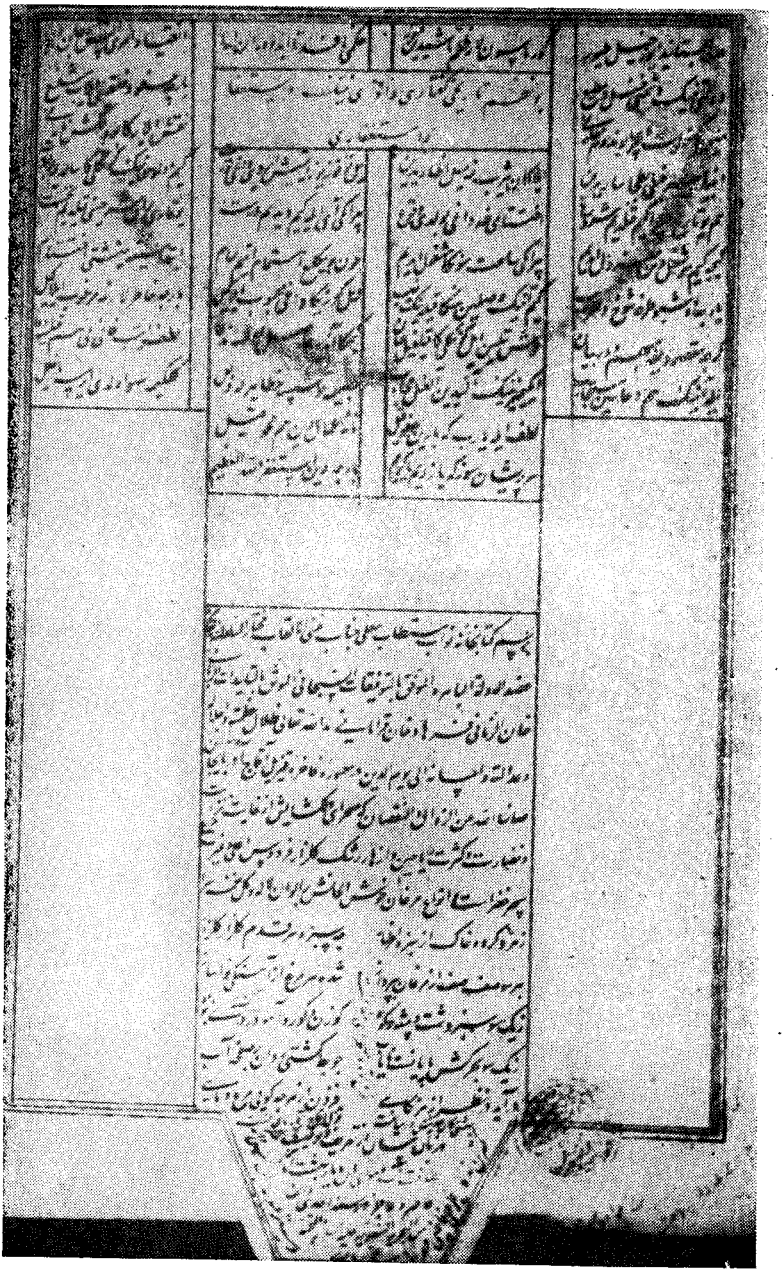
7. Грузия ССР Фанлар академияси қўлёзмалар институтининг Шарқ қўлёзмалари бўлимида Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаси фақат бир нусхада, с. 24 инвентарь рақами остида сақланмоқда. Қўлёзманинг муқоваси кўк картондан ишланган бўлиб, формати 23×13 сантиметр. Ҳар бир қаторда икки мисрадан берилган бўлиб, бир бетга 20 байтдан ёзилган. Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асари-

---

[64] Ўзининг шахсий кутубхонасида сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг нусхасини фойдаланишга бергани учун китоб эгасига миннатдорчилик билдирамиз.

[65] Алишер Навоий, Хамса, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Шарқшунослик институти қўлёзмалар фонди, инв. № 3599, 215-варақ.

[66] Ўша асар, 335-варақ.

4-расм. „Лисонут-тайр“ асари ГПБ 558 қўлёзма нусхасининг охирги бети.

нинг қўлёзмаси 98-варақдан бошланади. Асар сарғиш қоғозга ўрта настаълиқ хатида қора сиёҳ билан, сарлавҳалар эса қизил сиёҳ билан ёзилган. Қўлёзманинг охирида колофон берилган бўлиб, асарни кўчириш тарихи ёзилган[67]: 1227—1812.

8. Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари фондида Тур. н. с. 215*а* инвентарь рақами остида «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзма нусхаси сақланмоқда[68]. Унинг формати 21×13 сантиметр бўлиб, қалин сарғиш қоғозга ёзилган. Бу қўлёзма нусханинг ҳар бир қаторига икки мисра, бир бетга ўрта ҳисобда 10—11 байт ёзилган. Текст қора сиёҳ, сарлавҳалар эса қизил сиёҳ билан ёзилган. Текст рамка ичига олинган бўлиб, қўлёзманинг бошида унвон берилган. Асарнинг котиби Муҳаммад Ёқубхўжа ибн Иброҳимхўжа бўлиб, қўлёзма охиридаги колофонда унинг кўчирилган йили 1272—1855/56 деб кўрсатилган.

9. СССР Фанлар академияси Осиё халқлари институти Ленинград бўлимининг қўлёзмалар фондида ИВ Е I № XVII, 10 инвентарь рақами билан ҳам Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг қўлёзмаси «Хамса» билан бир муқовада сақланмоқда[69]. Унинг формати 48×28 сантиметр бўлиб, ялтироқ оқ қоғозга қора сиёҳ билан ёзилган. Хати майда настаълиқ. Бир қаторга тўрт мисрадан ёзилган. Текст рамкага олинмаган. Сарлавҳаларга жой қолдирилган бўлса ҳам, лекин сарлавҳалар ёзилмаган. Котибнинг номи кўрсатилмаган. Қўлёзма охиридаги колофонда унинг йили 1219—1804 деб кўрсатилган[70].

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузиш асосан юқорида кўрсатилган тўққизта қўлёзма асосида олиб борилди.

Бу қўлёзмаларнинг ўзига яраша камчилиги бўлгани ҳолда, уларнинг ҳаммасини бир-бирлари билан қўшиб, комплекс ўрганилса, албатта, улар бир-бирларини тўлдирадилар.

ТЕКСТ ТАНҚИДИ

«Лисонут-тайр»нинг автографи ҳалигача фанга маълум эмас. Унинг мавжуд текстлари кўп асрлар давомида нусхалар кўчириш туфайли деформацияга учраган. Бизгача етиб келган мавжуд қўлёзма нусхалар автор редакцияси ҳолатини сақламаган. Ҳатто, энг қадимги Ҳирот қўл-

---

[67] Алишер Навоий, Лисонут-тайр, Грузия ССР Фанлар академияси қўлёзмалар институти Шарқ қўлёзмалари бўлими, с. 24, 57-варақ.

[68] С. Л. Волин, Описание рукописей произведений Навои в Ленинградских собраниях. Алишер Навои, Сборник статей, М.—Л., Изд-во АН СССР, 1946, стр. 226.

[69] Ўша асар, 226-бет.

[70] СССР ФА Осиё халқлари институти Ленинград бўлимининг қўлёзмалар фонди, Навоий, Хамса, ЕВ Е 1 № XVII, 10, 75-бет.

ёзма нусхалари[71] озми-кўпми автор редакциясига яқинлашса ҳам, уларни автор редакциясининг ўзгинаси дейиш, албатта, қийин. Қўлёзма нусхалардан асарнинг деформацияси, айниқса, XVII—XIX аср қўлёзмаларида очиқ сезилиб туради. Ҳар бир қўлёзманинг ўзини алоҳида редакция деб аташ мумкин. Шунинг учун Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг танқидий текстини тузишда фойдаланилган қўлёзмалардан биронтасини асосга қабул қилиб, бошқа фойдаланилган қўлёзмаларнинг фарқларини фақат танқидий текст аппаратида бериб борсак, қўлёзма нусхаларнинг бир-бирларига бўлган муносабати очилмайди.

Шунинг учун энг қадимий ҳисобланган қўлёзма нусхалар ҳам танқид қилиниб, илмий-танқидий текст тайёрлашимиз зарур бўлди. Биринчи навбатда қилиниши лозим бўлган иш «Лисонут-тайр»нинг умумий ҳажми ва ҳар бир сарлавҳа орасидаги байтлар сонини аниқлашдан иборат. Мавжуд қўлёзмалардаги сарлавҳа ораларидаги байтлар сонини аниқлаш учун, аввало, бутун асарнинг ва асарда берилган сарлавҳаларнинг мазмунидан келиб чиқиб, мавжуд қўлёзмаларнинг ҳар бир сарлавҳаларидаги келтирилган байтлар сонига қараб сарлавҳалар орасидаги байтлар сонини аниқлаш имкониятига эга бўлдик. Текшириш натижасида бир сарлавҳадан иккинчи бир сарлавҳага ўтиб қолган байтлар аниқланди ва уни ўз жойига қайтарилди. Қўлёзмаларнинг ҳар хил савиядаги хаттотлар томонидан кўчирилиши, айрим хаттотларнинг эътиборсизлиги, баъзи котибларнинг байтларни ўқий олмаслиги ёки баъзи байтларни атайлаб тушириб қолдирилиши натижасида қўлёзмалар автор редакциясидан узоқлаша борган. Бу ҳол қўлёзмалар қанча кўп нусхада кўчирилса, шунча ортиб борган. Қўлёзмаларда учрайдиган фарқлар, ноаниқликлар унинг асл мазмунига зарар етказиши туфайли кишини уларга нисбатан эҳтиётлик билан қарашга мажбур қилади.

Илмий-танқидий текст тузишда бир неча қадимий нусхаларга асосланар эканмиз, бари бир уларда ҳам кўпгина ноаниқликларга йўл қўйилганини кўрамиз. Бу камчилик, ноаниқликлар қуйидаги мисолда яққол кўзга ташланади. Масалан, XV асрда, ҳали Алишер Навоий ҳаёт вақтида, Ҳиротда номаълум хаттот қалами билан кўчирилган, ҳозирда Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалари бўлими фондида ГПБ 55 рақами билан сақланаётган «Лисонут-тайр» асарининг энг қадимий қўлёзма нусхасини олиб кўрайлик. Бу қўлёзма нусхада «Лисонут-тайр» асарининг бошланишидаёқ бир эмас, икки байт тушиб қолганлиги аниқланди.

---

[71] Қаранг: Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси Шарқ қўлёзмалар фонди, ГПБ 55; Алишер Навоий, Куллиёт, Тожикистон ССР ФА Шарқ қўлёзмалари фонди, инв. № 1990.

روزی ایتی ییلکاروح آسا شمیم
کیم شجرغه تاپتی جان عظم‌رمیم
هم یاروتتی صبح کافوری اساس
هم توزاتتی شام‌نی مشکین لباس[72]

(Рўзи этти елга руҳ осо шамим.
Ким шажарға топти жон азми рамим.
Ҳам ёрутти субҳ кофурий асос
Ҳам тузотти шомни мушкин либос).

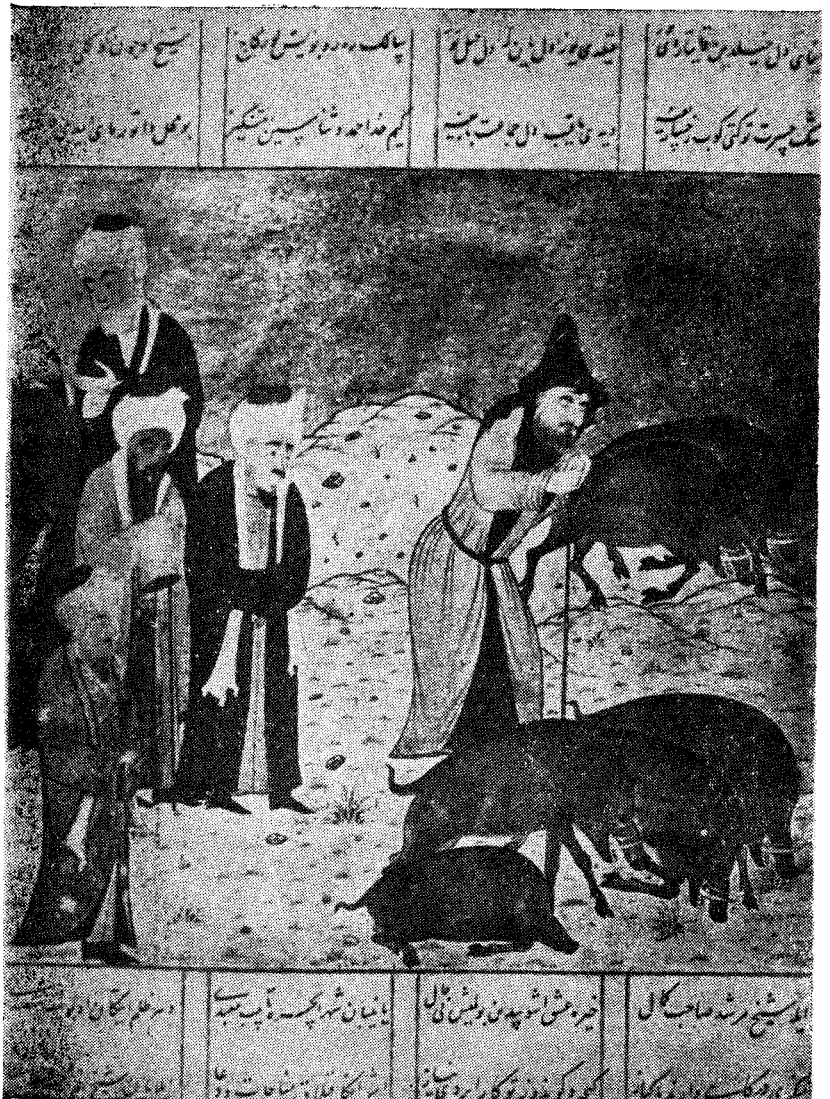
Агарда фақат шу юқорида кўрсатилган биргина қўлёзма нусха билан иш олиб бориладиган бўлса, албатта, унда бир эмас, иккита байт тушиб қолиши керак эди. Илмий-танқидий текст тузишда бошқа қўлёзма нусхалардан фойдаланиб, уларни қиёсий ўрганиш ҳамда «Лисонут-тайр» асарининг ўзини атрофлича ўрганиш, унинг мазмунидан келиб чиқиш, сарлавҳаларнинг мазмунидан келиб чиқиш натижасида бу тушиб қолган иккита байт танқидий текст тузиш вақтида қайта тикланди.

ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзма нусхасида қушлар Симурғ томон кўп учганларидан сўнг чарчаб, бир манзилга қўнадилар. Яна Ҳудҳудга ҳар турли қушлар савол берадилар. Шунда қандайдир бир қуш Ҳудҳуддан бу қийин йўлларни қачон кесиб ўтиш мумкинлигини, Симурғга қачон ета олишни ва бўлаётган ишлардан хабардор қилишни сўрайди. Ҳудҳуд қушларга йўлнинг ниҳоятда узоқлигини ва йўлда учраши мумкин бўлган қийинчиликларни айтиб беради. Асл мақсадга етиш учун талаб, ишқ, маърифат, тавҳид, фақр ва фано водийларидан ўтиш лозим дейди. Бу қўлёзма нусхада ҳайрат водийсининг номи олдинроқ зикр қилинган ва бошқа водийлар тавсифи ҳақида мисра ёки байтлар ёзилган бўлса ҳам, нимагадир бу суҳбат давомида ҳайрат водийсининг номи зикр қилинмайди. Ҳудҳуднинг қушларга берган жавобида етти водийнинг номи айтилиб, шундан олти водийнинг белги ва сифатлари кўрсатилиб, битта водийнинг белги ва сифатларини кўрсатмасдан ташлаб кетилиши ҳар қандай кишини ҳам ўйлантиради ва ўзўзидан ҳаққоний равишда нима учун бу ҳайрат водийсининг сифати айтилмади, деган савол туғилади. Бошқа қўлёзмалар билан қиёсий ўрганиш натижасида бу қўлёзма нусхасида ҳайрат водийсининг сифат ва белгиларини кўрсатувчи қуйидаги байт тушиб қолган деган хулосага келдик.

موندین اوتسانك وادئ حیرت‌دورور
وادئ حیرت‌دا کوپ شدت‌دورور[73]

[72] Алишер Навоий, Куллиёт, Тожикистон ССР Фанлар академияси қўлёзмалар фонди, инв. № 1990, 235 *а*-бет.

[73] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси Шарқ қўлёзмалари фонди ГПБ 558; «Лисонут-тайр», 29-варақ.

5- расм. „Шайх Санъон“ ҳикоясига Бухорода ишланган миниатюра (XVI аср).

(Мундин ўтсанг водийи ҳайратдурур,
Водийи ҳайратда кўп шиддатдурур).

Албатта, бу тушиб қолган байт бошқа қўлёзма нусхалар орқали танқидий текстга қабул қилинди.

Тарих эътибори билан энг қадимий ҳисобланган бу Ленинград нусхасида байтларнинг тушиб қолиши, айрим мисраларнинг ҳар хил сабаблар билан ўчиб кетиши ёки баъзи сўзларни ўқиб бўлмаслиги каби ва бошқа шу типдаги камчиликларни кўплаб учратамиз. Ана шу камчиликлар, ноаниқликлар қўлёзманинг умумий мазмунига халал беради. Бу типдаги мазмунга путур етказадиган камчиликлар бошқа қўлёзма нусхаларни қиёсий ўрганиш натижасида тикланди.

Байтларнинг тушиб қолиши, текстда байтнинг етишмаслиги каби ҳодисалар қўлёзма текстларини қиёсий ўрганиш вақтида кўзга тез ташланадиган нуқсонлардандир. Бу типдаги хатолар текст ёки шу байтга оид бўлган сарлавҳанинг мазмунидан келиб чиқиб тикланадиган нуқсонлардир. Қўлёзмаларда тадқиқотчидан анча билим талаб қиладиган камчиликлар ҳам учрайди. Бу типдаги хатолар мисра ёки байтлар орасида учрайдиган янглиш, чалкаш сўзлардан иборат. Бундай ноаниқликлар котибларнинг бирон сўзни ўқий олмасдан унинг ўрнига бошқа сўз ёзиб юбориши, ўқиб бўлмайдиган сўзни ёзиб қўйиши ёки текстда бирон сўзнинг ўчиб кетиши туфайли майдонга келади. Бу типдаги хатолар асл мазмунга зарар етказадиган, текширувчини чалғитадиган хатолардандир. Агар улар бартараф қилинмаса, асарнинг умумий мазмуни очилмайди.

Бундай хатоларни ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзма нусхасида ҳам кўплаб учратамиз. Бу нусхадаги «Қушлар диққат билан сўрғандан сўнгра Ҳудҳуд Симурғдан нишоналар айтгани» сарлавҳали жавобида Ҳудҳуд Симурғнинг сифатларини ҳамда унга етиш учун кўп ҳаракат қилиш лозимлигини, саҳролардан, жуда баланд тоғлардан, денгизлардан ўтиш лозим эканлигини сўзлайди. Бу байт ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзма нусхасида қуйидагича ёзилган:

روزی اولغای تا ابد بی انتقال
قطع قیلغان کل کاکلزار وصال [74]

(Рўзи ўлғай то абад беинтиқол
Қатъ қилғон гулга гулзори висол).

Юқоридаги текст мазмунидан маълумки, Ҳудҳуд сўзни атрофдаги йиғилган қушларга қарата айтмоқда. Лекин келтирилган байт мазмунига қараганда Ҳудҳуд сўзини қушларга эмас, балки гулга қараб айта-

[74] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номидаги Давлат халқ кутубхонаси, инв ГПБ 55. 8-бет.

ётгандек бўлиб чиқади. Маълумки, гул бирон жойдан кесиб ўтиши ва шу туфайли гулзорга етишиши мумкин эмасдир. Чунки гулнинг ўзи гулзорда ўсади. Бу ердаги«كل كا» — «гулго» сўзи тадқиқотчини ўйлантириб қўяди. Бошқа нусхалар ёрдамида биз бу байтни тиклаш имкониятига эга бўлдик, у қуйидагича берилган:

روزی اولغای تا ابد بی انتقال
قطع قیلغان قوشقه کلزار وصال

(Рўзи ўлғай то абад беинтиқол,
Қатъ қилғон қушқа гулзори висол).

Қушлар йўлни кесиб ўтгандагина гулзорга эришиши мумкин эканлиги кўрсатилади. Текст шундай ўқилгандагина тўғри маъно касб этади. Бу нусхада хато берилган байт илмий-танқидий текстни тузиш вақтида тўғриланди. ГПБ 55 Ленинград нусхасида «Қумри лаҳни усулида Ҳудҳуднинг нағмасозлиғи» сарлавҳаси остида берилган байтлардан бири қуйидагича ёзилган:

بوکه هربستان ارا سر کشتەسین
قان بیله توفراققه آغشتەسین [75]

(Бу ки ҳар бўстон аро саргашта сен,
Қон била тупроққа оғушта сен).

деб ўқиганимизда байтнинг иккинчи мисрасида қандайдир сакталик борлиги сезилиб, вазн бузилганлиги маълум бўлади. Текшириб кўрилганда, иккинчи мисрадаги «тупроққа» сўзидан кейин «ҳам» боғловчисининг тушиб қолганлиги аниқланди. Боғловчи «ҳам»ни қўшиб ўқисак, ўқилиши тўғри бўлган текстга эга бўламиз ҳамда мисранинг вазни равон бўлади.

بوکه هر بستان ارا سر کشتەسین
قان بیله توفراققه هم آغشتەسین

(Буки ҳар бўстон аро саргаштасен,
Қон била туфроққа ҳам оғуштасен).

Бу байт тўғриланиб, асосий илмий-танқидий текстга қабул қилинди. «Лисонут-тайр» асарининг ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзма нусхасидаги «Товуқ узри» сарлавҳали ҳикояда келтирилишича, товуқ Ҳудҳуднинг бошлиқ бўлиб сайланганлигига иқрор бўлади. Ҳамда товуқ Ҳудҳудга раислик лавозими манзур бўлганлигини айтиб, энди яна пешво — раҳбарлик қилишинг керак дейди. Лекин қуйидаги байтдан бу мазмун келиб чиқмайди:

[75] Ўша қўлёзма, 10-бет.

تاووغ ایتی بیله عذرین آشکار
کای طیور ایچره انیس تاجدار [76]

(Товуғ этти бўйла узрин ошкор,
Кей туюр ичра аниси тождор).

Агар текст мазмунидан келиб чиқадиган бўлсак, гап раҳбарлик, раислик ҳақида боради. Анис — дўст демакдир, у раис деган маънони бермайди. Асосга қабул қилган бошқа қўлёзма нусхаларда «анис» сўзи ўрнига «раис» сўзи берилган. Шунинг учун ҳам, бу қўлёзмадаги «анис» сўзи ўрнига «раис» сўзини қўйиб ўқилса мақсад равшанлашади ва асар мазмунига мувофиқ келади.

تاووغ ایتی بیله عذرین آشکار
کای طیور ایچره رئیس تاجدار

(Товуғ этти бўйла узрин ошкор,
Кей туюр ичра раиси тождор).

ГПБ 55 рақамли Ленинград қўлёзма нусхасида хато берилган бу сўз тўғриланиб, асосий илмий-танқидий текстга қабул қилинди.

«Бу китоб назмида ўз муносабатининг тақриби» номли сарлавҳада Алишер Навоий ёшлигида ўқиган вақтларини эслайди. Шунингдек, мактаб болалари ўз сабақларини такрорлаганликлари, ҳар ким ҳар нарса ўқишини, ким Саъдий, тағин биров Низомий, Алишер Навоий бўлса Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асарини севиб ўқиганлигини, ҳатто, уни ёд билишини айтади. Навоийнинг бу китобга берилиб кетганлигини кўрган болалар ва атрофдагилар унинг бу ишидан хавотир олиб, ота ва онасига айтадилар. Алишер Навоийнинг ота ва оналари бу ишдан хабар топиб, унга Фаридиддин Атторнинг «Мантиқут-тайр» асарини ўқишни ман қиладилар. Ҳатто, китобни бекитиб қўядилар. Алишер Навоий бу ишдан атрофдагиларнинг ҳам анча хавотирланганлигини ва ноумид бўлганини ёзади.

چون ارادین اوتتی بیر عهد بعید
بولدیلار اول جانشین‌دین ناامید [78]

(Чун ародин ўтти бир аҳди баид,
Бўлдилар ул жонишиндин ноумид).

---

[76] Ўша қўлёзма, 19-бет.
[77] Ўша қўлёзма, 46-бет.
[78] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалар бўлими, қўлёзмалар фонди, ГПБ 55, 68-бет.

Иккинчи мисрадаги „جانشين“ — „жонишин“ сўзи негадир мисранинг мазмунига халақит беради, мазмун очилмайди. Менинг аҳволимдан анча хафа ва ноумид бўлдилар, деган мазмун англашилмайди. Бу ердаги „جانشين“— „жонишин“ сўзиниг луғавий маъноси ўринбосар деган маънони англатади. Бу маъно мисра мазмунига тамоман тўғри келмайди ва уни бузади. Бошқа қўлёзма нусхалар билан солиштирилганда бу „جانشين“ — „жонишин“ сўзи ўрнида „حالتيم“ — „ҳолатим“ ёзилганлиги аниқланди. Агарда биз „جانشين“ — „жонишин“ сўзи ўрнига „حالتيم“ — „ҳолатим“ сўзини қўйиб ўқисак, мисра ва байт мазмуни англашилади.

چون ارادين اوتتی بير عهد بعيد
بولديلار اول حالتيمدين نااميد

(Чун ародин ўтти бир аҳди баид,
Бўлдилар ул ҳолатимдин ноумид).

Қадимий ҳисобланган ГПБ 55 рақамли Ленинград қўлёзма нусхасида бу хил хатоларни ва чалкашликларни кўплаб учратамиз.

Шунингдек, бу қўлёзмада орфографик хатоларни ҳам учратиш мумкин. Хаттотлар қанчалик хатни саводли қилиб ёзишга уринмасинлар, баъзи ҳарфларнинг тушиб, ёзилмай қолиш ҳоллари ҳам учраб туради.

چون سراسين عرض قيلماى نيلايين
نی تكلف بيرله پنهان ايلايين [79]

(Чун сўрасен арз қилмай найлайин,
Не такаллуф бирла пинҳон айлайин).

Бошқа қўлёзма нусхаларга солиштирганимизда, бу сўз „سراسين“ — „сўрасен“ эмас, балки „سورارسين“ — „сўрарсен“ эканлиги аниқланди. Бунда фақат битта „ر“ — „р“ ҳарфининг тушиб қолганлиги маълум бўлди. Бу „р“ ҳарфини мисра ичидаги сўзга қўшиб ўқиганимиздагина байтнинг мазмуни тўлиқ очилади ва вазн равонлашади.

چون سورارسين عرض قيلماى نيلايين
نی تكلف بيرله پنهان ايلايين

[79] Алишер Навоий, Куллиёт, Ленинграддаги Салтиков-Шчедрин номли Давлат халқ кутубхонасининг Шарқ қўлёзмалар бўлими, қўлёзмалар фонди, ГПБ 55, 25-бет.

(Чун сўрарсен арз қилмай найлайин,
Не такаллуф бирла пинҳон айлайин).

«Парвоналар мажмаи шамъи ҳақиқий шарҳида» сарлавҳаси остида берилган байтлардан бири қуйидагича ёзилган:

چون منور قیلدی نوریدین کوزین
یانیبا یایدی آلار ایچره سوزین [80]

(Чун мунаввар қилди нуридин кўзин,
Ёнибо ёйди олар ичра сўзин).

Байтнинг иккинчи мисраида „یانیبا“ — „ёнибо“ сўзида „ن“ — „н“ ҳарфи тушиб қолган ёки умуман ёзилмаган. Асли „یانیبان“ „ёнибон“ бўлиши керак эди.

Бу қўлёзмада ҳам шунга ўхшаш кўпгина орфографик хатолар учраб туради. Албатта, бу хатолар асар мазмунига халал етказади. Қўлёзма нусхаларни қиёсий ўрганиш натижасида текст бу хил хатолардан тозаланди ва асосий илмий-танқидий текст тузишда ўқилиши равон ва мазмунга мос келадиган текстлар танқидий танланиб, қабул қилинди.

Демак, бундан кўринадики, ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзма нусхаси автор редакциясига яқин турса ҳам автор редакциясининг ўрнини боса олмайди. Шунинг учун бу қўлёзма нусхани энг яхши автор редакциясининг ўрнини боса оладиган қўлёзма нусха деб атай олмаймиз. Қўлёзмаларга берилган «яхши» номнинг ўзи ҳам шу қўлёзмага берилган шартли баҳодир. «Яхши» қўлёзма нусха дейилишининг ўзи қўлёзма нусхалар билан иш олиб борадиган мутахассислар ўртасида тебраниб туради. Тилчи қўлёзма нусханинг тилига нисбатан яхши қўлёзма деб қараса, тарихчи қўлёзма нусхадаги тарихий фактларга қараб, адабиётчи эса қўлёзма нусханнг стили ва композициясига қараб «яхши» деб аташи мумкин. Яна баъзилар «яхши нусха» деганда текст хатининг хушхатлигига ва унинг осон ўқилишини назарда тутадилар. Яна баъзилар дефектлари кам бўлган, қадимий, безакли ва миниатюрали қўлёзма нусхаларни яхши нусхалар деб атайдилар. Шунингдек, баъзилар яхши қўлёзма нусха деганда юқоридаги маълумотларнинг ҳаммасини назарда тутадилар[81].

[80] Ўша асар, 60-бет.
[81] Д. С. Лихачев, Текстология, М.—Л., Изд-во АН СССР, 1962, стр. 56.

Кўрамизки, «яхши» қўлёзма нусха деган тушунчанинг ўзи қўлёзма нусхага бўлган муносабатимизга қараб тебраниб турадиган нисбий тушунчадир. Демак, юқорида айтилган гаплардан хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, агар қўлёзма нусха қанчалик қадимий, мўтаъбар, яхши бўлса ҳам масалани узил-кесил ҳал қиладиган қўлёзма нусха деб қараш мумкин эмас. Шунинг учун илмий-танқидий текст тузишда бир дона қўлёзма нусха қанчалик яхши нусха бўлмасин, текстологик масалани ҳал қилиб бера олмайди. Энг қадимий қўлёзма ҳисобланган ГПБ 55 инвентарь рақамли Ленинград қўлёзмаси ва «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузиш учун қабул қилинган бошқа қўлёзма нусхаларни ўрганиш натижасида шундай хулосага келиндики, ўрганилаётган қўлёзмага атрофлича танқидий муносабатда бўлиб, ўрганилгандан кейин ва қўлёзма нусхалар орасидаги муносабат очилгандан кейингина танлаб олинган қўлёзмалар текстологик иш олиб боришда яхши қўлёзма нусхалар сифатида хизмат қилиши мумкин[82].

СССР халқларининг классик шоирлари, адибларига мансуб бўлган асарларнинг илмий-танқидий текстларини кўплаб нашр қилиниши ва текстология фанидаги назарий принципларнинг ишланиб бориши билан совет шарқшунослиги фани ҳақли равишда фахрланади. Шу жумладан, ўзбек классик шоирларининг кўплаб асарларининг илмий-танқидий текстлари ҳам нашрдан чиқди.

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузиш иши совет текстология фанининг ютуқлари ва танқидий текст тузишдаги тажрибаларга асосланган ҳолда амалга оширилди.

«ЛИСОНУТ-ТАЙР»НИНГ ИЛМИЙ-ТАНҚИДИЙ ТЕКСТИНИ ТУЗИШДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН ПРИНЦИП

Алишер Навоий «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузишда юқорида кўрсатилганидек, асосан Совет Иттифоқи қўлёзма фондларида сақланаётган тўққизта қўлёзма нусхалардан фойдаланилди. Булар қуйидагилардан иборат:

1. Инв. ГПБ 55.
2. Инв. 1990.
3. Инв. ГПБ 558.
4. Инв. 1679.
5. П. Шамсиевнинг шахсий кутубхонасидаги қўлёзма нусха.

---

[82] Е. Э. Бертельс, Низами и Фузули, М., 1962, стр. 458.

6. Инв. 3599.
7. с. 24.
8. Тур. 215*а*.
9. ИВЕ 1.

Бу юқорида кўрсатилган қўлёзма нусхалар асосан икки группага бўлинади: 1) асосий; 2) ёрдамчи контроль нусхалар. Асосий группадаги қўлёзма нусхалар илмий текстологик ишга бевосита алоқадор бўлган нусхалардир. Буларга асосан бешта қуйидаги қўлёзма нусхалар киради:

1. Инв. ГПБ 55.	шартли белгиси	Л
2. Инв. 1990.	„ „	Д
3. Инв. ГПБ 588.	„ „	$Л_1$
4. Инв. 3599.	„ „	Т
5. П. Шамсиевнинг шахсий кутубхонасидаги қўлёзма нусха	„ „	Х

Бу бешта қўлёзма нусха «Лисонут-тайр» асарининг илмий-танқидий текстини тузишда асосий қўлёзма нусха вазифасини бажардилар. Улардаги фарқлар илмий-танқидий текст аппаратида қайд этиб борилди.

Қуйидаги тўртта қўлёзма нусха ёрдамчи контроль нусха вазифасини бажардилар:

1. Инв. 1679.
2. с. 24.
3. Тур. 215.
4. ИВЕ 1.

Ёрдамчи контроль нусхаларга асосий группадаги қўлёзма нусхалар текстида, қофиясида, байт ва мисраларнинг жойланишида бирон шубҳа туғилгандагина мурожаат этилди. Бу ёрдамчи контроль қўлёзма нусхалардаги фарқлар танқидий текст аппаратида қайд этилмади.

Илмий-танқидий текстнинг асосий текстини кўчиришда ҳам асосий группадаги бешта қўлёзма нусхаларидан фойдаланилди. Бу қўлёзма нусхаларга танқидий муносабатда бўлиб, фаол танқидий танлаш принципи бўйича иш олиб борилди. Грамматик, лексик ва қофия талабларига жавоб берадиган ҳамда асарнинг умумий мазмуни ва сарлавҳалар мазмунига жавоб берадиган байт, мисралар танқидий танланиб, илмий-танқидий текстга ёзилди. Бешта асосга қабул қилинган қўлёзма нусхалардаги фарқларнинг ҳаммаси текстнинг аппаратида қайд қилина бермайди. Котибларнинг қилган ҳамма механик хатоларини ҳамда имлога оид бўлган фарқларни текст аппаратига ёзадиган бўлсак, аппарат ниҳоятда оғирлашиб кетади. Шунинг учун мазмунга зарар етказмайдиган фарқлар илмий-танқидий текст аппаратида қайд этилмади.

Масалан: قه قاغه غا چه چا منكا مينكا چ ج ب پ سنكا سينكا باشدين باشتين بورونغى بورونقى تنكرى تينكرى تومان تمن ва бошқалар.

Бу фарқлар асар мазмуни, шеърий вазн, қофия талаби билан юзага келган эмас, балки имлога оид айрим фарқлар бўлиб, илмий-танқидий текст аппаратига олинмади.

Яна, масалан, Х қўлёзма нусхасида:

دين لواسى كونديك اولدى مرتفع
ظلمت كفر اولدى اندين مندفع

Бу байтнинг иккинчи мисраидаги „اولدى اندين“ — „ўлди ондин“ жумласи бошқа қолган қўлёзма нусхаларда „اندين اولدى“ — „ондин ўлди“ шаклида ёзилган, албатта, биз „اندين اولدى“ — „ондин ўлди“ формасини қабул қилганмиз. „اولدى اندين“, — „ўлди ондин“ каби алмашиб ёзилган текстлар ва қўлёзмаларнинг диакратик белгиларидаги фарқлар ҳам илмий-танқидий текст аппаратида қайд қилинмади.

Илмий-танқидий текст аппаратида фақат мазмунга алоқадор фарқларгина қайд қилиб ўтилди. Илмий-танқидий текстдаги сарлавҳалар асарнинг бошидан-охиригача рим рақами билан номерланди. Уларнинг сони 193 тадир. Текстдаги байтлар эса араб рақамлари билан номерланди. Улар 3598 байтдан иборат. Ҳар ўн байт орасига битта номер қўйилди. Ҳар бир байтнинг биринчи мисраи *А* ҳарфи билан, иккинчи мисраи *Б* ҳарфи билан номланди. Масалан:

Б А

1 جان قوشى چون منطق ر از ايلاكاى تينكرى حمدى بيرله اغاز

Қўлёзмаларнинг текстларида учраган фарқларни илмий-танқидий текст аппаратида байт номери ва байт номерининг ёнига мисра белгиси (А ёки Б), сўнг нусха белгилари Л, Т, Д, Х, $Л_1$ қўйилиб кўрсатилади ва илмий-танқидий текст аппаратида тегишли фарқнинг ўзи қайд қилинади. Текстдаги фарқ қилувчи сўз ёнига эса кичкина юлдузча қўйилади.

Масалан:

Б А

36 نيچه مينك ييل زهدو طاعت ايلاكان* امريغه انينك اطاعت ايلاكان

36а ХДЛ$_1$ ايلابان

Агарда илмий-танқидий текстдаги фарқ А, Б мисраларида бир хил сўзга тушадиган бўлса, мисра рақамига, А, Б қўйилиб иккала фарқ бир номер билан кўрсатилган.

Масалан:

Б	А
امریغه انینك اطاعت ایلاکان*	36 نیچه مینك ییل زهدو طاعت ایلاکان*

36аб ХДЛ$_1$ ایلابان

Агарда илмий-танқидий текстда фарқ икки ёки ундан ортиқ сўз бирикмаларига тушадиган бўлса, юлдузча ўша фарқ қиладиган сўзларнинг бошланишида ўнг томонига, тамом бўлишида эса чап томонига қўйилади ҳамда текст аппаратида қайд қилиб борилади.

Масалан:

Б	А
امریغه انینك* اطاعت ایلاکان*	36 نیچه مینك ییل زهدو طاعت ایلاکان

36б Х عبادت قیلماغان

Агарда қўлёзма нусхаларда байтлар ёки мисраларнинг ўрни алмашиб ёзилган бўлса + — (плюс, минус) белгилари билан кўрсатилган. Тушиб қолган байтлар ёки мисралар — (минус) белгиси билан кўрсатилди.

Навоийшуносликдаги бу мавзуга бизнинг диққатимизни тортган филология фанлари доктори А. П. Қаюмовга, ўзларининг қимматли маслаҳатлари ва мулоҳазалари билан ёрдам кўрсатган Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси профессор В. Зоҳидовга ва филология фанлари кандидатлари П. Шамсиев, А. Ҳайитметов ўртоқларга миннатдорчилик билдирамиз.

Ш. Эшонхўжаев.

„ЛИСОНУТ-ТАЙР“НИНГ ИЛМИЙ-ТАНҚИДИЙ ТЕКСТИ

CLXVIII حکایت ۱۸۶
CLXIX قوشلار نینک فنا حصولی‌دین بقا وصلی‌غه ییتکانی ۱۸۷
CLXX اوز اداسی قصوری عذریغه تمثیل ۱۹۰
CLXXI حکایت ۱۹۱
CLXXII اوز تقصیرلاریغه عفو استدعاسی و جرم‌لاریغه غفران التماسی ۱۹۲
CLXXIII شیخ اوصافی، و اوزی‌نینک انکا پی‌رولیغ‌دا اتصافی ۱۹۳
CLXXIV اوزی‌نینک شیخ روحی مددی‌دین انکا تتبع قیلغانغه
قفنس تمثیلی ۱۹۵
CLXXV طلب طریقی اداسیدا مناجات ۱۹۷
CLXXVI تمثیل ۱۹۸
CLXXVII عشق طریقی اداسیدا مناجات ۱۹۸
CLXXVIII حکایت ۱۹۹
CLXXIX معرفت طریقی اداسیدا مناجات ۱۹۹
CLXXX تمثیل ۲۰۰
CLXXXI استغنا طریقی اداسیدا مناجات ۲۰۰
CLXXXII تمثیل ۲۰۱
CLXXXIII حیرت طریقی اداسیدا مناجات ۲۰۲
CLXXXIV تمثیل ۲۰۲
CLXXXV توحید طریقی اداسیدا مناجات ۲۰۳
CLXXXVI تمثیل ۲۰۳
CLXXXVII فنا طریقی اداسیدا مناجات ۲۰۴
CLXXXVIII تمثیل ۲۰۵
CLXXXIX بو کتاب نظمی‌دا اوز مناسبتی‌نینک تقریبی ۲۰۵
CXC تمثیل ۲۰۸
CXCI بو کتاب‌دا تخلص تغییری‌نینک عذری ۲۰۹
CXCII پادشاه اسلام دعاسی و عذر خواه‌لیق اداسی ۲۱۱
CXCIII بو نظم تاریخی کفتاری و اوزی‌نینک استعفا و استغفاری ۲۱۱
CXCIV کیشی اسم‌لاری کورساتکیچی ۲۱۳
CXCV قوش و حیوان نامlاری کورساتکیچی ۲۱۷
CXCVI جای نامlاری کورساتکیچی ۲۲۱

CXLIII حکایت ۱۴۳
CXLIV ینه بیر قوش‌نینك سوالی ۱۴۴
CXLV جواب ۱۴۴
CXLVI حکایت ۱۴۵
CXLVII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۴۹
CXLVIII جواب ۱۵۰
CXLIX طلب وادیسی‌نینك صفتی ۱۵۱
CL حکایت ۱۵۲
CLI عشق وادیسی‌نینك صفتی ۱۵۴
CLII حکایت ۱۵۵
CLIII معرفت وادیسی‌نینک وصفی ۱۵۸
CLIV حکایت ۱۵۹
CLV استغنا وادی‌سی‌نینک بیانی ۱۶۰
CLVI حکایت ۱۶۲
CLVII توحید وادیسی‌نینک تعریفی ۱۶۴
CLVIII حکایت ۱۶۴
CLIX حیرت وادیسی‌نینک سوزی ۱۶۶
CLX حکایت ۱۶۷
CLXI فقرو فنا وادیسی‌نینک اداسی ۱۷۵
CLXII حکایت ۱۷۶
CLXIII خواجه بهاوالدین نقش بند سوزی فنای کامل مقامی‌دا ۱۷۸
CLXIV پروانه‌لار مجمعی شمع حقیقی شرحیدا ۱۷۹
CLXV شیخ سفیان ثوری‌نینک فنادین سونکرا بقا حصولی‌دا نکته سورکانی ۱۸۱
CLXVI قوشلارنینک فنا وادیسی‌نینک نهایتی‌دین بقا ملکی‌دین نشان تاپماغلاری ۱۸۱
CLXVII قوشلارغه فنا نومیدلیغی‌دا هدهدنینک ارشادی‌دین قوت حاصل بولغانی ۱۸۵

CXVI حکایت ۱۲٤
CXVII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۲۵
CXVIII جواب ۱۲۵
CXIX حکایت ۱۲٦
CXX ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۲۷
CXXI جواب ۱۲۷
CXXII حکایت ۱۲۸
CXXIII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۳۰
CXXIV جواب ۱۳۰
CXXV حکایت ۱۳۱
CXXVI ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۳۲
CXXVII جواب ۱۳۲
CXXVIII حکایت ۱۳۳
CXXIX ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۳٤
CXXX جواب ۱۳٤
CXXXI حکایت ۱۳۵
CXXXII ینه بیر قوش‌نینك سوالی ۱۳۷
CXXXIII جواب ۱۳۸
CXXXIV حکایت ۱۳۸
CXXXV ینه بیر قوش‌نینك سوالی ۱۳۹
CXXXVI جواب ۱۳۹
CXXXVII حکایت ۱٤۰
CCXXVIII ینه بیر قوش‌نینك سوالی ۱٤۱
CXXXIX جواب ۱٤۲
CXL حکایت ۱٤۲
CXLI ینه بیر قوش‌نینك سوالی ۱٤۳
CXLII جواب ۱٤۳

LXXXIX شیخ ابو سعید ابو الخیر حکایتی ۱۰۱
XC ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۰۲
XCI هدهدنینك جواب آیتقانی ۱۰۳
XCII آدم صفی علیه السلام حکایتی ۱۰۳
XCIII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۰٤
XCIV جواب ۱۰۵
XCV حکایت ۱۰٦
XCVI ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۰۷
XCVII هدهدنینك جوابی ۱۰۷
XCVIII حکایت ۱۰۸
XCIX ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۰۹
C جواب ۱۱۰
CI حکایت ۱۱۰
CII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۱۱
CIII جواب ۱۱۲
CIV حکایت ۱۱۳
CV ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۱٤
CVI جواب ۱۱٤
CVII حکایت ۱۱۵
CVIII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۱٦
CIX جواب ۱۱۷
CX حکایت ۱۱۸
CXI ینه بیر قوش‌نینک هدهددین سوالی ۱۲۱
CXII جواب ۱۲۱
CXIII حکایت ۱۲۲
CXIV ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۲۳
CXV جواب ۱۲۳

LXVII هدهد جوابی همای‌غه ۵۸
LXVIII حکایت ۵۹
LXIX اوردك عذری ۵۹
LXX هدهد جوابی اوردك‌کا ٦۰
LXXI حکایت ٦۰
LXXII تاووغ عذری ٦۱
LXXIII هدهد جوابی تاووغ‌قه ٦۱
LXXIV قوشلار اوزنسبت‌لارین سیمرغ‌غه هدهددین سورغانلاری ٦۲
LXXV هدهد قوشلارغه جوابی و سیمرغ ظهوریدین خطابی ٦۳
LXXVI اول شاه حکایتی کیم حسنی‌نی ظاهر قیلورغه کوزکونی وسیله قیلدی ٦٤
LXXVII اسکندرنینك ایلچی‌لیك‌کا بارغان حکایتی ٦۵
LXXVIII قوشلارنینك یول کیفیتین هدهددین سوالی و آنینك جوابی ٦٦
LXXIX حکایت ٦۷
LXXX قوشلار پیشوالیق‌قه قرعه سالیب هدهد آتیغه توشکانی ۹۳
LXXXI وادی باشیغه ییتیب قوشلارنی حیرت زبون ایتیب بیر قوش‌نینك سوالی ۹۵
LXXXII حکایت ۹٦
LXXXIII وادی صعوبتی‌دین قوشلار هدهددین سوالات قیلغانی و آنینك جواب آیتماغی ۹٦
LXXXIV بیر قوش‌نینك سوالی ۹۸
LXXXV هدهدنینك جوابی ۹۸
LXXXVI شیخ نجم الدین کبری‌نینك سوزی و ایت‌کا توشکان کوزی ۹۹
LXXXVII ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی ۱۰۰
LXXXVIII هدهدنینك جوابی ۱۰۰

XL هدهد جوابی بلبل‌غه ٤٢
XLI حکایت ٤٢
XLII قمری عذری ٤٣
XLIII هدهد جوابی قمریغه ٤٤
XLIV حکایت ٤٥
XLV کبوتر عذری ٤٥
XLVI هدهد جوابی کبوترغه ٤٦
XLVII حکایت ٤٦
XLVIII کبك‌دری عذری ٤٧
XLIX هدهد جوابی کبك دری‌غه ٤٧
L حکایت ٤٨
LI تذرو عذری ٤٨
LII هدهد جوابی تذروغه ٤٩
LIII حکایت ٤٩
LIV قارچیغای عذری ٥٠
LV هدهد جوابی قارچیغای‌غه ٥١
LVI حکایت ٥٢
LVII شونقار عذری ٥٢
LVIII هدهد جوابی شنقارغه ٥٣
LIX حکایت ٥٣
LX بورکوت عذری ٥٤
LXI هدهد جوابی بورکوت‌کا ٥٥
LXII حکایت ٥٥
LXIII کوف عذری ٥٦
LXIV هدهد جوابی کوف‌غه ٥٧
LXV حکایت ٥٧
LXVI همای عذری ٥٨

XVIII قوشلار هدهددین سیمرغنینك ظهوری بدایتن سوروب
اول آلارغه بو معنیدین فسانه[۶] و بو مخفیدین نشانهٔ دیکانی ۲۶
XIX چین شهری صفتی و سیمرغ پری آندا توشکانینك کیفیتی ۲۶
XX هدهدنینك سیمرغدین فسانه سورکانی و شوق اوتی
قوشلار نهادیدین زبانه اورغانی ۲۷
XXI هدهد قوشلارغه کونکل بیریب بو یولغه ترغیب ایتکانی ۲۸
XXII هدهدنینك طوطینی مخاطب قیلیب مقصد قصدیغه ترغیب
قیلغانی ۳۰
XXIII طاووس خطابیدا هدهدنینك نکته سرالیغی ۳۰
XXIV بلبل نواسی آهنکیدا هدهدنینك کلبانکی ۳۱
XXV قمری لحنی اصولیدا هدهدنینك نغمه سازلیغی ۳۱
XXVI ککلیك خروشی صوتیغه هدهدنینك زخمه پروازلیغی ۳۲
XXVII تذرو خرامیسرعتیدا هدهدنینك سیردین دم اورغانی ۳۲
XXVIII دراج روشی نسبتیدا هدهدنینك قدم اورغانی ۳۳
XXIX کبوتر هواسی پروازیدا هدهدنینك پرواز هواسی ۳۳
XXX شاهباز حسن و استغناسی وصفیدا هدهدنینك
رهنمایلیغی ۳۴
XXXI شونقارنینك شاهوشلیغیتعریفیدا هدهدنینك مدح آرایلیغی ۳۴
XXXII قوشلارنینك یول عزمیغه هجوم کورکوزکانلاری و
ریاضت شدتیدین بعضینینك عزیمتیغه فتور یوزلانکانی ۳۵
XXXIII طوطینینك عذری ۳۷
XXXIV هدهدنینك جوابی ۳۷
XXXV استشهادیغه حکایت ۳۸
XXXVI طاووس عذری ۳۹
XXXVII هدهدنینك جوابی طاووسقه ۴۰
XXXVIII حکایت ۴۱
XXXIX بلبل عذری ۴۱

فهرست

I (حمد) ۳

II مناجات قاضی الحاجات حضرتیدا اوز تقصیراتی‌نینك شرمنده‌لیغی‌دا و اول اویات‌دین مذلت توفراغی‌غه سرافکنده‌لیغی‌دا ٦

III بونامه‌غه سیدالمرسلین نعتی طغرا توزماك و شفیع المذنبین مدحی بیله زینت کور کوزماك ۸

IV اول رسالت قافی عنقاسی‌نینك بلند پروازلیغی و محبوب حقیقی وصلی‌غه ییتیب قوش تیلی بیلا تکلم و همرازلیغی ۹

V امیر المؤمنین ابوبکر صدیق رضی الله عنه تعریغی‌دا ۱۲

VI حکایت ۱۳

VII امیر المؤمنین عمر فاروق رضی الله عنه وصفی‌دا ۱٤

VIII حکایت ۱٤

IX امیر المؤمنین عثمان ذوالنورین رضی الله‌عنه شانی‌دا ۱۵

X حکایت ۱۵

XI امیر المومنین علی رضی‌الله عنه حضرتی‌دا ۱٦

XII حکایت ۱۷

XIII قدوة الاحرار و قبلة الابرار شیخ فرید الدین عطار قدس الله روحه‌غه مدح و ثنا آغازی و اوز عرض نیازی ۱۷

XIV قوشلار اجتماعی و تقدیم و تاٴخیر اوچون بیر بیری بیلا نزاعی ۲۰

XV قوشلار شاه تیلاب تاپماغان دین متحیر بولغاندا هدهد سیمرغ دین خبر دیکانی ۲۱

XVI هدهد سیمرغ‌دین خبر دیکاچ قوشلار خوشحال بولوب تحقیق قیلغان‌لاری ۲۲

XVII قوشلار دقت بیلا سورغاندین سونکرا هدهد سیمرغ‌دین نشانه‌لار ایتقانی ۲۳

ش

شهر سبا Шаҳри Сабо ۲۲

ف

فرنك Фаранг ۷۱ ۸۳

ق

قاف Қоф ۹، ۲۱، ۳۲، ۵۷، ٦۱، ۱۱۵، ۱٦۱، ۱۹۳

ك

كعبه Каъба ۸۳، ۸۵، ۷۵، ۹۰، ۱۲۹، ۱٦۲، ۱۹۸

م

مداين Мадойин ١٤
مدينه Мадина ١٥
مصر Миср ١٢٤
مشرق Машриқ ٢٦
مكه Макка ٩، ١٦، ٦١، ١٤٣

ن

نشابور Нишобур ١٤٠

ه

هند Ҳинд ۳۷، ۳۸، ٤١، ٦٠، ۱۲۲، ۱۹۰
هندستان Ҳиндистон ۳۰، ٤١، ۱۰٤، ۱۲۳، ۱۵۹

ى

يثرب Ясриб ۲۱۱

CXCVI

جای نام‌لاری کورساتکیچی

ب

بسطام Бистом ۱۹۸
بصره Басра ۱۱۳
بطحا Батҳо ۷۵، ۷۶، ۹۰، ۲۱۱
بلخ Балх ۱۲۸، ۱۲۹

چ

چین Чин ۲۶، ۲۷

ح

حجاز Ҳижоз ۱۵۶

خ

خوارزم Хоразм ۹۹

ر

روم Рум ۶۸، ۶۹، ۸۵، ۷۱، ۷۵، ۷۶، ۸۷، ۱۶۲

ز

زنك Занг ۱۶۲

كلاغ Калоғ ٢٠
كوپلك Кўпалак ١٥٤
كوف Куф ٥٦، ٥٧
كييك Кийик ٥٥

م

ماهى Моҳий ١٨١
مور Мўр ١٠٠ ١٥٢، ٢٠١
موشوك Мушук ٤٤ ١١٢

ه

هدهد Ҳудҳуд ٢١، ٢٢، ٢٣، ٢٦، ٢٧، ٢٨، ٣٠، ٣١، ٣٢، ٣٣، ٣٤، ٣٥، ٣٦
٣٧، ٤٠، ٤٢، ٤٤، ٤٦، ٤٧، ٧٩، ٥١، ٥٣، ٥٥، ٥٧، ٥٨، ٦٠
٦١، ٦٢، ٦٣، ٦٦، ٩٣، ٩٤، ٩٥، ٩٦، ١٠٠، ١٠٢، ١٠٣، ١٠٧
١١١، ١١٢، ١١٤، ١١٦، ١١٧، ١٢١، ١٢٣، ١٢٥، ١٢٨، ١٣٠
١٣٢، ١٣٤، ١٣٨، ١٣٩، ١٤٢، ١٤٣، ١٤٤، ١٥٠، ١٨٥، ١٨٦
١٨٧
همای Ҳумой ٢٥، ٥٨، ١٣٢

ى

يورتچى Юртачи ٢٠
يیلان Йилон ١٣، ٤٥، ١١٢

ش

شاهباز Шоҳбоз ٣٤
شیر Шер ١٠٠، ١٥٢، ١٨٤، ٢٠١
شونقار Шунқор ٢٠، ٣٤، ٥٢، ٥٣

ط

طاووس Товус ٦٠، ٣٠، ٣٩، ١٤٠، ١٤٦،
طوطی Тўти ١٩، ٢٠، ٣٠، ٣٧، ١٩٢، ١٩٤

ع

عقاب Уқоб ٣٧، ٥٤، ١٣٤
عنقا Анқо ٩، ٢١، ١٠٠، ١٩٣

ق

قاز Қоз ٢٠
قارچیغای Қарчиғай ٥٠، ٥١
قفنس Қақнус ١٩٥، ١٩٦
قمری Қумри ٢٠، ٣١، ٤٣، ٤٤، ٥٤
قوچقار Қўчқор ١٠
قوزی Қўзи ١٠
قولان Қулон ٥٥
قوی Қўй ٨٤، ٩٤، ١٠٦ ١٣١

ك

كبك Кабк ٣٢
كبك دری Кабки дарий ٤٧
كبوتر Кабутар ٣٣، ٤٥، ٤٦
كركس Каргас ٢٤
ككليك Каклик ٣٢

ت

تاووғ Товуғ ٦١
تونكоз Тўнгуз ٨٥، ٧٦، ٨٧
تذرو Тазарв ٢، ٣، ٤٨، ٤٩

چ

چغز Чўғз ٦٠، ١٠١

ح

حوت Ҳут ١١

خ

خاد Ход ٢٠
خروس Хурус ٢١، ٦١، ٦٢

د

دراج Дуррож ٣٣
دلدل Дулдул ١٦

ر

زاغ зоғ ٢٠، ١٩٢
زرافه Зуррофа ١٦٢

س

سمندر Самандар ١٩٦
سنغر Сунғур ٢٠، ٣٤ ٥٢
سيچقان Сичқон ١١٢
سيمرغ Симурғ ٢١، ٢٢، ٢٣، ٢٦، ٢٧، ٥١، ٥٧، ٦١، ٦٢، ٦٣ ٦٤ ٦٥ ١٠٢،
١١٤، ١٨٤، ١٨٨، ١٨٩، ١٩٢

CXCV

قوش و حیوان نام‌لاری کورساتکیچی

آ

آت От ۱۳، ۱٤٦
اژدها Аждаҳо ۱۳، ۱۵۲، ۱۵۵، ۱۵۹، ۱٦۱
ارسلان Арслон ۱۰
افعی Афъи ۱۵۹
اوردك Ўрдак ۵۹
آییغ Айиғ ۵۲
ایت Ит ۱۰، ۵۲، ۵۹، ۸٦، ۱۰۰، ۱۱۲، ۱۳۱، ۱۷۸

ب

بالیغ Балиғ ۵۹
بختی Бухти ۱۸، ۱۹
براق Буроқ ۱۰، ۱٦۵
بلبل Булбул ۱۹، ۲۰، ۳۱، ٤۱، ۱۵٤، ۱۹۵
بورکوت Бургут ۵٤، ۵۵
بوری Бўри ۱۳۱

پ

پروانه Парвона ۲۱، ۱۵٤، ۱۷۹
پشه Пашша ۳۷، ۱۵۷، ۱٦۰، ۱٦۱، ۱٦۹
پلنك Паланг ۱۵۲
پیل Пил ۱۵۱، ۱۵۷، ۱۵۹، ۱٦۰، ۱٦۲، ۱٦۹

فریدون Фаридун ۵۷
فیثاغورس Фисоғурс ۱۹۵
ق
قارون Қорун ۵۷
قیس عامر Қайс Омир ۱۹۹
ل
لیلی Лайли ۹۰، ۱۷۶، ۱۹۹
م
مانی Моний ۲۷، ۱۱۲
مجنون Мажнун ۹۰، ۱۳۵، ۱۸۶، ۱۹۰
محمد Муҳаммад ۱۶۱
محمود شاه Маҳмудшоҳ ۲۰۳
مدبر Мудбир ۴۹، ۵۰، ۱۳۱
مریم Марям ۱۲۱
مسیح Масиҳ ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۸، ۱۸۷
مصطفی Мустафо ۱۳، ۲۲
مقبل Муқбил ۴۹، ۵۰
موسی Мусо ۱۵۷ ۱۸۸
مهدی Маҳдий ۱۵۷
ن
نظامی Низомий ۲۰۹
نمرود Намруд ۱۶۱، ۲۰۱
نوایی Навоий ۹۳ ۲۱۰
نوح Нуҳ ۱۲۱
نوری Нурий ۱۴۱
نوشیروان Нўширвон ۱۲۱
ه
هاشمی Ҳошимий ۱۲۴
ی
یوسف Юсуф ۷۱، ۱۲۴، ۱۵۲

ش

شاه ابوالغازی Шоҳ Абулғозий ۲۱۱
شبلی Шиблий ۱٤۱
شیخ ابو العباس قصاب Шайх Абулаббос Қассоб ۱۷٦
شیخ ابوبکر نشابوری Шайх Абубакр Нишобурий ۱٤۰
شیخ بسطامی Шайх Бистомий ۱۳۸
شیخ ابو سعید ابو الخیر Шайх Абу Саид Абулхайр ۱۰۱
شیخ سفیان ثوری Шайх Суфён Сурий ۱۸۱
شیخ صنعان Шайх Санъон ٦۷، ۹۰
شیخ نجم الدین کبری Шайх Нажмиддин Кубро ۹۹
شیخ فریدالدین عطار Шайх Фаридиддин Аттор ۱۷
شیث Шийс ۸

ع

عبد الله Абдуллоҳ ۸
عبید Убайд ۱٤۱
عثمان Усмон ۱٦
عثمان ذوالنورین Усмон Зуннурайн ۱۵
عثمان بن عفان Усмон бин Аффон ۱۵
عزرایيل Азроил ۱٦۳
عطار Аттор ۱۹۰، ۱۹۳ ۱۹٤
علی Али ۱٦
عمر فاروق Умар Форуқ ۱٤
عیسی Исо ۱۲، ۷۱، ۹۰
عیسی روح الله Исо Руҳоллоҳ ۷۱، ۹۲

ف

فانی Фоний ۱٤۹، ۱۸۰، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۱۰، ۲۱۲
فرعون Фиръавн ۱۵۷، ۱۸۸
فرهاد Фарҳод ۳۲

ج

جبرئيل Жабраил ٢١، ٢٢, ٢٠١
جمشيد Жамшид ١١٢
جنيد Жунайд ١٤١

ح

حاتم Ҳотам ١١٣

خ

خواجه بهاوالدين نقش بند Ҳожа Баҳоуддин Нақшбанд ١٧٨
خواجه بو نصر Ҳожа Бу Наср ١٣٣
خواجه عبد الله انصاری Ҳожа Абдуллоҳ Ансорий ١٤٢، ١٩١
خرقانی Харқоний ١١٠
خسرو Хисров ١١٢، ١٦٧، ٢٠٩
خليل Халил ١٦١، ٢٠١

د

دارا Доро ٢١٠
دجال Дажжол ١٥٧

ر

رسول Расул ١٢، ١٣, ١٦، ٨٩
رسول الله Расулуллоҳ ٦، ٨٩، ١٦٥
رسول هاشمی Расул Ҳошимий ٨٨

س

سعدی Саъдий ٢٠٩
سلطان حسين Султон Ҳусайн ٢١١
سليمان Сулаймон ١٩، ٢٢، ٩٧، ١٢٢، ١٩٣

CXCIV

كيشى اسملارى كورساتكيچى

آ

ابوبكر صديق Абубакр Сиддиқ ۱۲
ابوبكر Абубакр ۱۳
آدم صفى Одам Сафий ۱۰۳
احمد Аҳмад ۱۵۷
ارسطو Арасту ۱۱۸
اصمعى Асмаий ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷
افلاطون Афлотун ۱۱۸
ايياز Аёз ۲۰۳، ۲۰٤
ابن ادهم شاه ابراهيم Ибн Адҳам шоҳ Иброҳим ۱۲۸
اسكندر، سكندر Искандар, Скандар ٤۰، ٦٥، ٦٦، ۱۱۷، ۱۱۹

ب

بايزيد Боязид ۹٦، ۱٤۱
بلقيس Билқис ۲۲
بوسعيد Бу Саид ۱٤۱، ۱٤۳
بو نصر Бу Наср ۱۳٤

پ

پارسا Порсо ۱۳۳

ییل توقوز یوز اوتمیش* ایردی کیم اولوس‌نینك کونکلی کا سالدی*
داغی تورت بو اورت
هم بو تاریخ ایچره کیم قیلدیم اختتامی‌غه داغی بولدی وقوع
شروع

بیر ایکی آی ایله کیم دیدیم درست یوقاری‌راق شرحینی قیلدیم نخست
کیچه کیم هر شغل‌دین معزول ایدیم بیر ایکی ساعت مونکا مشغول ایدیم
3590 چون* بو ینکلیغ اهتمام ایتیم تمام ابتداسیغه ییتیشتی اختتام
یارب اوشبو طرفه شوخ دلفریب کیم آنینك وصلین منکا قیلدینك
نصیب

ایل کوزیکا داغی محبوب ایلاکیل بارچه خاطرلارغه* مرغوب ایلاکیل
کرچه مقصودیغه مبهم‌دور بیان قوش تیلین ایل کونکلی‌کا قیلغیل
عیان

کیمکا آندین حاصل اولسا مدعا لطف ایتیب فانی‌نی هم قیلسه* دعا
ایله آنینك هم دعاسین مستجاب ایکیمیز نینك آلیدین آلغیل حجاب
طبعیما توشسا خطا بیرله ذلل کلکیما سهو اولدی ایرسا یا خلل*
لطف ایله* یارب که بارین عفو قیل نامهٔ اعمالدین* هم محو قیل
3598 هر پریشان سوزکه یازدیم یا کریم بارچه‌دین* استغفر الله العظیم

کیم بو T کیمکه X 3587a سالدیم Л1 35866 اوتوب T 3586a
3590a T کیم 35926 T خاطرلارنی 35946 T قیلسون 35966 X جلیل 3597a T Д
بارچه‌غه 35986 X عمالیدین X 35976 ایتیب

CXCII

پادشاه اسلام دعاسی و عذر خواه‌لیق اداسی

اولکه امنیت وجودیدین دورور — خلق شاکر بذل وجودیدین دورور
ابدت احسانه* سلطان حسین — شاه ابوالغازی ملاذ الخافقین
مین نی آیتا آلغامین اوصافینی — خلق و لطف و عدل ایلا* انصافینی
کیم اکر یوزمینك مینینکدیك نظم کیش* — قیلسه مینك* ییل صفحه رخسارینی ریش
وصفی‌نینك مینکدین بیری آیتیلماغای — بلکه یو زمینکدین بیری یازیلماغای*
بس قیلیب حمد و* دعاسین ابتدا — ایلایین قوشلار تیلی بیرله ادا
تاکه دوران باغیدا دولت قوشی — کیم سعادت بولغای اول قوش‌نینك توشی*

سلطنت اوجیدا* سیر ایلاب* عیان — ایلاکای بیر چتر* باشین آشیان
3580 بولسون آنینك چتر و عز و دولتی — باشی اوزره سایه‌بان حشمتی
عدلی بستانیدا یوز خیل طیور — کورماسونلار ظلم تاشیدین فتور
حکمی* نافذ تا ابد دوران ارا — انقیاد* امری انس و جان ارا
دولتی‌نینك دشمنی** خیل* و مطیع — بارچه* عفو و خلقینی* ایلاب شفیع

CXCIII

بو نظم تاریخی کفتاری و اوزی‌نینك استعفا و استغفاری

مین‌که خلوت ایچره یوندوم خامه‌نی — نقش ایلارکا بو دلکش* نامه‌نی
انبیا سر خیلی بطحا ساریدین — ایلاکان یثرب‌قه میل اظهاریدین

3573 Д + — 3573a T ابدت — T احیائه 35746 X ایلان 3575a Д ایش 35756 X T
ایلار X امریدا 3579a Л1 قوشی 35786 X مدح 3577a T ایتیلماغای 35766 T یوز
شمعیفه T حدّی سیر 3583a X انقیادی 35826 X حکم 3582a X بوغدایچی 35796 T
کلشن T 35846 — Л 3584 خلق و عفونی T 35836 خیلی T

مین که ترك الفاظی‌غه ایلاب* شروع
نظم تاپتی طبع و کلکیم‌دین و قوع

چون سحاب طبعیم اولدی درفشان
نظمیما ایردی نواییدین نشان

دهر باغیدا بولوب کامیم روا
کامرانلار تاپتی نظمیم‌دین نوا

فارسی نظم ایچره چون سوردوم قلم
نظم‌نینك هر صنفی‌نی** قیلدیم رقم

فیض ییتکاچ اول معانی‌دین منکا
تاپتی بیلکو نظم فانیدین منکا

چون لسان الطیر آغاز ایلادیم
طرفه قوشلار بیرله پرواز ایلادیم

موندا انسب ایردی کیم توزکاچ نوا
بولسا نظمیم‌غه نواییدین ادا

کیم نوا قوشلار تیلی الحانی‌دور
دلکش افغانی حزین دستانی‌دور

3560 ترکی اسلوب ایردی هم بو داستان
تاپقودیك ایردی نواییدین نشان

بو رقم دا فانی ایلارکا لقب
مستمع بولغان‌غه آیتورمین سبب

کیم بو دفتر نظمی‌دین کلی مراد
چونکه مرجع میلی ایردی و معاد**

موندا فانی بولمای ایش اولماس تمام
فانی اندین تاپتی نظمیم اختتام

هم* بو دفتر ایچره شیخ معنوی
کیم دیمیش قوشلار تیلی‌دین مثنوی

سیر اول قوشلارغه کیم فن ایلامیش
ییتی وادی چون معین ایلامیش

چیکتوروب قوشلارغه کوپ* رنج وعنا
سونکغی منزل بولدی وادیئ فنا

کرچه بو ایکی تناسب یار ایدی
نظمیما هم بو تخلص* بار ایدی

کر تخلص موندا فانی ایلادیم
بو تناسب‌لاردین آنی ایلادیم

کر سبب ایستاب بیراو قیلسه خطاب
شرح قیلغان سوز انکا بس‌دور جواب

3570 کیمکا* بولسا موندق ایشلار نیتی
بولماس اول بولمای زمان امنیتی

بو زمان امنیتین قیلما کمان
ثابت اولمای عدل دارای زمان

3555 3554 3553 3552 T + — 3552a T قیلدیم 3555 X 3551 байтидан кейин ёзилган.
35556 Д صنفی‌غه T صنفی‌نینك 35626 X بومعاد T نامعاد 3564a X کیم 3566a T
کیمکه 3570a T تناسب 35676 T چون

کیفیت سوردیلار اول بیچاره‌دین
کام و مقصد دشتی‌دا آواره‌دین
دیدی مین بو خلق‌نینك جمعیتین
کوردوم اما بیلمادیم کیفیتین
لیك سالیب بو طرف رفتارنی
ایلاسام نظاره بو دیوارنی
میلینی دایم* کوراو ایردیم بو یان
کیم ییقیلماق ایلامیش حالا عیان
چون جمادی* ظاهر ایتسا بو صفت
میل قیلغان یان ییقیلماق عاقبت
3540 مین که بار ایردیم اوزومدین نا امید
میل قیلغان کام‌دین* بیحد بعید
ایلاکاچ دیوار بو رمز آشکار
بولدی بو نومید هم امیدوار
کیم قیان کیم مایل ایتی حق مینی
اول طرف اوق باشلاغای**مطلق مینی
چون منکا فقر و فنا کیلدی* مراد
اول طرف‌دین *حق نصیب ایتی* کشاد
میل بیرکان سایی* ایلاب بخت یار
سالغای اول جانب مینی بی اختیار

CXCI

بو کتاب‌دا تخلص تغییری‌نینك عذری

چون کیچیك یاشتین منکا بولدی نصیب
نظم ادا سیدا خیالات غریب
شعر هر صنفین* که قیلدیم ابتدا
ترك الفاظی بیله تاپتی* ادا
ایله کیم هر کیمسه نیکیم* قیلغوسی
بعضی ایشته بار آنینك بیر بیلکوسی
کیم اوزی *تخصیصی‌غه املادور* اول
مهر یا تو قیع یا تمغادور اول
صفحه دیباسی و نظم انشاسی‌دور
کیم تخلص ناظمی تمغاسی‌دور
3550 بو نشانی بیرله تاپتی امتیاز
نی ورق کیم نظم قیلدی اهل راز
کیم بو سعدی یا نظامی‌نینك‌دورور*
یا بو خسرونینك بو جامی‌نینك‌دورور*

3538a XT داغی 3539a T عمارت 35406 T کامیدین 35426 ДХ تاشلاغای $Л_1$
3544a حق نصیب ایتکای Л ظاهر اولدی بو 35436 T بولدی 3543a T باشلاقان
کیمکه نیکیم 3547a XT قیلدیم 35466 XT$Л_1$ صنعین 3546a T ساری $Л_1$ДХ
سوزی 3551a6 T تخلیصی‌غه ایلاندور Д 3548a

درغه کرچه تاپماسا* هم‌دست رس
ییغسه دریا موجیدین خاشك و خس
هم قوروتسا و آنی قیلسه اوتون
یاروغای ویرانه‌سی بولمای توتون
3520 مین بو *دریا ایچره در پاك نی
تاپمایین ییغدیم ایسا خاشاکنی
نیلایین بو ایردی مقدوروم مینینك
قانع* اولدی** طبع مهجوروم مینینك
ساچتی ایرسه ناظم عالی مکان
عالم اهلی اوزره نقد بحر و کان
موندین آرتوغراق حد ایرماستور منکا
جودینی وصف ایلاسام بس‌دور منکا
بو دور امیدیم که هر کیم سالسه کوز
کیم حرارت سالسه کونکلی کا بو سوز
شیخ انفاسی‌غه آنی حمل ایتیب
فیض تاپقای کامی‌غه یعنی ییتیب
بیزنی داغی آندا کورکای بیر طفیل
قیلماغای* کونکلی ایکی‌لیك ساری* میل

CXC

تمثیل

طالبی کونکلی‌دا آشوب طلب
شهر ارا بارور ایدی تارتیب تعب
کوردی دیواری ییقیلغان کوی ارا
جمع بولغان ایل اوزایتیب ماجرا
کیم بو شارع‌دین ایدی* ایلکا عبور
ایمدی یارب قایساری توشکای مرور
3530 کیم عمارت ایلاکای آیا مونی
یا یاسارغه ایلاکای پروا مونی
مدتی باغلاندی ایلکا یول تمام
بولدی عاجز یول اوتاردین خاص و عام
ایل ارا بو اضطراب و اضطرار
کیم ییتیشتی طالب امیدوار
کورکاچ اول حالت توشوب کونکلی کا
وجدو حال ایتی عیان ایلاب خروش جوش
ایل تعجب قیلدیلار کیم بو فقیر
بی جهت قیلدی عیان وجد و صریر**

اولدور T بولدی X فانی 35216 XT چو 3520a X تاپماس ایسه 3518a XT
محال 3529a X کونکلینی لیك اولساری 35266 T بو امیدیم‌دور که 3524a T
سریر TД صغر $Л_1$ 35346

لیك چون یادیمدا ایردی اول* کلام یاشورون تکرار ایتار ایردیم مدام
آندین اوز کا سوز کا میلیم آز ایدی قوش تیلی بیرله کونکول همراز ایدی
ترك نظمی‌دا* چومین تارتیب علم ایلادیم اول مملکت‌نی یك قلم
تورت دیوان بیرله نظم پنج کنج دست بیردی چیکمایین اندوه و رنج
نظم و نثریم کاتب تخمین شناس یازسه یوزمینك بیت* ایتار ایردی قیاس*

مونچه کیم نظم ایچره قیلدیم اشتغال *خاطریمدین چیقماس* ایردی بو خیال
کیم بو دفترغه بیریب توفیق حق ترجمه رسمی بیله یازسام ورق*
لیك سوز دشوار ایدی مین ناتوان بارماس ایردی خامه‌غه* ایلکیم روان
عاقبت* کوردوم که* عمر ایلار* شتاب اولسام و قالسا دییلمای* بو کتاب

اول جهان ساری بو ارمان ایلتکوم بیله اوت‌دین داغ حرمان ایلتکوم
نیچه بو ایشکا کونکول مشعوف ایدی کوییاکیم وقتی‌غه موقوف ایدی
آلتمیش‌قه عمر قویغاندا قدم قوش تیلین* شرح ایتکالی یوندوم قلم
شیخ‌نینك روحیدین استمداد ایتیب کورکاچ ایستمداد اول امداد ایتیب
ایردی یاریم کیچه اشغالیم چاغی طبع بو معنی‌غه مشغول اولماغی
خامه رفتارین نیچه سورسام نیچه قیرق ایلیك بیت هر یاریم کیچه
صفحه‌غه یازمای قراریم یوق ایدی بو رقم‌دا اختیاریم یوق ایدی
شیخ روحی‌دین *ییتیب کوپ* اهتمام قیلدیم آز فرصت‌دا ارقامین تمام
سوز دقیق ایردی و معنی آندا کم کرچه قیلدیم اوز اوزومکا اشتلم
شیخ روحی‌دین ولی ییتی کشاد کیم مرادین* تاپتی اوشبو نامراد
کرچه غواصی چیکیب رنج و عنا اوزنی بو* دریاغه* ایلاب آشنا

3503a T ایردی بیقیاس T 35026 نظمیدین X 3500a بو T ــ لیك 3498a T
3506a X خامه‌دا T 35056 سبق X 35046 خاطریمدا قیلماس $Л_1$ 35036 هر نیچا
3514a X ــ غه Д 3513a تیلی $Л_1$ 35096 تاپیلمای X 35066 ایلاب T کوردیم کیم
معنی‌غه T بیر $Л_1$ 35176 مرادیم X 35166 کوب ایلاب

ایستابان تشخیص* خاطر اوستاد
نظم اوقوتور کیم روان بولسون سواد
3480 نثردین بعضی* اوقور هم* داستان
بو کلستان ینکلیغ و اول بوستان
منکا اول حالتدا طبع بوالهوس
منطق الطیر ایلاب*ایردی ملتمس
تاپتی ساکن ساکن اول تکراردین
ساده کونکلوم بهره اول کفتاردین
طبع اول سوزلارکا بولغاچ آشنا
قیلمادی میل اوزکا سوزلارکا* ینا
عادت ایتیم اول حکایت‌لار بیله
قوش مقالیدین کنایت‌لار بیله
چون بیرار سوزدین تاپیب طبعیم
تاپسام** ایردی کیم نیدور آندین
کشاد
مراد
ذوق کوپ خوشحال ایتار ایردی مینی
شرحی آنینك لال ایتار ایردی مینی
چون بو احوالیمغه بولدی امتداد
بولدی اول دفترکا غالب اعتقاد
ایله کیم ایلدین* اوزولدی الفتیم
اول کتاب ایردی انیس خلوتیم
خلق رسمی سوزلاریدین قیل و قال
اوتسا طبعیمغه بیتار ایردی ملال
3490 عاقبت عشق ایلادی شیدا* مینی
ایله مشعوف* ایتی بو سودا مینی
کیم دیدیم عزلت ایشیکین آچقامین
دهر بی معنی ایلیدین قاچقامین
آنکلاغاچ اطفال ایلاب شور و شین*
استماع ایتی بو سوزنی والدین
وهم غالب بولدی آنداق کیم عوام
کیم ایرور سوز آتشین و طبع خام
بولماغای کیم دست بیر کای تیلبه‌لیك
چیککولوك بولغای صلاحی‌دین ایلیك
یاشوروب* دفترنی معدوم* ایتی‌لار
شغلی‌دین* کونکلومنی محروم ایتی‌لار
منع کلی قیلدیلار اول* حال‌دین*
منطق الطیر اوزره قیل و قال‌دین
چون ارادین اوتتی بیر عهد بعید
بولدیلار اول حالتیم‌دین* ناامید

3485 X ایشلارکا 34836 T ایلار 34816 T اوقورلار 3480a XT تشحید 3479a X
غورشین 3492a TX عاشق 34906 X رسوا 3490a X ایلدی Л1 3488a تاپسه Л1X بیلسام
احوالدین T کل 3496a T شعله‌دین 34956 ДТХ معلوم T تاپیبان 3495a XT
جانشین‌دین Л 34976

تاپماق امکان یوق وصالینك کامینی اول فنالاردین بقا انجا مینی
ایله فانی قسمی یارب بیر فنا کیم بقا کنجی‌دین اول تاپقای غنا*
قیل اوزونکدا بودینی اوّل نبود اول نبودی ایچره بیر کیل* بیر وجود*
کیم انکا* ایش اول* وجود ایچره تمام بولغای و تاپقای وصالینك والسلام

CLXXXVIII

تمثیل

کاملی اظهار حاجات ایلادی تینکری‌کا موندماق مناجات ایلادی
3470 کیم الّهی پاك ذاتینکغه بقا ایله‌دور کیم کورماس امکان فنا
ایله* کیم ذاتینکغه* ثابت‌دور قدم ایلاسانك آنداق وجودمنی عدم
کیم انکا یول تاپماغای رنك وجود قالماغای وصل ایچره جز کام شهود
ایستاکان فانی وجودمدین اثر تاپقای اول باقی وجودیندا* خبر
مین لیك و سین لیك ارامیزدین قالغاسین سین اوق* ارادین مین* کیتیب
سین* مین اطلاقی محال اولغاچ محال تاپسام اول* حالت‌دا سیندین مین* وصال

CLXXXIX

بو کتاب نظمی‌دا اوز مناسبتی‌نینك تقریبی

یادیما موندماق کیلور بو ماجرا کیم طفولیت چاغی مکتب ارا
کیم چیکار اطفال مرحوم زبون هر طرف‌دین بیر سبق ضبطی‌غه اون
ایماکانورلار* چون سبق آزاریدین یا کلام الله‌نینك تکراریدین

انچا X 3471a بیر ایش T ــ انکا Д 3468a هرسرود T 34676 بقا XT 34666
T 34756 من XT 3475a ارامیزدین T 33746 وجودیدین X 34736 ذاتینکدا T
ایلکانورلار X 3478a ساعت که مین سیندین

کرچه اول اویغاغ ایدی یومدی کوزین
تخت ایاغی ساری سالیب تکیه کاه

حیله بیرله اویقوغه سالدی اوزین
یاتیب ایردی باشی اوزره کیلدی شاه

بیردم ایتی حسنی‌غه نظاره[۶]
شوقینی نظاره افزون ایلادی
چیکتی مهوش‌نینك ایاغی‌غه اوزین
کوزکف پاییغه سورتار ایردی شاه
بیلدی شه کیم نازنین اویغاغ ایرور

شوق اوتیغه ایلایین دیب چاره[۶]
عشق احوالین دکرکون ایلادی
شوق‌دین* قویدی تبانیغه کوزین*
اول ایاغین تارتیب اولمای** عذر خواه
دیدی ای کیم جاندا* سین‌دین داغ ایرور

میندین آنکلاب مونچه اظهار نیاز
کیم ایاغ تارتیب قوپوب اولتورمادینك
دیدی کلچهرای شه صاحب نظر
بیر* کیشی عذر آیتقای* کیم بولغای* اول

نیو چون ایردی مونچه بی اندازه ناز
ظاهر ایلاب مهر بیرسوز سوَرمادینك
بارمو ایردی* میندا مین‌لیك‌دین اثر
میندا اولدم* یوق ایدی مین لیك‌کا یول

یوق ایدی اول دم ایاز و شاه ایدی
کیمکا وحدت قیلسه موندق ترکتاز
عالم توحیددین تاپقان خبر

هم اوزی بیدل هم اول دلخواه ایدی
فرق بولماس آندا سلطاندین ایاز
مین لیك* و سین‌لیك دین اول تاپماس اثر

CLXXXVII

فنا طریقی اداسیدا مناجات

ای فنا اهلی‌سینینك واصل‌لارینك
کیم بقا تاپماقده سیندین میل ایتیب
اوزلوکین هر کیم که فانی قیلمایین

وصل نزهتکاهی‌غه* داخل‌لارینك
چون سالیب اوزنی فنا* ساری ییتیب
اول فنانینك هم فناسین بیلمایین

یغریمدا X 34546 اولماس Д آلمای XT 34536 یوزین T شوقیدین X 34526
هر X 3458a ایرکین T 34576 دیدی کیم کلچهره کیم X 3457a نیچون XT 34556
نزهتکاهیدا XTЛ1 34626 بیله XT 34616 اولکیم T 34586 بولسه XT آیغالی X
سنینك XT 34636

نازنین چون کیلدی ایلاب ترکتاز ایلابان* اول خسته‌غه* ظاهر نیاز
دیدی کیم آیت اولچه* بار کونکلونکدا اول تیکیب یوزیکا حیرت بیرله کوز سوز
هم تیلین حیران‌لیغی لال ایلادی هم تنین اول ضعف بیحال ایلادی
حیرت ایتی زایل آندین عقل و هوش درد حالین دیر کیشی بولدی خموش
هوشیغه چون کیلدی کیتمیش ایردی یار توشتی صحت‌سیز تنی‌غه اضطرار
حیرتیدین اول ضعیف ناتون بیر سوز آیتا آلمایین تاپشوردی جان

CLXXXV

توحید طریقی اداسیدا مناجات

3440 ای مسلم ذاتینکا توحید پاك اهل وحدت آیتیب آنی نوقناك
هر کیشی کیم قسمی توحید ایلادینك باعثی تجرید و تفرید ایلادینك
کیم که* اوزلوك‌دین* چیقاردینك آنی ایلادینك آلینکدا* توحیدین درست چست
کیمکا کیم توحیددین* بیردینك کشاد *مدحتی‌دا کفر* قیلدینك اتحاد
انکا کیم وحدت ساری یول ایلادینك سین* قالیب نفی بو و اول ایلادینك
مین و اوزلوك شرکتین میندین ایتور* محض توحیدینك ساری یارب بیتور
میندا یارب قویما مین لیك‌دین نشان اوزلوکونکدا محو قیل دامن کشان

CLXXXVI

تمثیل

بیر کیچه محمود شاه پاکباز قو پتی کیم بیلکای که نیلای‌دور ایاز

3434 TX + — 3434б ДХ دلخسته‌غا 3435a X اولچو 3436 3437 3438 T + — مدحیدا کفر ایله 3443б X توحیدغه 3442б T آلیدا 3442a T اوزلوکین Д نی اوزلوکوم نینك T میندا اوزلرك 3445a X سین چو 3444б T مدحیداسین کفر T — 3446 T کیتور T

CLXXXIII

حیرت طریقی اداسیدا مناجات

ای جنابینکدا خرد حیران بولوب
وادیی حیرت‌دا سرگردان بولوب
هرنی سیندین اوزگادور حیران سنکا
حیرت آباد ایچره سرگردان سنکا
عقل کل حیرت‌دا ذاتینك بابیدا
ذات یوق هربیر صفاتینك بابیدا
کارگاهینك ایچره هربیر رشته تاب
عقل‌نینك* بوینیغه حیرت‌دین* طناب
اهل علم و عقل صنعونکدا زبون
هر بیری‌نینك حیرتی هر دم فزون
اوشبو حیرت مسلکی‌دا توت قولوم
بوتحیر ایچره‌کورگوزگیل یولوم
حیرت ایچره قویما سرگردان مینی
تارت اوز وصلینك ساری آسان مینی

CLXXXIV

تمثیل

بار ایدی بیر بیدل زار حقیر
بولدی بیر بد مهر عشقی‌غه اسیر
نیچه* اورتانسه بو غم دین اول غریب
دولت دیدار ایماس ایردی نصیب
اوتکارور ایردی غم هجران بیله
وصل یادیدین* بسی ارمان بیله
حددین اوتتی چونکه رنج و زارلیغ
طاری اولدی جسمیغه بیمارلیغ
کونکلی‌چون معشوق‌دین*نومید ایدی
جانیدا اندوه اوتی جاوید ایدی
دیر ایدی یارب منکا بودور مراد
کیم اوشول نورسته سرو حور زاد
یتسه باشیمغه سالیب اول یوزکا کوز
آیتسام کونکلوم غمیدین ایکی سوز
خلق حالیغه ترحم ایلابان
دلبریغه کوپ تظلم ایلابان
عاشق بیدل ساری کیلتوردیلار
عمرین آنینك باشیغه یتکوردیلار

یادیدا XT 34276 — بو X نیچه کیم 3426a X حیرت‌دا بوینی‌دا T 34216
— + TX 3433 3432 3431/3430 معشوقیدین X 3429a

چرخ و انجمغه* قاشینکدا نی وجود
کر آلار بودی تمام اولسه نبود
عالم اولسه نفی یا اثباتینکا
بیر سرمو یوق تفاوت ذاتینکا
بو نی ینکلیغ حضرت والا بولور
الله الله بو نی استغنا بولور
حضرتینکدا مور لنك و شیر غاب
بولسه یاخود بولماسه بیردور حساب
شیرغاب ایرمان ایرور مین مورلنك
بلکه میندین آنکا هم یوز عار و ننك
غیردین بو زارنی مستغنی ایت
ایلکا محتاج ایتمه فریادیمغه ییت

CLXXXII

تمثیل

قیلدی چون نمرود ساز منجنیق
حق خلیلین اوتقه ایلارکا حریق*
3410 تاغ تاغ اوتونغه اوتلار اوردیلار
شعلهسین افلاككا ییتکوردیلار
آتقاچ اوت ساری خلیل اللهنی
عشق کویی‌دا دلیل اللهنی
حکم بولدی کیم ییتیشتی جبرئیل
اوتقه ییتکان چاغدا دیدی ای خلیل
آیتقیل کیم احتیاجینك نیکادور
لطف و احساندین مزاجینك نیکادور*
نی که سین دیرسین مهیا ایلالی
اولچه کامینك آشکارا ایلالی
دیدی اول کیم اوت منکا روزی قیلور
احتیاجیم نی ایکاننی اول* بیلور
یوق سنکا خود* احتیاجیم بو نفس
تاکه ظاهر ایلاکایمین ملتمس
بارچا حالیمدا اوزونك محتاجی قیل
ایلدین استغنا نصیبیم ایلاکیل

هم 34156 XT کیمکادور 34136 TX غریق 34096 T انجمدین 3403a TX
چون 3416a T

معرفت* هر کیمکا کیم* قسم ایلابان دهر ارا عارف انکا اسم ایلابان
ایلابان اول خیل حالین مختلف کیمنی ایلاب معرفت‌قه متّصف
قربین آنینك حسب حالی‌چه قیلیب هر کیشی سیرین کمالیچه قیلیب
ایله‌کیم یوق رهروی‌غه حدو عد بو بیابان یولین ایلاب بی عدد
سالکی کیم کیرسه بیتکور کای سنکا معرفت دا یارب اول یول کیم انکا*
قطع قیلغاچ یول نصیب ایتکیل وصال فانئ آواره‌نی اول یولغه سال

CLXXX

تمثیل

شه باقیب اول سالك آکاه‌غه سالکی قیلدی کذر بیر شاه‌غه
تا قیلای حاضرنیکیم قیلسانك هوس التماس ایتی‌که اولتور بیر نفس
مطلق آنینك غیریدین مأیوس ایدیم دیدی سالك تینکرینی تا تانیدیم
کیم کری قیلغای تیلارکا غیر ارا نی کیراك بولغای بو فانی دیر ارا
بس سنکا بو ایش‌داکیم محتاج ایرور کر کیراکلیك بولسه داغی حق بیرور
ایله فانی‌غه نصیب اول معرفت یارب اول سالك‌کا بولغاندیك صفت
هم اوزیکا هم اوزونککا عارف ایت جهل و جور و ظلمی‌دین غوریغه* ییت

CLXXXI

استغنا طریقی اداسیدا مناجات

آستانینك مینك زحل‌دین هم رفیع ای جنابینك یوزفلك‌دین هم و سیع

3389a X نی‌هر کیمه 3393a T منکا 3401a T غوریمغه

اختری‌دور* عشقینك آسرو* تابناك کوهری‌دور سر عشقینك آسرو پاك
جانیما بیتکور اول اختر بیرله نور کونکلومه‌سالغیل بو کوهردین سرور
باده‌ٔ عشقینك‌دین ایت کونکلومنی مست لیك اول ینکلیغ که بولغای‌می پرست
ایله بو می بیرله لایعقل مینی عقل چون رفع اولدی قیل واصل مینی

CLXXVIII

حکایت

قیس عامرنی چو عشق ایتی زبون زایل ایتی عشق ارا عقلین جنون
ایله لیلی عشقی‌دا مغلوب ایدی طالب اول کویا و* بو مطلوب ایدی
ایله مستغرق ایدی اول عشق ارا لیلئ مطلق ایدی اول عشق ارا
کیم براو بیرکون دیدی آتینك نیدور دیدی لیلی دیدی اثباتینك نیدور
دیدی اولکیم لیلی اولدی ذات انکا حاجت ایرماس ایلاماك اثبات انکا
کر سنکا شك‌دور منکا بودور یقین بیله عاشق‌لیق‌قه یوزمینك آفرین
عشق اوتی سوزیغه محروق ایت مینی وحدت عشق ایچره معشوق* ایت مینی
آندا* استغراق عشق ایت قسمتیم کیم اوزولکای اوزلوکوم‌دین نسبتیم
عشق ارا فانی‌نی نابود ایلاکیل سونکرا عشقینك بیرله موجود ایلاکیل

CLXXIX

معرفت طریقی اداسیدا مناجات

ای قیلیب انساننی کان معرفت کونکلینی ایلاب جهان معرفت

3375a T عشق‌امّا X ــ اسرو 3380б T کویاکه 3384a Д ــ سنکا 3385a XT
3386a Л1X محروق Л 3385б یارب عشق اوتیغه 3387 Д— انداق

CLXXVI

تمثیل

کعبه عزمی قیلدی بیرطالب مرید — کوردی بسطام ایچره آنی بایزید
اوتتی* داغی کعبه ساری توتتی یول — شیخ‌قه چونکیم مشرف بولدی اول 3360
قایتیبان ییتی یانا بسطام‌غه — چون میسر بولدی حج اول خام‌غه
بولدی مرشد خدمتی‌غه سرفراز — سالك فاضل** قیلیب عرض نیاز
وصل ایستاب وادی و درکه نورد — شیخ آنی کورکاچ دیدی کای*ره نورد
بوسوز اولغاچ مرشد آکاه‌دین — بیرنشان دی بیزکا بیت الله‌دین
اوی ایپاسیدین* ولی خالی ایدی — دیدی کورکان اوی بسی عالی ایدی
کای طلب‌دین* تاپماغان اصلا خبر — دیدی اول حاجی‌غه شیخ باخبر
هر قدم اورغان* یولونك‌دین آکهینك — اویکا* صاحب یولدا ایردی همر هینك
ایلتیبان* کیلتورکان اول ایردی سینی — اوییکا ییتکورکان اول* ایردی سینی

طالب ایردینك لیك سعیینکدا قصور — سیندا* یوق ایردی بو دولت‌دین شعور
قیلماغیل مطلوب‌دین غافل مینی — بو طلب‌دا یارب ایت کامل مینی 3370
بیرکیل اول همراه‌دین آکاه‌لیغ — ایستاریمدا کیم قیلور همراه لیغ

CLXXVII

عشق طریقی اداسیدا مناجات

ای کونکولنی عشقی‌دین* روشن — هجر خارستانینی کلشن قیلیب
قیلیب
عشقینك* اوتیدین یاروق آی و قویاش — کیم بولوب تون کون آلاردین نور
فاش
برق عشقینك سالیبان جانلارغه اورت — شعله‌سی آباد و ویرانلارغه اورت

ایکاسیدین XT 3365б ای XT 3363a فانی XT غافل ДЛ1 3362a اوزی T 3360б
ایلتکان T 3368б همول T 3368a یورغان T 3367б اویدا XT 3367a طلب‌دا T 3366б
عشق T 3373a عشق‌دین XTД 3372a سنکا T 3369a

یوز* نوا ظاهر قیلیب منقاریدین بارچه حق‌نینك یاشورون اسراریدین
اوزیکا خرمن‌غه داغی اوت اوروب هم اوزین هم اوز کالارنی کویدوروب
مین دیمان کیم اول اتاور مین اوغول اول شه عالی صفت مین بنده قول
کیم بو اوتقه اول کویوب اول نفس بارچه عالم‌غه اوت اول سالدی و بس
سونکرا آندین کیمسه تاپمای مینچه سوز بیله محرق شعلهٔ کیتی فروز

قوش تیلی‌دین شعله‌لار ظاهر قیلیب هم اوزوم هم ایل کول اولماغنی بیلیب
هرنیکیم کوردی آتام‌دین روزکار هم آنی بولدی منکا آموزکار
اورتادیم عالم ایلینی اوزنی هم قوش تیلیدین اوزکا قیلمای سوزنی هم
بودور امیدیم که بو سوز فنا بارچه کویکان‌کا بقا بیرکای یانا

CLXXV

طلب طریقی اداسیدا مناجات

ای خلایق طالب و مطلوب سین* هم محبت اهلی‌غه* محبوب سین*
ایکی دنیادین باری* طالب‌لارینك غیر سیندین مجتنب راغب‌لارینك
سیندین آیرو کر ملك‌دور کر پری طالب اولماقه کری قیلماس کری
جنت و کوثر وکر طوبی و حور ایستاماك سینسیز طلب‌دین دور قصور
جان و کونکلومنی اوزونککا طالب ایت درد ایله عشقینك‌غه شوقوم غالب ایت
هم طلب ذوقینی واصل قیل منکا هم تیلاب تاپماغنی حاصل قیل منکا
ماسوی الله خاطریمدین* سلب قیل آندا ذکرینکنی حضور قلب قیل

33526 T مطلوبی‌سین 3352a T ـــایل 33486 T ـــدور 3345a T مینك 3343a T
خواطریمدین X ماسوانی 3358a X لاری 3353a XT محبوبی سین T اهلی‌نینك

اول اوتون‌دین خواه اول* خواهی قوروق — چونکه بولدی خرمنی بیحد اولوق
عمری پایانیدا اول مسکن اوزه — نیچه ییل جمع ایلاکان خرمن اوزه
تارتار ایرمیش نغمه طیر خوش نوا — بس حزین آهنك ایله دلکش نوا*
اول صفت کیم هم طیور و هم وحوش — جمع اولور ایرمیش ایشیتکاچ
اول خروش*

شیونیدین اول کروه درد ناك — ضعف ایلاب کوپ بولور ایرمیش هلاك
چون نواسیغه ییتیشتی انتها — سونکرا تارتیب بیر عجب اوتلوق نوا
سالور ایرمیش اول اولوق خرمن‌غه اوت — ساکن اولغان منزل و مسکن‌غه اوت
اوت علم تارتار ایمیش افلاك کا — برق توشکان‌دیك خس و خاشاك کا
اول اوتون یانغان‌دیك اول قوش‌هم یانیب — پرلاری یافراغلاردیك اورتانیب
هم اوزی هم اول اوتون‌لار کول بولوب — یوز تومان جزو اول کویاردین کل*
بولوب

چونکه اول کول‌لار اوکولدی تاغچه — مخفی ایرمیش* کول‌دا بیر قفنس بچه
تیبرانیب کول‌دین چیقیب تسکین ایله — پرچیقاریب زینت و آیین ایله
چون هوا ایلاب کوروب اول بیشه نی — جزم ایتیب اوتون ییغار اندیشه نی
عمریدا اول داغی جمع ایلاب اوتون — اول ایش اثناسیدا تارتیب* دلکش اون
چون انکا هم ییتسه پایانیغه* یاش — اول داغی ایلاب* اتا قیلغاننی فاش
شیخ کویا کیلدی اول* اولغی طیر — کیم نوا ایچره قیلیب عمریدا سیر
چیکتی آنچه لحن ارا دلکش نوا — کیم سماعین* وحش* وطیر ایلاب هوا
بارچه اول مهلك نوادین اولدیلار — خرمن و صاحب کیبی کول بولدیلار
اول که اول کول‌لاردین اخکردیك چیقیب — بلکه اخکردین سمندردیك چیقیب
هر نیکیم اولغی قوشقه ایردی شان — ظاهر اولدی موندا هم آندین نشان
بوداغی دیکانچه نیمه جمع ایتیب — چون مونونك هم عمریغه پایان ییتیب
کلشن دوران ارا هر نوع قوش — یوق که یالغوز طیرو بس بلکیم وحوش

3321a XT هول — 3323 T — 33236 X صدا 33246 XT سرور 33306 XT کول 33316 XT
3335a Д پایانیدا 33356 T قیلغای 3336a X چون 33376 XT
3340 3341 XTЛ$_1$Л — بارچا Д ایشیتیب 3346 T تارتار اولمیش

قایسی قوش بلبل که مینك دستانی بار — هر بیر اول دستان‌دا بیر* افغانی بار
لیك اول دستان‌لاری کل شوقیدین — ناله و افغان‌لاری کل شوقی‌دین*
مین مین اول بلبل که مینك افغان ارا — هر فغان* لحنی نی بیر* دستان ارا
اوشبو کلشن ایچره سالدیم مست‌وار — نغمه نینك آهنکی آنداق استوار
کیم انکا هر* خارج الحان‌لیق* طیور — چیکسا افغان تاپماغای آندین قصور
شیخ روحی‌دین ییتیشتی بو مدد — کیم بو بلبل لحنی بولدی بی‌عدد
3310 بو تناسب‌قه نظر سالسه کیشی — کوپ* انکا اوخشاش تاپار قفنس‌ایشی

CLXXIV

اوزی‌نینك شیخ روحی مددی‌دین انکا تتبع قیلغانغه قفنس تمثیلی

بار ایمیش* قفنس دیکان بیر طرفه طیر — هئد ملکی‌دا انکا آرام و سیر
شکلی مطبوع و توانا پیکری — اوزکا نقش و رنك بیرله هر پری
بو العجب هیأت بیله منقار انکا — ثقبه‌لار منقار ارا بسیار انکا
چون چیکیب دلکش نوای جانفزا — فهم اولوب هر ثقبه سیدین بیر نوا*
ثقبه‌لاردین هر قچان قیلسه خروش — ایلابان آنی ایشیتکان ترك هوش
جفتی بولماس هیچ قوش پیوندی هم — هیچ طیر اولماس آنینك مانندی هم
بیشهٔ* کیم اول نشیمن ایلامیش — بیر ییغاج* باشین که* مأمن ایلامیش
قیلدی فیثاغورس اول ییردین کذر — اون‌لاری کیلدی قولاغی‌غه مکر
مختلف تاپیب* صدای شیوه‌نین — قیلدی آندین و ضع موسیقی فنین
3320 بیشه‌دا عمری بولور ایرمیش اوزون — عمریدا شغلی آنینك ییغماق اوتون

بیر 3308a T — XT 3307 مینك T قیان 33066 XT ذوقیدین 33056 T مینك 33046 T
ایدی 3311a XT کیم 33106 X — + 3309 3310 Д — 3310 T 3309 افغان لیق X
فیلسوفی قیلدی 3318a XT باشینی 33176 XT کیمسه‌کا 3317a Л اندا 33146 T
تاپتی 3319a XT اولیان‌دین کذر

کیم آلار کر آنکلادیلار بو مقال — لیکن ایلکا قیلمادی نفع انتقال
حق مونونك نطقین چو کویا* — منطق الطیر آشکارا ایلادی
ایلادی*

بو تیل ایضاحین* کماهی ایلابان* — شرح اسرار الّهی ایلابان*
نکته دیب انجام ایلا آغازدین — آنچه کوهر ساچتی کنج رازدین
کیم زمان جیبین تولا قیلدی کهر — *تاپتی‌لار آندین* زمان اهلی ثمر
کنج‌دین چونکیم آچیلدی بو طلسم — هر کداغه اول کهردین بیتی قسم
3290 نقشینی* عام ایلادی خورشیددیك — جامیدین اوردی صلا جمشیددیك
هر کیم ایردی تشنه لب نوش ایلادی — سوز دیماك دین تیلنی خاموش ایلادی
قوش تیلی بیرله بیان ایلاب کلام — طوطی‌ٔ کویادیك اولدی خاص و عام
فارسی آیین اولوس فهم ایتی‌لار — بارچه مخفی دقتی‌غه بیتی‌لار
غیر خیل ساده اتراك فقیر — کیم آلاردا کم‌دور ادراك کثیر
قالدیلار محروم بو اقبال‌دین — قوش لسانی بیرله قیل و قال‌دین
قوش‌دین ایرماس خالی ار *کوپ‌نینك — لیك فهم اولماس* بیریکا قوش تیلی
ایلی

چون منکا عطار دکانیدین ایش — شکرو قند آلماق ایردی* یاز و قیش
بلکه* طوطی ینکلیغ اول دکاندا فن — بار ایدی بولماق منکا شکر شکن
قوش تیلی بیرله منکا نیکیم خطاب — قیلسه طوطی‌دیك* بیرور ایردیم جواب
3300 بلکه قدسی روحی‌نینك کویا قوشی — عرش باغیدین کیلیب کونکلوم توشی
قوش تیلی مشکل‌لارین ارشاد ایتیب — اول تکلم‌دا مینی استاد ایتیب
چونکه تاپتیم اول کلام ایچره کمال — ترك الفاظی بیله سوردوم مقال
نغمه‌لار ترکانه ساز ایتیم اوکوش — مست‌لیغ‌دین* ایله‌کیم خوش* نغمه
قوش

انکلابان T ایضاهی 3286a X انکلادی TX مان T بارچه‌نی T بارچه نینك 3285a X
— 3295 T نفعی‌نی 3290a XTЛ1Д تاپتی آندین چو 3288б T انکلابان 3286б T
عکّه 3298a XT اولدی Д 3297б ایرماس 3296б XT کر T — ار 3296a Л
قوش T مست‌لیغدا 3303б XT اوق 3299б T

نقلی‌دا* آنینك تفاوت بولغوسی بیر آله اولسه بیری بت بولغوسی
بیردا شك بولسه بیر یسی‌دا* یقین بیردا کفر اولسه یانا بیریدا دین
کفرو دین بیرله چو یوق فانی‌غه* ایش چونکه هر نی اول دیمیش سیندین دیمیش
3270 سین آنینك سهویغه بولغیل پرده پوش تا فنا بزمیدا* بولغای جرعه نوش
چون نصیبی ایلادینك جام فنا بیرماك اقبال بقاسین بیل* یانا

CLXXIII

شیخ اوصافی و اوزی‌نینك انکا پی‌رولیغ‌دا اتصافی

فانیا سالدینك یانا طرح عجب ایلادینك قوشلار تیلین شرح عجب
بیر سلیمان نبی ایردی که اول تاپیب ایردی قوشلار الفاظی‌غه یول
آندین آصف آنکلادی تعلیم ایله* کیمسه‌کا بیلدورمادی تفهیم ایله*
اول ایکاودین اوز کالارکا ییتمادی کیمسه‌کا چون ییتمادی فهم ایتمادی
تا نیچه مینك ییل سپهر تیز کرد *جهد و جد بیرله* بولوب کیتی نورد
ظاهر ایتی بیر همایون فال قوش تیز سیر و تیز نطق و تیز هش
قایسی قوش قاف فنا عنقاسی اول جملهٔ قوشلار تیلی داناسی اول
مرشد اطوار و قطب اولیا کونکلی‌دا شمع هدایت دین ضیا
3280 کشف اسرار حقایق‌دا* فرید نطقی دین اهل حقیقت مستفید
اهل عرفان سالك اطواری اول معرفت بازاری نینك عطاری اول
کیم بو کلشن ایچره چون قیلدی ظهور کویی آندین نطق اورکاندی طیور
قوش تیلی بیرله تکلم قیلماغی آرتوق آصف‌دین سلیمان دین داغی

3267a X نقلدا 3268a Д بیریدادور 3269a X فانیده 32706 T بزمیغه 32716 X
3274a6 XT انکا 32766 T ایلاب 3280a T الهی‌دا 3281 3282 T — بیر

3250 بولسه لحن و نغمه‌دا* آکاه‌لیغ به که طاعت وقتی‌دا کمراه‌لیغ

CLXXII

اوز تقصیرلاریغه عفو استدعاسی و جرم‌لاریغه غفران التماسی

ای عدم‌دین بارچه‌غه* خلاق جود باری جود اهلی‌غه* فیاض و جود
لطف و احسانینکغه یوق پایان و حد بخشش و احسانینکا*سان* و عدد
هر نیکیم وصفینکدا تحریر ایلاکوم سحر اکر قیلغوم که تقصیر ایلاکوم
مین نی برلغوم کیم اکر علامه‌لار سورسه ییل‌لار وصفینك ایچره خامه‌لار
بولسه‌لار انصاف ساری منصرف عجزغه بولماق کیرا کتور معترف
فانی٭ دیوانهٔ آشفته خوی نیچه سوز کر سیندین ایتی کفت و کوی

سهو و تقصیرین کرم‌دین عفو قیل نامه٭ اعمالیدین محو ایلاکیل
منکا بوبس کیم نیکیم سوردوم قلم سیندین ایتیم یوق که غیرینکدین رقم
آرتوق اراو کسوك دیدیم سیندین دیدیم چین اکر اوتروك دیدیم سیندین دیدیم
3260 اولچه اسرارینك منکا ایردی عیان ایلادیم قوشلار تیلی بیرله بیان
قوش تیلی بیرله بودم یالبارما غیم نیم بسمل قوش‌دیك اوزدین بارماغیم
بارچه آندین‌دور که بولماس بارچه قوش نکتهٔ رنکین و کویالیق‌قه توش
لطف ایله بلبل‌غه مینك* دستان ایرور زاغ* خارج صوتی بی پایان ایرور
بس‌باری‌قوش‌نینك‌نواسی خوش‌ایماس بارچه طایر نغمه‌سی دلکش ایماس
چون آلار الحانیدین سوردوم کلام بارچه نینك لحنی‌غه بولماس*بیر مقام*
طوطی و شارك اکر ناطق‌دورور* هر بیریکا اوز کا بیر منطق‌دورور*

انعامینکا 32526 ТХДЛ1 اهلیغه سین X 32516 چه‌غه Л1 3251a نکتهٔ XT 3250a
بوکلام XT 32656 داغی T 32636 یوز XT 3263a — قوش Л1 3262a سامان T
ایرور X 3266a б

عارضیم کل دیب که قیلدینك ایلکا فاش
کل‌دا بارمو یوز بلالیغ کوز و قاش

هیأتیم طاوس دیب* قیلدینك خروش
قایدا طاوس ایلدین آلور عقل و هوش

چون تذرو ایتینك خرامیم‌غه لقب
قای تذرو ایل قتلی‌غه بولمیش سبب

قیلدی چون دقت بیله مهوش خطاب
عاجز اولدی بیدل آیتوردین جواب

دیدی سهو ایلاب مین و شرمنده مین
لیك وصفینك دیر کا مجرم بنده مین

قیلدی مه پیکر غضب کیم اوشبو دم
دهردین ایلای وجودونکنی عدم

پیر کا توشتی یالباریب دیوانه زار*
کای پری و حوردین حسنو نکغه عار

3240 * نی که مین* دیدیم محبت‌دین ایدی
بارچه اخلاص و مودت دین ایدی

یوق ایدی آندا شکایت دین اثر
طعن و تشنیع و کنایت‌دین اثر

لیك تقصیر ایتیم ایرکین وصف ارا
لطف ایرور**کر سور ماسانك بو ماجرا

حمل نادانلیق‌قه اوق قیلسانك بارین
جهل و بیلماس لیك‌دین اوق بیلسانك بارین

چون اویات بو تیلبه نی زار اولتورور
سین هم اولتورماك سنکا زحمت‌دورور

تیلبه قایل بولغاچ اوز نقصانیدین
لطف ایتیب کیچتی پری‌وش قانیدین

CLXXI

حکایت

خواجه عبدالله انصاری دیدی
اولکه بو یول اهلی‌غه هادی ایدی

کیم کیشی ساز ایلابان آهنك* رود
توز سه اول آهنك ارا لحن سرود

لیك بو رود و سرودیدین مراد
بولسه تینکری یادی ای‌پاك اعتقاد

* یخشیراق کیم* غفلت آهنکین توزوب
اوقوغای مصحف تلاوت کور کوزوب

32436 XT— ایله T ایتیب Д 32426 هرنیکیم 3240a T وار 3239a T دیك 3234a X
یخشیراق یکیم $Л_1$ 3249a آغاز 3247a T

اوز قاشیمدین* سالمادیم بو نوع طرح ایلادیم عطار اسراریني شرح
آفتیم‌نی* نکته‌دین سین آسراغیل * کیمکا پی‌رومین* نظاره ایلاکیل
مین غلط قیلسام انکا یوقتور غلط کیم کمال اورا قیغه کوپ سوردی خط
سوزدا طبعیم کر غلطقه* قیلدی میل هادیی کامل سوزیکا قیل طفیل
3220 سیندین آیتیب مین انکا پی‌رو بولوب عفو قیل جرموم اوزونك عذروم قولوب

CLXX

اوز اداسی قصوری عذریغه تمثیل

بیر پریشان طبع مجنون بار ایدی کیم بیراو سوداسیدین* کوپ زار ایدی
بار ایدی منظوری دوران آفتی عشوه بیرله انس ایله جان آفتی
حسن ارا حورو پری مغلوب انکا مهر ایله‌آی کوپ کورونمای خوب انکا
حسن ارا عالم‌دا غوغاسی آنینك شهر و کشوردا علاسی آنینك
لطف* حسنی کرچه نامقدور ایدی ایکی ایش بیرله ولی مشهور ایدی
بیر کمال دانش و دقت ارا بیر جفا ایلار زمان شدت ارا
عشق ارا اول عاشق مجنون نهاد بیر کون ایلار ایردی معشوقینی یاد
عارضین کل دیر ایدی قدینی سرو هیأتین طاوس و رفتارین تذرو
بیله حالت‌دا بیتیشتی ماه‌وش هر نیکیم دیوانه آیتور ایردی خوش
3230 بارین ایشیتی کمین ایلاب توروب سونکرا آنینك باشیغه کیلدی یوروب*
دیدی تعریفینك کنایت‌دور منکا عار آندین بی نهایت‌دور منکا
قامتیم کیم سرو دیب سوردونك کلام سروغه قدیم کیبی بارمو خرام

3219a T کیمکا بیرورمین 3217b XT آفتی نی 3217a X سوزومدین 3216a T
— + X 3233 3232 سوروب 3230b T لطفی $Л_1$ 3225a سوداسیدا $Л_1$ 3221b خطاغه

موندا کر یخشی تخیل* ایلاسانك یاکه ایش سرین تامل* ایلاسانك
متصف بولسانك صفات الله ایله جزم ایتارسین خاطر آکاه* ایله
کیم سین اوق سین هرنیکیم مقصود سین‌دین اوز کا یوق‌نیکیم موجود ایرور
ایرور

3200 ذات نینك* اجمالی‌غه تفصیل سین هم وجود اشکالی‌غه تاویل سین
اوز وجودونکغه تفکر ایلاکیل هر نی ایستارسین اوزونکدین ایستا
کیل

طرفه قوش سین روضه نخلستانیدین* پاك طایر سین شرف بستانیدین*
لیك سیمرغ ایستاکان اول جمع طیر کیم سلوك ایچره ریاضت بیرله سیر
ایلابان چون اوزنی قابل قیلدیلار اول طلب‌دین وصل حاصل قیلدیلار
سیندا هم بالقوه اول موجود ایرور فعل‌غه* کیلسه دوا مقصود ایرور
قابل ایتمای اوزنی کر قیل اوچی سوز ظاهر ایتسانك دار ایله سالما فقه* توز
کیم که بو معنی‌دین آکاه اولدی بیل *کیم کیسیلدی*آنکا سوز آیتورغه تیل
آنکلاکیم سوز* اوز کا معنی* معنی* انکماس شاغل اولکیم* سوز
اوز کادور کادور

بیله معنی کیم منکا* بولدی عیان ایلادیم قوشلار تیلی بیرله بیان
3210 کیم تکلم آندا شرکت تاپماغای بکر معنی‌نینك عذارین یاپماغای
قوش تیلی بیلکان سوزوم فهم ایلاکای فهم ایتاردین هم بسی و هم ایلاکای
لیك زیرك قوش چو بیلدی بو مقال آنکلاغای کیم نی‌دورور بو سوزدا حال
بارچه سوزلار مشکلی‌دور بو حدیث بی زبانلارنینك تیلی‌دور بوحدیث
شرط* بو کیم* آنکلاغان شرح ایتماکای تا تیلی دین باشقه آفت بیتماکای
مین دیب استغفار قیلدیم یاالله آیتماس سوزدین سنکا قیلدیم پناه

3202a T ذاتی‌نینك 3200a X اکراه 31986 T تعقل Л1 31976 تاءمل Л1 3197a
32076 X سویماقه Л1Д 3206a نقل‌غه XT 32056 بستانیدا T 32026 نخلستانیدا
کیم سوز اوز کا موندا معنی اوز کادور 3208a T کیم کا کیلدی T کیم که کلدی
انکماس اولکه شغلی T بیلماس اولکه شاغل X 32086 اوز کادور تیل Л1 کیم انکا X
بودور X 3214a آنکا X 3209a

کیم نظر قیلغان کیبی کوز کودا ایل
کورونور ایردی نظردا** موبمو

چون اول اوتوز قوشقه بو ایردی خیال
کیم مکر سیمرغ کور کوز کای لقا
کوردیلار اوز نی قیان کیم توشتی کوز
کیم قیلیب سیمرغ اوتوز قوش هوس
موندا ظاهربولدی سرّ من عرف

ای کونکول بو نکته‌دور قوشلار تیلی
کرچه بو سوزدا عیان دور تعمیه
چون ریا ضت رفع ایتیب روحانیت*
قالماغای روحانیت‌دین اوز کا هیچ
باردور انسان ذاتیدا آنچه شرف
بولماسه فرعون لیغ نینك پی روی
یا* شرف کنجی کا تاپیب اهل‌لیق
شان انکا بولور حبیب الله‌دیك
کیم قیلیب معراج وحدت‌قه کذر
وصل نوریدین کوز اول ینکلیغ یارور
حق وجودی بحری موج ایتکان عیان
سو وجودیدین تینکیز بولدی تینکیز
سودین ایرو موج‌قه یوقتور وجود

یاکه باقفای* صاف و روشن سودا ایل
عکس کور کوز کان کیبی کوز کو*
و سو
مونچه کور کاندین او کوش رنج و ملال
بو فنالارندین ییتیشکای اول بقا
الله الله نی عجایب‌دور بو سوز
اوزلارین کوردیلار اول سیمرغ وبس
کیم کوروبتور کو هر اولماغلیغ صدف

رمز و ایما ملکی کا* توشلار* تیلی
کیم ریاضت‌دین که تاپتی تصفیه
سلب بولغاچ کیمسه‌دین** نفسانیت
سین تخلف‌دین بو معنی ایچره کیچ
کیم یمان اخلا قین ایتسه بر طرف
قالماس آندین جز صفات موسوی*
سلب قیلسه سیرت* بو جهل‌لیق
بود ایله نابوددین آکاه‌دیك
لی مع الله سریدین بیر کای خبر
کیم ارادین مین لیك و سین‌لیك بارور
موج نقشیدین تینکیز کا نی زیان
بولسه اول کر موج لوق کر موج سیز
بحر ایله‌دور موج‌قه بود و نبود

31846 XT کوز کودا 31786 XT نظر کا T نظردین 3178a X باقفان 31776 X
31896 X کیمسه که T کیمسه کا 31866 X حیوانیت Л1 3186a قوشلار X ملکیدا
— + 3192 T + — 3191 T + — 3191 3192 T + صورت 31906 X تا 3190a X موساوی

قوشلارنینك فنا حصولی‌دین بقا وصولی‌غه ییتکانی

اول مسافرلار کیسیب* کوپ بحروبر قیلمیش ایردیلار چو مقصدنی مفر*
هر بلاکیم کیلسه یوز قایتارمایین هر بلاکیم کیلسه یوز قایتارمایین
ییتمیش ایردیلار چو اول مطلوب قه** حا جب* رو* اول سوروك مغلوب قه*
نیچه کیم سوردی جلالیت سوزین سالمادی اول بی نوا قوشلار اوزین
کرچه بعضی قیلدی بیدللیق عیان هدهد ارشادین* قیلیب شرح و بیان
آنی قویمای* یاٴس و بیدللیق ارا سوردی آنچه و عظ بیرله* ماجرا
کیم تاپیب اول نکته‌لاردین جان ینه بولدی مشکل ایش انکا* آسان ینه
چون آلارغه صدق و اخلاص اولدی یار بو ایکی* لیك‌نینك* طلب‌دا دخلی بار
کر جلالیت‌دین اول خیل ذلیل غم ییماسکا سوردی کوپ هدهد دلیل
هم آلاردا بار ایدی مردا نه‌لیق هادیٴ کامل‌دا هم فرزا نه‌لیق
صدق اخلاص ایچره ایکینچی فنا یارنی قیلدی آلارغه آشنا
وصل باغیدین جما لیت* ییلی یا مسیحا قدسی انفاسی دیلی*
ایستی و* هر پرده کیم ایردی نقاب آچتی توش‌توش‌دین باری‌سین بیحجاب
نورو ظلمت‌لار* حجابی هر طرف کیم بار ایردی بارچه بولدی، برطرف
وصل باغیدا کل عیش و مراد آنچه تاپتی جان نسیمیدین کشاد
کیم کیتیب خاطرلاریدین اول فتور یوزلانیب* وصل ایچره بوکام و* سرور
هر کل اول کلشن‌دا بیر کوز کو ایدی کیم قیان باقسا آلار اوترو ایدی
آنچه آندین باشقه هم نورو صفا بار ایدی هم آشکار و هم خفا

مطلوبیغه X 3161a یوروماکدین T 3160a مقر XT 3159б کزیب XT 3159a
TX 3163б — کیم X 3162a مغلو بیغه X ره XT صاحب XT 3161б مقصودغه T
ДЛ1 3166б یانا T — ایش Л1 3165б بیرلان X 3164б قویماس XT 3164a ارشادی
Д 3172a ایستی کیم T 3171a ییلی X 3170б جلالیت X 3170a ایش نینك
نورکام وصل ایچرا T 3174б ظلمت‌دین T ظلمت نینك

دیدی هدهد قیلمانکیز افسرده‌لیق آسرو ظاهر ایتمانکیز آزرده‌لیق
بیز بو یولغه* آنداکیم عزم ایلادوك یوز بلیت* چیکماکین* جزم ایلادوك
بو عزیمت‌دین غرض خود* شاه ایدی هم ینه مقصود بو درکاه ایدی
چونکه مقصودغه ییتیب سیز* بو زمان کام‌دین قیلمانك* ییراق اوزنی کمان
عاشقی کیم عشقی‌دا بولغای کمال تینك دورور* آلیدا هجران و وصال
3150 چون رضاسی یارنینك مطلوب ایرور* هر نیکیم اول ایستار اول مرغوب ایرور*
وصلی‌غه کر* تاپماغای سیز* دست رس سیز جماعت‌قه ایماس‌مو یادی بس
یادی بیرله هر کیشی کیم بیرسا* جان باردور اول اولماك حیات جاودان

CLXVIII

حکایت

دشت‌ارا مجنوننی کوردی بیر کیشی کیم همیشه سوز دیماك ایردی ایشی
سوردی کیم بیرله سورارسین بو مقال دیدی لیلی بیرله ای* فرخنده فال
دیدی آندین تا سنکادور خیلی یول دیدی ای غافل ایرور جانیمدا اول
اولکه آنینك ذکری‌دور جانیمدا قوت یول ییراق بولغاندین اولغایمو اونوت
کیم که عشقی‌غه* کمال ایرادی دور انکا معشوقی وجودی یادی‌دور
سیزدا** هم کر* عشق‌دین* بار ایرسه عیش ایتینك کر کیلسه آندین دردو لاف صاف

3145 3146 T — 3146a Д یولدا 3146б X جز X چکماین 3147a X چون 3148a
تاپمامشسیز 3151a TX دور 3150аб T ایرور 3149б XT قیلماق 3148б XT بیز Л1X
سیزکا 3158a T عشقیدا 3157a T اول 3154б T دیدیکیم Д 3154a بیرله Л1 3152a
عشقیدین T کرخود Д کر اول Л1

بارچه فی الحال اولکالی یاووشتی‌لار یآس و حرمان اوتی ایچره توشتی‌لار
دیدیلار محنت‌لاریمیزدین دریغ تارتقان شدت‌لاریمیزدین دریغ
شاه‌غه* موندق کیم ایرور عالی جناب نی کورونکای بیر نیچه بیزدیك یباب
حیف مونچه سعی ایله امیدیمیز* آرزوی دولت جاویدیمیز
کیم باری حرمان بیله بولدی بدل حسرت و ارمان بیله بولدی بدل
بار ایکین مو* بیز کیبی محزون کروه آرزو* و سعیی‌دین مغبون کروه

CLXVII

قوشلارغه فنا نومیدلیغی‌دا هدهدنینك ارشادی‌دین قوت حاصل بولغانی

دیدی هدهد کای سوروك بیچاره خیل ملك و خان و مانیدین آواره خیل
بولمانکیز نومید شاه الطافیدین کیم کرم بیردور آنینك اوصافیدین
صعب ایسه کام وصالین تاپماغی خوشتورور سوداسیدا اولماك داغی
بیزکا بو اقبال چونکیم بیردی دست کیم آنینك درکاهی‌دا تاپتوق نشست
بو سعادت هم ایرور عالی مقام کیم آنینك عشقی‌دا اولکای بیز تمام
بارچاسی بیدللیغ ایلاب آشکار دیدیلار هدهدقه کای* حکمت شعار
بو بلالار ایچره کیم بولدوق* خمول باردورور امرینکنی قیلغاندین* قبول
قایداکیم اوردوق* قنات آیریلمادوق هرنی امر ایتینك* تخلف قیلمادوق
وصل چاغی بیتی اندوه فراق هرنی دیر ایردینك بیراق ایرمیش بیراق

حسرت ارمان بیله بولدی 31336 T جدّ جدل 3133a T که X ــ غه 3132a Л1
بولدی Д 3142a ای 31416 XT ارزوی 31356 X بو 3134 T — 3135a X بدل
ایتسانك 31436 XT اوردونك 3143a ДXT قیلماقلیق 31426 TX

3110 دیدیلار کیم بیز کروه خوار و زار
یولدا عمری جان چیکیب شاه ایستابان
شاهسیز ایردوك بغایت کوپ سپاه
عمرلار یولدا* مشقت تارتیبان
نیچه یوز مینك تابع و خیل و حشر
بولدیلار ضایع* قویوب بو یولدا* یوز

تا مکر سیمرغ بولغای شاهیمیز
شاهغه بولسا بو معنی دلپذیر
دیدی اول چاوش که ای خیل خرف
سیز کیم اولغای سیز نیچه آشفته حال
3120 قایسی تیل بیرله قیلورسیز شه‌نی
ذکر
سیز کروهی هیچ و کمراك هیچ‌دین
هیچ‌لیك بیرله تهور ایلاکان
سیز کا نی سان نی حساب و نی وجود
کونکلونکوزدا* سربسر فاسد خیال
بارکاهی‌دور بو کیم یوز مینك قویاش
موندا کیم یوز مینك تومان پیل دمان
سیز کا آندا نی وجود و نی عدم
دیمانکیز حشو و روانراق قایتینکیز
بو تکلم‌دین آلاردین باردی هوش

هرزه کار و عاجزو بی اعتبار*
رنج تارتیب بیز* بو درکاه ایستابان
نی سپاه اولغای که یوقدور آندا شاه
یوز تومان تورلوك مذلت تارتیبان
کیم آنینك سانیدا عاجزدور بشر*
تا بودرکه غه ییتیشتوك بیز اوتوز

بارچا شرّ و خیردین آکاهیمیز
بنده بولغای بیر** نیچه زار و اسیر*
بی خردلیغ بیرله بولغان متصف
کیم دماغینکیزغه توشکای بو خیال
کونکلونکوز کا یول نیچوك* تاپقای
بو فکر

شاد بو اندیشهٔ پر پیچ‌دین
اوزنی موجودی تصور ایلاکان
بودلوغ تهمت قیلیب اما نبود
مدعانکیز بارچه‌سی امر محال
ذره چاغلیغ ایلای آلماس اوزنی فاش
بار همان و* بیر اولوك پشه همان
بل وجودونکوز عدم‌دین داغی کم
سوز اکر بار ایرسه یولدا آیتینکیز
ضعف ایلاب تیل‌لاری بولدی خموش

3115a T بصر 31146 TX اندا 3113a T میز 31116 XT اختیار 31106 XT
کا Д 3123a نچه 31206 XT حقیر T میز T هر 31176 X یولغه Д عاجز
اول X 31266 کونکلونکوز کا 3124a T

3090 کیم بولوب عاجز عقول ادراکیدین چرخ اوکسوکراك آنینك خاشاکیدین
یاغیب استغنا سحابیدین یاغین رعد ایلاب عربده تاشلاب** چاقین
کیم* توشوب عالمغه طوفان بلا کول قیلیب کردوننی برق ابتلا
ییتی کوك آندا بیر آووچ خاکچه سدره و طوبی کیلیب* خاشاکچه
بارچه اوز حالیغه حیران قالدیلار عجزدین زار و پریشان قالدیلار
کوردیلار کیم آندا یوز مهر منیر ذرهنینك یوزدین بیری چادور حقیر
دیدیلار واحسرتا اوز حالیغه اوت توشوب هر قایسی پر و بالیغه
کیم بیز* اوتوز طایر* فاسد خیال یول بیریب خاطرغه** سودای محال
تارتیبان یول قطعیدا رنج عظیم جانغه اولماك و همیدین هر لحظه بیم
عمر اوتوب مقصدغه ییتماك آه بو حال بو هم وسعت درکاه بو
3100 بیز کا موندانی حساب و نی وجود دیب بو* سوزنی باشلاریدین* چیقتی دود

هر نفس نومیدلیغ یوز کورکوزوب اول نیچه آوارهنینك کونکلین بوزوب
بیر نیچه سرکشتهٔ آوارهٔ تاپمای اوز محنتلاریغه چارهٔ
نی اوچارغه یاراولوب قوتلاری نی قونارغه درد ارا طاقتلاری
پردهدین ناکاه عزت چاوشی جلوه قیلدی ایله کیم دولت قوشی
کوردی اول مبهوت خیل خستهنی یوز بلیت تاریغه وابستهنی
سورغالی قیلدی آلار حالینی* میل دیدی آیا نی جماعتتور بو خیل
کیم ایرورلار مینك بلاغه مبتلا اول بلادین بهره تاپمای غیرلا
بی سر و سامان و سرکردان باری قدردا توفراغ ایله یکسان باری
یوق حقارتدین آلاردا* اوزکا هیچ اول حقارتدین کورونمای کوزکا هیچ

اول 3097a XT بیلا X 3093 T — 3093б X هم 3092a T ایستار T اویناب X 3091б? سوزلارنی باشیدین X 3100б — یول 3098a Л1 آلارغه T طایرغه X 3097б طایری X 3104 3105 XT— 3106a Д حالیغه 3109a Л1XT آلارغه

اوزلاریدین بارچه نومید اولدیلار *مبتلای حزن جاوید* اولدیلار
ایله تاپتی بیله* مهلك سوز وجود کیم نهادیدین باری‌نینك چیقتی دود
بلکه چون بو ایشکا واقف بولدیلار* و هم‌دین اولدم کوپی خود اولدیلار
فانی اولغاچ وهم جان آلغان‌لاری توتتی یول حیرت بیله قالغان‌لاری
اوردیلار ییل‌لار قنات توتمای* قرار اول بلادین اختیار ایتمای فرار
قطع ایتیب کوپ یول قویی و یوقاری چیققوچه اوزلوك‌لاریدین تاشقاری
اولچه اول یولدا آلارغه بیردی یوز شرحی کیلماس یوز تومان تیل بیرله توز

کرسینینك هم توشسا آلینکغه بو یول چون انکا ییتسانك مشاهد بولغای اول
بیلکاسین کیم اول هواکیم توتتیلار یول بلاسیدین نی قانلار یوتتی‌لار
آخرالامر اول کروه زاردین رنج تارتاردین سوروك افکاردین
ییتی‌لار مقصدغه اما آسرو آز تن ارا یوز سوزو جان ایچره کداز
کیم اوزون ایردی یول و کوپ آفتی بی نهایت درد و رنج و شدتی
بعضی اول قوشلاردین اولدیلار هلاك بعضی ایتی‌لار* *بولوب کوپ* درد ناك
یوز سموم درد و رنج آندا ایسیب کیم مسافر رشتهٔ عمرین کیسیب
چون حوادث بیحد و پایان ایدی بولدیلار ضایع نیکیم امکان ایدی
عاقبت یوز مینك تومان‌دین نیچه کیم آلارغه یوز تومان رنج اولدی توش
قوش

اوردیلار اوتوزقوش اول ییردا قنات تن‌لاریدا قالمای آیین حیات
جسم ارا بیر پرلاری قالمای بوتون پاره پاره ایلاکیم* قاقشال اوتون
تن‌لاری یول رنجی‌دین بی توش و تاب جانلاری درد و مشقت‌دین خراب
کوردیلار اول نوع عالی حضرتی کارکاهی آندا آنداق وسعتی

3072 XT — 3072a Л$_1$ چون بو 3071a T وهم‌دین اولدم کوپی خود 30706 TX
چوزکه Д 30876 بوکوپ Л$_1$ یتی‌لار 30826 X اوزره 3074a XT ایردیلار

ایورولوب شمع اوتیغه پروانه‌وار اوزنی تاشلا شعله‌غه دیوانه‌وار
قالماغاندین سونك وجودونكدین خلقت ایچره تارو پودونكدین نشان*
نشان*
بولدی چون كامینك روا مقصود ارا بیلماسا ایل بیلماسون اول ماجرا

CLXV

شیخ سفیان ثوری‌نینك فنادین سونكرا بقا حصولی‌دا نكته سورگانی

شیخ ثوری قدوهٔ اصحاب دین نَوّر اللّه ثراها* خالدین*
3060 معرفت ایچره سورار ایردی مقال طالبی اول پیردین قیلدی سوال
كیم بیراو كیم تینكری‌كا طالب‌دور مقصدیغه تیكرو نی نوع اولدی یول
اول
دیدی* مینك منزل* مسافت آنكلاغیل *بارچه‌سیدا دردو آفت* آنكلاغیل
نار ایله نور اورتادا ییتی تینكیز هر بیری‌نینك وسعتی اندازه‌سیز
بو تینكیزلاردین قچان قیلسانك عبور جذب حوتی* اول زمان ایلار* ظهور
ماهئ كیم هر قچن كیم چیكسا دم یوتقای ایكی عالم و خلقینی هم
بحر استغنا ارا تاپیب مقام اول محیط اطرافیدا ایلار خرام

CLXVI

قوشلارنینك فنا وادیسی‌نینك نهایتی‌دین بقا ملكی‌دین نشان تاپماغلاری

سوز یوزیكا بیله خوش* توشتی نقاب زایل اولدی هم سوال و هم جواب
بولدی قوشلارغه بو سوزدین* ایله* كیم خرد آنی قیلا آلماس خیال*
حال
بارچه‌سی فهم ایتی كیم بو مشكل ایش اول جماعت لایقی ایرماس ایمیش*

30626 T اول كیم مینك 3062a T طاب‌دین TX سراو 30596 TX اثر 3057a6 T
3068a T چون 3067a ДЛ1 قیلغای X احوط 30646 T بارینی صید اوزدا محنت
بو ایش 30696 X مقال 30686 XT اوزكا XT سوزكا

بو داغی* یانیب نیچه قیلدی بیان بولمادی مقصود جمع ایچره عیان
یانا بیر هم ایشکا ساعی بولدی کوپ شمع باشی کردیکا ایورولدی* کوپ
بولمادی حاصل* مراد آندین* داغی تاپمادی مشکل کشاد آندین داغی
اوز کالارکا داغی توشتی اضطراب ایلاب اول مقصود اوچون هر* بیر شتاب

3040 شمع دوریدا قنات کوپ اوردیلار هر بیر اوز بال و پرین کویدوردیلار
هر بیری کویکانچه آندین تاپتی کام شرحی دشوار ایردی و نقلی حرام
شعله شرحین تیل بیلا قیلماس کیشی کویماکونچه حرقتین بیلماس کیشی
اول بیر ایش تحقیقی‌دین تاپتی خبر *کیم بولوب کول* قالمادی آندین اثر
شعله‌غه اورغاچ* اوزین بی* وهم و شعله بولدی اوت توشوب* اعضاسی پاك
پاك*

چون تیلار مقصود انکا بولدی عیان اوز کا ظاهر بولمادی آندین بیان
چونکه مقصود ایچره نابود اولدی اول اول فنادا عین مقصود اولدی* اول
چیقمادی آندین یانا هرکز نفس اول حقیقت‌دین خبر تاپتی و بس
باقسا ایل پروانه‌لارنینك ذاتیدا کشف اولور کونکلی‌دا* ایکی فایده
بیر بو کیم کویمای انکا بیتماس کشاد بولماغونچه کول* تاپا آلماس* مراد
3050 تا فنا اوتی اوزه* سالماس* وجود اورتاماس اول شعله‌دا بود و نبود
پرتو مقصودیغه بولماس حصول کامیغه یوزلانماس آیین وصول
یانا بیر بو کیم ایتیب بو نوع برق آنی کیم اوت بحری ایچره قیلدی غرق
قالمادی چون آندا امکان مقال سوز دیماك ایش سریدا* بولدی محال
موندا کویمای ایلکا ایش آچیلمادی اولکه کویدی کیمسه حالین بیلمادی
فانیا لاف فنا اورماغنی قوی وصل ایسا کامینك فنا اوتیغه کوی

+— T 3042 3041 بیر 3039b XT مرادیدین X 3038a اورولدی X 3037b نیچا T 3036a
ناك X زمان T اورغان XT 3044a کول بولوب کیم T کول بولوب هم X 3043b
آنکا تابماس TX 3049b کونکلی کا Д 3048b ایردی Л1 3046b بولوب هم T 3044b
سریدین ХД 3053b سالمای Л1 اوزره T 3050a

کوردی تاپقاچ نسبت آیینین توزه ایت ایاغی‌نینك ایزین توفراغ اوزه
دیدی مین آرتوغ ایکین مو* یابوایز یانه اوزنی دیدی کای انصاف سیز
اول وفا اهلی ایاغیدین نشان سین وفاسیزلیغ ساری دامن کشان
ختم قیلدی چون بو معنی‌غه* یبر اوپوب اول ایز اوزه قیلدی
سوزین* کوزین*
اهل حق بونوع ایتیب سلب وجود بودینی بو وجه ایلا ایلاب نبود
بیله آشام ایتی‌لار جام فنا قالماغاندین سونك اثر اوزدین ینا
حق وجودیدین بقایی تاپمایین جام و حدت‌دا* لقایی تاپمایین
چون فنا خیلی‌غه داخل* بولدیلار باقی مطلق‌قه واصل* بولدیلار

CLXIV

پروانه‌لار مجمعی شمع حقیقی شرحیدا

بیر کیچه پروانه‌لار جمع اولدیلار سعی بیرله طالب شمع اولدیلار
دیدیلار پرنی قیلیب آتش فشان ایستالی مطلوب نوریدین* نشان
هرنی تاپساق آنی اظهار ایلالی شرح ایتیب اصلین پدیدار ایلالی
بو سوز آیتیلغاچ بیری آچیب قنات شمع تحقیقین قیلورغه باردی بات
بیر شبستان ایچره کوردی جمع‌نی کیم یاروتمیش‌لار اراده شمع‌نی
چون منور قیلدی نوریدین کوزین یانیبان* یایدی آلار ایچره سوزین
اول دیر ایردی‌لیك آلار تاپمای خبر جانلاریغه* یوق ایدی آندین اثر
هر نیچه روشن‌راق ایتی سوزنی رفع مستمع‌لار تاپمادیلار هیچ نفع
چون آنینك* تقریری سود آز ایلادی یانا بیر پروانه پرواز ایلادی
شمع بزمی‌غه یاقین سالدی کذر نوریغه دقت بیله قیلدی* نظر

3023 T — 3024б XT یوزین Д 3021б اوزین XT معنی‌دا 3021a T ایکان مین 3019a X
یانیبا 3031б Л یوزیدین Д 3027б داخل 3025б XT واصل 3025a XT وحدت‌دین
سالدی 3035б T مونینك 3034a X جانلاریدا 3032б T

اول طرف کیم غافل بی‌باك ایدی — بلکه اول مجنون بی ادراك ایدی
کور کاچ اول بونوع آیین فنا — هرزه دیر کا تاپمادی* قوت ینا
شیخ ایاغی‌غه اوزین توفراغ ایتیب — قویدی یوز توفراققه* اوزدین کیتیب
سالك فانی انکا سالیب نظر — اوزلوکیدین قویمادی رنك و *اثر
بو صفت ناقص‌نی تکمیل ایلادی — مس‌نی آلتون بیرله تبدیل ایلادی
رنك و نقش و لون‌دین** چیقمای — ممکن ایرماس موندای* ایتماکلیك
کیشی — ایشی
فانیا موندای فناحق‌دین تیلا — تا بقا* تاپقای‌سین* اول افنا بیله

CLXIII

خواجه بهاوالدین نقش‌بند سوزی فنای کامل مقامی‌دا

خواجهٔ عالی صفات ارجمند — شه بهاو الحق و الدین* نقش بند*
3010 چون بو اقلیم اوزره بولدی تخت* — توزدی یوقلوق* کشوری اوزره
کیر — سریر*
اوز وجودین پاك سیر* حق شناس — هرنی بیرله‌کیم قیلور ایردی قیاس
آندین اوزنی کم تاپار ایردی بسی — سرو و کل‌دین ایله کیم خار و خسی
تا* کوروندی کوزیکا بیر جیفه کلب — پیکریدین پاکلیك آیینی سلب
چون آنینك بیرله تینکیشتوردی اوزین — ناله قیلدی* اشکبار ایلاب* کوزین
دیدی اول اهل وفادور مین ایمان* — اوزنی آنینك بیرله ایمدی**تینك
دیمان

اول خداوندیغه قیلماس* جز وفا — لیك میندین ظاهر اولمای* جز جفا
حکم موندای ایلاکاچ* صاحب نظر — قیلدی* ایت یول بیرله آلیدین* کنر

لونیدین 3007a X هرکز 30056 T توفراغدیك Д 30046 قالمادی 30036 T
دلپسند 30096 $Л_1$ بولغای‌سین 30086 XT فنا T موندا 30076 $ТЛ_1Д$ لوثیدین T
3012a T سیز اول 3011a T کشوریدا تخت‌کیر 30106 T دستکیر 3010a T
3015a X ایتی TX ایلاب 30146 TX کیم 3013a XT اوزنی اندین کیم توتار
اولماس 30166 TX قیلمای 3016a Д موندین Д اندین T مین هم 30156 X یمان
اول ایت بیرله یولیدین 30176 T ایلاکان 3017a X

کیم مقامی بیر کون ایردی خانقاه
بو محلدا بیر* فضول بوالعجب*
کیر کاچ* اوق* منبر ساری*
کور کوزدی میل

آیتقان نکتم‌نی یخشی آنکلانکیز
تاکه استنجا ساری ایلای شروع
شیخ عالی قدر ایشیتکاچ بو کلام
آلدی بیر درویش ابریق شکرف
ظرفنی سیندوردی اول ناجنس ذات
یانا بیر ابریق کیلتوردی روان
شیخ معلوم ایلاکاچ دیدی یورونك
نیچه کیم ییتکوردیلار* تاش اوردی اول
قیلدیلار آلیدا عجز اظهارینی
خانقه‌دا قالمادی ظرف و انا
دیدی کر ابریق یوقتور قایتینکیز
کیم سقالین حاضر ایتسون موندا بات
شیخ ایشیتکاچ* بیله بی* باکانه سوز
کیم زهی خوش ساعت و فرخنده حال
کیم آنی ییلار چیکیب یوب تاراغای
کیم انکا درویشی ایلاب* التفات
شیخقه ایردی محاسن پاك و آق

باری اصحاب اوز* ییریدا رو براه
خانقه صحنی‌غه** کیردی* بی ادب*
دیدی ای بو خانقه سکانی خیل

سو تولا ابریق حاضر ایلانکیز
سونکرا قیلغای‌مین طهارت‌غه رجوع
دیدی ابریق آلیبان ایلانك خرام
سو تولا ایلاب انکا ییتکوردی ظرف
دیدی کیم کیلتور* یانا بیر ظرف بات
آنی هم اوردی* و سیندوردی روان
اول نیچه ابریق اوشاتسه ییتکورونك*
ظرف‌لارنی سربسر سیندوردی اول
کیم اوشاتتینك ظرف‌لارنینك بارینی
کیم سپنیك آللینکغه کیلتورساك* یانا
باریبان اوز شیخینکیزغه آیتینکیز
تا* تاپای بو امر* بندیدین نجات
سیکریبان قوپتی و اول یان قویدی یوز
کیم قاچان بیر بزکش* اوغلی‌غه سقال
بو زمان بیر مونچه ایشکا یاراغای
بیر کدورت‌دین چیقارغای اوزنی*بات
آووچ ایچره آلیبان* قویدی ایاق

صحنی‌داکیم T صحنی‌دا Д 29836 فضولی‌بی ادب 2983a XT اول 29826 T
29896 XTД دیدی‌کیم ای 29846 XT اوزا X اول TX قیلغاج $Л_1$ 2984a عجب T
2992a T کیلتورونك T 29916 الدی و $Л_1$ 29906 — T 2990 کیلتور کیل
اوشبوبی 2997a XT لوث T کیم T 29966 کیلتورماك X 29946 کیلتوردیلار
سالیبان T 30016 انی XT_1 30006 قیلغای 3000a XT برکش X 29986 — T 29986

بارچه‌دین اشرف که اول انسان ایرور — کیم کمالی‌دا خرد حیران ایرور
موندا سین یاخود عوام ایتکیل کمان — یا خواص آنکلا خیال ایلار زمان
کر سلاطین بولسه صاحب اقتدار* — کر خواقین انکلا صاحب اختیار**
کر حکیم و عالم و کر مجتهد — کر پریشان قوم‌دور کر متحد*
کر ولی کیم خلق‌دین اکمل‌دور اول — ور* نبی قیل فرض کیم* مرسل‌دور اول
2970 * بارچه سین* حق‌ذاتی‌موجی بحری‌بیل — هم وجودین موج ینکلیغ آنکلاغیل
* بارچه‌سی‌نینك* نقشی کیلدی عاریت — فانی* و آندا بقادین یوق* صفت
بحر تحریکی چو موج ایلاب عیان — نقش مونچه ظاهر ایلاب هر قیان
چون تاپیب تسکین بو بحر موج‌ور — قالمایین اول موج‌لاردین* هیچ اثر
هر کیشی‌دا بولسا آیینی خرد — بیله بیل‌دیك کیم ازلدین تا ابد
هر نیکیم قیلسانك کمان تاپغان وجود — بودی* یوق بونوع ایرور باری نمود*
غیر حق کیم قادر بر حق‌دور اول — بارچا فانی باقی مطلق‌دور اول
هم وجود آیینی محکم‌دور انکا — هم بقا رسمی مسلم‌دور انکا
حق‌دین اوز کا کر* ایرور هرنوع ذات — فی المثل ایچکان ایسه آب حیات
فانئ مطلق‌دورور کر خود بقا — ایستاسانك* قیلماق کیرك اوزنی‌فنا*

CLXII

حکایت

2980 شیخ ابو العباس قصاب انتساب — کیم زماندا قطب ایدی بی اجتناب*
چون فنا وادی‌سیغه قویدی قدم — اوز وجودین ایلادی آندا عدم

کر T کر XT 29696 ملتحد T 29686 اعتبار Jl اقتدار XT 29676 اختیار TX 2967a
29736 بو Jl فانیدا T 29716 باریسی‌نینك Jl1 2971a بارچه‌نینك X بارچه‌نی T 2970a
29806 X هبا T استاسا Jl1 29796 XT کیم TX 2978a نبود XT بود T 29756 نقش‌لاردین
اجتساب

فقرو فنا وادیسی‌نینك اداسی

موندین اوتسا اوتروغه کیلماس ینا
یوق بو وادی ایچره جز خاموش‌لوق
چون تلاطم کور کوزوب بحر عمیق
بحرنینك کولاکی توتقان چاغدا اوج
دم بدم بو نقش‌لار* تاپیب فنا
یخشی* باقسانك موجدا* یوقتور وجود
حق وجودی کیلدی بحر بیکران
اون سیکیز مینك عالم ایچرا هرنی بار
هرنیکیم ظاهر دورور* صورت ارا
ارض سطحی اوزره یوز شکل عجیب
فرض قیل بحری و یاخود معدنی
یوز توُمان مینك لاله و کل بارچه پاك
هم اقالیم و بلاد ایتکیل خیال
هم* بولار دوری داغی نارو* هوا
هم بولار دوری داغی توقوز فلك
نی* ملایك اولکه یوق سانی آنینك
قایسی* بیر اختر که یوق آندین حقیر
تورت عنصر بیتی کوك آلتی جهات

یول ارا جز وادیئ فقرو فنا
کنك و کر بولماغلیغ* و بیهوشلوق
یوز تومان عالم بولوب آندا غریق
کیم عیان ایلار تومان مینك نقش* موج
فاش اولور مینك موج* کوناکون ینا
بحردین اوزکا ایرور باری نبود
موجی آنینك آفرینش‌دین عیان
کیم قیلورلار اهل معنی اعتبار
کیم باری مرئی بولور* هیأت ارا
شکل لاردا**یوز تومان لون عجیب*
یوقسه دشتی انکلاغیل یا کلشنی
تورغای و بلبل‌نی قیلغودیك هلاك
هم بحار و هم عیون و همجبال
بل* هوا و ناردین هم ماسوی
ثابت و سیاره هم خیل ملك
بلکه مقدار ایچره پایانی آنینك
ارض جسمی‌چه نیچه تاپیب نظیر
نادر و عالی اساس کاینات

2952a $Л_1$ نقش 29516 XT موج‌لار 2951a T پیش Д 29506 بولماغلیغین 29486 T
شکل‌لارغه T شکلی‌لاری 29566 X ایوور 29556 T ایرور 2955a XT موج‌ارا T یوقسه
هم 2962 T — 2962a X هم 29606 T بادو Д کیم 2959 XT — 2960a T غریب $ДЛ_1$XT
تاپتی 2963a X

2 930 وصل بزمین چون خیال ایلار ایدی
دیر ایدی یارب نی تدبیر ایلایین
کر دیسام خاموش اولای طاقت مو بار
حالتیم مخفی توتای یا فاش ایتای

کر دیسام آیتای قانی پایان انکا
کر نهان توتماغلیغین قیلسام* خیال
ایلار ایردی بیله غوغا و خروش
حیرتی هرلحظه قصد جان ایتیب
هر* کیشی اول حالدین سوردی خبر
مونچه ظاهر ایلادی کیم سورمانکیز
2940 حالتیم شرحی ایماس تقریر ایشی
مین‌مو ایردیم یارب اول اقبال ایله
شرح قیلماق ایستار ایرسام کر* آنی
حیرتیم جانیمنی اورتار نیلایین
و حدت وصل ایچره اول ینکلیغ مراد
سونکرا هجران دین بوینکلیغ شدتیم
حالتی‌دور آسرو بی پایان عجیب

نالهٔ مجنون مثال ایلار ایدی
کیمکا اوز حالیمنی تقریر ایلایین
اوزنی ضبط ایلای دیسام قوت‌مو بار
* سوزدییین* یا تیکتورای بیلمای*
نیتای
دیر کا مینکدین بیرنی یوق امکان منکا
یوقتورور جان ایلتورومکا* احتمال
نی تنی‌دا روح و نی مغزیدا* جوش*
ایلنی آنینك** حالی‌غه حیران ایتیب
تاپمادی آنینك جوابیدین اثر
کویکانیم بس‌دورینه کویدورمانکیز
بیلماس آنی آندا تا ییتماس* کیشی
وصل* بزمیدا اول* استقلال ایله
کیمسه نی نوع ایلاکای باور آنی
جسم ویرانیمنی اورتار نیلایین
اول صفت معشوق بیرله اتحاد
حیرت اوزره حیرت اوزره حیرتیم
کیمسه کا قیلما مونی یارب نصیب

باشی‌دا TX 29366 ایلتورور کا X 29356 توتسام T 2935a بیلمان Д سوزدین X 29336
29416 T بیلماس Д 29406 یا X 2938a اوزی T اوزنینك X 29376 هوش $Л_1ДХТ$
— XT 2946 بس T 2942a بزمی‌ایچرا

جام‌می اوردی حجاب اوتیغه سو بی حجاب اولدی طریق کفت و کو
عاشق محزون و معشوق حزین بولدیلار عشرت اوییدا همنشین
* آنداق اولدی* بیرلیك آیینی روا کیم ایکی‌لیك اورتادین بولدی سوی*
هر طرب کیم بولغای امکان هوس بیر بیریدین تاپتی ایکی همنفس
بی تحاشی ایله* آیین وفاق کیم آنینك شرحی ادب‌دین‌دور بیراق
هم بیکیت مشتاق و هم محتاج* قیز یوز کا یوز قویوب آغیز اوزره آغیز
اوز کانی موندین قیاس ایتماك بولور غایت و امکانی‌غه بیتماك بولور
تا سحر بونوع ایدی عیش و نشاط ایکی یاندین بی تحاشی انبساط
صبح چون ایلار کا تون رازینی فاش بولدی بیر مشکی اوزه کافور پاش
می داغی ظاهر قیلیب بیحد سرور ایلتیب ایردی بزم اهلی‌دین شعور
کیم اول ایکی پرده پوش پرده‌در بولدیلار اول پرده ایچره نغمه‌گر
بزم ایلیدین غارت هوش ایتی‌لار اول بیکیت نی ایله مدهوش ایتی‌لار
کیم بیقیلدی ضعف آنی بیحال ایتیب غش *بیله ادراکی *حالیدین کیتیب
چاره کرلارغه بوایش‌چون* بیردی‌دست مهد ارا بیدلنی ایلاب پای بست
نقل قیلدیلار همول کاشانه‌غه عاشق غمخواره‌نی غم خانه‌غه
مست‌لیغ اویقوسیدین بولغاچ فراغ تانك بیلی‌دین حالیغه کیلدی دماغ
کوز آچیب بیدل تأمل ایلادی اوتکان احوالین تخیل* ایلادی
آه اوروب چیقتی دماغیدین توتون تاش ایلا قویمادی اعضاسین بوتون
اوز اوزی بیرله* قیلیب کوپ* ماجرا ایلادی کوزیکا عالمنی قرا
نوحه توزدی اشك انجم ریز ایله باشلادی* آشوب رستاخیز ایله

X 29226 مشتاق X 2915a بیرله TX 2914a سوا ЛЦXT 29126 اندا بولدی T 2912a
دیدی کای T 2928a تعقل T 29266 کر X 2923a ایتیب بیحال T ایتیب ادراك
باشلاب X 29296

2890 کیم انکا یوزلاندی کنك و لاللیق هر زمان اوز حالیدین بیحاللیق
بو محلدا چیکتی‌لار دلکش سرود چالیبان هوش آلغوچی خوش نغمه رود
ناتوان اول نوع* قیلدی ترك هوش کیم‌دیکای‌سین* هوش‌بر می* قیلدی نوش

تون قرانغو ایردی و بیخود حریف کامرانلیغ ایلاب* اول ایکی ظریف
ایش‌دا بولمای سست ایلاب جد و جهد حاضر ایتی‌لار روان بیر طرفه مهد
آنی مهد ایچره سالیب ایلاب شتاب کام اورادا ظاهر ایلاب اضطراب
ماموش بزمیغه حاضر قیلدیلار سرو و کل‌غه وصل ظاهر قیلدیلار
آندا خود آماده اسباب طرب منتظر خلوت‌دا ماه نوش‌لب
کیم بیتوردیلار اول ایکی چاره‌کر مهد ارا بیر سرو قد سیم بر
*ماموش تختی *اوزه یاتقوردیلار آینی خورشیدقه تاپشوردیلار
2900 ماموش وصل ایچره بولغاچ کامیاب دیدی کیم کهکل‌غه**اوردیلار کلاب
هوش سیزغه عطر چون تاپتی مشام کوز آچیب کوردی بهشت آیین مقام
یانیدا اول غیرت حور و پری کونکلینی زار ایلاکان مه پیکری
قوپوب اولتوردی عجب حالت بیله باقتی هریان یوزتومان حیرت بیله
آستیدا کوردی بیبك شاهانه تخت یانیدا مونس شه* فرخنده بخت
دیدی یارب کیم نی حال ایرکین بوحال تـوشمو اویغاغلیغمو ایرکین یا خیال
بیردی مهوش لطف ایله تسکین انکا کور کوزوب کام وصال آیین انکا
کیم‌توش‌ایرماستور بوای‌بی‌تاب‌وهوش شکر ایتیب قیل ایمدی جام وصل نوش
ایستابان ایچتی پری* بیر جام‌نی سونك انکا توتتی می کلفام‌نی
ساقیء عذرا عذار حله پوش هوش سیزغه‌چون ایچوردی نیچه قوش*

X 2899a قیلغاج XT 28936 عشق‌برقی T هوشلارنی X 28926 دمدا XT 2892a
توش T 29096 روان Л 2908a مه ХЛ 29046 یوزیکا T کاکل X 29006 ماموشنی‌تخت

سین شکیبا بول ولی* بیر نیچه کون هردم آه و ناله بیرله چیکما اون
چون مرادینك ایشتا اخفادور بسی بیزکا بو اخفا تمنادور بسی
وصلغه** چون بولدی* امید حصول ماءوش صبر و شکیب ایلاب قبول
ایکی داناغه تأمل بولدی ایش توزدیلار مطلوب ایله باریش کیلیش
اول ییکیت کا ایلاب اوزنی آشنا عشق‌دین کونکلی‌دا تاپتی‌لار عنا
آنچه* ظاهر قیلدیلار مکرو فریب کیم آلارغه صید بولدی اول غریب
بو بیری بولدی انا اول بیر سینکیل دیدیلار چارنکنی بیزدین آنکلاغیل
کرچه احوالینك نی قیلماس‌سین عیان* لیك بیلدوك کیم نیدین سین ناتوان
عشق کونکلونك ملکین ایتمیش پایمال هجرینکا بیزدین‌دور امید وصال
2880 اول ییکیت بو نکته‌دین خرسند اولوب جاندین* اول ایکی کا* حاجتمند اولوب
نیکیم اول ایکی دیسا فرمان بیله بو بیری ایلاب اطاعت جان بیله
کاروانلار تیز ایتیب بازار شید قیلدیلار اول طرفه قوشنی ایله صید
کیم دیکاچ کیم قوی* بیزینك منزلغه ناتوان عزم ایتی اول یان شادکام
کام

توزدیلار شاهانه بزم دلپذیر باده ایچتی عشق ارا بولغان اسیر
چون قدح کیفیتی بولدی* عیان ایلار ایردیلار حکایت‌لار بیان
عشق وعاشق‌لیق‌نینك اوت و* دودیدین وصل ایله هجران زیان و سودیدین
آشنا سوزلار مرغب رازلار* آنچه شرح ایتی‌لار اول دمسازلار*
بیله سوزلاردا توتوب جام مراد نامراد آندین تاپیب کام مراد
می بیله اول نکته‌لاردین* نو جوان عشق* ارا اول نوع* بولدی ناتوان

2880б T بیان 2878a X ایلا 2876a TX بولدی‌چو Л1 وصلیغه 2873a T ولیکین 2871a T
سوزلار 2887a TX افت 2886a T بولغاج Д 2885a قویغیل 2883a X ایل‌کا T جانیدین
طغیان‌ایتی 2889б T نکته‌لارنی 2889a X + Л1 2888 دلسوزلار 2887б TX

بو چالیب ساز اول بیری چیککاچ خروش ترك هوش ایلاب ایشیتکاچ اهل هوش
ماوش‌قه بیله ییتکاچ شدتی اول ایکاونی ایستاب ایتی* خلوتی
دیدی حالین ییغلابان آچیغ آچیغ کیم‌نیچوك‌عشق‌ایلامیش حالین* قاتیغ
توشته کور کان آنی مجزون* قیلغانین کور کان اویغاغلیق‌دا مجنون* قیلغانین

اول ییکیت عشقی‌دا زار اولغاننی هم واله و بی اختیار اولغاننی هم
دیب که سیز ایکی رفیق دلنواز شدتیم‌غه بولماغای* سیز چاره ساز
خارخاریم خلق ارا کل قیلغوسی پیکریمنی بو اوتوم* کول قیلغوسی
کویماکیم دین* هیچ غم یوقتور منکا اولماکیم‌دین هم* الم یوقتور منکا
لیك ناموس‌اولتورور کیم کوپ* کزاف ظاهر ایلاب مین اوروب تقوی‌دا لاف
هم آتام* ناموسی دین بیحال مین کیم* آنینك شرحیدا کنك و لال مین
کیم نیچوك شاه فلك مقدار ایرور* روز کاریغه بو ایش کوپ عار ایرور*
یوز مینینکدیك اولسه آندین باك یوق ایله کیم دریادا بیر خاشاك یوق
شه‌نی* بی ناموس‌لوقه طاقتیم یوق اوچون بو ایشتا آرتار شدتیم
مین دیدیم حالیمنی ایمدی سیزبیلینك اولتورونك یاخود علاجیمنی قیلینك
توسن ایردیم عشق‌دین* بولدوم زبون عاجز اولدوم کرچه بارایردیم حرون
خاطر ناشادیمه رحم ایلانکیز ناله و فریادیمه رحم ایلانکیز
چون ییتیشتی اول ایکاوکا بو ندا دیدیلار آلیندا جان ایلاب فدا
ایلالی بیر* چاره کیم اول نازنین آنداق اولغای سنکا مأنوس و قرین
کیم بو ایشنی هیچ آدم بیلماکای قایسی آدم اول پری هم بیلماکای

2852Д—28536 ТХ ایلاب 28546 Х حالیم 2855a Т مجنون 28556 Т مجزون 28576 Х
بو Д 2860a هیچ 28596 ДТХ کویکانیمدین 2859a ХТ اولوم Д 28586بولغای
عشقیدین 2866a ХТ شه‌غه ДХТ 2864a دور Т 2862a6 هم ДХ 28616 اتا Х 2861a
2868 Л1+— 2869a Т بیز

2830 اول داغی چون سالدی کوزنی بوطرف عشق اوقیغه کونکلینی تاپتی هدف
توشتی* آشوب ایله جان زاریغه کیم اثر قیلدی تن افکاریغه
کونکلی ملکی ایچره توشتی قوزغالان جانی قصدیغه یاووشتی قوزغالان
هوش و صبری قالمادی اوزحالی‌دا اوزی هم باردی آلار دنبالی‌دا
اوتتی آقشام‌غه چه احوالی ایریك نی اولوك تاپیب اوزینی نی تیریك
تون سوادی پیرکا بولغاچ پرده پوش ظاهر ایتی پرده‌دین یوز مینك خروش
تانکغه تیکرو حالتی افغان ایدی آه و اشکی ایله کیم طوفان ایدی
تانك قوشی قیلغاچ سحرسرینی فاش تونکاچا اورماق ایدی کوکسی‌کا تاش
ایکی یاندین بیله سودا* سالدی‌عشق ایکی کشور ایچره یغما سالدی عشق
نوجوان عشق ایچره کرچه زار ایدی کوپ فسون بیرله اوزین آسرار ایدی
2840 لیك مهوش بیقرار ایردی بسی عشق‌دین* زار و نزار ایردی بسی
کوردی بارغودیك ایلیك‌دین اختیار عشقی رسوالیق‌قه* توتقودیك قرار
قیلدی چون بیچاره‌لیغ بیحد ظهور چاره جولوق شیومسین کوردی ضرور
اوتتی اخفا ایلاماك‌دین چون ایشی دیدی کیم یوق چاره تا بیلماس کیشی
بار ایدی ایکی موافق محرمی شادلیغ بیرله غم ایچره همدمی
چاره‌کرلیك‌دا مقرر هربیری ساحر و شوخ و فسونکر هربیری
مکرو افسون غایتی‌غه ییتکوچی پشه بیرله پیلنی جفت ایتکوچی
ایله‌کیم پشه اوزین کورمای کیچیك پیل اوزین تاپمای اولوغراق جثه‌لیك
هر بیریکا ریو و افسون و فریب* عشق بیرله جمع قیلغونچه شکیب
با وجود بو بیری خوش نغمه رود چالغوچی و چیککوچی* بو بیر* سرود
2850 چون موافق تارتیب اول ساز و نوا زهره برجیدین قیلیب ایتماك* هوا
بو بیری سازی اونیدین* جان آلیب نغمه‌دین اول بیر بدن‌غه جان سالیب

2838a Д غوغا 28406 T عشقیدین 28416 T رسوالیق‌دا 2843 Д; байти 2845 байтидан кейин ёзилган. 2847 XT — 2848a T غریب 28496 T بیری 28506 T کسب 2851 T — بدندین 2851a X

زلف و خالی فتنه‌دین عنبر فشان — فتنه‌اول* ینکلیغ کیشی بیرمای نشان*
عارضی‌دا لعل و انفاس فصیح — اتصال ایلاب قویاش بیرله مسیح
وصلی* امیدیدا صاحب جاه‌لار — بلکه صاحب تخت عالی شاه‌لار
کیمسه‌کا بولمای میسر بو مراد — کیم کونکول قیلغای آنینك وصلی‌غه شاد

اول هم ایل محرم‌لیغین قیلمای هوس — ایکی یاندین قطع اولوب بو ملتمس
یعنی اولکیم بولسه دورانی ایچره طاق — جفت انکا نی نوع توشکای اتفاق
دأبی بو ینکلیغ ایدی جاری آنینك — ایل بولا آلمای خریداری آنینك
اتفاقا بیر کیچه توش کوردی اول — پیکری کیم طاقتی‌غه اوردی یول
روح‌دین بولغان* مجسم پیکری — حسن اوجی اوزره مهر خاوری
صفحهٔ حسنیدا مشك آمیز خط — خالی اول ینکلیغ که خط اوزره نقط
سرودیك سرکش‌لیك و رعنالیغی — کل کیبی نازك‌لوك و زیبالیغی
بو چراغ مهر و اول بدر منیر — ایکیسی بیر تخت اوزه آرام کیر
دم بدم نوش ایلابان جام وصال — بیربیریسی‌دین آلیب کام وصال
چون بو اویقودین کوز آچتی کل عذار — ایتمیش ایردی کونکلی ملکی‌دین‌قرار
آرتار ایردی دم بدم شیدالیغی — بولغودیك ایردی عیان رسوالیغی
هر زمان اول توشنی ایلاب آرزو — کوزدین ایلتیب ایردی‌لیك اویقونی‌سو
کونکلی‌دین آسایش و کامی کیتیب — هم کیچه هم کوندوز آرامی کیتیب
بیر کون آرتیب هجر دردیدین ملال* — چیقتی عالی قصر* اوزه آشفته حال*
هر طرف باقیب کونکول تسکینی‌غه — یول تیلاب صبرو شکیب آیینی‌غه
ناکهان کوز سالدی تارتیب دود آه — بیر طرف کیم بزم توزمیش ایردی شاه
توشتا کورکان کیمسه‌کا توشتی آه اوروب اوز حالیدین باردی اوزی کوزی

نوجوانی ایردی شه خدامی‌دین — دهر نینك سرفتنهٔ ایامی‌دین

28256 T شرار 2825a T بولغای 2816a T,Π وصل 2810a XT امان X بو X 28086 اوزا بی‌اختیار

بارچاسی آندین* بولور محو و عدم یوق که حاصل قیلغالی* کیم اوزی* هم
سورسالار کیم بارموسین یایوق‌موسین هیچ قایسی یا ایکیسی اوق موسین
بیرآلماس هیچ قایسی‌دین جواب بار و* یوقلوققه* قیلاآلماس خطاب
اورتادا یا بیر طرف یا تاشقاری چرکادا یاخود کیین یا ایلکاری
هیچ قایسی‌دا اوزین بیلماس یقین حیرت ایلار آنی خارج بارچه‌دین
فانی* ایرکاننی و باقی‌لیغنی* هم مست ایرکاننی و ساقی‌لیغنی هم
اوزی‌نینك موجود و معلومین* داغی ذاتی‌نینك مجهول و معلومین* داغی
باقسا هریان حیرتین افزون تاپار* اوزنی حیرت ایچره دیکرکون تاپار*
دیرکه عاشق ایرکانیمنی تانکلامان** کیمکا ایرکاننی و لیکن آنکلامان**
2800 باقیبان هر ذرەغه* ذراتدین حیرت ایلار** نفی یا* اثباتدین
بو مقام ایچره ایرور آسرو عجب بیرتوکانمای مینك کیلور اوترو عجب

CLX

حکایت

بار ایدی بیر خسرو آفاق کیر خادم درکاهی یوز صاحب سریر
ملکی آنینك قیرواندین قیروان قیروان تا قیروان حکمی روان
پرەدا ایردی نهان بیر کوهری حسنی‌نینك شرمندەسی حور و* پری
خوبلوغ بستانی ایچره نخل ناز قایسی نخل ناز سرو سرفراز
جان* شبستانیدا شمع دلپذیر شمع یوق کیم مشعل مهر منیر
عین ناز ایچره بلای جان کوزی کورماکان آنداق بلا دوران کوزی

2791a XT موندا T 27916 قیلغانی T 27926 اوزنی Л مو — 2793 2794 XT
2795 یوق‌قەیوق Д 27936 2796 T+ — 2796a T ایرکین‌نی‌نی‌باقی‌لیك‌نی T 27966
2797 T — 2797a X ذاتی‌نینك مجهولی معلومی‌نی هم Д 27976 معدومینی نینك
2798a6 T معلومینی XT 2799a T بیلار Д 27996 تانکلابان Д تینکلایین T انکلابان
2800a T ذاتغه XT 28006 ایلاب Л1 ایلای XT 28046 تا Д 2806a دیوو X چون

آندا* مین لیك‌نینك* خیالی یوق ایدی — بلکه بو لفظ احتمالی یوق ایدی
ایلتکان اول ایردی باشلاغان هم اول — ایستاکان هم اول باغیشلاغان هم اول
سین عجب کوته نظرلیك ایلادینك — بیله بیردا بی بصرلیك ایلادینك
کیم* آنینکدیك وادیئ توحید ارا — کلشن تجرید ایله تفرید ارا
حمل قیلدینك مین لیك و سین‌لیك کا — بو ایکی‌لیك و صفی‌دین* پاك ایردی
یول — اول
اول ایدی دیکان اوزی بیرکان اوزی — بذل* ارا ساچقان اوزی تیرکان اوزی
2780 اول رقم پاك ایردی مین لیك رنکی‌دین — نغمه‌سی فرد ایکی‌لیك آهنکی‌دین
آندا مین سین‌لیك تخیل ایلاکان — ایکی‌لیك نقشین تعقل ایلاکان
غیر احوللیق ایماستور بیل مونی — خاطرینکدین محو و زایل قیل مونی

CLIX

حیرت وادیسی‌نینك سوزی

وادیئ توحید قطع اولغان زمان — وادیئ حیرت کورونور بی کمان
هر نفس بیتمای کیشی باشیغه تیغ — باش اورار مینك آه ایله یوزمینك دریغ
حیرت ایلار تیلنی کنك و لال هم — عقل زایل* هوشنی پامال هم
کیچه و کوندوزکا باقسا هر نیچه — آنکلاماس کوندوزمودور یاخود کیچه
یوقنی بیلماس بارینی هم آنکلاماس — نی بولارنی تانکلار و نی تانکلاماس
هرنیکا کیم سالسه کوز حیران بولور — بیله حیرانلیغدا سرکردان بولور
موندا چون قویدی قدم اهل روش — انکا حیرانلیغ‌دین اوزکا بولماس ایش
2790 هرنی کسب ایلاب ایدی توحید ارا — وادیئ تفرید ایله تجرید ارا

نزل X 27796 وصف‌دین X 27786 لیك Л1 2777a مین‌لیك‌دین Д 2774a
جاهل T 27856

كوپ سلوك اهلی‌غه كشف اولوب هم ادب اسراب دورور هم اعتدال بو حال

سین داغی بو دعوی اظهار ایلامه نفس‌نی مستوجب دار ایلامه
مستراق چون توشمیش ایردی جام یوق ایدی بو نغمه‌دین آرام انکا انکا

آنکا بیر* کون واقع ایردی طرفه حال هر دم ایلتور ایردی آنی بو خیال
کیم رسول الله‌غه بولغاچ بو مقام کیم براقین ایلادی کردون خرام
بیتی بیرلیك کوهریدین تاج انکا بولدی وحدت پایه‌سی معراج انکا
2760 قاب قوسین اوجی حاصل ایلادی لی‌مع الله قربی* واصل ایلادی
بو خطاب اولغاندا تینکریدین نصیب کیم نیکیم کامینك‌دور ایستا* ای حبیب
تینکری* لطفی عذر خواهین* عاصی امت‌نینك كناهین ایستادی
ایستادی

آنچه بذل غالب و لطف عمیم آنچه لطف مفرط و خلق كریم
باوجود بو حق* ایتكای التماس ایستاكیل دیب لطف قیلغای* بیقیاس
عاصی امت جرمین ایتكونچه طلب التماس ایتسه ایدی شاه عرب
كیم ازلدین تا ابد هر كیم كه یول ایكری بارمیش بارچه‌نینك غفاری بول
رحمت ایتكیل بارچه‌غه* عصیان بیله جرمیدین كیچ بارچه‌نینك* غفران بیله
نی* اوچون اول* معدن صدق و صفا قیلدی ایركین مونچه بیرله اكتفا
باش اوروب كونكلی‌دین* آنینك بو دم بدم ایلار ایدی بو قیل و قال
خیال

2770 آنی بو اندیشه پامال ایلابان* عجزو حیرت ایلكی‌دا* لال ایلابان*
كیم رسول الله انكا بولدی عیان مشكلی* حلین بو نوع ایتی بیان
كای فضول ایوانیدا اولتورغوچی لاف وحدت‌دین انا الحق اورغوچی
بیلمادینك كیم اول* صفت عالی بروج كیم مین ایلاب ایردیم اول اقشام عروج

لطفی‌غه جوابین 2762a T آیتغیل 27616 X قرب 27606 T هر 2754 X — 2757a T
2769a X T اوچونكیم 2768a T پارچه‌نی 2767a6 X قیلدی 27646 T حق‌دین 2764a X
بو 2773a T مشكلین 27716 T تیلی‌نی Д 27706 ایلادی 2770a6 T كونكلیده

274 * اول هم* استغنادین آثاری دورور بلکه آندین بیر نموداری دورور
بس* بو تمثیلی ساری نظاره قیل اصلی* استغنانی یوزمینك مونچه بیل
چون بو معنی ساری بولدونك ره شناس بارچه ایشنی ایلاکیل موندین قیاس

CLVII

توحید وادیسی‌نینك تعریفی

وادیئ توحید آندین سونکرا بیل فرد اولوب تجرید آندین سونکرا بیل
چون بو وادی ساری سیرینك قویدی کام فرد و یکتالیغ سنکا بولدی مقام*
چون بو وادیغه نهایت تاپتی سیر موندا بیر بیل یوز تومان مینك بولسه طیر
بارچه‌غا کام و هوا تجرید اولور بارچه‌غه لحن و نوا تفرید اولور
بو روش‌لارغه چوییتی اول کشش بارچه‌غه بیرلیك‌دا کم* بولماق‌دور ایش
بیردا* بیردین حاصل اولدی بیر عدد یوق خردقه موندا دم اورماقه حد
چون* سینینك آلینکغه* توشتی بیله بیل کیم ایرمیش بیر دین اوزکا بارچه هیچ پیچ
2750 بیر بول* و بیر کور و بیر دی میل قیلمه موندا ایکی‌لیك بیله بیر تیله
ایکی لیك بو یولدا* احوللیق دورور سر وحدت‌دین معطللیق دورور

CLVIII

حکایت

بولدی چون منصور توحیدی درست کیم اناالحق ایردی الفاظی‌دا چست
کوپ نصیحت قیلدیلار ارباب دین کیم بو ایرماس شیوهٔ اهل یقین

کیم X 27476 تمام X T 27446 اصل X T 27416 سین X Д Л1 2741a بو اول Д 2740a
یردا Д Л1 2751a بیل T 2750a آلینکدا XT کیم T 2749a بیرکا T 2748a

امتداد انچه تاپیب بو رزمکاه کیم چیریك تارتیب اوروشقای ایکی شاه
بلکه کوپراك هم اوتوب آندین زمان کیم اوروشقای ایکی شاه قهرمان
مونچه آیین و سپاه و کر و فر قلعه* و میدان و جولان و مفر*
هم برانغار هم جوانغار کین سکال* هم ینه غول و هراول‌دا بو حال
هر* سپهبد* اوغلی آلیندا یوروب* آندین اول اوزنی ایشکا ییتکوروب
رزمکه میدانی قطع اولغاچ* تمام اوز اتاسیغه بولوب قایم مقام
بیر** یایاق هم* بیرقیراق‌دین ره نورد کیم مساعد بولسه چرخ تیز کرد
چونکه میدان و سعتین رفع ایلاکای بیر چیریکنی یالغوز اول دفع ایلاکای
آنچه آیین‌دین تولا بو رزمکاه کیم اوروشتا* ایکی شاه کینه خواه
هر بیریدا** یوز تومان نو خواسته بولماغای موندای مصاف آراسته
هم ایشیدا مونچه آیین اولماغای هم ایلی‌دا مونچه تزیین بولماغای
مونچه بنیاد و مصاف و کین و رزم چون اویونچی ییغماغی‌غه قیلدی عزم*
عرصه‌نینك بیر کوشه‌سین بات تارتیبان بوزغاچ بو مجموع* اولدی
یوق که کیچ هیچ
نی قالور اول رزم ایله* کین‌دین اثر نی همول ترتیب و آیین دین اثر
مونچه مذکور اولغان آیین و رسوم رزم ترتیبی‌دا بیر یاندین هجوم
هیچ اولور اول نوع کیم عقل دقیق نیچه ظاهر ایلاسه فکر عمیق
هیچ لیك‌دین اوز کا تاپماس بیر پشیز ایله کیم بیر خسته یوز یاشار کنیز
باغلابان بیر پاره بوزدا* بیش و کم اوتقه آنی* تاشلای آلغای* سوغه هم
چون تزلزل توشتی* اول بنیادغه* نی تفاوت ایلاکای استادغه
چون خریطه ایچره باغلاندی باری شه قویی‌دور یا پیاده یوقاری

توروب Д شهور X هم 2724a T Л1 سال 2723a T مقر XT حلقهً X 27226
بیرنده X 2729a اوروشقا Д 27286 — هم T کیم X هر X هم 2726a T اولغان X 2725a
بارچا Д 27326 جرم T 2731a هم باشی‌دا T هر شهرده X 2730a بیریکا T
2738a T تاشلایاکور T 27376 توزدا Л1 2737a — اولور Л1 2735a دا X 2733a
اوّل شادغه

بیر دورور کر* کعبه بیرله* بتکده بولسالار معمور* یا آتش زده
مینك یاشار پیل یانکلا* توغقان یاش چه چرخ اعظم دانهٔ خشخاش‌چه
کفر ایله دین‌غه چو تینك مقدار دور موندا ایش سالك‌کا بس دشواردور

CLVI

حکایت

ایکی شطرنج اویناغوچی اوستاد عرصهٔ شطرنج‌غه ایلاب کشاد
ایکی جانب‌دین بولوب آرام کیر توکتی‌لار اورتادا* شطرنج کبیر
هر طرف‌دین بیر شه اولدی آشکار بارچه آیین و سپاهی شاهوار
هر بیریکا بیر وزیر* راست کام یانا بیر فرزین و لیکن کج خرام
2710 اول ایکا و دین بیری روم اهلی‌غه شاه یانا بیر زنك اهلی‌غه کشور پناه
اوستاد اول* شاه ایله خیلین تیریب* صف‌لاریغه زیب و آرایش بیریب
کینه‌ورلار آت سالیب میدان ارا لعب‌لار ظاهر قیلیب جولان ارا
هم توزوب میدان* رزم و هم حصار بولسه مغلوب ایتکالی اول یان قرار
صف‌لار ایچره پیل ایله زرافه هم رخ بیله دبابه و کشافه هم
هم یایاق چیریك سپاه آلیده چست قیلغالی هنکامه آیینین درست
حرب اهلی هم اوروش رسمین توزوب کوپ* اویون هم* بیر بیریکا کورکوزوب

قایسی بیر کیم اوز سپاهین بیر کیتیب بوزغالی اول بیریسی** تدبیر ایتیب
اورتادا ظاهر بولوب اعجوبه‌لار بلکه بیحد یوزلانیب منصوبه‌لار
موندا کوپ کرد وسپه سالار هم ظاهر ایلاب لعب هم پیکار هم

اورتاغه T 27076 تانکلا X T 2704a معموره Л1 27036 کعبه دور کر X T 2703a
T 2714a میدان‌دا T 2713a خیل ایله شاهین بیریب T X 2711a وزیری X 2709a
بیرینی Д بیر یانا T 27176 اویونلار X T 27166 صف‌لاریغه

بیتی کشور اوزره شاه قهرمان بیر کدا آندا همان و اول همان
تیغ قاتل تارتیبان* یوز مینك چیریك کوز کا کیلمای آندا قاقمچه ایریك
اژدهاکیم کوکنی چیککای* دم بیله آندا یکسان رشتهٔ مریم بیله
بولدی مینك* خیل ملایك بر طرف تاکه آدم کیبدی* بیر تاج شرف
بولدی یوز مینك جسم‌دین بیکانه روح تاکه کشتی‌بانلیغ آیین قیلدی نوح
یوز تومان نمرود نی* پشه ذلیل قیلدی تا اوتنی چیچاك قیلدی* خلیل
بولدی یوز مینك طفل‌نینك قانی هدر تا کلیم الله بولدی تاجور
269 باغلادی زنار یوز مینك اهل دین *تا مسیح* انفاسی‌دین جان تاپتی طین
توکتی یوز مینك قان بو ظالم کهنه دیر تا محمد بولدی* بیر تون* عرش سیر
موندا یکسان کیلدی* یوق و بار هم اهل دین و زمرهٔ کفار هم
مینك* بیل ار ضحاك* اولوستین توکتی تا مسیح اولکان بدن‌غه بیردی جان
قان
یاکه* بخت‌النصر قیلدی ظلم و کین یاکه* نوشیروانغه عدل اولدی قرین
ایکیسی‌نینك موندا بیر دور حکمی بیل کیل* بو استغنا ساری نظاره قیل
یوز تومان خورشید اکر بولسه عدم بولدی ساغین چرخ دین بیر ذره کم
بیر کا سینکسا یوز تومان بحر عمیق قطرهٔ اوکسولدی توتغیل* ای رفیق
کویسه کر یوزمینك تومان حورو کویدی توت بیر پشهٔ* سینغان پری
پری

دم اوچوردی آنکلاغیل خاشاك‌نی
270 قاف‌دیك یوز تاغ‌نینك یوق بولماغین بیر یوزیدین بیر قوم* اوکسولدی
ساغین
سدره شاخی بیرله طوبی بولسه یوق اوکسودی توت بیشه‌دین* بیر یافراغ
اوق
آندا تینك کور کمره و آکاه نی دیر کویی بیرله بیت الله‌نی

26866 T سر — 2686a X T — 2687 T — 2686 چیککان 2685a T تارتقان 2684a Jl
کون T قیلدی 26916 T هیچ 26906 T انکا 26886 T نمرودقه 2688a T کیلدی
اوتقیل 26976 T کیم 26956 T تاکه 2694a6 X T سپه‌ضحاك 2693a T قیلدی 2692a T
بیشه‌دل 27016 T قم 27006 T پشه‌نینك 26986 Jl X T Jl1

باشیغه اول بیر که سورتوب ایردی بیر قیانینك* تومشوغی* شرح ایتی اول
قول
اول که ییتکوردی قولاغی‌غه آووج دیدی تحریك ایچره ایکی ییلپیکوچ
بارچاسی عمیا یوزیدین سوز دیدی کرچه اول سوزلار* باری واقع ایدی
لیك نقصان ایردی تقریر ایچره کوپ یوق ایدی ترتیب تغییر ایچره کوپ
2670 چون حکیم کامل هند و* نژاد پیل‌بانلیغ شیوه‌سیدا اوستاد
بولدی اول تقریرلارغه مستمع نقل قیلغانلارغه بولمای** ممتنع
دیدی هر بیر اولچه واقف ایردیلار پیل حالیدین نشانی بیردی‌لار
بیر* بیری‌نینك سوز یکا ایلاب خلاف کر جدل قیلدیلار ایردیلار معاف
هر بیری اوز بیلکانیدین دیدی سوز سالماغان ایردی بیری* پیل اوزره کوز

لیك جمع اولغاندا بو بارچه صفت پیل‌غه حاصل دور اولدم معرفت
کامل بیناغه چون ایردی یقین بی تخلف دیدی باری* سوزنی* چین

CLV

استغنا وادی‌سی‌نینك بیانی

وادی آندین سونکرا استغنا دورور آندا تینك اعلی و کر ادنی دورور
هر دم استغنا ییلی بولغاندا تیز سالیبان آفاق ارا یوز رستخیز
یاغیب استغنا سحابیدین یاغین یوز تومان عالمنی سو ایلتور ساغین
2680 ییتی دریا آندا بیر قطره مطر ییتی کوك خشخاش چاغلیغ مختصر
ییتی دوزخ آندا بیر اوچقون کیبی سیکیز اوچماغ آندا بیر شودرون کیبی
مورلارغه طعمه آندا بارچه شیر پشه‌سی پیل آولاماقه بس دلیر

هندوی T Д Л1 2670a سوزلاری Л1 2668б تومشوغین X قایانینك Л1 26666 بارچه X 26766 باری T 26746 هر T Д X 2673a بولغای Л1 بولدی X 2671б Д سوز کا 2681 X T 2691 байтидан кейин ёзилган.

بولمادی هر یولنی چون قطع ایتماکان بولمادی مقصدغه داغی بیتماکان
معرفت خورشیدی چون قیلدی طلوع هر کیم اوز مقصودیغه ایلاب رجوع
اوز سلوکی کا نتایج ایستادی قیلماق اوز نقدینی رایج ایستادی
چونکه پرتو سالدی اول پاکیزه نور بولدی هر کیم‌نینك کمالی‌غه ظهور
تاپتی‌لار هر* کیم که چیکمیش ایردی رنج اوز سلوك و رنجی‌نینك خوردیدا کنج
چون سلوك ایچره کوپ ایردی* اختلاف کوپراکی درد ایردی* لیکن آزی صاف
کیم روش‌دا صافی ایردی مشربی بار ایدی اول تابع شرع نبی

CLIV
حکایت

بس مناسب‌دور ایشیت بو ماجرا نقل موندای دور که هندستان ارا
توشتی‌لار بیر* نوع ایله جمع* بصیر یا مسافرلیغ بیله یاخود اسیر
سونکرا کیم* بیردی آلارغه روزکار مسکن و ماوالاری ایچره قرار
بیر کیشی سوردی کوروب‌سیزلارمو پیل دیدیلار هاو آیتی آیتینك* دلیل
چون آلار کورمایدور ایردیلار آنی یخشی هم سورمای دور ایردیلار آنی
هر بیری بیر عضویغه سورتوب ایلیك حاصل ایلاب ایردیلار آندین بیلیك
قول‌لارین مس ایلاکان دیدی ستون قارنین ایتکان مس دیدی کیم بی ستون
اول بیری کیم مس خرطوم ایلادی اژدها اندامی معلوم ایلادی
اول بیری کیم تیشلارین قیلدی بیان دیدی کیم ایکی سونکاك بولدی عیان
قویروغیدین اول که کورکوزدی* خبر دیدی بیر افعی آسیلمیش‌دور مکر

فوج 2657a T اولدی 26546 Д اولدی 2654a Д هم 2653a T – چون 2649a X
کورکوزمیش 2665a T آیتینکلار 26596 X جون 2658a T خیل بی

بو آنی توتمای مسلم اول مونی هر بیر اوزدین اوزکا کورمای اول بونی

پشه* آندا طایر و جبریل هم 2630
بیل یقین کیم بیردیك ایرماس بو ایکاو
لیك تینك بولمای مسیح و مرکبی
بو توشوب ظلمتقه و اول غرق* نور
مومن آندا سالك و کافر همان
کعبه اهلیلیك لاٴ لا آله
لیك اسلام اهلی الا الله دیبان
چون بو ینکلیغ مختلف بولدی روش

کیم اولوسقه حق ساری بولسه سفر
خلق انفاسی بیله تینك بیل عدد
بالضروره دور اولوسقه اختلاف 2640
هر بیر اوزکا یول بیله ایلار سلوك
لازم اولدی موندا اوصاف* و کمال
انکا محراب و مونکا بت بولدی فاش*
کوپ تفاوت قیلدی پیدا معرفت
قیلدی وادی طی قیلورغه اشتغال
مقصدی لیکن باری‌نینك بیر ایدی
یا بیراق یاخود یاقین کورکوزدی یوز*

بعضی اولدی بعضی ایتی* یول ارا بعضی آواره بولوب هر قول ارا

آله X 2636a محض Д 26336 راه خورو Д 2631a باشه X 26306 —T 2629
باریسی درد ایماس باریسی T 2640a موندق Д 2638a بیلسون X 2637a
توز T 26476 بار T 2647a باش X 26436 انصاف X 26426 بالضرورت دور T 26406
یتی T 2648a

باشین اول تاش اوزره اول ینکلیغ اوروب — کیم ایکی سین بیر بیریدین* سیندوروب
چشمه سویین قانی ایلاب لاله کون — سو ساری تاش اوستیدین* باشی نکون
اول نصیحت کیم انکا ناصح ییتیب — بیدل اول سوز بیرله ترك جان ایتیب
جاننی هجران شدتیدین قوتقاریب — عشق ارا کویا یاتور اوزدین باریب
اصمعی کورکاچ بو حال بو العجب — کونکلی کا سانچیلدی یوز نیش تعب
تونني چاك ایلاب عمامه تاشلادی — پندی مقتولی‌غه ماتم باشلادی
حال کورمای دور ایدی موندین قاتیق — نوحه بیرله ییغلادی آچیق آچیق
کونکلین اول ایش آسرو محزون ایلادی — چاك ایتیب بیر آنی مدفون ایلادی
چون شهید ایردی هلاك اولغان بدن — جسمی‌غه قانلیغ لباس اولدی کفن
فانیا عشق ایچره فانی بیله بول — بولماسه صبر و شکیبینك بیله اول
کیمکا بو اولماك نصیب ایتسه خدا — یوز تومان جان بیله اولماك کا فدا

CLIII

معرفت وادیسی‌نینك وصفی

معرفت وادی سین آندین سونکرا بیل — دشتی بی پایانلیغین نظاره قیل
کیم که بو وادیغه* بولدی متصف — تاپتی آندا حالارنی مختلف
وادیئ‌دور یوز تومان مینك آندا یول — اول بو بیر کیلمای آنینکدیك کیم بو اول*
اختلاف جزو ایله کل موندادور — کیم ترقی و تنزل موندادور
یوز تومان رهرو کورارسین بیقرار — هر بیری بیر یولنی ایلاب اختیار
اوز بارور یولیغه* هر بیر مفتخر — یولنی ایلاب اوز یولیغه منحصر

یولیدا T 2628a یول X 26256 وادیدا T 2624a اوستیدا T 26136 بیریغه T 26126

طبعی اول منزلدا کورکاچ انتقاش* کوردی چشمه باشیدا بیر تخته تاش
آندا یازیلغان که ای اهل حجاز چارمسین آنینك*چو بیلکای سیز بوراز
کیمسه* بولسه عشق زاری* نیلاسون بولماسه صبر و قراری نیلاسون
اصمعی چیکتی قلم بیرله دوات یازدی اول تحریرنینك آستیدا بات
کیم بو ورطه ایچره ایستار* پاکلیك قیلماسون فاش ایتکالی بی باکلیك
سوز جوابین بیله چون ساز ایلادی منزلیدین رحلت آغاز ایلادی
تانکلاسی ایلاب ینه اولیان کنر اول بیتیلکان تاش‌قه سالدی نظر
کوردی کیم اول خط که* سورمیشتور بورناغی کاتب ینه سورمیش رقم
قلم

2600 کیم اکر اول عاشق آزرده جان بولسه پاك و توتسه عشقین هم نهان
لیك اول شوق و محبت شدتی تیز اولوب طاق اولسه آنینك طاقتی
وصل بولسه احتیاجی نیلاسون تاپماسه بو ایش علاجی نیلاسون
اصمعی کورکاچ بو مهلك رازنی تارتتی کلك فسون پردازنی
یازدی کیم اول ناتوان دردمند کیم انکا عشق ایچره یازدیم بیله پند
تاپماسه اول پند بیرله اختصاص اولسون و عشق اوتیدین بولسون*
خلاص

ناصح بی رحم بو مهلك جواب یازیب اوتتی* چشمه‌دین ایلاب شتاب
بیر کون ایلاب اول نواحی‌دا حیل تانکلاسی اولیان ینه سوردی جمل
کیم ینه عاشق جوابین آنکلاغای بیدل غایب خطابین آنکلاغای
کوردی اول چشمه باشیندا* بیدلی عشق ایچیندا* عمریدین بیحاصلی
2610 آشکارا پیکریدین زارلیغ رنك و وضعی‌دین** عیان بیمارلیغ
خلق کونکلین بوزغودیك حالی آنینك حل بولوب عشق ایچره اشکالی انینك

2592a T ایلەفاش 25936 ТДХ ایتینك 2594a T کیمکه 2596a T اسیری
باشیدا 2609a ХТЛ$_1$ ایتی 26066 Д تاپسون 26056 Д خطغه 2599a X قیلسون
وضیدین Л$_1$ وضفیدین T وضفعیدین X ضعفی‌دین 26106 Д اچیدا 26096 XT

عشق ایلی‌نینك اوتی کیلدی خانه ایلاکیم اژدر دمی ویرانه سوز
سوز

فرد ایماس عشاق کونکلی آمدین نی چیقار جز دود آتشکاه‌دین
عالم اورتار عشق‌دین توشکان یالین سوز ناك ایتکان هوادین‌دور چاقین
عشق اوتیغه عاشق پاك اورتانور برقدین آنداق‌که خاشاك اورتانور
دیمه عاشق کونکلینی آتش زده کیم آنی عشق ایلامیش آتشکده
2580 کر* توشار آتشکده ایچره* کیشی نی بولاآلغای جز اورتانماك ایشی
کیمسه بولدی عشق ارا توشکان اوت‌قه نیکیم توشتی بولدی اول هم اوت
دم* اوت

عشق اورتار کیم* ساری کیم آیلانور کیم توشار اوت دورمسیغه اورتانور
عشق سرکردانی ایرماستور اویون کیم ایرور جسمی‌غه اوت توشکان*
قویون

عشق ارا لازم دورور اورتانماك* اوق اوت ارا کویماك‌دین اوز کا چاره یوق
عشق اوجی‌دین قیان* کیم توشتی برق جاننی ایلار* شعله سیلابیدا* غرق
عشق برقی خان و مانـنی کویدورور خانومان یوق کیم جهاننی کویدورور
ترك جان عاشق‌قه ورزش آنکلاغیل یار اوچون اولماك کمین ایش آنکلاغیل

CLII

حکایت

اصمعی حج ساری ایردی ره‌نورد کوردی بیر منزل ارا اشجار و ورد
سبزه بیرله کل ارا بیر چشمه سو غلغلی حیوان سویدین نکته کو
2590 روشن و پاکیزه عاشق جانی‌دیک آریغ آنینك* دیده‌ٔ کریانی‌دیك
اصمعی اول سو یاقاسیدا دمی اولتوروب یودی ضمیریدین غمی

توشکای X 25836 هر T 2582a توشکانده X 2581a ایچره‌کر X کیم X 2580a
شعله دریاسیدا T 25856 قایان 2585a $Л_1$ — Д 2585 2584 اورتانماك‌لیق T 2584a
ایل‌نینك TX 25906

بو حکایت‌لارنی شاه مه جبین ایشیتور ایردی نهان ایلاب کمین
چون طلب‌دا بیله صادق ایردیلار عشق طوریدا موافق ایردیلار
2560 منبسط بولدی شه خورشیدوش کونکلی‌کا سوزلار بغایت کیلدی خوش

فهم چون بو نوع اخلاص ایلادی اول ایکاونی محرم خاص ایلادی
چون طلب‌دا صدق‌دین ایردی اثر عاقبت بو نوع تاپتی‌لار ثمر

CLI

عشق وادیسی‌نینك صفتی

چون طلب وادیسینی قیلدینك تمام قویغونك اولدم عشق وادیسیغه کام
عشق کیلدی مشعل کیتی فروز دیمه مشعل شعلهٔ آفاق سوز
عشق ارا هر کیمسه درخور بولماغای* اوتقه لایق جز سمندر بولماغای*
عشق ارا پاك و قلندرلیق کیراك شعله بحریدا سمندرلیق کیراك
کویماك ایشتور عاشق دیوانه‌غه شعله ایچره ایله‌کیم پروانه‌غه
دیما رعنالار ایشی فرزانه‌لیق کوپلك* حدی ایماس پروانه‌لیق
جلوه ایلار کوپلك کل‌لار* اوزه طفل‌لارغه حسن و زیبین کور کوزا
2570 قانی* پشمین کسوتی* دیوانه‌دیك شعله‌غه اورماق اوزین پروانه‌دیك
کوپلك‌دا کرچه بولغای رنك و حال بولماغای پروانه* ینکلیغ سوزو حال
بارچه قوش‌نینك آتی بلبل بولمادی تا ازلدین عشق ارا کول بولمادی
کویماکان عشق ایچره ایرماس* عشق ایرماس اول‌که ایرماس جان کداز
شاد ایرور عشق اهلی اورتانماك بیله بولماغای بو شیوه* اور کانماك بیله

Д قایسی $Л_1$ 2570a کلزار T 2569a کوپالاك X 2568б بولمادی XT 2565аб
شیده ТД 2574б بولماس TX 2573a اندا T 2571б کسوتین

اولسالار آفاق* ایلی پرواسی یوق بلکه ایلاب قتل استغناسی اوق
کویی‌دا یول تاپمایین پیك نسیم اندا ایسماك‌دین بیتیب جانیغه بیم
کلشنی ساری ایسه المای شمال کیم تاپیب هر برك کل‌دین کوشمال
بیر کون اول صحراغه سوردی یانغالی صحرا فضاسین آیلانیب
آتلانیب
یوز تومان مجنون ایدی دشت اوزره بارچه عشقی شدتیدین بیقرار
زار
لیك آنینك ساری باقارغه زهره یوق کوزکا اول جانب نظردین بهره یوق
وصلی‌غه طالب ولی یخشی یمان تاپماغی لیکن کیشیکا یوق کمان
ناکهان شه زاده فرخنده فر سالدی اول صحرا داغی ایلکا نظر
کوزی توشتی ایکی زار خسته‌غه عشق زنجیری بیله وابسته‌غه
حکم چاوشلارغه قیلدی کیم یورونك اول ایکی دیوانه‌وشنی کیلتورونك
سوردی چون دولت سرا ساری سمند یولیدا* حاضر اول ایکی مستمند
اول بیرین محبوس زندان ایلادی بو بیرین آلیدا سك‌بان ایلادی
بولوب بندیلار ایچره پای بند بو بولوب زنجیری‌لارغه مستمند
بو بلیتدا ایدیلار مدتی تارتار ایردیلار بوینکلیغ شدتی
دردمندی ایلادی بیر کون سوال کیم نیدور سیزکا بو محنت ایچره
حال
بو دیدی محنت دیکان قایسی بولور کام و راحت‌دور مشقت نی بولور
مین که عشقی کونکلوم ایچره راضی ایردیم کوییدا ایت بولغالی
تولغالی
کرچه ایت‌لارکا ملازم بولمیشام لیك اول خیل اوزره حاکم بولمیشام
اول دیدی کیم عشق ایتیب کونکلومکا راضی ایردیم کیم مقامیم بولسا کور
زور
کرچه حالا بند ارا مین استوار وصلی‌دین کونکلوم ایرور امیدوار

ایچرا 2555a T بولدی‌لار 25486 $Л_1$ — سرا 2548a $Л_1$ عالم 2538a T

کر یولونکنی توتسا یوز شیر و پلنك — بولغای آلینکدا نیچوك کیم مورلنك

اژدهادین یتماکای کونکلونکدا* رنج کنج — ایله بولمیش بولغای اول مشعوف*

کفر ایله ایمانغه اورغای‌سین ایلیك — بو طمع‌دین کیم آچیلغای بیر ایشیك

چون ایشیك آچیلدی نی کفرو نی دین — ایچکاری کیر کاچ قوتولدونك بارچه‌دین

کفرو ایمان راهروغه کیش ایماس — اصل یولدا بند راهی بیش ایماس

CL

حکایت

پادشاهی بار ایدی کردون جناب — مخزن و کنجی سپه‌دیك بی حساب

بار ایدی اول شه‌غه بیر زیبا اوغول — بولغودیك یوسف آنینك آلیدا قول

مهر خاور حسن ارا شرمنده‌سی — کویی توفراغی اوزه افکنده‌سی

سرو آنینك نخل* قدیغه سایه‌دیك — آی* عذاری مهریغه* پیرایه‌دیك

2530 هم قویاشدیك حسن ایلا آفاق کیر — هم قمردیك اینك بیله کردون سریر

کوزی هر باقماقته عالمنی بوزوب — عشق ایلی کا اوز کا عالم کور کوزوب

جان آلیب لعلی تکلم ایلاسا — جان بیریب لیکن** تبسم ایلاسا

عاشق و شیداسی آنینك عالمی — عالم اهلی قتلی‌دین کورمای غمی

کافر و اوسروك کوزی سالیب مدام — دین و ایمان اهلی ایچره قتل عام

اوت یالین‌دیك رخش هریان کیم — اول چاقین بیرله جهانی* کویدوروب سوروب

عالم اهلی واله و شیدا انکا — لیك مفرط نازو استغنا انکا

کوز اوچیدین خلق ساری چون باقیب — ظلمی تیغی‌دین تومان مینك قان آقیب

کل T 2529a مشعوق X مشغول T 25226 کونکلونکا ТЛ1Д 2522a X

پیمانی T 25356 لعلی Д اندین T 25326 عذریغه چهریغه T 25296

بو ییتی وادی داغی اجمال ایرور لیك تفصیلی‌دا کوپ اشکال ایرور

CXLIX

طلب وادیسی‌نینك صفتی

چون طلب وادی‌سی‌غه قویسانك قدم آلینکا هردم کیلور یوز مینك الم
هردم آندا یوز ملالت* یوز لانور هر نفس* مینك صعب حالت* یوز لانور
ایستاماك رنجی کونکولنی زار تاپماماغلیغ روحنی افکار ایتار
ایتار
جاننی کویدورماك بولوب محروم‌لوق وصل‌نینك میعادی نامعلوم‌لوق
رنج* کوشش سانچیبان* جسمینکغه‌نیش درد نایاب ایلابان جانینکنی ریش
2510 ایستابان تاپمای در نایاب‌نی موندادور ترك ایلاماك اسباب‌نی
مال و ملك و هرنیدور سالك‌کا بند تورت تکبیر فنا اورماق بلند
هرنیکیم غیر طلب‌دور تاشلاماق اوزنی مقصد منزلی‌غه باشلاماق
قالماسه عالم متاعیدین جهات اوزکا نوع اولغای سنکا اولدم صفات
کنج‌دین ییتکای اثر ویرانینکا ذات نوریدین یاروغلوغ جانینکا
اول یاروغلوغ شوق اوتین تیز ایلاکای کیم طلب رخشین سبك خیز ایلاکای
اوزدا* تاپقای‌سین طلبنی بیرکا یوز تاغلار بولغای سینینك آلینکدا توز
جانینکا ییتکای طلب‌نینك راحتی قالماغای رنج و تعب‌نینك شدتی
درغا* تاپقان سایی** کونکلونك بولغای آسانراق سنکا غواص‌لیق
خاص‌لیق
لمعه کورکوزکان سایی مهر و صال ایلاکای شامینك سحرغه انتقال
2520 آلینکا کیلسه اکر پیل دمان کورکاسین پشه همان و اول همان

2707a TX یوزمینك غرابت X یوزمینك غرامت T 2506b ندامت T 2506a
T 2518a اوزکا 2516a—2511a T یتکوروب Д درد 2509a XT ایستاسانك دردی
شامی Д سونك T درنی

بو بلا دشتین قاچان قطع ایتکابیز — اصلی منزلغه نی ینکلیغ ییتکابیز
بیزنی بو ایشتین خبردار ایلاکیل — سرعت و آرامین اظهار ایلاکیل
شرح قیل آغاز ایله انجامینی — *اوّل ایمکاك سونکره* عیش و کامینی

CXLVIII

جواب

دیدی هدهد کیم ایا رهرو رفیق — بو سوالینك* واقع اولدی بس دقیق
چون سورارسین بو سفر کیفیتین — منزل و وادی* نشاط و شدتین
کیم نیچه وادی و منزلدور بو یول — ایمدی* مین شرح ایلای و* سین واقف اول

آللیمیزدا ییتی وادیدور عظیم — هر بیریدا بیحد و اندازه بیم
لیك هر وادیدا منزل بی حساب — کیم حسابیدین قیلور طبع* اجتناب
ییتی وادی اصل و* منزللار فروع — ایلالی اول اصل شرحی‌غه شروع

وادیئ اوّل طلب وادیسیدور — باشلاغان اول‌یان شرف هادیسی‌دور
عشق وادیسی‌دور آندین سونکرا بیل — اول اوت ایچره بار و یوقنی اورتاکیل
عشق چون قیلدی وجودونکنی عدم — معرفت وادیسی‌غه** اوردونك* قدم
سونکرا استغناغه وادی‌دور وسیع — پستدور جنبی‌دا بو چرخ رفیع
وادیئ توحید بیل آندین نازی — فرد بولماق نیچه بارسانك ایلکاری
موندین اوتسانك وادیی حیرت‌دورور — وادیی حیرت‌دا کوپ شدت دورور
بارچادین سونك وادیی فقر و فنا — اوتماس آندین سیر ایله سالك یانا
قطع اولور موندا سلوك اهلی‌غه کام — ایش بولور اوزکا قیلیغ بیرله تمام
لیك منزلدین خبر بیرماس بیراو — کیم بو یولدین* یانمادی* بیر راهرو

ایلایین X دیدی 24916 T خیالینك 24896 T اوزکا ایمکاکدین سونك 24886 T — 2500 ЛД اورغیل XT وادیسیدور T وادیسیدا 24976 X — 2494 TX عقل 24936 XT تاپمادی X یولدا 25036 T اندین‌اوتسا 2500a XT

اوزنی لایق لطف و احسانغه دیمان کیم* سیاست قیلغالی هم ارزیمان
کاشکی تیغ سیاست سورسه هم اوز قیلیچین بوینومه* ییتکورسه هم
عمردین مونچه شرف بس‌تور منکا کام موندین اوزکا ایرماستور منکا
لیك چون یوق میندا آنچه اعتبار قتلی‌غه داغی امیدیم قایدا بار
وای کیم مهلك ایرور درد و غمیم آندین اوز حالیمغه بولمیش ماتمیم
شاه کورکاچ بو غریب احوال نی بو غریب زارغه بو حالنی
کونکلیکا ایلاب اثر مهر ایتی فاش کیردی اول ویرانغه آنداق کیم قویاش
لطف کورکوزدی و کونکلین آولادی بلکه روحین جسم اویدین قاولادی
عاشق بیچاره کورکاچ بیله حال غایت حیرت‌دین اولدی کنك و لال
قیلدی اول حالت‌دین ایلاب کونکلی غش میهمان آلیدا* جانین پیشکش
بیل بو نوع اولماکنی جاندین یخشیراق مینك حیات جاوداندین یخشیراق
بیله اولماك آدمی‌غه بیرسه دست آدم ایرماس جانغه بولسه پای بست
قیلدی آنی عشق ارا اول درد و سوز روحی شمعین مشعل کیتی فروز
اشك و کویماك شمعینی هر تیره شام کورکه ایلار مهرغه قایم مقام
فانیا ایستار ایسانك مقصدغه یول آه و سوزو درد ایله خرسند بول

CXLVII

یانه بیر قوش‌نینك هدهدین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای پاك قوش راهبرلیق فنیدا چالاك قوش*
بولدی بو یول شدتی حددین فزون طولی آنینك خود نهایت‌دین اوزون

خوش T 24846 الیغه Д 24786 باشیما T 24706 هم Д 24696

حاصلا اول شهر ایلی‌دین خاص و عام
اوز ایشی‌کا هر بیر ایلاب اهتمام

کیم بو شاید شاه‌غه توشکای قبول
تا مرادیغه آتینك بولغای حصول

کرچه کیلسه آللیغه رنج و تعب
بولغای اول کام و مرادیغه سبب

بیر کیچه عشرت کهی‌دین چقتی
خلق شه کاریغه ایلای دیب نکاه
شاه

بیر ایکی محرم ندیمی برله اول
توتتی شب رولار کیبی شهر ایچره یول

تا اول ایل احوالی‌غه سالیب نظر
بارچه‌نینك سروقتیغه قیلغای کذر*

قایسی بیر ایشکا که قیلدی التفات
دیدی کونکلی‌دا شه عالی صفات

کیم بیزینك مخزن‌دا بو ایش باردور
بلکه موندین یخشیراق بسیاردور

تاکه بیتی بیر غریب زارغه
عاشق آزرده‌ٔ افکارغه

آنی قیلغان عشق جاندین نا امید
هجر* پیدا و نهاندین نا امید

باغری‌نینك خونابینی* اول ناتوان
کوز یولیدین هر طرف ایلاب روان

قان بیله توفراغ ارا کونکلی‌دا تاب
نیم بسمل قوش‌دیك ایلاب اضطراب

هردم اوزکا ناله و افغان توزوب
ناله‌و فریادی ایل کونکلین بوزوب

عشق تیغی خسته کونکلین چاك
کونکلین اوزلوك محنتیدین پاك
ایتیب
ایتیب

عشق جوریدین چیکیب آنچه عنا
کیم وجودین ایلابان محض فنا

بو فنا توفراقه ایلاب آنی پست
هر سر مویی‌غه سالیب یوز شکست

دیب که اوزفنی‌دا هر* آشفته حال*
کورکوزوب عین* مهارت‌دین کمال*

تانکلا شه بزمینی ایلاب جلوه‌کاه
هر بیریکا لطف‌لار کورکوزسه شاه

منکا کیم یوق تحفهٔ جز آه و درد
نیلاب اولغایمین آلارغه هم نبرد

لطف بولسه یا سیاست شاه‌دا
کیم منکا یول بیرکای اول درکاه‌دا

خونابی‌دین T 2459a بلکه T 24586 نظر T 24546 خلق‌نینك کاریغه X 24526
هنر XT 24656 صاحب کمال X دیب اوزی‌نینك فنیدا صاحب کمال T 2465a
آشفته حال

کوردی بو غوغانی کیم پایانی یوق
چاره قیلماغلیغ انکا امکانی یوق
2430 اول خلایق ساری پیغام ایلادی
بیر کیشی‌دین بیله اعلام ایلادی
کیم بولار کیم عشقیما* مغلوب ایرور
هر بیری بیر شیوه‌غه* منسوب ایرور
هر کیم اوز فنیدا قیلسون اهتمام
حرفه‌سیدین ایلاسون بیر ایش تمام
بارعام اولغاندا حاضر ایلاسون
هر کیم اوز فضلی‌نی ظاهر ایلاسون
کونکلومه خوش کیلسه هر کیم‌نینك
آلیما بولسون ملازم اول کیشی
ایشی

آنی اوز بزمیم ارا دمساز ایتای
صحبتیم‌دا همدم و همراز ایتای
دلپسندیم بولماسه* بوینین اوزای
کوب عقوبت بیرله آنی اولتورای
بیله حکم ایتی چو شاه ظلم فن
توشتی عشاق آلیدا* بیحد محن
ایل بولوب بو وعده‌غه امیدوار
ایشلاری کینی‌چه توتتی‌لار قرار
کیچه کوندوز سعی ایتیب* ایل
اهل فضل و علم و هر اهل هنر
سر بسر

2440 بارچه ایشتین اوزنی معزول ایتی‌لار
شه بویورغان ایشکا مشغول ایتی‌لار
باردی عالم نسخه تصنیف ایتکالی
کیتی مطرب صوت تالیف ایتکالی
شاعر ایتی مدح کسترلیك عیان
کیم* انکا قیلغای نظر شاه زمان
سوردی منشی وصفی اوزره خامه‌نی
کیم پسند ایتکایمو شاه اول نامه‌نی
زرکر اولتوردی عیان ایلاب هنر
کیم یاساغای شاه‌غه لایق کمر
جامه باف آماده قیلدی کارکاه
قیلغالی زربفت آنی کییماککا شاه
آشکارا ایلادی نجار تخت
توقتاغای دیب* آندا شاه نیکبخت
ایلادی قواس اوزین صنعت‌غه بند
شاه‌غه توشکایمو دیب اول دلپسند
اوقچی ایلاب* اوزنی محنت‌قه اسیر
کیم بو شاید شه‌غه بولغای دلپذیر

اهلیغه 24376 X کیلماسا 2436a XЛ$_1$ حرفه‌غه 24316 XT عشقغه 2431a X
تا 24466 Д هم 24426 T ایلاب 2439a T ایشلارین کورکوزماکی 24386 T
ایتی 24486 ДЛ$_1$

دهر ارا آفت توشارنی چاغلابان آتلانیب توشماك یولینی باغلابان
باغ ارا طاووس‌دیك ایلاب خرام اول قیلیب کلشن حریمی‌دا مقام 2410
اول چمن‌دا عیش ایله قانع بولوب شه چو چیقماق‌دین انکا مانع بولوب
تخت‌نی شهزاده قیلدی جلوه‌کاه ناکهان چیکتی اجل جامینی شاه
سکهٔ رفعت سوقولدی آتیغه خطبهٔ دولت اوقولدی ذاتیغه
کونکلی ملکی سیریدین آچیلغالی آتلانیب بیر کون تماشا قیلغالی
سالدی کردون سیرینی جولان ارا کیردی آفت سالغالی میدان ارا
خلق باشین کوی ایتیب* جان اوینادی آت چاپیب میدان‌دا چوکان اوینادی

شهرو ملك اهلی‌غه سالدی رستخیز قایسی جانب کیم تکاور سوردی تیز
عشق دامی‌غه کرفتار اولدیلار کورکان ایل دیوانه و زار اولدیلار
یاندی کلشن ساری آنداق کیم آفتی سالیب* اولسقه بس عظیم
نسیم

عشقی‌دین فریاد و واویلا چیکیب* 2420 شهر خلقی یارب و غوغا چیکیب*
قصر و باغی‌غه ییتیشتی‌لار باری قالمایین آنی* ایریشتی‌لار باری
توشتی و قیلدی خلایق‌قه عتاب شاه ظالم ایلابان ملکین خراب
کیتماکان‌لارنی جزاغه ییتکورونك کیم بو غوغا اهلینی هریان سورونك
سعی و کوشش آندا کوپ سود نیچه سوردیلار خلایق کیتمادی
ایتمادی

بلکه مجنون‌دین داغی افزون بولوب شهر خلقی سر بسر مجنون بولوب
توتتی‌لار شه باغی دورییندا قرار تون و کون آشفته و دیوانه وار
قیلدیلار عشق و جنون کوپین مقام شیخ و شاب و رند و زاهد خاص و
عام
غالب اوز حالیغه داغی حیرتین شه چو ایل‌نینك صعب کوردی حالتین

اندین XT 2421a قیلیب X 2420a6 سالدی T 2419a قیلیب X 24166

باردور اول محزن‌دا نقد بی حساب در و کوهرغه *خود آندا *نی حساب
اول ملایك طاعت و تقویسی‌دور پاك رولارنینك شریف انفاسی‌دور
زهد* اهلی دین عبادت آندا کوپ جوهر تقوی و طاعت آندا کوپ
انبیادین هم ریاضت بی عدد اولیادین هم عبادت بی عدد
هر نه کیم آندین شریف اولماس کمان اول همان‌دور آندا و توفراق همان
لیك اندا تحفه سوز و درد ایرور بیر اثرلیغ آه غم پرورد ایرور
بارکاه عز و استغنادور اول یوز تومان مینك عرش‌دین اعلی‌دور

آندا کوپتور عز و• استغنا و ناز اول که یوقتور اول ایرور عجز و نیاز
2400 سین اوزونك بیرله نیازو درد ایلت جسم زار و جان غم پرورد ایلت
کیم بو تحفه یوقتور اول درکاه‌دا نی تیلار *عجز و زبونلوغ شاه‌دا
آندا بیتکور سوز ایله درد و فنا ایستار اولسانك* اوزنی قیلماق آشنا

CXLVI

حکایت

شهریاری بار ایدی شه‌لارغه شاه عالم اهلی باشیدا ظل آله
تاجی مهرو آندا کوکب‌دین کهر ملکی خاور حدیدین تا باختر
بار ایدی بیر اوغلی کیم چرخ کهن کورمامیش ایردی آنینکدیك سروبن
حسن اوجی اوزره تابان اختر اول لطف درجی ایچره رخشان کوهر اول
هم صباحت شامی‌دا* شمع طراز هم ملاحت* کلشنی‌دا سرو ناز*
شاه آنی آسراب نهانی قصر ارا حسنی‌دین اوت توشماسون دیب عصرارا

2399 T — زاهد 2394aЛ$_1$ حود آندین Д نی اندین 23926 T — اول 2392a XT کشوریدا سرفراز 24076 X تابیدا 2407a T ایرسانك 24026 X قیلار 24016 T

بارچاسی تقوی و طاعات ایلابان حق‌نی ایستارکا مناجات ایلابان
یوزنی سورتوب بارچه بیت اللهغه آشنالیغ ایستاب اول درکاهغه
2380 لیك اول سر حقایق مخزنی وصل باغی کللاری‌نینك کلشنی
اول طلب اهلی ارا خاموش ایدی کونکلی وحدت جامیدین بیهوش ایدی

ایل* دعا قیلغاندا* ناکه سالسه کوز آغزیغه کاهی کیلور ایردی بو سوز
کیم الٰهی هر نی خلق ایلار طلب مین تاپیب مین چیکمایین رنج و تعب
سین که ایل مطلوبی سین مین ایستاماك دین لاجرم کوز یاپمیشام
تاپمیشام
سیندین آیرو چون ایماس مین بیر لغو ایرور تاپقانینی قیلماغلیغ هوس
نفس
مین چو وصلینك بیرله تاپمیش مین بو طلب اهلی‌غه هم بیرکیل مراد
کشاد*

CXLIV

ینه بیر قوش‌نینك سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای علم کیش بو سفرکیم کونکلومیزنی قیلدی
ریش
قطع اولوب* شه بزمیغه بولساق* انیس تحفهٔ* واجب دورور *بیحد نفیس
شه‌نی کورماك تحفهٔ مقبول ایله بیزنی آندین آکه ایت معقول ایله

CXLV

جواب

2390 دیدی هدهد کای سوالینك *خوب تحفه کیم شاه آلیدا *مرغوب ایرور*
ایرور*
بیر نیمه تاپقیل که نایاب اولغای اول یوق که لعل و درّ سیراب اولغای اول

X 2388b بولغای XT ایتیب T 2388a مراد T 2386a قیلغانغه T اول T 2382a
مرغوبدور Л1ТХД 2390a واجب دور T 2390b خوبدور Л1ТХД واجب ایرور

CXLI

ینه بیر قوش‌نینك سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای بخت یار — چون آنینك عیشقینی قیلدیم اختیار
ناکهان وصلی‌غه بولسام سرفراز — نی تیلای آندین قیلیب ظاهر نیاز
آندین ایستار* نیمه‌نی* اوّل بیلای — وصلیغه ییتکان زمان اندین** تیلای

CXLII

جواب

دیدی هدهد کای شعارینك خام لیق — هوش وادی‌سیندا بی آرام‌لیق
چون سنکا اول مقصد و مقصود ایرور — آندین اوز کا بار و یوق نابود ایرور
چون میسر بولدی مطلوبونك سینینك — کیردی آغوشونکغه محبوبونك سینینك
تا ییراق سین کونکلونکا اولدور هوس — جانینکا یوق آندین اوز کا ملتمس
ایمدی کیم تاپتینك قیلیب قطع فراق — ایستاماك نی بولغای آندین یخشیراق
اولدورور چون تن بیله جاندین مراد — آندین اوز کا نی بولور آندین مراد
تاپقاچ آنینك غیریدین کونکلونکنی اوز — بار و یوقونکنی آنینك عشقی‌دا توز

CXLIII

حکایت

بوسعید اول غرق دریای وصول — کیم آنینك وصفیدا عاجزدور عقول
اول که ذاتی‌غه لقب خراز ایدی — تون و کون مطلوب ایله همراز ایدی
مکه‌دا بیر کون دعا وقتی‌دا خیل — قیلدیلار حق دین مراد ایستار کا میل
اول خلایق اولیاء الله ایدی — بارچه حق اسراریدین آکاه ایدی

نی X آنی 23666 Л₁ДТ نیمادور T نیمه‌نیدور 2366a ХДЛ₁

نی قیلای کیم کونکلوما ییتکای سرور کیم منکا آندین دمی ییتکای حضور

CXXXIX

جواب

دیدی هدهد اوزنی کرشاد ایستاسانك *هر صفت* قایغودین آزاد ایستاسانك
اوزنی آنینك یادیغه معتاد قیل شادلیغ ایستارسین آنی یادقیل
شادلیغ کیم ایرماس آنینك یادیدین بولماغان خوشراق خرد ارشادیدین
آندین آیرو عیش‌دین غم یخشیراق سوردین یوز قاتلا ماتم یخشیراق
غم که آندین بولسه بیلکیل شادلیغ هر بلیت قیدیدین آزادلیغ

CXL

حکایت

خواجه عبدالله انصاری که عقل ایلای آلماس مینك* ایشی‌دین بیرنی نقل
2360 دیدی کیم اولدور کونکول‌نینك قفر یولیندا کرامی وش‌لیغی خوشلوغی
کیم کونکولدا آندین اوزکا بولماغای یادیدا جاناندین اوزکا بولماغای
هر کونکول موندای‌دور آنی بیل یوقسه بحر و کان ایسه آندین تونکول کونکول
کونکول اولدور کیم انکا مسکن دورور یوقسا کلشن بولسه کیم* کلخن‌درور

X 23596 — خرد T 23566 شاید کیم ایرماس اول Л1 2356a بلکه هر T 23546 هم T 23636 Д — 2363 +— 2362 T 2361 بیر

بو محل‌دا بیر ایشك ایلاب فغان چیقتی آندین بیربییك ییل ناکهان
شیخ‌قه بو رمزدین وقت اولدی خوش وجد و رقص ایلاب ییقیلیب قیلدی غش
چون انکا بونوع حال اولدی پدید قیلدیلار انکار اصحاب و مرید
بر طرف بولغان زمان اول عالمی ایلابان کستاخ‌لیغ بیر محرمی
کیفیت سوردی که نی حال ایردی بو شیخ آییتی کای رفیق رازجو
چون نظر سالدیم که خلق ایلاب هجوم تابعیم دورلار* بو ایشدین *نفس شوم
کونکلوما سالدی که ارشاد اهلی‌دین طالب و سالك‌کا امداد اهلی‌دین
نی جنید و شبلی و نی بایزید نی عبید و نوری و نی بو سعید
قایسی بیر تاپیب *ایدی ایر کین بو* فقر آیینی‌دا بو خیل* و سپاه
جاه
نفس چون کونکلومکا سالدی بیله بو محل‌دا اول ایشك بیردی جواب
تاب
چون جوابیم تاپتیم آنداق کیم کیراك باعث بو وجدیم اولدی اول ایشك
شیخ کیم ایلاب ایشك فریاد انکا بیله ییتسه ایلاکای* ارشاد انکا
جای اول بولغای که ایلاب وجد و حال باشیدین ییل‌دیك چیقارغای* اول* خیال
ایله انصاف اهلی‌دین کیلکای بو ایش کیم که اول منصف دورور بیلکای بو
ایش
یوقسه هر مغرور دون بوالهوس بو بییك دولت‌قه تاپماس* دست رس

CXXXVIII

ینه بیر قوش‌نینك سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای محترم بو محل یولغه قاچان قویسام قدم
اوزنی نی مشغول‌لوقتین شاد ایتای ییتسا غم اوزنی نی نوع آزاد ایتای

ینکلیغ TX 23446 ایکان بو عزّو XT 2344a ایش‌دا T تابعیم دور کیم X 23416
بولماس T 23506 بو ДT چیقاردی T 23486 نیلاکای T 23476

بو خیالینك کیلدی بیحاصل خیال بلکه باشتین تا ایاق باطل خیال
2320 ناقص اولدور کیم اوزین کامل* دیکای کامل اول کیم* نقصین* اثبات ایلاکای

اوز کمالی‌دین دیماس اهل کمال اهل نقصان ایچرادور بو قیل و قال
سین که نقصان ایچره کامل سین بسی عالم آیتیب اوزنی جاهل سین بسی
اوز کمالی‌دین دیماك‌تور محض جهل جهل‌دین سوز آیتقای* کیم بولسه اهل
کیم اوزین کامل کورار ناقص‌دور اول نقص بیرمای دور کمالی ساری یول
*مهر کون *توش اوزنی کور کاچ* انکا یوزلاندی همول ساعت زوال
بر کمال

باوجودی کیم کمالی بار ایدی چون آنی کوردی زوالی بار ایدی
کر اوزین کامل دیکای ناقص وشی خوشلوق اوزکا* ثابت ایتکای ناخوشی
آنی اصلاح ایلاماك دشواردور* کیم بناسی کبر ایله پنداردور*
بو کمالینك کیم قیلیب تورسین کمان محض نقصان بیل آنی ای ناتوان

CXXXVII

حکایت

2330 شیخ ابوبکر نشابوری که* اول ملك معنی ساری تاپیب ایردی یول
چیقتی بیر کون ملك نیشابوردین سیر اوچون اول خطهٔ معموردین
شیخ‌لیغ آیینی غایت‌دین فزون خادم و مخلص نهایت‌دین فزون
هم محافه هم رکاب و هم علم جوق جوق اصحاب و افراد خدم
شیخ چون نظاره قیلدی بو شکوه کینی‌دا آلیده هر ینکلیغ کروه
بیر خیالی کونکلی‌کا توشتی محال کیم آنی مغلوب قیلدی اول خیال

دیماکای T 23236 نفیین Л اولدور X 23206 واصل Д 2320a ــ تا Д 23196
کیم T 2330a ایرور $Л_1$ДХТ 2328аб اوزرا X 23276 کورکای T مهرکیم XT 2325a

مین دیدیم بو سوزنی مینددین کر جوابی دیماسام یازغورمانکیز سورمانکیز

ایلانکیز باریب سوال اندین که اول بنده‌لیغ ساری منکا بیرورمو* یول
قوللوغومغه کر قبول اولسه خطاب اول خطاب اوق سیزکا کافی دور جواب
بندهٔ آنکلانك مینی درکاهی‌دا مسند اقبال عز و جاهی‌دا
کر قبول اقبالیدین نومید مین هجریدا آوارهٔ جاوید مین
2310 مینی رد اهلی‌دین اول ساعت بیلینك هرنی ایستار کونکلونکوز *اول دم* قیلینك

چون بوینکلیغ تاپتیلار مینددین جواب کیلدی اول ساعت خطاب مستطاب
کای سوال اهلی بو کیم مسئول‌دور بندهٔ مستحسن و مقبول‌دور
بولمایین روشن آنینك نوریغه کوز اوز دیماکلیك بیرله کیلماس راست سوز

CXXXV

ینه بیر قوش‌نینك سوالی

یانه بیر سایل دیدی کیم ای رفیق بولمیشام بحر کمال ایچره غریق
هم کمال نفس بولمیش حاصلیم آندین اولمیش واصلیم کام دلیم
بو مرادیم موندا چون حاصل دورور یول عذابین تارتماق مشکل دورور

CXXXVI

جواب

دیدی هدهد کای مرادینك‌دین نفور کونکلونکا غفلت سالیب جهل غرور
اوز خیالینکدین قیلیب مغرورلوق ایش‌نینك اصلی‌دین تاپیب مهجورلوق

آنی X 23106 بیردومو T 23066

CXXXIII

جواب

دیدی هدهد کای سوزونك دعویغه تاپماغان معنی ساری هیچ اختصاص خاص

هر کیشی حدی ایماس بو نوع لاف کیم اوزی وصفی‌غه دیکای بیر کزاف*

2290 سین مونی کور کیم چیکیب جان آی و اوز اوزونکنی وصف ایتارسین متصل ییل

اوزنی غیریدین که دیرسین فرد بو* آلیدا مقبول ایکین* مردود مو**

سین دیماك‌دین راست کیلماس بو مقال تا نی نوع ایر کین آنینك آلیندا* حال

سین بو دعویدین اورارسین خود نفس تا انکا نی نوع ایکین بو ملتمس

هر نی سین دیرسین انکا یوق اعتبار معتبردور نی اول ایتسا آشکار

سین دیماك دین ایش کفایت بولماغای تا قبول آندین عنایت بولماغای

دیماکان خوشراق ینه* بو نوع سوز تیککان اولی دور انینك لطفی‌غه کوز

CXXXIV

حکایت

شیخ بسطامی امین کنج راز اهل* معنی تختی اوزره سرفراز

چونکه بودار الفنادین قیلدی عزم روضهٔ دار البقاغه توزدی بزم

بیر کون* آنی توشتا کوردی بیر دیدی ای ایچکان می هل من مزید مرید

2300 بیز کا حالینکدین عیان ایتکیل خبر کیم سنکا نی قیلدی حیّ دادکر

تاکه اطمینانی اولغای* بیز کا هم فرقتینك‌دا چون بسی کوردوك الم

مرشد کامل دیدی کیم اول زمان کیم لحد قعری منکا بولدی* مکان

اول ملك‌لار کیم ایرور اهل سوال بولدیلار حاضر قیلور‌غه قیل و قال

دیدیلار کیم کردکارینك کیم دورور خالق و پروردکارینك کیم دورور

بول T بو X ایکان XT 2291б بول T 2291а کذاف XT — بیر Д 22896 آلیدا XT 2296а T دورور 22976 XTДЛ$_1$ ملك 2299а XДЛ$_1$ تون 2301 TX +— 2304 T — بولغای XT 2301а بولغای Д 23026

تندلوق‌قه* کرچه مین ایردیم محق
سین هم ایرمیش سین حریفی بس‌مدق

کیم بو دقت ایلابان ظاهر منکا
غایبیم‌نی ایلادینك حاضر منکا

دیکانیمدین بی مدار ایتینك مینی
قیلغانیمدین شرمسار ایتینك مینی

سین نیکیم قیلدینك اونوتتوم مین
سین هم اوتکاننی اونوت لطف ایلا عام
تمام

مین اونوتتوم ایلابان ظاهر وفاق
سین داغی آنی* اونوتسانك یخشیراق

مین سینی دیب قیلماغوم‌دور چون خجل
سین مینی هم قیلما آیتیب منفعل

2280مین سینی بو قصه‌دا توتتوم معاف
سین داغی کونکلونکنی میندین ایله
صاف

اوزینی هردم ستایش‌لار قیلیب
حق‌نی هم موندق نوازش‌لار قیلیب

تیلبه رازی کرچه نامعقول ایدی
چون محبت‌دین ایدی مقبول ایدی

بولسه هر مجنون بو یانکلیغ راز انکا
هم بیتار کستاخ‌لیغ هم ناز انکا

تنکریکا چون کیم بو ایل محبوب
هرنی محبوب ایلاسه مرغوب ایرور
ایرور

CXXXII

ینه بیر قوش‌نینك سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای ره نورد
غیردین مین بولمیشام آزاد و فرد

اوزنی ایلاب مین خیالی بیرله خوش
بولغالی بیر کون وصالی بیرله خوش

مین چو آندین آیرو ایرمان بیر نفس
آنی ایستاب نی سفر ایلای هوس

2280 T — مونی Л1 22786 تندلوق‌دا 2274a T

کوزی بارغاچ اویقوغه ابر بهار
تیزلیك قیلدی یاغین‌غه آشکار

توکتی ویران ایچره هر یاندین سونی
تیلبه باشیدین* اوچوردی اویقونی

قوپتی و اولتوردی تورغونچه یاغین
چون یاغین توردی بیلیب بارور چاغین

چیقتی مرکب‌نی قیلورغه تیزتك
یوق ایدی ویرانه تاشیندا ایشك

قویدی یوز مجنونغه بیحد اضطراب
تینکری‌کا قیلدی غضب بیرله خطاب

کیم سنکا مرکب که*تاپشوردوم بودم
یخشی آسرادینك کرم* قیلدینك کرم

ایل سینینك مهمان‌لیغینك‌غه بارماسا
مرکبین وادی ساری باشقارماسا

2260 بولماغای ایردی بو بی‌پروالیغینك
غفلت ایچره محض استغنالیغینك

آسراماغدین مرکبیم عار ایلادینك
تیره توندا نا پدیدار ایلادینك

کونکرانیب هر یان اورار ایردی قدم
غایبین ایستارکا مجنون دژم

کیم چاقیلدی بیر عجب رخشنده برق
ایلادی عالم‌نی انواریدا غرق

مرکبین کوردی که اوتلای‌دوریوروب*
خارو خس‌قه هر طرف آغزین اوروب

کورکاچ آنی تیلبه بولدی شادمان
میندی داغی یولغه توشتی اول زمان

تندلوغلارنی باشیدین تاشلادی
لطف‌لار بیرله نوازش باشلادی

کای مینینك جسمیم ارا جانیم خدا
بلکه یوز جانیم سنکا بولسون فدا

کرچه اولدم مرکبیم‌کا باقمادینك
غایب ایلاب بوینیغه ایپ تاقمادینك

منکا یوزلاندی عجب* آشفته لیق
قهردین قیلدیم سنکا آلفته‌لیق

2270 چون ایشك‌نی تاپشوروب ایردیم سنکا
آنی تاپشورماق کیراك ایردینك منکا

آسراماق‌دا چونکه تقصیر ایلادینك
تندکورکاچ مینی تدبیر ایلادینك

چاره ایلاب چاقماغینکنی چاقیبان
کوز یاروتور مشعلینکنی یاقیبان

کوزوما آنی نمودار ایلادینك
در محل بو لطف اظهار ایلادینك

تـوروب 2264a ДЛ$_1$ مـونـی 22586 X نـی 2258a T کـوزیـدیـن 22546 T
بودم 2269a X

اوزلوکی‌نینك قیدیدین بولغای* اوزکا اوللوق** بیرله بیرکان*
خلاص اختصاص
هرنی بو دیر اول دیکان دیك‌دور یقین بولوق و اوللوق بولوب رفع اورتادین
موندا ظاهردا اکر جرأت‌دورور لیك معنی یولیدین* وحدت‌دورور
2240 یا کیراکتور عشق سوداسیدا پست عاشق و آشفته و مجنون و مست
کیم محبت قیلمیش اولغای آنی زار بولغای آیتور حالی‌دا بی اختیار*
نی عناد اولغای نی کبر آندا غرض جز محبت کیم انکا یوقتور عوض
ایله حق مشعوفی* بولغای مطلق اول کیم دی آلماغای حدیثی جز حق اول

CXXXI

حکایت

بار ایدی دیوانهٔ عالی صفات خلق مجنون الحق آیتیب آنکا آت
چونکه حق یادی انکا محبوب ایدی *تون و کون بو یاد* ایله مغلوب ایدی
سوز دیسا حق‌قه قیلور ایردی خطاب حق تیلیدین اوق بیرور ایردی جواب
بیر بهار ایامی عزم ایلاب سفر اوزکا بیت الله نی ایلاب مفر*
چون ریاضت‌دین تنی ایردی نحیف* مینمیش ایردی مرکبی اول هم ضعیف*
تون قرانغو بولدی و توتتی یاغین کوردی مجنون صعب* اول یول* بارماغین
2250 بیر بوزوغ* کوردی و ساکن بولدی دیدی ای تینکریم ایشك‌دین واقف اول
اول
کیردی مرکب نی قویوب ویرانه‌غه اویقو غالب بولدی اول دیوانه‌غه
یاتتی باش آستیغه قویوب بیر کیساك اول بوزوغدین تاشقاری قالدی* ایشك

یولیدا XT 22396 بیرکای XT اوزلوق Д یوقلوق TX 22376 قیلغای T 2237a
مقر TX 24476 کیچه کون یادی T 22456 مشغولی XTДЛ$_1$ 2243a اعتبار T 22416
X 2250a اول‌تون Д$_1$Л ــ یول T اولیان X 22496 نحیف TЛ$_1$ 22486 صعیف Л$_1$T 2248a
توردی T 22526 بوزوقنی

خواجه‌نینك انصافین اول احسان بیله ایل قبول ایلاب سراسر جان بیله
خواجه بو نصر ایتی منبرنی مکان ایل دعاسین ایلابان ورد زبان
تینکری آلیدا مناجات ایلادی خلق اوچون اظهار حاجات ایلادی
خواجه منبرنینك توبین ایلاب مقام صدق ایلا آمین دیر ایردی بردوام
ییتکاچ آخرغه دعا بیرله سوال دیدی سایل کای الله ذوالجلال
کورماسانك لایق دعا آیینی نی قیلماغیل ضایع آنینك آمینی نی
آلتی یوزمینك خلق‌دین چیقتی نفیر زار ییغلاب هم صغیر و هم کبیر
2230 آفرین‌لار دیب آلار اوصافی‌غه هم اتا و هم اوغول انصافی‌غه
موندین احسن کیمسه کا یوقتور صفت آنکلاماس آنی جز اهل معرفت

CXXIX

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کیم خیل ارا بنده‌غه کستاخ‌لیغ بارمو روا
سدره‌غه کیم کیلدی عالی شاخ لیغ کرقوشی قیلسه عیان کستاخ لیغ
جرأتی جنبی‌دا بولغایمو عقاب یوقسا استغناغه بولغایمو حساب

CXXX

جواب

دیدی هدهد کیم بو کیم قیلدینك سوال سین جوابیندا بیل آنینك ایکی حال
کیمسه کیم کستاخ اولور* شاه آلیدا یاکیراك مخصوص درکاه آلیدا

2223 2224 2225 T — 2236a Л$_1$ اپرور

کیمکا کیم انصاف یوق انسان ایماس مونسیز اطواریدا جز نقصان ایماس
بو صفت کیلدی ایرانلارنینك ایشی بیله دولتقه یییتیشماس هرکیشی
آدم ایرماس اولکه نا انصاف ایرور آدم انصاف ایستاماس اما بیرور
ایستاماس‌لار ایل‌دین انصاف اهل حق کیم آلارغه کیلدی منصف‌لیغ سبق
2219 بیرمای* انصاف اولکه انصاف ایستادی اوزنی نا انصاف مطلق ایلادی

CXXVIII

حکایت

خواجهٔ دین پرور عالی نسب کیم آتیغه پارسا ایردی* لقب
مکه سیرین آلیدا جزم ایلادی کعبهٔ اسلامغه عزم ایلادی
خواجه بو نصر ایردی خدمتکار انکا خادم و فرزند و خاص و یار انکا
چون مشرف بولدیلار مقصودقه شکر ظاهر ایلابان معبودقه
قیلدیلار هرنی‌که فرض ایردی ادا خلق‌نینك حجی‌نی ایلارکا دعا
کیم قبول ایتکای* حق ایلاب اتفاق خواجه‌نی مجموع کوردیلار ییراق
آلتی یوز مینك ره نورد حق شناس خواجه‌غه کورکوزدیلار بو التماس
صاحب قدسیه* و فصل الخطاب اول جماعتقه دیدی موندای جواب
کیم منکا بو* ایش‌که* تارتیب سیز مین خود آندین تاشقاری قویمان قدم
رقم
2220 کر مونکا باعث‌دورور فضل* وکمال عالم انصاف ارا بی* قیل و قال
میندین انسب‌دور بو ایش بو نصرغه کیم دعا قیلغای بو اهل عصرغه
چون بو ینکلیغ آنی تعریف ایلادی ایل دعاسین آنکا تکلیف ایلادی

2219a $Л_1X$ قدسیغه X 2218a ایلار X 2216a بولدی Л 22116 بیردی $Л_1$ 2210a
خلق اوچون اظهار توصف ایلادی T 22226 بو $Л_1Д$ 22206 فعل T 2220a ایش‌کا

تینکریکا اظهار حاجات ایلاکای بیله آیین مناجات ایلاکای
کیم الّهی اهل دوزخنی تمام هرنی بولغای* شیخ و شاب و خاص و عام

بارچانینك* قیلغان کناهین عفو قیل یارلیقاب لطف ایلاب* آزاد ایلاکیل
سنکا بو لطف و کرم آسان ایرور بو اولوس بار و یوقی یکسان ایرور
کرمونکا راضی ایماس سین بیر منکا ایله جسمی کیم تاموغ* بولغای تولا
کر سنکا بولسه عذاب ایتماك غرض مین بولای بو ناتوانلارغه عوض
رند صاحب همت* عالی جناب چون شفاعت‌دا بو نوع ایتکای خطاب
بو صفت کیم ظاهر اولغای کوششی انکا لایق حق‌دین اولغای بخششی
2200 چون همای همتی آچقای قنات یوز تومان مینك خلق تاپقای‌لار نجات

CXXVI

یانا بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای پاك‌سیر کیمسه‌دا انصاف بولغای* بارمو خیر
حق منکا انصاف قسمت ایلامیش قوت جانیم بیله نعمت ایلامیش
بو صفت‌قه اولکه بولسه نسبتی بارمو اولحضرت‌دا آنینك قربتی

CXXVII

جواب

دیدی هدهد کیم بو نقلی‌دور حسن بارچه ایل آلیندا مستحسن بو فن
آدمی‌غه یخشی کوپ* اوصاف ایرور* لیك آلارنینك اشرفی انصاف ایرور*

2198a X تموغ 21966 TX ایله 21946 T باری‌نینك 2194a X بولسه 21936 T
دور 22056 TX دور TX خوب 2205a X بولغان Л1X 22016 همتی

کیم که بولغای همت عالی انکا بر بیرور بو همت اقبالی انکا
شه‌غه حکمت* پست اکر بیردی خدا خوشراق آندین همتی عالی کدا
پادشه کیم* بولسه همت ایچره* پست کیلدی همت‌لیغ کدادین زیر دست
آدمی‌نینك زیبی همت‌دین‌دورور نفس‌نینك تأدیبی** همت‌دین‌دورور
پست همت کر تاپار بخت بلند *مد بر کوهی‌دیك* ایرماس ارجمند
2180 مینك عدد قوی بیرله مزدور شبان مزد آلیب قویلارغه بولمیش پاسبان
چون بوریدین قویغه یتسه طمطراق اول شباندین آندا بیر ایت یخشیراق
اولکه کنجی بارو یوق همت انکا بو شبان و قویغه‌دور نسبت انکا
کنج‌غه اول بیر نکهبان بیش ایماس ایله‌کیم اول قویغه چوپان بیش ایماس

رند صاحب همت آندا چون* بیتار اول سوروکنی بیر کداغه بذل ایتار
رندغه همت بیله بولسه کرم نقد* انجم‌دور انکا خرج* درم

CXXV

حکایت

بیله سوز منقول ایرور* اخبار ارا همت اهلی حالیدین آثار ارا
کیم قیامت کیم ایرور یوم النشور آندا هر کیم قبریدین ایلاب ظهور
زاهد و فاسق کدا و محتشم عرصهٔ محشر ارا قویغای قدم
شیخ جام اول مرشد عالی مقام زنده پیل مست‌دیك ایلاب خرام
2190 دوزخ اهلی ساری چون قیلغای کذر سالیبان عبرت کوزی بیرله نظر
کور کاچ آندا ایلکا کوناکون عذاب همتی بحریغه توشکای اضطراب

تهذیب X 2178b همت ایچرا بولدی $ДЛ_1$ 2177XT — 2177a همت 2176a $TЛ_1XД$
خرجی Xنقدی X 2185b کیم 2184a TX مال کوپی بولسه T 2179b تهذیبی $ДЛ_1T$
دور 2186a T

بیر بیریکا همدم و دمساز* اولوب کعبه عزمی قیلدیلار همراز* اولوب
2160 شه‌غه *اندین سونکرا* ایتی شاه‌لیغ راه رولار بیتکوروب آکاه‌لیغ
غیر یادی کونکلی‌دا* تا بار ایدی پرده ینکلیغ مانع اسرار ایدی
کونکلیدین بالکل چوز ایل بولدی اول پرده قوپقاچ پیشکه‌کا تاپتی یول
بو فناغه کیم‌که تاپتی دست رس آنی دیرلار پاکباز ای بوالهوس

CXXIII

یانه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانا بیر سایل دیدی کای هوشمند میندا باردور همتی بیحد بلند
کربییك همت‌نینك ایلکا نفعی بار منکا نفع اولماق کیراکتور آشکار
مین ضعیف و همتیم آسرو قوی سوز بو معنی‌دا نی آیتور معنوی

CXXIV

جواب

دیدی هدهد کیم بو دعوینك اولسه* تاپقونك آندین اوشبو یولدا نفع کوپ جوپ
پست ایل‌نینك کربییك‌دور همتی بار آتینك خوردیدا عز و رفعتی
کوهر اولدی همت و آدم صدف بو صدف‌قه اول کهردین‌دور شرف
2170 همت اولسه مسند و جاه اولماسون ملك و مال* آنچه‌که* دلخواه اولماسون
کیم‌که یوقدور نقددین پیرایه‌سی بیل‌که همّت بس‌دورور سرمایه‌سی
کیمسه‌کا هیچ ایشتا* کر ییتماس ایلیك باك یوق کر همتی بولسه بییك
ایرکا* همت‌دین بیرور* یوز اعتبار جاه و ملك* و کنج‌نینك نی دخلی* بار
مال اولوب کر یوق کیشی‌نینك همتی معنی اهلی آلیدا یوق عز تی

کونکلیغه 2161a T سونکرا چویتی Д 2160a دمساز 21596 XT همراز 2159a XT
ایرور X ایل‌کا 2173a T ایش‌کا 2172a XTДЛ1 انجام 21706 T بولسه 2167a Д 21736 ДХЛ1
نفعی T مالو

آندا سلطان صایم الدهر ایردی کون — اول صفت کیم قایم اللیل ایردی تون
جمع ایتیب *وادیدا کوندوز* خس و خار — بیر قوچاق باغلار ایدی مردانه‌وار
ایکنی‌کا باغلاب باریب بازارغه — ساتار ایردی شام اوچون افطارغه
بس ریاضت‌دین خلال* اولمیش ایدی جسمی* — اول ینکلیغ که نال اولمیش ایدی
بیر کون ایکنی‌دا اوتون جسمی‌دا رنج — شهرغه بارور ایدی اول‌کان کنج
توستی‌لار** یولینی اقطاب زمان — قیلغالی آنینك سلوکین امتحان
اوردی بیر یومروغ بیری بوینیغه رست — دیدی اول فقر و فنا طوریدا* چست
2150 کیم آنی کیم *سین تیلای‌سین* قالدی اول — بلخ‌دین مین بو طرف توتقاندا یول
دیدیلار کیم نا تمام ایرمیش هنوز — بو اوتون آستیدا خام* ایرمیش هنوز
بلخ آنینك چیقمای‌دور ایرمیش یادیدین — کیم باش اوردی* خاطر ناشادیدین
نیچه ییل چیکسه بو ینکلیغ رنج و درد — ملك‌نینك* یادیدین اولغای کونکلی فرد
ییل اوتوب یانه اول ایکی اوچ حریف — تاپتی‌لار کیم بارور ایردی اول نحیف
یانه بیر مشت امتحان‌غه اوردیلار — آزمون شرطین بجا کیلتوردیلار
چیقمادی بو قاتلا سلطاندین نفس — ممتحن‌لار بولدیلار فریاد رس
دیدیلار تاپیب اول آیین بیرله کام — کیم سلوك ایچره ایشی بولمیش تمام
شکرلار بو ایشتا افشا* ایتی‌لار — اوزنی سلطان‌غه پدیدار ایتی‌لار

2148a XT جسم 21466 T خیال 2146a ТХЛ$_1$Д وادی ارا 2144a T ــ الدهر 2143a Л$_1$
خار 2151a Д سیز تیلای سیز 2150a T یولیدا 2149б ХЛ$_1$ТД توشتی‌لار Д توتدیلار
اظهار 2158a ХЛ$_1$ انینك T ــ نینك 2153б Д اورمیش 2152б XT$_1$

یعنی بو یول زادی‌دور بی زاد لیغ زاد و توشه قیدیدین آز ادلیغ
لیك آنینك شرطی بودور کیم راه رو هر نیکیم بار و یوقینی جوبجو
طاعت و زهد و زیان و سودینی حق یولیندا بود ایله نابودینی
جمع ایتیب سالغای فنا اوتیغه پاك کویدوروب کول ایلاب* آنی
ذوقناك

2130 کولنی ساوورغای هواغه سر بسر اول صفت کیم قالماغای آندین اثر
سونکرا کونکلی کا سالیب افغان ییلی اول چمن‌غه ایستوروب نسیان ییلی
قیلغانین مطلق چیقارغای کونکلی‌دین هر نی قیلمیش ایردی* بارغای
کونکلی‌دین

چون وجودین بو صفت قیلدی عدم سونکرا بو یول عزمیغه اورغای قدم
اولکه دیرلار کیم سلوك اهلی‌غه یول بیر قدم‌دور یخشی واقف بولسه اول
اول قدم بودور که یوق و بارینی اورتاکای کیم* قویماغای آثارینی
بو** قدم قویغاچ ییتار مطلوب‌غه* هجر باریب قاووشور محبوب‌غه*

CXXII

حکایت

اولکه بو یولدا ایشی تسلیم ایدی ابن ادهم شاه ابراهیم ایدی
حق یولیندا مرشد دین ایردی اول پاکبازو پاك آیین ایردی اول
کیم بو یولدا ملك و تخت و کشورین اوینادی تاشلاب باشیدین افسرین
2140 زنده کییدی کور کوزوب یوز مینك یولغه توشتی شاه رند پاك باز
نیاز
بلخ‌دین عزم نشابور ایلادی آنی ویران مونی معمور ایلادی
بو مکان بولدی* چو اول کوهرغه کان ییتی ییل بیر تاغ ارا قیلدی مکان

مطلوبیغه XT هر T بیر X 2136a هم T 21356 بولسه X 21326 ایلاسا Д 21296
اولدی Д 2142a محبوبیغه XT 21366

تینکری چون آدمنی مخلوق ایلادی اوزنی عاشق آنی معشوق ایلادی
امر قیلدی کیم ملایك سر بسر سجده قیلسون کیم بودور خیرالبشر
چون ملایك کا بو امر ایتی آلله قیلدیلار آدم جنابین سجده کاه
اول نیچه مینك ییل عبادت ایلاکان *امر ایله* تقوی و طاعت ایلاکان
چون غرور ایتی ایشیکا* آشکار خیل ارا رد قیلدی آنی کردکار
کونکلی‌دین آلیب عبادت ذوقینی سالدیلار بوینیغه لعنت طوقینی
نیچه مینك ییل بولدی کیم مردود ایرور نیچه مینك ییل‌لیق ایشی نابود ایرور
انکلا کیم بو یولدا قیلمای‌دور آلله اوزنی کورماکلیك‌دین آرتوغراق کناه
اوزنی کورماك طاعتین کورماك‌دورور* قیلغانین کونکلی کا کیلتورماك دورور* 2120

CXX

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

ینه بیر سایل دیدی کای سرفراز کیم که بولسا* حق یولیندا پاك باز
نفعی آنینك نی ایکین اظهار قیل چون منکا مبهم‌دورور شرح ایلاکیل
کیم* بو یولدا مین ایرور مین پاکباز باریں اویناب مین توکوب عجز و نیاز

CXXI

جواب

دیدی هدهد کیم بو ایش دشوار ایرور سهل ایتار تینکری انکا کیم یار
تاپسه بو دولتنی هر عالی نهاد زاد موندین آرتوق یوقتورور بو یولغه*

بولدی 21216 T بولور 2120a6 XT بو ایشدا 2116a XT امریدا 21156 T
یولدا 21256 TЛ1 کر 2123a T

امریدین چیککان بویون مردود ایرور
بارکاه عزیدین مطرود ایرور
نی همایون فال مقبل بنده‌دور
کیم آنینك فرمانیغه افکنده‌دور
امریغه طاعت ایرورکامی آنینك
یوق بو ایش سیز بیردم آرامی آنینك
لیك هر نیچه اطاعت ایلاسه
امرو حکمی بیرله طاعت ایلاسه
بو ایشی بیرله مباهات ایلاماس
کبرنی جانیغه* آفات ایلاماس
طاعت ایتسه آز و کوپ یا بات و کیچ
باری* و یوقی ایرور آلیندا هیچ
بولماسه مقبول کرداری* آنینك
بلکه تینك بولسه یوقی باری آنینك
قیلماسه اوزنی تفاخردین عزیز
طاعتی‌غه کورسه قیمت بیر پشیز
اول دورور کوی سعادت ایلتکان
نفع تقوی و عبادت ایلتکان
بر ییکان اوز طاعت و تقوی سیدین
بهره ور بولغان بو ایش معنی سیدین

CXIX

حکایت

تینکری آدمنی یاراتماس‌دین بورون
روح شمعین تن‌غه قاتماس‌دین بورون
کیم ملایك خیلی‌غه ایردی هجوم
طاعت و تقوی دا** آداب و رسوم
باریغه سرور عزازیل ایردی بس
مرشد و مشکل‌لاریکا چاره رس
نیچه مینك ییل ایله طاعت ایلادی
تینکری امریغه اطاعت ایلادی
کیم ایرور وصفی‌دا آنینك نطق لال
عقل آلیندا ایرور امر محال
نقل موندای‌دورکه سطح خاك‌دا
یانه بو عالی توقوز افلاك دا
قالمامیش‌تور* سجده قیلغونچه مکان
کیم یوز آندا قویمامیش اول ناتوان

فرمانی 2101a T بار 21006 TX جاهیغه 20996 T — 2095 2096 T
بیر 2111a ДТ تقواو T تقویٌ 21066 X

خاطرینك نیوچون* دمی خرم ایماس غمدین اوزکا کونکلونکا همدم ایماس
دیدی یول اهلیغه زندان‌دور جهان نیکاکیم مطلوبی کوزدین دور نهان
ایش بودورکیم ایلاکای قطع اوشبو کونکلی‌نینك مطلوبیغه یتکونچه اول
یول
کیمسه زندانداً* قچان خرم بولور بیت الاحزان‌دا نیتیب* بی غم بولور
مین‌که ایرو یاردین درمانده مین کر ارم باغی‌دا مین زندانداً مین
بولماغونچه وصل کلزاریغه خاص بولماغوم غم خارخاریدین خلاص

CXVII

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانا بیر سایل دیدی کای بی نظیر مین آنینك امریغه مین فرمان پذیر
منتظرمین امر ایله فرمانیغه یوق مقید قهر ایله احسانی‌غه
هر نی امر ایتسه تاپار میندین* حصول اول بیلور کررد قیلور یاخود قبول
2090 نی بویورسا اول ایشیم دور یاز و قیش یوق منکا رد و قبولی بیرله ایش
امریغه اقدام عادت‌دور منکا چون ادا قیلدیم* سعادت دور منکا

CXVIII

جواب

دیدی هدهد خوب سوزدور بو سوزونك خوبراق‌کیم دیماکای* آنی اوزونك
کیمسه‌کا بو یولدا حی لایزال* بو طریق ایچره نصیب ایتمیش کمال
کیم آنینك فرمانیغه بولغای* مطیع کیلدی بو یولدا آنینك جاهی* رفیع

نی دیب 20846 XT زندانغه T زندان دین 2084a Л1 نیچون 2081a XT
خوالجلال 2093a Л1 دیماسانك 20926 T قیلماق 20916 XT اندین 2089a T
جایی 20946 T بولدی 2094a Л1ТДХ

غم‌دین ایلارلار ایرانلار شادلیغ بو مقیدلیغ‌دورور ازادلیغ
غم ییری‌دور محنت آباد* جهان آندا هر نوع ایلکا بیر غم دور عیان
عالم اهلی کونکلی‌دا عالم غمی خود بودور کوپراك بنی* آدم غمی*
لیك آلار کیم کیلدی‌لار اهل یقین یول غمی‌دین کیلدیلار دایم* حزین
کیمسه‌کا اولغی غم ممنوع دور آدمیدین سونکغی غم مطموع دور
کر بورونغی‌دین ایسانك زار و نژند یول دین اوزنی شاد قیل ای مستمند
2070 سونکغی دین غمکین ایسانك قیل کیم کونکول آندین تاپار آبادلیغ
شادلیغ

غم‌دین ایلار شادلیغ اهل وداد بار آلارغه* نامراد اولماغ مراد
یول غمی‌دور مقصد و مقصود اوچون کیم ییر اول غمنی کونکول بهبود
اوچون
آنداکیم یوقتور بو غم ایر ایرماس اول زاد غم‌دین تاپتی قطع ایتکان بو یول

CXVI

حکایت

مصردا بار ایردی عالی همتی عالم معنی‌دا صاحب دولتی
عشرت اسبابی باری طیار انکا نی خیال ایتسانك* یوز اول مقدار انکا
جنت آسا قصر ایچیندا منزلی حوروش محبوب* آنینك* هم محملی
لیك اول عالی صفات پاك ذات بار ایدی بو بارچه‌غه بی التفات
درد و غم ایردی انکا یارو ندیم هجر زندانیدا یوسف دیك مقیم
دیدیلار کای کونکلونك انده بیرله بیزکا روشن ایله بو راز نهفت
جفت
2080 کیم مهیا باری* اسباب نشاط کیم کونکولکا بولغای آندین انبساط

2070 T — بارچا T 20676 ــ الار 2067a T هاشمی T 20666 آبادی X 2065a
بارچا T 2080a انکا XT منظور ХТД 20766 ایتسه T 20756 اولارغه X 20716

2050 ییل آنی آلیب اوچوردی تند و تیز باری اعضاسیغه سالیب رستخیز
کیم اشارت قیلدی هندستان ساری آندا ییتکاچ اوتمادی* آندین ناری
دیدی بو ییردا منکا آرام بیر کیم ایرور بولماقده مطلوبوم بوییر
توشتی راکب باردی رخش تیزتك اوزنی ییتکوردی بو حالتدا ملك
تینکری صنعی‌غه دیبان کوپ آفرین آنی هم قیلدی یانالارغه قرین
ییل بیله همتك لیك ایتسه کر* کیشی روح قبضی کیلدی عزراییل ایش

CXIV

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای پاك زاد جملهٔ عمرومدا کورمای مین مراد
دایما غم بیرله ایلتیب مین بسر شادلیغدین میندا یوق ایرمیش* اثر
یول بارورغه خاطر خرم کیراك دهر رنجی‌دین ملالت کم کیراك
چون مینی غم پرورایتمیش روزکار هر زمان بیر غم بیله جانیم فکار
2060 نی کونکول خوشلوغ بیله یول قطع کونکلی خوشلار قایدا کیتسه مین
ایتای کیتای

CXV

جواب

دیدی هدهد کای نژند غم سرشت ذاتینکا غم‌دین بهانه سرنوشت
بیله وادی قطعی‌دا بی اشتباه غمنی ایتمیش‌لار ایرانلار زاد راه
یول غمی کیلمیش ایرانلارنینك ایشی یولدا غم سیزنی کیشی دیماس کیشی

چونکه 2059a T هرکز 20576 T هم 2055a TX اولمادی 20516 X

حکایت

نقل دور کیم اوج رفعت کوکبی مهتر اعظم سلیمان نبی
بیر کون ایردی تخت اوزا آرام کیر آلیدا دیو و پری فرمان پذیر
جنس مخلوقات انس و وحش و طیر کورمای آنینك خدمتی دا اوزنی غیر
نافذ اول باریغه فرمانی آنینك عام مجموعی‌غه* احسانی آنینك
تورمیش ایردی آلیده بیر اهل هوش هوش آنی ایلاب تفکردین خموش
بیله حالت دا بیتیشتی بیر ملك قابض ارواح و جلاد فلك
قیلدی پیغمبرغه تعظیم و سلام سونکرا عرض ایتی که ای فخر* کرام
آسرو مخفی‌دور آلهی حکمتی کیم ایرور آندا خردنینك حیرتی
2040 بو عزیزی کیم قاشینکدا بو زمان تورمیش اولماك تین انکا یوقتور کمان

عمریغه تولمیش اجل پیمانه‌سی حکم بیتمیش کیم بولوب همخانه‌سی
هم بو ساعت قتل تیغین سالغامین هند اقلیمی‌دا جانین آلغامین
اوشبو ایش‌دا غالب اولمیش حیرتیم دم بدم آرتار اوزومکا وحشتیم
اول بو معنی‌دا تکلم دیب روان کیم نبی آلیدا تورغان ناتوان
کیلدی بیر اوپتی و توکتی* بس* سونکرا دیدی یا رسول سرفراز
نیاز

بو کون اوز حالیمغه حیران مین بسی مرك وهمی‌دین پریشان‌مین بسی
چاره قیل کیم بولمایین بو ملك ارا کیم کوزومنی وهم ایلابتور قرا
بیلکا امر ایتی سلیمان اول نفس کیم آنی ایلت آنداکیم قیلغای هوس
قایسی بیردا* کیم دیسه* بیر کیل قرار دفع قیل* کونکلی‌دین آنینك* اضطرار

ــ بس T کوب ЛДХ قیلدی 2045a XT فرخ 20386 X مجموغه 20356 Д
هم X قیلغای 20496 X دیسه کیم T یرکا 2049a T

CXI

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی تارتیب فغان کای سین اولغان واقف سر نهان
یولدا جانیمغه اولومدین بیم ایرور جان بورون* منزل دا اوق تسلم ایرور
خوف مستولی یقین* بیحد ضعیف بیله یولغه نیلاب* اولغایمین حریف

CXII

جواب

2020 دیدی هدهد کای نحیف خسته دل نیچه قالغونك عالم ایچره فکر قیل
کیم که کیلدی عاقبت بارغوسیدور کوکسینی تیغ اجل یارغوسی‌دور
ذی حیات اولماك اوچون دور عاقبت بیله تحقیق ایتی اهل معرفت
یوق که عارف کیم که یوقتور ایله کول بو محقق امردین غافل دور اول
مینك ییل اولسانك دهر ارا یا بیر زمان کیم اجل آخر سنکا بیرماس امان
اولیا بو ورطغه بولمیش اسیر انبیاغه بو یورش دین* یوق کزیر
وهم قیلماق دین قوتولماق یوقتورور قایغوروب آزاد بولماق یوقتورور
رشوه* بیرماك بیرله یوق آزادلیغ هم قیلور تیغ اجل جلادلیغ
ییغلاماق بیرله و یالبارماق بیله چاره یوقتور جز بو یول بارماق بیله
زاهد و فاسق بیله شاه و کدا قیلمایین بولماس بو یول قطعین ادا
2030 قورقماغ‌دین کیمسه‌کا یوق فایده غیر کورماکلیك هموم زایده
هیچ نوع اولماس چو اولماك‌دین کزیر اولی اولکیم بولغاسین فرمان پذیر

رویشدین XT 20256 نی دیب TX 20196 مین 2019a TX بیرور T_1 20186.

— جز XT 20286 شیوه Л 2027a

مسهلی ساز ایتی بیحد زورمند
بیردی کیم آنی سوموردی مستمند
دیدی محرم‌لارغه کیم واقف تورونك
طشت ایلتیب اول ایشیك‌دا اولتورونك
هر نیکیم خارج بولور توکمانك آنی
بیرانا ایچره سالیب آسرانك آنی
قیلدی مسهل داغی بنیاد عمل
2000 چیققاچ آیتیب سوزلار* اول عالی محل
اولتوروب ایردی ایشیك‌دا اوستاد
قیلدی یوز مجلس چه* اخراج مواد
جسمی‌دا بیر قطره قانی قالمادی
خسته‌نینك تاب و توانی قالمادی
دفع اولوب بولدی سمن بر ناتوان
بلغم و صفرا و سودا بیرله قان
دیدی داناکیم کیریب یارینکغه
کیچ قورون قیلغاچ ییکیت عزم
باق
و ثاق
کوردی کیم یاتمیش کریه
کیرکاچ* ایستار* ایردی شوخ*
ناخوشی
دلکشی
سرو بویلوق لاله رخساریم قانی
تانیمای دیدی مینینك یاریم قانی
عقل کل دیك عالم بسیاردان
ایشیتیب کیردی حکیم کاردان
نازنین‌نی عاشقی‌غه ییتکورونك
دیدی تاپشورغان انانی کیلتورونك
کیم ایشیتمیشتور بو ینکلیغ حرف‌نی
باریبان کیلتوردیلار چون ظرف نی
مهلك و مکروه لونی* بو ایدی
2010 مختلف اخلاط ایله مملو ایدی
کل جبین‌لیق سرو آزادینك بودور
دیدی آلغیل کیم پری زادینك بودور
عاشق و واله مونکا بولمیش ایدینك
بودور اولکیم مبتلا بولمیش ایدینك
کورکاچ آنی اوستادی مضمحل*
اول ییکیت استاددین بولدی خجل
یوق انکا بلکیم سنکا قیلدیم علاج
دیدی ای فرزند کوردوم احتیاج
زارو شیدا ایلاکان مظلوبونك* اول
سین داغی عاشق سین و محبوبونك اول
پاك عشق اهلی قاشیندادور* اویات
بیله عاشق‌لیق‌دین ای آلوده* ذات

کیم قوپوب قیلدی یکیت T 2004a مجلس‌قه T 2001a سوزنی T 2000a
منفعل T 20136 لون X 20106 یارو T استاب T کیردی XT 2005a —+ T 2005 2006
یوز $_1$ХДЛ 20166 افسرده ДХ 2016a محبوبونك ЛТ 20156

کفردیریدین چیقیب مه پیکری
کافری سنکین دلی سیمین بری

ناز ایله یوز دین‌نی یغما قیلغوچی
حکمت اهلین زار و شیدا قیلغوچی

اول حکیم اولغاچ کرفتاری آنینك
کونکلینی کوردی* عجب زاری آنینك

باغلاب آنینك وصلی‌غه ییتمککا بیل
سعی‌لار ایلاب اراغه سالدی ایل

تاکه کوپ خرج ایلابان اجناس و نقد
رام ایتیب اول دلربانی قیلدی عقد

ایمدی کیم اول بت وصالی بیردی دست
کفر اهلی ینکلیغ اولدی بت پرست

کیچه و کوندوز کوز* آندین آلمایین
واله اولدی صفحه‌غه کوز سالمایین

بولدی اول مهوش‌غه آنداق شیفته
کیم سبق بحثی دین* اولدی کیفته

ایلابان استاد آنینك نظارمسی
دیدی ایلای پند بیرله چارمسی

بیردی ایستاب کوپ نصیحت بیرله
بولمادی پند اول بلاغه سودمند

پند

کوردی علم و حکمتی ضایع بولور
نیچه ییل‌لیق زحمتی ضایع بولور

نیچه فکر ایتی حکیم* بی نظیر
کورمادی اول ایش دواسیدین کزیر

مخفی آندین اوزنی توتتی چاره‌غه
بیردی مهلك دارویی مه پاره‌غه

کیم ییقیلدی آه افغان تارتیبان
دم بدم اول ناتوانلیغ آرتیبان

چاره‌لار قیلدی ییکیت سود ایتمادی
اول صنم‌دین ناتوانلیغ کیتمادی

عاجز اولغاچ* چاره‌دین اول دردمند
کیلدی استاد آلیغه زار و نژند

باش قویی سالیب ملالت‌لار بیله
شرح حال ایتی خجالت‌لار بیله

کوردی چون استاد آنداق احتیاج
کیلدی کیم بیمارغه قیلغای علاج

دیدی کیم قوپ سین بو کون
تور سکندر حضرتیدا بنده‌وار

خدمت قه بار

مین مداوا ایلایین بیمارینکا
ییتکورای صحت پری‌وش یارینکا

اول قبول ایلاب روانی توتتی یول
سوندی استادی علاج ایلارکا قول

حکیمی X 1987a درسیدین T 19836 کوزنی T 1982a کورکاج T 19786 اولدی XT 1991a

196 *یوزنی نی* وصفین دیدینك حور چكل
حسن ظاهرنینك وفاسی یوقتورور
عاشق و شیدا بولورغه ارزیماس
كیم آنكا باقی ایماستور خوبلوق
كر بو كون‌دور خوب تانكلا خوب
ایماس
آنی سیو كیم* حسنی بولغای* بر كمال
یوز تومان مینك سیندیك اولسه
عاشقی
بیرسالار عشق اهلی یوز جان هر
بیری

بلغم و قاندین ایسا آق و قیزیل
هم ثبات و هم بقاسی یوقتورور
عشقی دین رسوا بولورغه ارزیماس
عاریت دور شكلی‌دا محبوب‌لوق
خوب كیم بو نوع‌دور* مرغوب
ایماس
بولماغای ممكن قویاشیغه زوال
بولماغای عاشق‌لیغی‌نینك لایقی

حسنی یوز مینك مونچه‌غه قیلغای
كری

CX

حكایت

بار ایدی شخصی ارسطوغه مرید
ایلابان آنی* حكیم* ارجمند
197 انكا مخفی علم لارنی آیتیبان*
تورت یوز حكمت ایلی دین اعلم اول
كونكلی دا موندق خیال ایلاب حكیم
كیم اوزی بیر* ساری كیم قیلسه
خرام
حكمت ایچره نكتهٔ موزون بیله
بارور ایردی یول بیلا بیر قاتلا اول
عشقی یول

حلقهٔ درسی دا اول ایردی معید*
جملهٔ شاكردلار* ایچره پسند*
طفل ایكاندین آلیدا* اولغایتیبان
بارچادین آرتوق ارسطودین كم اول
كیم سكندر كا آنی قیلغای ندیم
بولغای اول فرزندیك قایم مقام

سوز دیكای مجلس‌دا افلاطون بیله
اوردی كونكلی كا بیراونینك

1960a X یوزینی T ــ نی 1963 1964 $Л_1$ 1965 байтидан кейин ёзилган. 1963 1964 $Л_1$ انینك T 1969a معتقید T 19686 اولغای $Л_1$ سیوكیل T 1965a ایرور X 19646 + – ایلكیدا T 19706 ایستابان X 1970a ایچیندا دلپسند T 19696 حكیمی X هر X 1973a

کورماسام معشوق رخساریـن* دمی
تیره‌دور* اول دم* کوزومکا عالمی

بیر* نفس آنسیز* قراریم یوقتورور
درد و غم دا اختیاریم یوقتورور

عارضی نظاره‌سی کامیم مینینك
وصلی‌دین* کونکلومدا آرامیم مینینك

آنداق آنینك بیرله‌دور الفت منکا
کیم ایرور آنسیز کمان شدت منکا

قیلماسام لحنین زمانی استماع
جسم دین روحوم قوشی ایلار وداع

کونکلوم آنینك فرقتی‌نینك خسته‌سی
جانیم آنینك وصلی‌نینك وابسته‌سی

فرقتی‌دین جانیما بیداد ایرور
تون و کون کونکلوم ایشی فریاد ایرور

1950 آیریلا آلماس‌میـن آندین بیر زمـان
آندین آیریلماق همان اولماك همـان

اول صنم عشقین نیچوك ترك ایتکامین
آیریلیب آندین قیانی* کیتکامین

CIX

جواب

دیدی هدهد کای ایشینك سوزو
سالیبان کونکلونککا اوت عشق

کداز
مجاز

توشکانینك عشق حقیقی‌دین یپراق
اورتاکان کونکلونك ارا داغ فراق

اصلی* یولدین کونکلونك ایتکان*
فرع ساری عزم‌نی کورکان

اجتناب
صواب

چشمهٔ حیواندین اوتکان خشك لب
برکه‌دین دفع عطش قیلغان طلب

در یکتادین قیلیب* غافل کونکلول
ژاله ساری ایلاکان مایل کونکول

مهر خاور نوریدین قیلغان عدول
شمع و مشعل پرتوین ایتکان قبول

صورت ظاهر بیله* تاپقان فریب
تاپماغان معنی جمالی‌دین نصیب

حسن ظاهرنینك نی نوع اولغای ایشی
یوزدا بلغم بیرله قان آرایشی

وصلیدا T 1945б دم آنسیز جون T 1944a هردم T 1943б دیدارین T 1943a
بیلان X 1958a قالیب X 1956a ایتی T اصل T 1954a ХТДЛ$_1$ قیانغه XT 1951б

کوردی اوزنی بیر نزه کلشن‌دا شاد
تیکرا سیدا جمع اسباب مراد
مسکنی قصری بناسی بس قوی
زیبی* آنینك کار کاهی مانوی
اوزی بیر تخت اوستیدا جمشیدوش
یانیدا کلچهره[6] خورشید وش
عیش ایتیب اول خسرو عالی مقام
تاپیب اول کلچهره دین هر لحظه کام
یاتمیش ایردی کوشه[6] ویرانه‌دا
بو* خیالات ایچره اول* کاشانه‌دا
کیم بوزوغ نینك کوشه سیدین بیر
نیشی نوکی‌دا اجل زهری عیان
چیان

چیقتی اول ویران طوافین* میل ایتیب
سانچار ایردی نیش هریان کیم ییتیب
نوش لب‌دین کام آلورده هرزه کیش
اول چیان دین ایرنیکا سانچیلدی نیش
قیچقیریب قوپتی قلندر بیقرار
ظاهر ایلاب اضطراب و اضطرار
نی کل وکلشن ایدی نی قصر و تخت
نی یانیدا مهوش فیروز بخت
اول خیالاتی تاپیب باری خلل
ییب و لیکن ایرنیکا* نیش اجل
بیلدی هرنی* قیلغانی ایرمیش خطا
قیلمادی سودی پشیمانلیغ انکا
سنکا هم مطلق* هم آنداق* کیلدی‌حال
یول دماغینکغه تاپیب فاسد خیال
چون اجل نیشین ییبان سیسکانکا سین
غفلتینك اویقوسیدین اویغانغا سین
هر نیچه قیلسانك فغان و زارلیغ
قیلغوسی یوق بیر سر*مویی آسیغ
آنکلاغونك کیم کیمدین اولمیش سین
قالغوسی جانینك ارا داغ فراق
ییراق

CVIII

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای بی نظیر
ایلامیش بیر عشق کونکلومنی اسیر

خیالی برلان اول Л 1930a ذیلی TX 1927б бўлиб бошқа қўл билан ёзилган.
همانديك T 1938a نی کیم T 1937a ایرنیدا T 1936б طرفدین X 1932a
سری X قیلماغوسی X 1940б

کرچه زیبا* کلشن و دلکش دورور
کوزکا سو بیرله هواسی‌خوش دورور
کل‌لاری یوز لون بیرله عشوه ساز
هم وفاسیز کیلدی نسرین و کلی
چون بهاریغه خزان سالور شکست
قصرینی هم چرخ چون دوران قیلور
شاهی‌غه داغی جفای روزکار
باغیغه کلچهره‌لاردیك یوق وفا*
سین‌دین آندا کیم دیسون خود ای‌ضعیف
ایر ایسانك قاف بقاغه عزم قیل
کیم بو کلشن‌غه* کمال آندین دورور
شه‌غه زیب‌و فر جمالیدین آنینك
قصرین* آباد ایلاکان هم حکمتی

CVII

حکایت

بیر قلندر بار ایدی مبهوت و دنك
صبح و شام آنینك غذاسی ایردی بنك
ترك اهلی‌دیك نموداری آنینك
جرعه دان‌دا لیکن* اسراری آنینك
چون غذا ییب اوزنی ایلار ایردی لال
عیش انکا قیلماق خیالات محال
توشتی کوپراك بیر کون اول نافع غذا
منتفع‌نی چیکتی بیر* ویران ارا
تکیه سالدی بیر بوزوغ دیوارغه
سایر اولدی عالم اسرارغه

1915a T بیردی Д تختی‌دین 1914б TX طوبی‌دیك 1910a T دنیا 1909a ХДТ
کلشن‌دا 1918a T وصلین 1917б X نوکیکا 1916б ДТХ وفا 1915б T بقا
بو $Л_1$ 1924б لیك 1922б XT — 1922 Д قصر 1920a $Л_1$ДХТ فوت 1919б T

چون آغیر ایردی درم‌دین لنکری سو توبین توتتی صدف‌دیك کوهری
سیم‌دین ییتی بو آفت جانیغه توشتی یغما مخزن پنهانی‌غه*
سیم ییغماقغه نتیجه بولدی بو سین آنینك سودا سیدین* ایلکینك‌نی
یو
مطلق آنینك ساری میل ایتما ینا کیم تلاطم‌دا ایرور بحر فنا

CV

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

دیدی بیر سایل که ای علوی خرام مسکنیم‌دور بیر بهشت آسا مقام
1900 هر شجر آندا کیلیب طوبی مثال هر طرف کوثر کیبی روشن زلال
سویی روح افزا هواسی جان فزا صحنی‌دا موجود تن* پرور غذا
باغ جنت‌دیك فضاسی‌دور** وسیع اورتادا قصری بناسی بس رفیع
قصر ایچی نقاش لیقدین زرنکار تاشی‌دا نقاش‌لیغ* کوهر نکار
قصر ارا بیر خسروی آرام کیر صورتی خوش سیرتی خاطر پذیر
بیله کلشن ایچره منزل‌دور منکا بیله شه‌نینك وصلی حاصل دور منکا
مین سیز ایرماس بیر دم آنینك مجلسی تون‌و کون مین مین رفیق‌و* مونسی
بو طرب‌لارنی* قویوب ایلاب هوا ایستاماك سیمرغ بولغایمو روا

CVI

جواب

دیدی هدهد کای* خیالینك بارچه هیچ شرحیدا بو قیل و قالینك بارچه هیچ

فزاسی دور 1902a TX جان 19016 ХДТ سوداسیدا 18976 Л1 ایمانیغه 18966 X
طرف‌لارنی 1907a T رفیقی 19066 T نقارلیغ 1903a ДЛ1 هواسی دور Л1
کیم 1908a T

عاقبت بارین چو سالیب کیتکاسین نیتی‌لار اول* خیل کیم سین* نیتکا سین*

بو تمنانی چیقارغیل باش‌دین باشنی* قوتقار بو قاتیق* تاش‌دین

ایر ایسانك مقصود اصلی کوزلاکیل هر نیکیم سوزلار سین آندین سوزلا کیل

قیلما اول ایش کیم ییتیب نقصان سنکا آخری* بولغای و بال* جان سنکا

CIV

حکایت

بصره شهریدا لئیمی بار ایدی بی بصرلیغ فنی‌دا دینار ایدی

میلی جمع ایلار کا دینار و درم اول صفت غالب که حاتم‌غه کرم

کوپ مشقت‌لار بیله دون لئیم بیر بیر اوزره جمع ایلار ایردی سیم

آنچه کیم جمع اولدی بیر مخزن انکا ییر توبیدا ایلادی مدفن انکا

باوجود* مونچه نقد اول دون خصال تونیغه تیکمیش ایدی کردون مثال

بی عدد مخفی درم‌لار حرص شوم کوندوز آنداق کیم فلك ایچره نجوم

کیم بولاردین دور منکا تن قوتی ایله کیم تن قوتی جان صحتی

اتفاقا بیر کون اولدی منزلی مال سوداسیغه دریا ساحلی

سو قیرا غیندا ییب اول مالی حرام مال‌نینك سوداذا* سودیدین طعام

بولدی دریادا* ایلیکنی* یوردا* خم چون آغیرلیق قیلدی بیر ساری درم

توشتی دریاغه لئیم دون سرشت چیکتی قعریغه آنی اول فعل زشت

تالپینیب کوپ ظاهر ایتی اضطراب کیم بیراو سالغای آنینك ساری طناب

مخلصی‌غه میل کور کوز کونچه خیل کوپ‌راك ایتی بحر نینك قعریغه میل

ДТ 18816 قوتقارغیل بو ینکلیغ T 18796 ایتکاسین T ایکی‌سین هم XT 18786

ایلیك X دریاغه TX 1891a سوداو TX 18906 باوجودی X 1886a بلای T آخر اول یورغه XT

بونی سوز بولغای که ذکر ایتکای کیشی
کیم ایماس بو آدمی‌لار نینك ایشی
آدمی‌لیغ نینك بو ایشتین عاری بار
کیم بو سیچقانغه ایرور داءب و شعار
یبرنی قازماق ایلابان کوپ اهتمام
توفراق ایچره خوار و زار ایلاب* مدام
نقب اوروب اویلار کا حرص شوم‌دین
جان چیکیب بو خصلت مذموم‌دین
هر نفس بیر اوی ساری سالیب توشوك
ناکهان چیققاچ* کمین دین بیر موشوك
ایلاب آنی صید عشرت‌لار بیله
طعمه ایلاب حرص و رغبت‌لار بیله
یبب شره‌دین جسمی بیرله قانینی
ایت نیچوك کیم سفله‌لار سیچقانینی
یا یبلان ینکلیغ که کنج ایلاب هوا
یبل‌لار اولغای توفراغ ایچره مبتلا
چرخ موندق ایلاکای پاداشینی
کیم کورونکاچ یانچقایلار باشینی
1870 یا یبلان بول یاکه سیچقان ای نجس
مونچه خودبار دور سینینك ذاتینکداخس*
کیم آلارغه بیله بولسه عاقبت
بیلکاسین کیم یخشی ایرماس بو صفت
سیم* سیوکان کیم* انکا پابست اولور
شوقیدین آنینك عجایب مست* اولور
ایله‌دور کیم جاهل نادان مست
سیم‌دین بت ایلاب اولغای بت پرست
جهل بیرله ترك اسلام ایلاکان
اوزکا دوزخ عزمین انجام ایلاکان
تاکه بولغای دهر باغیدا تیریك
روز کار* انداق که بو ینکلیغ* ایریك
سیم اوچون یوز* حرص و شیدالیغ بیله
اولماکی آخر بو رسوالیغ بیله
مین سینی سیچقان دیمای قارون توتای
یوق یبلان الحق که افریدون توتای

T 18656 هربیر اوی ساری سالیبان یوز توشوك X 1865a اولماق XT 18636
چیقسه T 18706 بس T 1872a سیوانیکیم TX 1872б خراب XДЛ$_1$ 1875б
کور T 1876a اولغای انکابو نوع T اوتکای انکا موندق

راهزنلیق ایلاماك عصیان ساری باشلاماق یول وادیی نقصان ساری
سین مریدی ایلامیش سین تربیت کیم انکا میندین فزوندور بو صفت
هر قچان کیلدیم بو شر الناس‌قه کیم سالای کونکلینی بیر وسواس‌قه
قایسی منکر کیم منکا مقبول ایدی کونکلی* کوردوم کیم انکا مشغول ایدی

هر تخیل کیم منکا ایردی محال خاطریدا ایردی مملو اول خیال
ایلاماکنی سنکا تلقین‌لار بسی بیزنی شیطان قیلدی تحسین‌لار بسی
رحمت اوشبو مکر ایله تذویرینکا کیم دیکای شیطان که رحمت پیر ینکا
دیدی شیطان ایلامیش تهمت منکا اول بیرور هرلهوغه* رغبت* منکا
دیدی شیخ احسنت بوینکلیغ معاش کیم سنکا شیطان بیله بولغای تلاش
مین ارادا بولغامین حکم ایتکوچی یارغو ایلاب عذرونکوزغه* بیتکوچی
هم سنکا یوز قاتلا شیطان‌دین اویات هم انکا سین شوم ناداندین اویات

CII

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

دیدی بیر سایل که ای فرخ جمال کونکلومه بیحد محبت سالدی مال
هم وصالی جانیما سالور نشاط هم اونیدین کونکلوم ایلار انبساط
بیر نفس کر بولماسه ایلکیمدا سیم هجریدین جانیمغه بار اولماکا بیم

CIII

جواب

دیدی هدهد کای حقیقت دین بیراق جانینکا* قویغان درم* داغ فراق
حرص جامی ایلاکان کونکلونکنی مست سین بولوب اول مست‌لیغدین زیر دست*

حکیمینکیزغه T 18546 نسبت T لهودا X 18526 — کیم T کونکلینی T 18486
پست ХД — اول X 18606 دور $Л_1$ کؤنکلونکا T 18596

قایسی ایش‌دین کیم ییتار نفسینك‌غه کام
نفس حکمی بیر له کیم قیلسانك هر ایش
دیمه کیم شیطانغه بولمیش مین ذلیل
هر نی اول قیلماق کیراك نفسینك قیلور
هر نی دنیاغه تعلق‌دور امور
نفسینك آنداق حق‌و ملك ایتمیش انی
نفسینك آنچه کور کوزور تلبیس‌نی
سین که یار اولدونك بو ینکلیغ نفس
ایله

تاپار آندین کامینی* شیطان مدام
ایرجایور اول کام‌دین شیطانغه تیش
اول سینینك نفسینکنی ایلابتور وکیل*
هر نیکیم شیطان بیلور اول هم بیلور
سربسر* شیطانغه داخل‌دور* ضرور
کیم ایرور درج آندا یوز شیطان فنی
کیم قیلور شرمنده یوز ابلیس نی
نی اوچون شیطان‌دین ایتکای سین
کله*

CI

حکایت

کیلدی خرقانی قاشیغه* بیر مرید
1840 دیدی کیم ابلیس پر فن‌لیق قیلور
هم* نمازیمغه ییتار آندین قصور
مرشد کامل دیدی کای ظلم کیش

آندا هم سین‌دین شکایت‌لاردورور
دیر منکا قسم‌ایتمیش اول‌دین آله

اوز سلوك و* طاعتی‌دین ناامید
کونکلومه هرایش دا رەزن لیق‌قیلور
ذکر و تسبیحیم‌غه داغی یوز فتور
تیغ جورونك بیرله شیطان‌کونکلی
ریش

جور و ظلمونك‌دین روایت‌لاردورور
مکر ایله ایل حالینی قیلماق تباه

18316 T کامنی 18336 T دلیل 18356 T باری شیطانغه‌دور 18366 X
هر 1841a T سلوکی 18396 T قاشیدا 1839a T کیله 18386 X شیطان

اول اکرچه بولسه درویش و کدا تینکری نینك امرینی خوب ایلار ادا
حق یولیدین تاشقاری قویماس قدم بلکه حق امریدین اورماس آیرو دم
سین شه اما نفس‌قه زار و حقیر اول کدا و *نفس نی* ایلاب اسیر
تا تریك‌سیز ایکینکیز کا حال بو اول کدا سین شاهغه منوال بو
اولسانکیز خود شاه اول دور سین کدا کیم سین ایر دینك مست اول اهل اهتدا*
نکته‌نی بو نوع سور کاچ پیر راه سیسکانیب اول اویقودین اویغاندی شاه
1820 مست ایدی ییتی انکا هشیارلیغ اویقوسیغه قویدی یوز بیدارلیغ
شاهلیغ زربفتی‌دین یوزلاندی عار تاشلاب آنی ژنده قیلدی اختیار
کونکلی کا حق‌دین ییتیب آکاهلیغ بیلدی کیم درویش‌لیك دور شاهلیغ

XCIX

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

دیدی بیر سایل که ابلیس لعین قصدیم ایلار ظاهر ایلاب مکرو کین
اوز حضورومغه مینی قویماس دمی کیلتورور کونکلومکا هردم عالمی
باشیما هرلحظه سالور بیر خیال کیم ایماس آندین قوتولماق احتمال
چونکه یوق آندین قوتولماغلیغ منکا چاره‌دور ماٴموری بولماغلیغ منکا
ایله مضطرمین آنینك وسواسی‌دین کیم زبون‌دور عقل آنینك احساسی‌دین

C

جواب

دیدی هدهد تاکه نفسینك دور قرین انکا بار ابلیس شاکرد* کمین
نفس آنچه کونکلونکا سالور* غرور ییتکورور آنچه ضمیر ینکغه فتور
1830 کیم آنی شیطان کوروب حیران قالور وادیی حیرت‌دا سرکردان قالور

1829a T شاکردی X 18286 فنا T اقتدا X 18186 نفسینی T 18166 سالمیش

قاریغاندا خود ییتیشتی ورزشینك فسق و عصیان‌دا تمام اولدی ایشینك
عمرونك اوتتی غفلت و عصیان بیله ییتّی اولماك یوز تومان ارمان بیله
تینکری‌امرین عمر اوتوب یاد ایتمادینك شیوه جز اضلال و* افساد ایتمادینك
دهر ارا یوق سین کیبی ذات عجب عمر اوتوب اوتکارکان اوقات عجب
تا تیریك ایردینك بو ایردی غفلتینك بیله اولسانك کورنی بولغای حالتینك

CXVIII

حکایت

پادشاهی مست ایدی بی باك هم ظالم و غارت کر و سفاك هم
نفس ظالم هر نیکا مأمور ایتیب قیلماغی‌دا* اول اوزین معذور ایتیب
بیر* کون ایلار* ایردی جام عیش *کوردی کیم* بارورلارایکی ژنده پوش
نوش
بیر بیریکا ایکیسی یار و رفیق همدم و همراز و غمخوار و شفیق
شه تیلاب قیلدی بیریسیدین سوال اول بیری نینك حالیدین سوردی مقال
کیم بو کیم کیلدی* سینینك هم ظاهر ایت کیم انکا نیدور نسبتینك
کسوتینك
دیدی نسبت ایکمیزدا یارلیغ همدم و هم مشرب و هم کارلیغ
مست غافل دیدی ای صاحب طریق آیت کیم مین یخشیراق یا اول رفیق
دیدی کیم اولچه منکا بو لمیش* عیان ایکینکیزنینك حالینی* ایلای بیان
چونکه بولدونك ایکی سیدین بر خبر سین اوزونك حکم ایلاکیل ای تاجور
سین اکرچه بیر اولوس‌قه شاه سین تینکری یولیندا* ولی کمراه سین
هرنی حق دیب تور خلافی‌دور ایشینك کیچه وکوندوز بو بولدی ورزشینك

X هر 18046 X قیلماغاندا 18036 X اطفال 17996 T 1798 T + — 1797
18106 T بولدی 1810a Л1 کیدی 18076 X کوردیلار 18046 T ایلاب
— + 1813 T یولیدا 18126 T حالیدین

یوق ایسه اوزونکنی ضایع بولدی توت بو تلون دوزخی‌دا اولدی توت

XCVI

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

دیدی بیر سایل که ای فرخنده خو نفس ظالم‌دور منکا بیحد عدو
هرنی امر ایتسام قیلور ظاهر خلاف ارتکابیدین توتار اوزنی معاف
بیله یولدا دشمن اولسا اول منکا طی نیچوك بولغای بو قاتیق* یول منکا

XCVII

هدهدنینك جوابی

دیدی هدهد کای زبون حرص کیش نفس ظلمی* ایلاکان کونکلونکنی ریش
نفس‌نینك محکومی بولغان تون و کون اوزکا بو هنکامه نی قیلغان اوزون
1790 نفس نی امر ایتسا بولغان زیر دست اول بییك‌لیك قیلسه قیلغان اوزنی پست
اورماغان اول امر قیلمای بیر نفس حاصل ایلاب هرنی اول ایتکان* هوس
عمر آنینك* فرمانی بیرله صرف ایتیب اول تمنا ایلاکان ساری کیتیب
بیر ایشك دیك باشینکا افسار اوروب نفس‌نی اوز آرقنك اوزره میندوروب
اول قیان سورسه اوروب کام اول طرف قایدا تورسه تاپیب آرام اول طرف
طفل ایکاندا خود آنینك زاری ایدینك لهو ایله غفلت کرفتاری ایدینك
چون ییکیت بولدونك هم آندین یانما لحظه‌ٔ اوز حالینکا آیلانماد ینك
دینك

— + 1796a T نی 1792a T ایلاب Д 17916 ظالم X 17886 قطع T 17876

بو تعب‌لاردین طربناك اولغاسین حق یولیندا* ره رو* پاك اولغاسین

XCV

حکایت

زمرهٔ تحقیق صافی مشربی واصل حق بو تراب نخشبی
بیر مریدی حالی‌غه سالیب* نظر زیب و زینت دین تاپار ایردی اثر
1770 خرقه‌سیدا وصله‌لار ایردی* آریغ رنك‌لار آندا قیزیل یاشیل ساریغ
میل کوپ نفسی‌غه رعنالیغ ساری کسوت فقر ایچره زیبالیغ ساری
کوپ ریاضت‌لار بویوردی پیر انکا اول تکلف تاپمادی تغییر انکا
کوردی کیم دفع اولماس ایردی* بو* مرشد* کامل بویوردی عاقبت
صفت

هر کون اوز نفسی بیله رزم ایلاماك داغی دار السلخ‌قه عزم ایلاماك
بیر سبدکا قوی‌نینك ایچ آلاتینی سالیبان احشا و قازوراتینی
باش اوزه آنی قویوب محکم توتوب محنت و رنجی‌دین آنینك قان یوتوب
قطره‌لار هریان تامیب دستاریدین آنی اوتکارکای نسف بازاریدین
نفسی‌غه آنینك ییتیب موندلق عناد نیچه کون بو ایش‌چو تاپتی امتداد
خرقه‌سیدا قالمادی زیبالیغی باشیدین چیقتی باری رعنالیغی
1780 بو مشقت قیلدی چون نفسین هلاك مرشد کامل بویوردی غسل پاك
اول مرض‌دین بیله قوتقاردی آنی اول خطردین بیله اوتکاردی آنی
تا مقامی بولدی ایوان وصول هرنی مطلوبیغه یوز قویدی حصول
سین داغی نفسینکغه قوی بیر نوع رنج تا نصیبنك بولغای آنینك مزدی کنج

1771 XT — باری 1770a XT ایلاب 1769a T مرشد T یولیدا 17676 XTЛ1

1774 T — مرشدی 17736 T اول X اندین 1773a XT

که حرم طوفیدا مین یزدان پرست دیر ایچیندا* کاه بت آلیدا پست
استقامت یوقتورور حالیمدا* هیچ بو جهت‌دین‌دور* ایچیمدا* پیچ پیچ
بوتلون لوق* مزاج شوم ایله بو صفت‌لیق عادت مذموم ایله
بیله یولغا کیم کیراك یکرنك لیغ اوزنی تاپماس مین صحیح آهنك‌لیغ

XCIV

جواب

دیدی هدهد کیم بو بی‌معنی شعار فی الحقیقه بارچانینك ذاتیدا بار
کیم باریغه همنفس‌دور نفس و روح بسته‌لیغ بیردین بیتار بیردین فتوح
اول دور ایر کیم سلب ایتیب نفسانیت غالب ایتکای ذاتیغه روحانیت
هر کیشی‌دا* بو شرف بالذات ایرور اول کیشی پاك و شریف اوقات ایرور
کر تلون بولسه ذاتی شیومسی سین کیبی بولسه تهتك میومسی
بو مرض تاپمیش ریاضت‌دین علاج کیم کیشیکا مستقیم اولغای مزاج
نفس‌دین هر کیمکا* کیم بو بیم ایرور چاره مرشد آلیدا تسلیم ایرور
بیله علت‌لارغه مرشد دور طبیب کیم خلایق پیر* دیرلار ای‌لبیب*
طالب سالك کا علت‌لار بولور نفس خیلی‌دین* مذلت‌لار بولور
کیم انکا فعل ذمایم دور لقب مبتلا بولور انکا اهل طلب
پیر هر بیرکا قیلور نوعی دوا کیم باریب علت تاپار طالب شفا
اول مرض‌لار دین* بو داغی بیری‌دور کیم ریاضت‌لار آنینك تدبیری‌دور
سین داغی بو ایشکا اوزنی چاغلاسانك بیر قاتیق لیق‌قه بیلینك‌نی باغلا سانك
ایله‌دور امید کیم بیر لطف خاص کر تهتك دین سینی قیلغای خلاص

ایشیمدا XT سبب‌دین دور T 17506 طبعیم‌دا T 1750a ایچیدا XT 17496
کیمساکا X 1759a کیشیکا XTД 1756a تلون‌دین Д 1751a
+- X 1766 مرض‌لارنی T 1764a فعلیدین XTД 17616 سورلورلار کیم حبیب

باشیغه قویدی هدایت افسرین* تاجی‌غه تیکتی نبوت کوهرین*
قیلدیلار تاپقاچ بو ینکلیغ عز و جاه توفراغین خیل ملایك سجده کاه
اوج کردون خاك راه* اولدی انکا باغ جنت جلوه کاه اولدی انکا
بو صفت صافی‌وش عالی حسب کیم صفی کیلدی انکا حق‌دین لقب
چونکه تقدیر ایتی حی ذوالجلال جرم و عصیان بیرله بولدی تیره حال
آنچه* رفعت بیرله اول مسجودلوق کیتی و بولدی ایشی مردودلوق
کوکسی کاردپنجه سین ییتکوردیلار روضهٔ جنت‌دین آنی سوردیلار
یوز قرالیغلار انکا ایلاب نصیب توشتی هندستان سوادیدا غریب
1740 قرنلار هجران‌دا ایردی اشك ریز سالیب آه و ناله‌سیدین رستخیز
جانی اورتانکان زمان آنداق که خس توبه اول حالی‌غه بولدی چاره رس
باغ رحمت‌دین یانا ایستی نسیم بولدی یوز مینك رنج ومحنت‌دین سلیم
توبه‌سیغه دستکیر اولدی قبول ایلادی حرمت حریمی‌دا نزول
آنداق ایلکا ییتسا بو بند و کشاد سین کیم اولغای سین ضعیف نامراد
توبه قیلغیل داغی بهبودونکغه ییت یولغه ایلاب عزم مقصودونکغه ییت

XCIII

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی کای زیب تاج میندا واقع‌دور تلون‌لوق مزاج
هر* صفت‌دا کیلدی طبعیم نا رسا کاه فاسق مین زمانی* پارسا
کاه مطلوبوم خرابات اهلی‌دور کاه مرغوبوم مناجات اهلی‌دور

ــ بیرله Л1 17366 بارکاه T 1734a کوهری Д Л1 17326 افسری Д Л1 1732a
کهی‌هم T 17476 بیر X 1747a انکا Л1 1737a

پاك وصليغه كيراكتور پاكليك يوق كه لوث جرم ارا* بى باكليك
اول آريغ مينداً آريغ سيزليغ صفات وصلينى ايستاركا مانع‌دور اويات

XCI

هدهد نينك جواب آيتقانى

1720 ديدى هدهد كيم ايرور سين معتم ف كيم ايشينك بولميش كنه‌دين منحرف
دهر خود ايرماس اقامت منزلى كيم كه بار آخر اولومدور حاصلى
بو كنه بيرله كر اولماك ايستاسانك خلق احوالى‌غه* كولماك ايستاسانك
بيل كه بس نادان و غافل بولغاسين اهل عقل آلىدا جاهل بولغاسين
بو كنه‌دين آريماق ايتينك* هوس اول داغى آسان ايرور اى بوالهوس
توبه‌دور آنى آريتماق‌قه علاج ظلمت عصيان ارا بودور سراج
جرم لوثيدين كيشى معصوم ايماس بيله عصمت كيمسه‌كا معلوم ايماس
آدم اولادينى قيلماى‌دور آلّه ايله كيم آندين باش اورماى دور كناه
بولماسا سيندين كناه اى بيخبر عفو رحمت كيمكا بولغاى* چاره كر
جرم‌دين اولكيم يوزى بولغاى* ساريغ توبه ايلار اول ساريغ ليغنى آريغ
1730 بحر رحمت موجغه كيركان زمان پاك* اولور سين مين كيبى* يوز مينك روان**

XCII

آدم صفى عليه السلام حكايتى

خيل انسان‌نينك اتاسى بوالبشر كيم آنى خلق ايتى حى داد كر

قيلغاى T 17286 ايتسانك Л1ДТХ 1724a احوالينك‌غه Л1Х 17226 ايلا X 17186
يابان Л1 يامان ХДТ اولور سنداكه‌بسى X 17306 بولدى Л1 1729a

اولیدا عشق نینك بس زار ایدی یوزبلیت تیغی‌دین افکار ایدی
ضعف تاپمیش ایردی استیلا انکا ضعف‌دین** ایش آه و واویلا انکا
عشق برقیدین ایدی جانیدا اوت اول شرردین جسم و یرانیدا اوت
تون انکا اویقو و کون آرام یوق عشق اندوهی دین* اوزکا کام یوق
کوندوز آنینك ذکرو فکری یار و بس هجردین* دأبی فغان* زار و بس
کیچه بولماس ایردی شهر و باغ ارا اوزنی تارتار ایردی دشت و تاغ ارا
اول دمن‌دا** بار ایدی ویرانه[6] چغذ** قصر یدیك بوزوغ کاشانه[6]
آندا چاهی بار ایدی بیحد عمیق سویی‌دا شخص* نشاط اولغان غریق
آسیلیب اول چاه ایچیندا* سرنکون عشق استیلاسیدین زار و زبون
1710 تانکغه تیکرو ایش انکا آه و فغان قطره قطره کوزیدین تامغونچه قان
اولماك ایستاب عشق ارا و* تاپمایین* اول تمنادین کوزینی یاپمایین*
بو بلیت جسمینی نال ایلابان ناله‌سی جانینی* بدحال* ایلابان
هجر ارا ییل‌لار بو ینکلیغ چیکتی* حال تا ییتیشتی آغزیغه جام وصال
عشق ارا بودور ایرانلار نینك ایشی اولمایین تاپماس بو دولت‌نی کیشی

XC

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

دیدی بیر قوش کیم قیلیب مین کوپ کناه بو اویات‌دین آسر و حالیم‌دور تباه
ضایع ایلابتور مینی آلوده‌لیغ قویماس اول یولغه بو غم فرسوده لیغ
چون نجاست‌دین جبین دور لوث ناك انکا نی نسبت‌دورور سیمرغ پاك

17056 T اندوهیدا 17046 Л1 شوق‌دین 17026 X شوقیدین ЛiTД ــبس 1701a X
صدق Л1Д صبر 17076 XT توماندا T زمین‌دا 1707a X ایش وای‌و افغان
17116 ТДХ تاپماغان ДХТ آو Л1 1711a ایچیدا 1709a XT شخصی Д 17086
کیچتی T 1713a بیحال X جسمینی 17126 T یاپماغان

عاشق ایلکا ناتوانلیغ‌دور نشان عشق‌دین* بیخان و مانلیغ‌دور نشان
ناتوانلیغ عاشق ایلکا پیشه‌دور بلکه جان ترکی مدام* اندیشه‌دور
بارو یوق‌دین اوزنی فانی ایلاماك یار عشقین جاودانی ایلاماك
هر کیشیکا عشق و همت بولسه یار بنیه و* تن ضعفی‌غه نی اعتبار
بار انکا عشق ایچره جان بیرماك عشق قیدیدین‌دورور بارچه* کشاد
مراد
عشق ارا اولماك دورور* مقصود انکا جانغه نقصان اولماغیدین** سود انکا
1690 کیمکا کیم دنیاغه‌دور وابسته‌لیق ییتسه اول اندیشه‌دین دل خسته‌لیق
کیمسه‌کا بو ضعف مستحسن ایماس اهل عشق اول ضعفی نی احسن دیماس
عشق‌دین هر کمیکا ضعف و تاب ایرور اول مراد آیینی‌غه اسباب ایرور
عشق‌دین چون کیم مراد اولماس* باردور اولماککا یاقین ضعف ایچره
ایمیش ایش
ضعف کیم جان ترکی کا بولغای سبب بولسه آندین اجتناب ایرور* عجب
عشق ارا جان ترکی جون مطلوب‌دور* هر نی آنینك باعثی مرغوب دور*
ضعف‌نینك پایانی بولسه ترك جان ایله اولماککا فدا جان و جهان
سین جهان* ملکی‌دا مینك ییل بولدی درد و حسرت بیرله آخر اولدی توت
توت
بولماس ایرمیش* سین خود* بو طلب‌دا باری اولماك یخشیراق
اولماك‌دین ییراق
یاردین اولماك اکر امید ایرور ییل حیاتی‌دور که اول جاوید ایرور

LXXXIX

شیخ ابو سعید ابو الخیر حکایتی

1700 مهنه شیخی کیم بو یولنی قیلدی یار وصلی‌دین نصیبی بولدی خیر
سیر

1689a T باری 1688б ХТЛ$_1$Д سنیه‌و 1687б T بودم 1685б T عشقیدین 1684б T
اسرو 1694б ХДЛ$_1$T اولماك 1693a ХДЛ$_1$T اولماك‌دین Д اولماغیدا 1689б Л$_1$ ایرور
سین چو ХД ادم 1698a T که‌چین 1697a X ایرور 1695аб ХТ

نی کیشی‌لیك کیم عنایت دین نشان نشا۶* نور ولایت‌دین نشان
قوشقه هم بولسه پیمبر لطفی توش نی عجب بولسه مطیعی بارچه قوش
سابقاً هم قصه اوتمیش بو قبیل صدقی‌غه اصحاب کهف ایتی* دلیل
چون عنایت ایلاسه حی مجیب ایت کا و قوشقه نی تانك ییتسه* نصیب

LXXXVII

ینه بیر قوش‌نینك هدهددین سوالی

یانه بیر سایل دیدی تارتیب نفیر کای باری قوشلارغه سر خیل و امیر
یول قاتیق‌دور مین ضعیف و ناتوان پشه عنقاغه بولا آلماس روان*
هر نفس بو یولدا یوز محنت‌دورور هر دم آندا یوز تومان شدت‌دورور
عقبه‌لار آندا بلیت تاغیدین کردلار کوز کا اجل توفراغیدین
ییلی اوزنی تاغ* اوزه چون ییتکوروب تاشنی توفراغ ینکلیغ ساووروب
شیرغه ییتماس بو یول عزمیغه زور* نی قیلا آلغای ضعیف و خسته مور

LXXXVIII

هدهدنینك جوابی

دیدی هدهد کای نحیف مستمند همتینك پست و اوزونك‌دون و نژند
تن نیچه کیم بار ایسه پست و دژم همت ار بولسه بییك آندین نی غم
چونکه بو ایش کیلدی بیشك عشق ایشی کیم که عاشق ایرماس اول ایرماس کیشی
چون ینا بو ایشکا عشق اولدی و بس قایدا قیلغای میلینی هر بو الهوس

1670б ТДЛ$_1$ نشاسی 1672б Л$_1$Д ایشی 1673б Л$_1$ بولسه 1674б Л ўчиб кетган.
1675б ХТ نشان 1678а Т باغ 1679а Т روз 1680б Л ёзилмаган.

شیخ نجم‌الدین کبری سوزی و ایت‌کا توشکان کوزی

شیخ نجم‌الدین کبری قطب دهر — بیر نظردین کیمکا کیم ییتکورسه* بهر

یاروبان نور ولایت‌دین کوزی — اوزلوکیدین آیریلور ایردی اوزی
بو صفت‌دا ییتی* اول ییرکا ایشی — کیم ولی بولدی کوزی توشکان کیشی
سکر* وقتی سالدی چون بیرکون نظر — اول نظردین بولدی بیر ایت بهره‌ور
آشنالیغدین ییتیشتی چاشنی — ترتیب ایت‌لیك سیرتیدین باشنی
یوز قویوب شیخ آلیدا قیلدی نیاز — بارچا ایت‌لار اوزره بولدی سرفراز
هر قیان شهر ایچره قیلسه ایردی میل — ایت‌لار ایردی کردیدا آنداق که خیل
قایدا اولتورسه ایدی ایت‌لارکا شاه — حلقه ایردی دوریدا* خیل و سپاه
چون قضادین باشیغه ییتی اجل — شیخ ایشیکیندا قازیبان بیر محل
دفن ایتیب قبرین نمودار ایتی‌لار — قبرین انسان‌دیك پدیدار ایتی‌لار
ایلاب ایت‌لار ماتمی‌دا کوپ فغان — قبری‌نینك دوریدا توتتی‌لار مکان
یوز قویوب قبریغه حالا اهل راز — کورکوزورلار صدق یوزیدین نیاز
بو دم اول خوارزم‌دا* موجود ایرور — *کشوری کیم* حاکمی*بهبود ایرور
بولماغای عالمدا موندین طرفه سوز — کیم سعادت اهلی ایتکا سالسه کوز
ییتکورور* ایت‌کا نتیجه اول نظر — ذاتیغه سالورکیشی لیکدین اثر
ایت‌کا کیم ییتکای ولیدین تربیت — قوشقه‌هم *تانك یوق* نبی‌دین تربیت

کردیدا 1661б TX تاکه 1657a T تاپتی 1656a ДЛ$_1$ یتکوردی 1654б XT
خوارزم‌ارا 1666a X کشوریغه 1666б XT حاکم 1667 T 1669 байтидан кейин
ёзилган. 16 66 1669 X+− 1668a Л$_1$X ییتکوروب 1669 1670 ДЛ$_1$ +− 1669б X تانك‌مو

بیله یول قطعی دا جمع اولمای کونکول شبهه بیرله بارماغی مشکل دیکول
پیشواغه توشتی معقول اول مثال* دیدی جمع اولدیك* باری اهل سوال
التماسین خیل‌نینك ایلاب قبول بیر بییيك منزل تاپیب قیلدی نزول
قوندیلار آنینك بیله خیل و سپاه نکته سوردی مرشد** عرفان پناه

LXXXIV

بیرقوش‌نینك سوالی

دیدی سوردیك* کیمدا بولسه مشکلی بیله *سوز سالدی* اراغه سایلی
کیم ایا بو خیل دین بولغان عزیز چون سین و بیز بارچامیز بیر *جنس بیز*
تینك‌دورور چون باریمیزغه بال و پر سین نیدین سین باخبر بیز بیخبر
بو تفاوت‌نی سرا سر شرح قیل کیم نیدین‌دور بیزکا روشن ایلاکیل

LXXXV

هدهدنینك جوابی

اوترودا بو بولدی هد هدنینك سوزی کیم منکا توشمیش سلیمان‌نینك کوزی
حق تعالی کیم انکا ایلاب نظر هم رسول ایلاب ایدی* هم تاجور
جن و انس و وحش و طیر اوستیدا شاه ایلاب ایردی آنی لطف ایلاب آله
بیله صاحب دولتی* صاحب سریر التفاتین تاپتی مین ینکلیغ حقیر*
آندین اولدی بو قدر عزت منکا باش اوزه بو افسر رفعت منکا
کیمکا کیم ایلار* نظر اهل صفا اول نظر توفراغنی* ایلار کیمیا

التماس خلق‌نینك 1642a T اولونك 16416 X مقال 1640 X — 1641a ЛДТ
1645a T سوزلادی 16446 XT سوزونك 1644a X سالك ДЛT سالکی 16436 X
خیل بیز 16456 TX کیم ایا بو خیل ارا X کیم ایرور بو خیل ارا
توفراغین 16536 T ایلاب 1653a T فقیر 16516 Л دولت ДЛXT 1651a انی 16496 Л

قطع* قیلماق قایدا بولغای احتمال کیم خیالین* ایتسا هم* بولغای* محال
جان‌لاری چون قالمادی اول بیم ایله جمع اولوب باریسی یوز تسلیم* ایله
کور کوزوب هدهدقه کوپ* عجزو دیدیلار کای پیشوا و* سرفراز
نیاز

چون سینی حق بیز کا قیلدی مقتدا عجزیمیزنی* فرض‌دور قیلماق ادا
سین چو بو یولدین ایرورسین برخبر* داغی بیز بی* راه‌لارغه راهبر
بیز کا مشکل‌لاردورور بو عزم* ارا کیم ایرور فرض آنی قیلماق ماجرا
**هر بیریمیز سنکا* عرض ایتماك رنج و محنت‌دین خلاص ایتماق اوزین
سوزین

1630 سین باری‌نینك مشکلین *حل شرحی‌دا سوزنی مفصل ایلاماك
ایلاماك*

نکته تفصیلی‌دا بولماق در فشان سوزنی سایل‌غه قیلیب خاطر نشان
خاطریدین شبهه‌نی رفع ایلابان کونکلی‌نینك مجهولینی دفع ایلابان
جمع ایتیب کونکلین باری قوتقاریب هر نوع مشکل حالیدین*
اشکالیدین*

تفرقه قویمای کونکولدا* قیل اوچی کیم کیرا کتور تینچ یول قطع ایتکوچی
بیر نفس بیر مأمن ایچره اولتوروب خیل کونکلین هر خطردین تیندوروب
مشکلین هر کیم سنکا قیلسه خطاب حلی‌دا سین هم انکا آیتیب جواب
قالماغاندین سونك کونکول‌لاردا خطر هیچ خاطردا خواطردین اثر
جمع خاطر بیرله قیلماق یولغه عزم بو اولوق مقصدقه توتماق اوزنی جزم
یوقسه یول بیرکون ایکی کون لوك بل*کیشی پایانیغه پیتوك دیماس
ایماس

یوز X 1625a تعظیم Л1 16246 بولسه X ایستابان XT 16236 جمع T 1623a
یول X 1628a نی Л1 16276 باخبر T 1627a عرضیمیزنی T 16266 پیشوای T 16256
XT 1630a هر بیریمیزنیکه X بیر Л1 هر بیریمیزغه سوزین عرض ایتماکین T 1629a
— 1631 1632 XT کونکلی‌نینك محجوبینی رفع ایلابان XT 16306 دفع ایلابان
بیل X 16396 کونکولکا T 1634a حالدین XT 16336 اشکالدین XT 1633a

بحر اخضردین کواکب تابناك — هر بیری رخشنده‌لیق‌دین* درپاك
تارتیبان افلاك عالی بارگاه — رفعت و وسعت توزوب بوکارگاه
عقل عاجز* سیر ایله* آرامیده — هوش قاصر وضع ایله اندامیدا
بیله درگاه ایچره* پیر باخبر* — کورمادی مخلوق جنسی‌دین اثر
نیچه قیلدی سعی ایله جوینده‌لیغ — شهر و تاغ و دشت ارا پوینده‌لیغ
کیمسه‌دین مطلق نشانی تاپمادی — اوزدین اوزکا ناتوانی تاپمادی
دیدی خالی نیدین ایرکین یا آله — درد ایله شوق اهلیدین بو بارگاه
بوندا* کونکلی‌کا هاتف ایلادی — جانینی بو نوع واقف ایلادی
کیم ایرور بو درکه عز و جلال — هرکیشی یول تاپماغی یوق احتمال
شه حریم* عزی‌نینك پایانی یوق — هرکدا محرم‌لیغی امکانی یوق
عمرلار جان چیکسالار اهل طلب — بیری بو دولتقه یتمك‌دور عجب

LXXXIII

وادی صعوبتی‌دین قوشلار هدهددین سوالات قیلغانی و آنینك جواب آیتماغی

نکته بو ینکلیغ که‌سوردی ره شناس — را هرو قوشلارغه یوزلاندی هراس
کیم نهایت‌سیز بلاغه توشتی‌لار — غایتی یوق ابتلاغه توشتی‌لار
یول کورونور ایردی و پایانی یوق — درد مفرط ایردی و درمانی* یوق
رنج اوتی کوککا چیکار ایردی علم — عرشنی کویدور کودیك کرسینی هم
ایله سیکریر ایردی استغنا ییلی — سینغودیك بو کنبد خضرا بیلی
بیله یولنی اول نیچه افتاده قوش — جسم بیرله جانلاری محنتقه توش

1613a X راه‌بر X ایچرادا 1609a Л1 سیریدا 1608a T رخشنده‌لیق‌دا 16066 T
پایانی Л1 16196 حریمی 1615a XTЛ1 منداق‌اوق

1590 چون انکا* کوپ ایردی باریدین بیلیك بیعتی‌غه بیردیلار بارچه ایلیك
پیشوالیغ ایلاکاچ هدهد قبول بارچاسیغه مدعا تاپتی حصول
دیدیلار بیز تابع و سین پیشوا ایلالی کامینك نیکیم بولغای روا
سین سپه سالار و بیز بارچه سپه یولدا پی‌رو بیز نی قیلسانك رو بره

LXXXI

وادی باشیغه ییتیب قوشلارنی حیرت زبون ایتیب بیر قوش‌نینك سوالی

چون آلارغه هدهد اولدی پیشوا یولنی قطع ایلار کا قیلدیلار هوا
اوردیلار چون کیم* نیچه کون* بال و پر ییتی‌لار وادی باشیغه اول حشر
بی نهایت وادیئ بولدی پدید کیم کورونکاچ اوزدیلار جاندین امید
محنت آندا حدو غایت‌دین فزون هجر شامی‌دیك نهایت‌دین فزون
عمر ایله جان آفتی نظاره سی قطع قیلماق‌دین یوق اوز کا چاره‌سی
جانلاریغه توشتی هول و هیبتی کیم دیماکتین کوپراك ایردی شدتی
1600 وادیئ ایردی خلایق ییتماکان وسعتی‌نی هیچ قوش قطع ایتماکان
بارچه‌غه سوستایدی جسم و پر و بال بیر قوش اولدم قیلدی هدهددین سوال
کیم نیدین خالی ایکین آیا بو یول فکر ایتیب موندماق جوابین بیردی اول
کیم ایرور خالی اولوس غوغاسیدین شاه عز و جاه و استغناسیدین

LXXXII

حکایت

خلوتیدین چیتقی بیرکون بایزید کیم اول ایردی قابل هل من مزید
کیچه آیدین* تابیدین روشن ایدی چرخ انجم وردیدین* کلشن ایدی

1590a T اندا 1595a X بیر T ییل 1605a X ای‌نینك 1605b TX نوریدین

قطع ایتارلار ایردی یول انداق که برق غربدین بیر حمل الارغه ایردی شرق
بارچه اوز سعیی بیله تعجیل ایتیب هر نفس بیر خوف‌لوق وادی ییتیب
بولسه بعضی اول قاتیق یولغه حریف بار ایدی بعضی داغی زار و ضعیف
آیریلورلار ایردی قالورلار ایدی اوزنی هر منزلدا سالورلار ایدی
قوم اراسیدا* که سردار اولماغی قوم حالیدین خبردار اولماغی
قوم‌نینك حالی پریشان بولغوسی بارچه اوز حالی‌غه حیران بولغوسی
قوینی کیم سو اوت قه باشقارماس شبان اول سورو کنی ایلاکیل ضایع کمان
هر* جماعت‌قه* که یوقتور پیشوا یولغه ایرماستور قدم قویماق روا
چون* یول ایردی هم قاتیق و هم ییراق اول جماعت بارچه ایلاب اتفاق
دیدیلار کیم بیزکا سرداری کیراك عقل آیین هوش کرداری کیراك
کیم* باری قوشلارغه بولغای* حاکم کیم ایرور بیز بیز* ضعیف و صعب
اول یول
رهروی* یول مشکلیدین آکهی خیل‌غه هم راهبر هم همر هی*
سایر *قوشلار لئیم و* اشراف هم چیکتی‌لار هدهدغه بو ایشنی رقم
چون انکا بو ایشتا* اوردیلار صلا ایلادی طبعی حکومت‌دین ابا
دیدی کیم مین خیل‌غه یول باشقارای بیلکانیمچه قومنی آلیب بارای
اوزکا تکلیف ایتسانکیز مالا یطاق بیم ایرور توشکای ارامیزدا فراق
قیلمادی هدهد چو بو ایشنی قبول اوزکالار خود بار ایدی جمعی جهول
کوردیلار کیم بارچه* ابتر بولدی ایش قرعه سالماق‌قه مقرر بولدی ایش
قرعه سالیب هر بیری‌نینك ذاتیغه توشتی اولدم قرعه هدهد آتیغه
آنکا عذر آیتور فسانه قالمادی یوق دیماکلیك‌کا بهانه قالمادی

1572 X— 1574a ЛıД اراسیندا 1576 TX — 1577a X بیز T کیم 1578a T جماعت‌دا
رهبری 15816 TX رهبری 1581a TX بس 15806 X بولسه X T هم 1580a X
ایش‌که 1583a T قرشلار ینا X قوشلارغه هم T قوشلار اخس 1582a ДЛı
1587a XTЛıД بیلا

اورسه بیر* کیرپیك تومن مینك جانغه بیل که بودور هندوی قاتل‌غه کیش نیش

زایل ایلار نقطهٔ زاید مثال یوز تومن کوز مردمین بیر طرفه خال
عشق ملکی‌دا کدا و شاه بیر دیری ایچره* رهبر و کمراه بیر
عشق ارا درد و بلادین اوز کا یوق ظلم و بیداد و جفادین اوز کا یوق
شیخ نی انداق که شیدا ایتی عشق عالم* اهلی ایچره رسوا ایتی* عشق
سونکرا میندیك* سالمادی غوغاسینی* کیمسه کونکلی ملکی کا یغماسینی
حالیم اندین کیمسه کر آرتوق دیماس آرتوق ایرماس بولسه هم اوکسوك ایماس

کیل نوایی سوزنی حالا ختم قیل عشق ارا اظهار دعوی قیلماغیل
بیر نیچه کون عمردین تاپسام امان شرح عشقیم نظم ایتای بیر داستان
آندا بیلکای کیمکاکیم انصاف‌دور کیم سوزوم چین‌مو دورور یا لاف‌دور
شیخ‌قه القصه* چون بیتی فراغ دیر ایشیدین کعبه‌غه ایلاب* یراغ
یارنی* دفن ایتی عشق ایوانی دا دین و ایمان اهلی کورستانی‌دا
کعبه‌دین انداق که قیلدی عزم دیر دیردین هم کعبه‌غه کورکوزدی سیر
تینکری کا عرض ایتی عذر مامضی تا آنی هم یاریغه قوشتی قضا

LXXX

قوشلار پیشوالیق‌قه قرعه سالیب هدهد آتیغه توشکانی

بو عجب سوزنی ایشیتکاچ اول کروه کیلدیلار بارچه حیاتیدین ستوه
عشق آلدی قوللاریدین اختیار شوق اوتیدین بولدی بارچه بیقرار

1559a T قیلدی $Л_1$ ظالم 1558б $Л_1$ ایچیدا T 15566 ــ غه T 15546 هر 1554a T
یارینی T 1565a باغلاب T 15646 البته XT 1564a سوداسینی T سیندیك

باش چیکیب کلبن‌دا یوز مینك نوك خار
کل آچیب هر خاردین* ابر بهار
کر چه جرموم حد و پایاندین فزون
لطف و احسانینك سینینك آندین فزون
بی اداب‌لیغلار که قیلدیم بیلمیشام
عفوونك آلیده* سیه رو کیلمیشام
هر نیکیم قیلدیم یامان قیلدیم* یمان
مین یمان* کیشیم همان* دینیم همان*
دیکای ایردیم حضرتینك‌دا* نیچه راز
عمر ایتار تعجیل و فرصت آسرو آز
ظاهر ایتی شوق اسلامینی هم
عیسئ روح الله اعلا مینی هم
دیدی قیلدیم هرزه کفتاریمنی بس
عرض* قیل ایمان که قالمیش بیر نفس
شیخ اشك ایلاب روان رخساریغه
عرض ایمان ایتی ترسا یاریغه
آشنالیغ تاپقاچ ایماندین نهان
آه اوروب شیخ آلیدا تاپشوردی جان
سالدی دین اهلی ارا غوغا ینه
چیکتی‌لار فریاد و واویلا ینه
کفر ایله دین ایچره فهم اولدی سبب
بو العجب ایش ظاهر اولدی بو العجب
عشق ارا بو نوع اولور* اعجوبه کوپ
کور کوزور اعجوبه‌لیغ منصوبه* کوپ
عشق بحری‌دور که یوق پایان انکا
هر حبابی کنبد کردان انکا
عالمی‌دور عشق لیکن بس وسیع
طارمی‌دور عشق لیك آسرو رفیع
چرخنی ایلار سها آندا نکون
پشه ایلار آندا عنقانی زبون
عشق اوتیدین یتسا ناکه بیر شرر
ییتکورور یوز برق‌دین کوپراك ضرر
بحریدین* بیر قطره ایلار بی حجاب
دهرنی سیل بلا بیرله* خراب
عشق تیغی قیلسه یوزمینك قتل عام
نی قصاص و نی دیت نی انتقام
عشق‌دین کورکان یوز آفت جانیغه
چاره توتماق بولدی منت جانیغه
کورتعجب عشق‌نینك بستانیدین
آب و رنکی بی‌کنه‌لار قانیدین

همان 15376 XT ایردیم 1537a Л1 الیندا 15366 ДЛ1 خاریدین 15346 ХДЛ1
ایرور 1545aT عرضه 15406 ХДЛ1T حضرتینك‌دین 1538a Л1 یامان Л1 یامان Л1
ینکلیغ 15506 Л1 بحردین 1550a XT منسوبه 15456 T1

تابیابان ایچره آشتی* شدتی غالب اولدی وهم و بیم و حیرتی
ضعف و عاجزلیق انکا کور کوزدی یوز کیم نهایت سیز ایدی وادی و توز
دیدی یارب عاجز و سرکشته مین کوز و کونکلوم قانیغه آغشته مین*
عاجز و بیچاره‌دورمین رحم قیل بیکس و آواره‌دورمین رحم قیل
کرچه جز* جرم و کناهیم یوق مینینك سیندین اوز کا هم پناهیم یوق مینینك
یالغوز و بیکس‌لیکی کا ییغلادی چاره‌سین بیلماس‌لیکی کا ییغلادی
1520 نازنین‌غه آنچه شدت بیردی دست کیم قیلیب ضعف اولدی توفراق اوزره پست

چون ییقیلدی هوشی زایل بولدی پاك یاتتی توفراق اوزره خوار و* دردناك
کشف بولدی شیخ عالی جاه‌غه هم مریدی* ره‌رو* آکاه‌غه
بیله ایش* کیم قویدی یوز* مهوش قایسی مهوش عاجز غمکش ساری
ساری

یاندی شیخ و رند بالا دست هم اول کروه ایچره بلند و پست هم
غافل ایل‌نینك هر بیریدا یوز خیال کیم نی ایر کین یارب اول یانماققه* حال
تاکه ییتی شیخ ایله اول اهل راز آندا کیم یاتمیش ایدی اول سرو ناز*
کرچه شیخ اول ایشتا کونکلین ییغلاماغنی لیك آسرای آلمادی
سالمادی

نازنین باشین قویوب قوینی‌غه تیز یوزدا* بولدی کیرپیکی‌دین اشك ریز
چونکه کلبرك اوزره ساچیلدی کلاب نرکس آچیلدی که ایردی مست خواب
1530 شیخی‌نینك قوینی‌دا* کور کاچ باشینی توکتی رخساریغه حسرت* یاشینی
ضعف‌دین آهسته چیقتی ناله‌سی یوز اوزه ساچیب باغیر پرکاله‌سی
دیدی ای تقوی شعاردین* پناه قایسی تیل بیرله بولایین عذر خواه
تاش آتار طفل لئیم شوم* بخت سایه سالور باشیغه عالی درخت

زارو Л1 15216 — T 1521 آز 1518a T سرکشته مین Л1 15166 آشیب 1514a Л1
15266 Л1 یانماقدا T 15256 یوزقویدی چون 1523a T ره‌روی T مرید ДТ 15226 Л1
شعاریدین Л1 1532a حیرت 15306 ТХЛ1 قوینی‌غه 1530a T یوز کا ДХТ 15286 دولنواز
شور 1533a Л1ХТ

اوزنی نی تیل بیرله ایلای عذر خواه
کیم بو صدقینك عذرینی قولغای آله
ساچیب اول هم شادمانلیغ یاشینی
پیر ایاغیدین کوتارمای باشینی
بارچه ایلاب اضطراب و اضطرار
تاپقوچه آشفته خاطرلار قرار
متفق باری دیدی کای مقتدا*
چون نصیب ایتی بو دولتنی خدا*
بو خطرلیق بومدین کیتماك کیراك
کعبه وادیسیغه عزم ایتماك کیراك
شیخ کییدی خرقه ایلاب غسل پاك
بولدیلار اصحاب باری ذوقناك
1500 صدق بیرله ایلابان عزم حرم
بادیه قطعیغه* اوردیلار قدم
شیخ چون عزم ایلابان* بطحا ساری
کیلدوك ایمدی مهوش ترسا ساری
ناز اویقوسیدا ایردی اول پری
کوردی توش کیم ایندی مهرخاوری
شوخقه ییتکوردی عیسیدین پیام
کای وفا بابیدا خام و ناتمام
شیخ صنعان مرشد اهل زمان
کیم سینینك دیرینکغه بولدی میهمان
میزبانلیغ‌نینك طریقین بیلمادینك
ایله مهمانغه نیلار کیم قیلمادینك
دیرنینك مهمانلیغین ترك ایتی اول
میزبانلیغقه حرمغه کیتی اول
بات ییتیب بولغیل مشرف دینیغه
عذرونك آیتیب کیر آنینك آیینیغه
اویقودین اویغاندی چون* ترسا قیزی
بولماق ایستاب شیخ ایاغی‌نینك ایزی
کیلدی نی قیلغانلاری چون یادیغه
توشتی اوتلار خاطر ناشادیغه
1510 آه اوروب قوپتی و قیلدی یولغا عزم
کعبه احرامیغه ایلاب اوزنی جزم
اشك‌دین انجم توکوب کردون کیبی
ییغلابان لیلی وشی مجنون کیبی
تیز بارور ایردی بارغان ساری ایل
ایلتکان‌دیك* تازه کل برکینی ییل
سالور ایردی کامینی بیحال وش
چرخ آنینك قیلغان‌لاریدین** کینه
کش

اول X 1503a ایلادی 1501a $Л_1$ T قطعیدا 15006 T آله 14976 T پیشوا 1497a T
قیلغانلاریندین X قیلغانیدین $Л_1$ 15136 ایلاکاندیك Д 15126

شرح قیلدی چون رسول الله بو راز — شادلیغ اشکین توکوب صاحب نیاز
چیکتی هوی و زایل اولدی هوش انکا — عجزدین بولدی خرد مدهوش انکا
چون نسیم صبح ایستی مشك ریز* — بولدی تون مشکی اوزه** کافور بیز*
ناتوان‌نینك کونکلی‌کا یوزلاندی — سیکریبان قوپتی توشوب مغزیغه
هوش — جوش
چون خدا فرضین ادا کورکوزدی توز — قوپتی و قویدی خداوندیغه یوز
سوردیلار اصحاب و آکه بولدیلار — باری* اول رهروغه همره بولدیلار
پویه ایلاردا ایدی آشفته حال — سبزه و سو اوزره آنداق کیم شمال
قطع ایلاب که نشیب و که فراز — اول مکان‌غه چه‌که شیخ* عشق باز*
شیخ‌قه هم دفع اولوب کمراه‌لیغ — ییتمیش ایردی غیب‌دین آکاه‌لیغ
کلشن توفیق‌دین ایسکان نسیم — کونکلی‌کا تاثیر ایتیب ایردی عظیم
هم خجالت اشکین ایلاب آشکار — هم چیکیب آه ندامت‌دین شرار
تاشلاب ایردی کسوت* کفارنی — اوزمیش ایردی باغلاغان زنارنی
کفر سالغان تیره کونکلی‌کا فتور — ییتکوروب ایردی هدایت شمعی نور
بیله حالت‌دا ییتیشتی اول کروه — کونکلی‌کا ییتی آلار ییتکاچ شکوه
شیخ‌قه* تغییر آلار کورکان زمان — بولدیلار یوز شکر ایلاب شادمان
دیدیلار کای* مرشد صاحب وصول — مژده کیم بولدی مددکارینك رسول
شیخ چون واقف ایدی اول حال‌دین — سوز دیدی خیلی‌غه اول احوال‌دین
قوچتی ایستاب ره رو فرزانه‌نی — یکجهت‌لیغ بابی‌دا مردانه‌نی
دیدی ای* فرخنده فرزندیم مینینك — رشتهٔ جانیم‌غه پیوندیم مینینك
صدق ارا حالینکنی تغییر ایتمادینك* — یارلیغ بابیندا* تقصیر ایتمادینك

پاك‌باز Л1 14816 بارچه Л1 14796 ریز Л1 اوزرا ТЛ1 ارا X 14766 بیز Л1 1476a
ایلادینك T 1493a کـه Д 1492a ای Л1 1489a شیخ‌نی T 1488a خلعت Л1 1485a
بابیدا XT ДЛ1 14936

چون بو مقصودیدا صادق ایردی اول صدق اهلی‌غه موافق ایردی اول
کوپ دعا قیلدی چو ایلاب اضطراب تینکری هم قیلدی دعاسین مستجاب
بیر کیچه اشك نیاز ایلاب روان بولمیش ایردی ییغلاماقتین ناتوان
صبح بولدی ضعف‌دین بیحال اوزی کوز یوموب آچقونچه یاپیلدی کوزی
کوردی کیم فرخنده نوری بولدی نور ارا سیندین* طلوع ایتی قویاش
فاش

نی قویاش کیم یوز قویاش حیران انکا ذره‌دیك مهریدا سرکردان انکا
سید عالم رسول هاشمی
1460 انبیا ختمی رسالت خاتمی
کیم کیلور ایردی تبسم ایلابان لعلی جان پرور تکلم ایلابان
چون بونوع اولدی عیان اول کنج راز ییرکا توشتی ناتوان ایلاب نیاز
کای رسالت ملکی‌دا صاحب سریر لطف ایلا افتاده‌لارغه دستکیر
حاجت ایرماس حاجتیم قیلماق بیان کیم ایرور روشن* ضمیرینکغه* عیان
دیدی یوزمینك لطف* ایلا شاه رسل کای آچیلغان باغ امّیدینکغه کل
صدق ایله توز نیتینکغه آفرین سعی و عالی همتینك‌غه آفرین
آنچه ظاهر ایلادینك عجزو نیاز کیم ترحم بیرله حی کارساز
ایلادی عجز و نیازینکنی قبول ناله و سوزو کدازینکنی قبول
تینکری مخفی حکمتی اظهاریدا سیر* دشتیدا سلوك اطواریدا
1470 سالك آلیدا قویوپتور واردات کیم اوزین* قوتقارمای آندین یوق
نجات

شیخینکیزغه واردی* ایردی قوی کورماکان آنداق بو پیدا** ره‌روی
حق نجات ایتی کرامت شاد بول شکر ایلاب قایغودین آزاد بول
چون سنکا یوزلاندی کوپ رنج و تعب حق بو لطف ایلارکا سین بولدونك
سبب

Л1 — مینك 1465a Л1 ضمیرینکدا T روشنی X 14646 اراسیدین 14586 TXЛ1
پنده T یولدا X 14716 واردات 1471a X اوزی Л1 14706 فقر Л1 14696 لطافت

سبزدا کر بولسا ایدی مردانه‌لیق دعوئي اخلاص ارا فرزانه‌لیق
شیخ‌قه توشکاندا اول ینکلیغ بلا کیم بیراو عشقی‌غه* بولدی مبتلا
اول اوزیکا هر جفا قیلغان چاغی واجب* ایردی قیلماق آنی سیز داغی
ظاهر ایلاب بارچانکیز بی دردلیغ کور کوزوب فقر ایچره یوز نامردلیغ*
لاف ارا ایرمین دیکان ایرمو بولور کیلماس ایشنی ایلکی‌دین دیرمو بولور

هرنیکیم دیب اول سوزی جانلارغه قوت سالیب آغزیغه آلار مهر سکوت
قیلدی چون بونوع آلارغه سرزنش دیدی اولتورماغ بیله آچیلماس ایش
قوپتی و قیلدی عزیمت رومغه دین و ایمان سوز مرز و بومغه
اول جماعت هم* قیلیب قولداش‌لیغ *کام و ناکام* ایتی‌لار یولداش‌لیغ
ییتی‌لار چون قطع ایتیب یازی یبان *آندا باردیلار که* شیخ خوکبان
نی اثر اسلام و ایمان کیشیدین نی نشان عقل صلاح اندیشیدین
عاشق و مجنون و می‌دین مست هم درد و بیخودلوغ بیله همدست هم
تانیمای اول خیل‌دین* قایتاردی یوز قیلدی یوز* اول‌یان که اول خیل تونکوز

سالك* ره رو* بو ایش کورکاچ توروب شیخ اوچون کونکلی بوزولدی آه اوروب
اشك حسرت توکتی کوپ رخساریغه دیدی باقیب اول جماعت یاریغه*
کیم خدا حمد و ثناسین آیتینکیز بو محل‌دا تورمای ایمدی قایتینکیز
ایله شیخ مرشد صاحب کمال خیره*عشق آشوبیدین بولمیش نی حال
یانیبان شهر ایچره تاپیب* معبدی دهر ظلم* ایتکان اولوسقه مقصدی
تینکری درکاهی‌دا رندو پاکباز کیچه و کوندوز توکار** ایردی نیاز
ایش انکا قیلماق مناجات و دعا ایلابان شیخی‌غه مخلص مدعا

14426 X کیم 1442a X ناشایدلیق 14376 T یخشی 14366 Л1 عشقی‌دا 14356 T
1447a T میل 14466 Л1 خیل‌نی 1446a T انداکیم بارایردی 14436 ДЛ1 خواه ناخواه
تاپتی Л1 1451a — نی Л1 کورکه Л1 14506 باریغه 14486 ДХ —آه 14476 T آه اوردی
قیلورХД توکوبان 14526 T قصد Л1 14516

مسکن ایتماك داغی آتشکاه‌نی اوتقه* هم سالماق* کلام الله‌نی
کیم نیچوك زنارنی تارتیب توروب باغلادی بیلی‌کا تورت آیلاندوروب
کیچه آتشکاه اوتین حالا یاقار بولدی چون کوندوز تونکوزلارنی باقار

دیدی صاحب درد رند باخبر کای حمیت‌دا تونکوزلاردین بتر
شیخ کیم پیر ایردی و سیزلار مرید بارچه‌غه ارشادیدین بهبود امید
فقر ارا شرط ارادت کیلدی بو کیم‌نی قیلسه مرشد فرخنده خو
1420 خیل و اصحابی تشبه ایلاماك تینکریکا لیکن توجّه ایلاماك
کر تعلق بولسه کر تجرید انکا هرنی قیلسه ایلاماك تقلید انکا
سیز وفاسیزلارغه فقر اطواری حیف اهل تقوی خرقه‌و* دستاری حیف
عافیت وقتی اوروب لاف و کزاف* توشتی چون ایش اوزنی توتقای سیز معاف

شیخینکیز کا بی وفالیغ باشلابان* قبله‌نکیزنی* دیر ایچیندا تاشلابان
تینکریدین یوق بیم و ایلدین هم اویات کیم بو ایش توشکاندا قایتیب بارچه بات
کیلکاسیز اوز مقتدانکیزنی قویوب خدمتی‌دین بلکه شکلی دین تویوب
اوزنی توتقای‌سیز صلاح اندیش هم بیر بیرینکیزنی* دیبان درویش هم
زهد و تسبیح و ردانکیزدین اویات کفش و دستار و عصانکیزدین اویات
بولسه ایردی شیخ‌قه سکبانلیغ ایش قیلسه ایردی بیر نیچه ایت پروریش
1430 چرخ‌دین* بیتکاندا بو ینکلیغ جفا* کورماکایمو ایردی ایت‌لاردین وفا
بعضی ایتسه بعضی قالغای ایردیلار اوزنی اطرافیغه سالغای ایردیلار
خصمی بیرله که توتوشقایلار ایدی ماتمی‌غه که اولوشقایلار ایدی
آدمی بولسه وفا آندین بیراق ایت وفا بابی‌دا آندین یخشیراق

14146 $Л_1$ اورتاماك داغی 14226 T حبّه 1423a TX کذاف 1424 1425 байтлари Д нусхада 1428 байтидан кейин ёзилган. 1424a T ایلابان 1424б T کعبه‌نکیزنی 1427б T بیرینکیزدین 1430a $Л_1$ بلا T عشق‌دین 1431 1432 Д+—1432 T—1433 1435Д+—

دود* ایله کولدین چیقیب مجنون کیم جنون کلخن‌غه قیلغای پایمال
مثال

اون چیکیب ناقوس* آهنکی بیله کفر ایلی‌نینك شیوه و* رنکی بیله
کیلتورور ایردی تونکوزلار ساری تیکرا سیدا* یوزدین آرتوغراق
یوز تونکوز

اول بو ظلمت‌قه کرفتار و اسیر قوم و خیلی کیم ایدی فرمان پذیر
قیلدیلار کوپ چاره و تدبیر انکا *بیر سرمو* قیلمادی تأثیر انکا

مخلصی‌غه تاپمایین امکان‌غه یول تارقادی مجموع و یالغوز قالدی اول
1400 کعبه‌دا متواری* اولدیلار باری هربیری باریب اویات‌دین بیر ساری
شیخ‌قه بار ایردی بیر فانی مرید عشق جامیدین اوروب هل من مزید
سالك* و قطع ایلاکان کوپ مرحله هادی اول عزم ایلاسه هرقافله
شیخ ایلار چاغدا کویا عزم روم انکا مسکن ایرمیش اوزکا مرزو بوم
چون سفردین قایتیب اول فرخنده پی کعبه عزمی‌غه مراحل قیلدی طی
یولدین اوق کورکوزدی عزم* شیخ اطرافیدا ایستای دیب پنه
خانقه

خانقه ایردی خراب و پیری یوق تورت یوز اهل ورع‌دین بیری یوق
یخشی تفتیش ایتی چون اول حالنی دیدیلار انکا باری احوالنی
روم ساری شیخ نینك عزم ایتکانین باشیغه اندین* نی ایشلار ییتکانین*
چون خلیفه ایردی شیخ اصحابی‌غه کیمسه‌لار تارقاتتی* اوز احبابیغه
1410 بارچه سین جمع ایلادی همت بیله سوردی شیخ احوالینی دقت بیله
دیدیلار توش بیرله روم ایرادینی دیر ایله ترسا قیزی بیدادینی
عشق ایچیندا بیقرار اولماغلیغین حالی‌دا بی اختیار اولماغلیغین
باده ایچماك رند و مست اولماغنی هم ترك ایتیب دین بت‌پرست اولماغنی هم

13986 $Л_1$ تیکراسیندا X 13966 شیوهٔ XT 13956 ناقوسین T 1395a درد X 1394a
اندا 14086$Л_1$Д میل $Л_1$ 1405a سالکی $Л_1$ 1402a مستولی T 1400a قیل‌اوچی‌چه
تارقاشدی TX 14096 توشکانین Д

کوندوز اوزنی توتماغای‌سین ناتوان کیم تونکوز کوتماکا بولغای سین روان

تونکا تیکرو خوکبانلیق قیلغاسین اول جماعت‌قه شبانلیق قیلغاسین
ییل توکانکاچ قیلغه‌سین عزم وصال مین مهیا ایلابان بزم وصال
کفر آیینی بیله سور ایتکامین وصل ایلا جانینکنی مسرور ایتکامین
کر قویا آلماس ایسانك بو یولغه کام عشق آیینی‌دا بولسانك ناتمام
ترك ایلاب کفر دین ایلاب** قبول دیردین کیت* کفردین* قیلغیل نزول

1380 نیچه کون عیش ایتکانینکنی متصل کیم می ایچتینك مین سنکا قیلدیم بحل
ایسکی کویکان خرقه‌دین‌سین داغی کیچ تار و پودیدین تکلم قیلمه هیچ
ایلاسانك دعوی بهاسین داغی آل یولدا خرج ایلار کا چونتاییکغه سال
قیل کمان کیم بیزنی کوردونك یا هوس دیریغه مرکب سورمادینك
کورمادینك

شیخ سالغاچ مهوش الفاظی‌غه کوش عشق طغیان ایلابان چیکتی خروش
دیدی ای جانیمدا* عشقینك شدتی خاطریم آرامی کونکلوم قوتی
هرنی کامینك دور قولونك‌مین قیلماسام قتلیم‌دین** اولدم سوز دیکیل
حکم قیل

لیك مذکور ایلامه هجران سوزین وصل نزهتکاهی‌دین حرمان* سوزین
قوپتی و دیدی سوروکنی کیلتورونك قوینی چوپان جانبی‌غه* ییتکورونك
هم مدد ایلاب مینی کمراغه لطف ایتیب یول باشلانك آتشکاه‌غه
1390 قوینی هم چوپانغه واصل قیلدیلار سونکغی کامین داغی حاصل قیلدیلار
شیخ کوندوز کله‌دین آکاه ایدی کیچه منزلکاهی آتشکاه ایدی
کیچه تانك آتقونچه اوت یاقماغ ایشی کفر اوتین روشن* ایتمك ورزشی
صبح چیققاچ دیردین ناقوس اونی کیم یارور ایردی قرا ظلمت تونی

1379a T ایتکیل X قیلغیل 13796 ХДЛ$_1$ کعبه‌غه 1385a T جانیمغه 13866 X
باشلانکیز یول 13896 Л$_1$ صحبتی‌غه 1388 б Л$_1$ خزان 13876 X قتلیمغه Д امرینکنی
روشن‌راق T 13926 داغی آتشکاه‌قه

هیچ رسوالیغ جهاندا قالمادی کیم آنینك باشیغه کردون سالمادی
کعبه پیری مشکلین حل قیلدی عشق دیر اطفالی‌غه* مهزل قیلدی عشق
اوینابان دیر ایچره اطفال* فرنك مقتدای* دین بیله مست و ملنك
هردم اوزنی بیلمای اول فرخنده پی اوزیکا کیلکاچ توتارلار ایردی می
مست لا یعقل ایدی اون* تون و کون کیم نی کون معلوم اولور ایردی نی تون

عاقبت چون عشق طغیان ایلادی بیر سحر فریاد و افغان ایلادی
کیم ایا کونکلومکا سالغان اضطراب خلقتیم* معمورمسین قیلغان خراب
عشقی چون بنیاد بیداد ایلاکان دین و ایمانیمنی برباد ایلاکان
کفر* ایلی‌نینك‌دینی موندای‌مو بولور عهد و قول آیینی موندای مو بولور
بیله ایل کامین روا قیلماق کیراك وعده‌غه موندای وفا قیلماق کیراك
هرنی کونکلونك ایستادی سوردونك منکا یوز تومن برق بلا اوردونك منکا

قایسی کامینك ایردی کیم قایسی شرطینك‌نی بجا کیلتورمادیم
ییتکورمادیم

کیم وفا وقتی تغافل‌دور ایشینك وصل ایشی ایچره تکاسل دور* ایشینك
هم غریب و هم قاری هم خسته مین کفر زنجیری بیله پابسته مین
کیچه کوندوزمی‌غه توتمیش سین‌مینی وعده قیلغاندین اونوتمیش سین مینی
ایله دعویغه بونوع اثبات‌دین قورقماس سین سو** منات ولات‌دین
شوخ ترسا دیدی اورمه طعنه* کوپ شرطنی کیم قیلدینك* اتمامی‌غه قوپ*
بولدی تورت ایش وصل‌نینك ایکی قالمیش عشق‌نینك جرمانه‌سی
شکرانه‌سی

بودور اول جرمانه ای فخر عظام کیم بو دیر اطرافیدا بیر ییل تمام
خاطرینکنی سالمایین اکراه‌غه کیچه اوت یاقغای‌سین آتشکاه‌غه

خلعتیم X 13606 اول X 1358a پیشوای T 13566 اوباش $Л_1$ 1356 a اطرافیغه T 13556
13706 T طعن XT 1370a بو X صو Д T 13696 تکاهل‌دور X 13666 دیر $Л_1$ 1362a
اتماهیه کوب

تختی‌دین توشتی تومن مینك ناز ایله کیلدی شیخ آلیغه یوز اعزاز ایله
اولتوروب بیر کبر کی* جام* ایتی کیم کوروب شیخ ایتی ترك عقل و هوش
نوش
باده‌دین ساقی‌غه یوزلانکاچ طرب یانا قیلدوردی* قدحنی لب بلب
دیدی ایچ لاجرعه ای علوی* جناب جرعه قالسه بیل که ایرماستور حساب
کام و ناکام آلدی شیخ عشق باز می‌نی کیم توتمیش ایدی اول دلنواز
ساچیب اشك اول می‌نی نوش ایلار یوب ایلیك اسلام و ایماندین داغی
چاغی
1340 چیکتی آنداق کیم باشیدین چیقتی می اوتیغه بولدی کول بود و نبود
دود
شیخ‌قه چون توتتی‌لار می نیچه دور عشق ایلای باشلادی عقلی‌غه جور
باده چون هوشینی ناکار ایلادی مدعای وصل اظهار ایلادی
شوخ ترسا سوز بونوع ایتی بیان کیم شرایط دین بیری بولدی عیان
دیدی شیخ ای شوخ نی* قالدی دیکیل هرنی مطلوب اولسه میندین ایستاکیل
دیدی مهوش کفر ایلی اشرافی‌غه بارچه ماهر شیوه کفر اوصافی‌غه
کفرنی ایمان‌غه تقدیم* ایتی‌لار انکا اول ملت‌نی تعلیم ایتی‌لار
خرقهٔ ارشاددین عریان بولوب کیم‌که اول حالت کوروب کریان
بولوب
بیردیلار می حوضی ایچره غسل پاك غوطه اوردی شیخ هم بی وهم و باك*
کفر* ایلی خلعت‌لارین* ییتکوردیلار شیخ‌قه باشتین ایاق کییدوردیلار
1350 بیلی‌کا محکم تانکیب* زنارنی کافر ایلاب سالك اطوارنی
چیکتی‌لار بتخانه‌غه خوار و دژم مست قیلدی سجده بت آلیده هم
هم* ملمع خرقه‌نی* کویدوردیلار هم کلام الله‌نی اوت‌قه اوردیلار
هم بولوب جام دمادم بیرله مست هم قیلیب مستانه اوزنی بت پرست

یارنی T 1344a عالی 1337a TЛ1 تولدوردی Д 1336б جامین T 1335a ایکی T
1352a Л1 تاقیب X 1350a اهلی خلعتین Л1 1349 a ناك X 1348 б تبدل T 1346 a
خرقه‌و ارشادنی

بو ایدی* شکرانه هم جرمانه هم کوپ بلالار بار موندین یانه هم
کر مینینك وصلیم سنکا مطلوب همنشین* بولماغلیغیم مرغوب ایرور
ایرور

بو دیکانلارنی قبول ایتماك کیراك وصل کوییدا نزول ایتماك کیراك
کر حریف ایرماس‌سین اوشبو یولغه عزم ایت ایرته کوننی قیلما
ایشکا هیچ کیچ

دیدی شیخ ای خسته جانیم آفتی اور تاکان کونکلومنی عشقینك حرقتی
شعلهٔ شوقونك وجودوم اورتاکان برق عشقینك تار و پودوم اورتاکان
1320 مین غریب و عاشق* و دیوانه مین هوش و عقل و صبردین بیکانه مین
نی که امر ایتسه پری رخساره یار عاشق دیوانه‌غه* نی اختیار
هرنی مطلوب اولسه* عاشق‌دین قیلماسام تیغ* جفا بوینومغه* اور
بولور*

شیخ چون سوزنی بو پیر کا قیلدی بند قیلدی شوخ و بارچه دیر اهلی پسند
دیر ایچین فردوس آیین قیلدیلار کوپ تکلف بیرله تزیین قیلدیلار
توردا تختی اوردیلار* کردون اساس زینت* و زیب آندا بیحد و قیاس
شوخ ترسا چیقتی آندا ذوقناك شیخ آنی کورکاچ بولوب هردم هلاك
شیخ‌نی کیلتوردیلار مجمع ارا قیلغالی ایمانی رخسارین قرا
بیر بیری اوزره اوکولدی دیر ایلی خواه اقامت خیلی* خواهی سیر ایلی
باده کوپ کوپ آندا حاضر قیلدیلار نقل کوپ کوپ داغی ظاهر قیلدیلار
1330 صوت ناقوس و نوای* ارغنون شیخ دینی ماتمی‌غه تارتیب اون
بولدی ساکن هر طرف‌دین بیر کیم بو نوع اولمای‌دور ایردی
کشش هرکز ایش

شعله کیلتوردیلار آتشکاه‌دین مصحف ایستاب مرشد آکاه‌دین
چون مهیا بولدی زنار و صلیب قوپتی یوز افسون بیله اول دلفریب

بی‌چاره‌غه X 13216 خسته X 1320a همنفس Л1 Д X 13156 ایردی T 1314a
قویدیلار X 1325a اجل باشیمغه X 13226 حاکیم سین بویور Л1 Д X 1322a
صدایی T X 1330a خیل X 13286

عشقنی مخفی توتارلار اهل راز
فاش ایتاردین کوپ قیلورلار احتراز

خاصه معشوق الیدا قیلماق عیان
بیله تند و بی حجاب ایتماك بیان

درد عشق آیینی موندان مو بولور
زهد ایلی تمکینی موندان مو بولور

دیدی سوزلار مهوش فرخ جمال
کیم* حریفین ضایع ایتی انفعال

کوپ خجالت بیرله شیخ نامراد
دیدی ای انسان صفت‌لیغ حورزاد

عشق کیم زارو زبون ایتمیش مینی
عقل آلیب محض جنون* ایتمیش مینی

ایل نی هوش ایتکای طمع دیوانه دین
یا ادب سودا* بیله افسانه‌دین

کر جنوندین بی تحاشی سوز دیدیم
عفو قیلغیل کیم اوزو مدا* یوق ایدیم

چون* نیکیم شرح ایلادیم بار ایردی راست
معترف مین هم* نی قیلسانك بازخواست

نی تکلف بیرله سوز دی* ای نکار
چون تنیم زار اولمیش و کونکلوم فکار

اولچه بار ایردیم دیدیم سورغان زمان
نیچه یاشورسام همان‌دور سوز همان

چونکه عاشق مین ایماس مین مو دیین
یار وصلین ایستاماس مین مو دیین

شیخ چون دیکان سوزیدین یانمادی*
عذرو افسون جانبی آیلانمادی

شوخ سرکش دیدی ای جاهل سرشت
راضی اولسانك هر نی اولسه سر نوشت

کیم مینینك وصلیم تمنا ایلامیش
اختیار ایتماك کیراکتور تورت ایش

می ایچیب زناردور بولغاندا مست
کویدوروب مصحفنی بولماق بت پرست

عشق‌نینك بو تورت ایرور
یانه ایکی ایش ایرور جرمانه‌سی شکرانه‌سی

کیم ایرور بو تورت تکبیر فنا
اول ایکی بو تورت افناسی* یانا

خوك‌بانلیغ کیلدی بیر ییل یانه‌سی
بولماق آتشکاه اوتی دیوانه‌سی

شیخ اکر بو دیر ارا عاشق ایسه
عشقی‌نینك* دعوی‌سیدا صادق ایسه

هر T 1302a اوزومدین $Л_1$ 1301б سودی X 1300б خون $Л_1$ 1299б هم X 1297б
ادناسی X T 1313б تانمادی T 1311б سوزلای X 1303a هر $Л_1$ Д X 1302б
عشقینك

چون سوراسین عرض قیلمای نیلایین
نی تکلف بیرله پنهان ایلایین

مخفی آسرار دین اوتوب‌تور چون
دیرمین ایمدی بیرکیتیب باغریمغه
بو ایش
نیش

دیر ارا بو نوع کیم زار اولمیشام
عشق بندیغه* کرفتار اولمیشام

هر بلا جانیمغه کیم حادث‌دورور
عارضینك کورماك انکا باعث‌دورور

طرفه منظردین چوحسنونك بولدی فاش
ایله کیم تورتونچی منظردین قویاش

نی تحمل قالدی نی طاقت منکا
عقل و هوش ایتی همول ساعت منکا

1280 مجمل* اوز حالیمنی اظهار ایلادیم
سینی دردیمدین خبردار ایلادیم

چارم ایتسانك هم سنکا آسان ایرور
قتل قیلسانك هم حیات جان ایرور

ایلاکیم عرض ایلادیم حالیمنی بیل
سین بیلورسین قتل قیل یا رحم قیل

دیدی شوخ ای مرشد عالی صفات
اهل اسلام ایچره یوق ایرمیش اویات

سین کیبی اسلام ایلی‌کا مقتدا
نی ادا لدلدینك اولدی قیلسانك

نی حیا فهم اولدی سیندا* نی ادب
سین عجب دیکان سوزونك سیندین
عجب

کیم‌که بولسه اهل عشق ای پیشوا
بیل آنی محض ادب کان حیا

بی تحاشی سوز دیماك موندای تباه
طفل‌لاردین* کیلماکای ای پیر* راه

شیخ‌لیق طوریدا آتینك یوق مودور
آق سقالینك‌دین اویاتینك یوق مودور

چون سنکا توقسان و یوز کا ییتسی یاش
هم قاری دیماك بولور هم سینی یاش

1290 یاش ایسانك کیرمای دورور عقلینك
قاریغان* دیکای خرف‌لیقتین* بو سوز
هنوز

یاش ایماس سین قاری و مبهوت سین
عقل و هوشونك زایل و فرتوت‌سین

نی عبارت‌لار ادا قیلدینك دیکیل
جنس انساندین بو* کیلماس* باری
بیل*

هیچ شك یو قتور منکا ای بو الهوس
کیم بو سوزدا تیل و کونکلونك
بیر ایماس

1275 Д— 12766 T دردیغه 1280a X مجمله 1285a T سین‌دین 1287 Д— 12876 $Л_1$
انکلاغیل $Л_1$ انی‌بیل T چو 12926 T خری‌قلیق‌دین T قاریبان Д 12906 طفل $Л_1$ آدمی‌دین

منزلی‌دا بیر کیچه اهل سفر
توتسا تسکین تانکلاسی ایلار کذر
شیخ کیم بیر آی سکون فن ایلامیش
دیر توفراغینی مسکن ایلامیش
کفر دیریدا بولوب آرام انکا
ظلمت اهلیدین نی ایرکین کام انکا
شیخ کورکاچ اول جهان آرا جمال
استماع ایتکاچ بو روح افزا مقال
جمله اعضاسی‌غه قویدی ضعف یوز
کاه ایکیلدی جسمی کاهی بولدی توز
هوش ایتیب سو ستایدی اوزدین
جسمی‌دا* قالمای حیاتیدین اثر
بیخبر

1260 دیر ایلی ایلاب* کمان کیم اولدی
مینك ییل اوتکان‌لار* بیله تینك
اول
بولدی اول
بیر کیچه کوندوز اولوکلاردیك
اول صنم حالی‌غه باشین ایرغاتیب
یاتیب

حالی‌غه حیرت قیلیب کفّار هم
رحم ایتیب* اول قاتل* خونخوار هم
کیلدیلار باشیغه اهل کفر و دین
ایلا کامل عشقی‌غه دیب آفرین
باشینی توفراغدین ایلاب بییك
قیلدیلار معلوم کیم ایرمیش تیریك
عشقی‌دین ایل کونکلی‌کا تاثیر
اول صنم حالی‌غه هم تغییر اولوب
اولوب

قویدی مقتولی باشی اوزره ایاغ
خسته‌غه مقصود ایسی* تاپقاچ دماغ
آچتی اول کلچهره رخساریغه کوز
نی یوزیدا رنك و نی آغزیدا سوز
مدتی اول نوع کنك و لال ایدی
نکته سورماکتین تیلی بیحال ایدی
حالی‌غه کیلتوردی چون ذوق و صال
کافر ظالم یانا قیلدی سوال
1270 کیم چو سوردوق شیخ حالی* صورتین
آنکلالی دیب حالتی کیفیتین
زرق* ایله شیخ اوزنی بیهوش ایلادی
نکته‌دین آغزینی خاموش ایلادی
ایمدی اوز حالی‌دادور بیردیك* جواب
اولچه *بیز اوّل* انکا قیلدوق خطاب
شیخ آه اوردی و بولدی اشك ریز
دیدی ای کونکلومکا سالغان رستخیز

ایتسا Д 12626 اولکان‌لار Л1 12606 T X قیلدی 1260a T جسمی‌غه Д 12596
12726 X برسون 1272a T ذوق 1271a X حال 1270a T ایدی Д 12666 کافر Д
اول کیم سیز

کفر ارا توشتی عجب جمعیتی
دین ایلی‌نینك خجلتی حددین آشیب
شیخ مهزل بولدی دیر اطفالی‌غه
اول غریب و عاشق و زار و قاری
باسیب اوتکان ایل* قیلیب ایدا انکا
محنتی‌دین غایب و حاضرغه رحم
لیك ترسازادهٔ آفاق سوز
دین طریقی‌دین مبرا ایلاکان
پرده‌دین ایلاب نظر زاری ساری
غفلت ایلاب چون کوروب پامالینی
قصد دین و غارت جان ایلابان
فرقتی‌دین شیخ جانی اورتانیب
کوندوز آقشامغاچه باغری چاکچاك
هر نفس بیر آیدین آرتیب محنتی
چونکه حددین اوتتی رنج و درد انکا
کافر ظالم سرشت عشوه کر
اوت سالیب عالم‌غه حسن و نازیدین
کیم ایا اسلام ایلی‌کا راهبر
چون سنکا کعبه طوافی ایردی فن
سینی دیرلار دین ایلی‌کا دستکیر

دیر اهلی* ملتی‌غه قوتی
شیخ‌نی تاشلاب اویات دین تارقاشیب
کیم کولارلار ایردی آنینك حالی‌غه
یول اوزه یاتیب کوزی منظر ساری
یوق ولی یوز آنچه دین پروا انکا
شدتیدین مؤمن و کافرغه رحم
شیخ‌نی اول نوع قیلغان تیره روز
کفر دیری ایچره رسوا ایلاکان
یاشورون باقیب کرفتاری ساری
اوزیکا کیلتورمای آنینك حالینی
لیك اوزنی کول و نادان ایلابان
بلکه پیدا و نهانی اورتانیب
کیچه تانك آتقونچه فرقت دین هلاك
بو ایدی بیر آی‌غه تیکرو حالتی
توفراغ اولدی جسم غم پرورد انکا
یانا اول منظردین اولدی جلوه‌کر
سوردی اوز* افتادمسی‌نینك رازیدین
دین و اسلام اهلی‌غه ارشادکر
دیر ایشیکیندا نیدین توتتونك وطن
کفر دیریغه نیدین بولدونك اسیر

1248 T— خلق 1238a $Л_1$ — نی 12356 Д ایلی‌نینك 12346 $Л_1$
اول 12506 T

شیخ دیب کیم موندا تاپتیم آنی مین — روم باریندا* نیتای بطحانی مین
بیری دیب کیم چون سفر بولدی تمام — ایلاماك خوشتور* وطن ساری خرام
شیخ دیب کیم* کوییا کیم ذوالمنن* — بیزکا دیر ایتکان‌دورور اصلی* وطن
بیری دیب کیم چون مشایخ‌قه بو ایش — ییتسه بیزکا ییتکای آسر و سرزنش

شیخ دیب کیم یوق آلار بیرله ایشیم — کیم خرابات ایچره دور ایستار کیشیم
بیری دیب کیم وجد و حالاتینك قانی — زهد ایله پاکیزه اوقاتینك قانی
شیخ دیب کیم دیر ارا حالات ایرور — کیم* طفیلی اویله* یوز اوقات ایرور
اول* کیچه اول قوم اوروب* کوپ پیچ و تاب — شیخ احوالیغه ایلاب اضطراب

طعنه ایلاب شیخ پروا ایتمایین — پندلار آیتیب بیریکا ییتمایین
تا سحر دیر اهلی غوغا ایلابان — اهل دین حالین تماشا ایلابان
هزل ایتیب دین اهلی آیینی بیله — کوپ مباهات ایلاب اوز دینی بیله
اهل دین بیرله تمسخرلار قیلیب — اوز طریقی‌غه تفاخرلار قیلیب
تینك توتوب اندیشهٔ کمراه ایله — *لات لاسین* لای الا الله ایله
اول اولوسقه بو شقاوت بیر ساری — دیر اهلی‌دین شماتت بیر ساری
شیخ اصحابی بیله اصحاب دیر — خواه شردین نکته آیتیب خواه خیر
شیخ دیر اصحابی‌غه امداد ایتیب — کرچه دین اهلی‌غه خجلت‌لار ییتیب
تانك یاروق بولغونچه موندای — اول مسلمانلارغه ییتکوردی ملال
تیره حال

چون یاروغلوق تیره‌لیغنی قیلدی پست — چالدیلار ناقوس خیل بت پرست

چرخ کورکوزدی قویاش انوارینی — ایله کیم ترسا قیزی رخسارینی
دیر اهلی‌غه اوزالدی ماجرا — شیخ عشقی بیرله احوالی ارا

12166 X T کویاکه حئ ذوالمنن Л1 1216a خوشراق X 12156 باریدا X 12146 شیخ الار طبعیغه T 1222a کیچه قومی ارا T 1221a بیرله T هم T 12206 اصل لای‌لاتین Д 12166

بیری دیب کای مرشد ارباب دین
خاك راهینك سرمهٔ اهل یقین
کیمسه یولیندا بولور بو واردات
اوزنی ضبط ایتکان تاپار خیر و نجات
دیدی ای فرزند دی اوزلوك قانی
تاکه مین هم ضبط قیلغای مین آنی
بیری دیب کیم بو ایرور شیطان ایشی
ذکر ایلا آندین تاپار مخلص کیشی
شیخ دیب جمعیت آندا شرط ایرور
مین پریشان مین نی خاصیت بیرور*
بیری دیب کای* مقتدای اهل راز
بو بلا دفعی‌غه واجب‌دور نماز
1200 شیخ دیب کیم اورمه بو معنی‌دا دم
تیلبه‌دور مین تیلبه‌کا یوقتور قلم
بیری دیب کیم قوپ طهارت ایلا کیل
ایلکا* طاعت‌قه اشارت* ایلاکیل
شیخ دیب *یوق کوز* یاشیمدین
قان* کیلور هردم* باغیردین*
اوز کا سو
کوز کا سو
بیری دیب کیم غسل پاك ایلاب
فارغ ایت غم‌دین‌که بو دور توغری
کونکول
یول
شیخ دیب کیم غرقهٔ بحر* فنا
بولمیشام میندین نی ایستارسین یانا
بیری دیب تسبیحینکا* مشغول بول
بو پریشان حال‌دین معزول بول
شیخ دیب تسبیح اوزدی تارنی*
چیکتیم آندا رشتهٔ زنارنی*
بیری دیب مسواککا قیل التجا
آغزینکا سالیب* کیتور سنت بجا
شیخ دیب مسواك اکر قیلسام هوس
عجز و حیرت بارماغی آغزیمدا بس
بیری دیب سهوی اکر توتتی وجود
عذریغه توفراغ اوپوب قیلغیل سجود
1210 شیخ دیب کیم آقیزیب قان یاشنی
آلماغوم‌دور بو ایشیکتین باشنی
بیری دیب کیم روم‌غه بولدی سفر
کعبه نی قیلماق کیراك ایمدی مفر*
شیخ دیب کیم* آندا قیلغانینی* طلب
موندا تاپتیم نی چیکای اولیان تعب
بیری دیب کیم یوزلانیب صحرا
وقت دور عزم ایلاسالك** بطحا ساری
ساری

کیم یوق Л1 1202a طاعت‌نی بشارت T 1201a کیم X 1199a ایرور X 11986
تسبیحغه 1206a T بحری X 1205a یغیدین T 1204a کیلورده کیم Л1 12026
مین X 1212a مقر T Л1 12116 X سالغیل T 1207a زنارینی T 12066 تارینی
ایلاماك T ایلاسانك X 12136 قیلغای T

باشیما قوت یوق آنچه اورغالی تاش* اوزه غم فرطی‌دین سیندورغالی
کوز قانی اول آی یوزیکا سالغوچه اول قویاش انواریدین نور آلغوچه
یوز قانی سورتارکا اول درکاهغه قول تضرع ایلاکاندیك شاهغه
قول قانی کوکسومکا خارا اورغودیك باشیما توفراغلار ساوورغودیك
هوش قانی ایلاکونچه اوزنی* ضبط بیرماکونچه یول دماغ اویی‌کا خبط
قانی عقل ایتکونچه ایش تدبیرینی* قیلغوچه ویران کونکول تعمیرینی
1180 قانی صبر ایتکونچه دردیم چارمسین یا دوا قیلغونچه بغریم پارمسین
غم ییکونچه حالیما قانی کونکول کیم ایرور حالا اولوك سانی کونکول
بیر نفس اورغونچه باری جان قانی کیم* کونکولدیك هم تاپا آلمان آنی*
مانکا بو یول نی بلالیغ یول ایدی هرنی کیم آندین بتر یوق اول* ایدی

کاش هرکز بولماغای ایردیم تیریك عمر نی کورکونچه بو ینکلیغ ایریك
نیتی ایتسا ایردی بیربرق خطر قویماسا ایردی وجودوم‌دین اثر
دوستلار نیتی* مدد ییتکورسانکیز جمع اولوب مین زارنی اولتورسانکیز
تا قوتولسا* دهر عاریمدین مینینك دهر ایلی افغان زاریمدین مینینك
جانیما اصحاب تیغ قتل اورونك کویدوروب هریان کولومنی ساوورونك

تاجهاندا بیله رسوا بولمایین بیر اولای یوز قاتلا هردم اولمایین
1190 حالیغه اصحاب حیران ییغلابان هردم آنینك دردیدین قان ییغلابان
بولوبان جمع اول کروه* مستمند *شیخ‌قه هر بیر بیریب* بیر نوع پند
شیخ آلارنینك پندینی فهم ایتمایین نکته معنی‌سی کا* داغی ییتمایین
عقل میزانی بیله قیلغان خطاب عشق طوریدا تاپیب آندین جواب

کونکول Д 11826—Д 1181 1180 توفیری‌نی X 1179a آنی T 1178a باش X 11746
نی بولور یتسه X 1185a—Д 1185 یول X 11836 دیب هم یانا ایمان‌قانی
شیخ دیب هر $Л_1$ 11916 کروهی T 1191a قوتولسون X 1187a ایمدی T 1186a
معنی‌سیدا Д 11926 بیری

بارچه دهر** اهلیغه بو ماتم سرا کییدوروب آنینك عزاسیدا قرا
شیخ مظلوم کرفتار نحیف توشماکان ایش باشیغه توشکان ضعیف
عشق ظالم ظلمی‌دین زار و نزار دیر توفراغیدا* یاتیب خوارو زار
عشق یاقیب جسم ایله جانیغه اوت کفر سالیب دین و ایمانیغه اوت
اشك ارا باتیب* ولی آغزی قوروب کونکلی اوتی شعله آغزیدین اوروب
عشق ایلاب روزکارین هم قرا تون خود ایلاب یوق و بارین هم قرا
یوز بلا جانیغه چون بولدی نصیب دیر ایدی حالیغه ییغلاب اول غریب
کیم بولور* هر لحظه رنج افزون نی ایدی کیم قیلدینك ای کردون منکا
عافیت‌دین عشق ساری باشلادینك یوز یانار اوت ایچره آلیب تاشلادینك
کوزکا اول کورکوزوب مهر* منیر یاشوروب غم شامی‌غه قیلدینك اسیر
قایسی شام غم‌که کوك جوفی ارا آفرینش عارضین قیلدینك قرا
دوزخ غم دودی عالمنی توتوب شعله‌سین کونکلوم اوتیدین یاروتوب

الله الله نی کیچه‌دور بو کیچه صعب موندای یارب اولغایمو کیچه
اوتکاریب مین کوپ صعوبت** کورمادیم موندای عقوبت* کیچه‌لار کیچه‌لار

تون ایماس دوزخ اوتی‌نینك دودی دور یا فلك‌نینك آه قیراندودی دور
بیله تون یارب نمودار اولماسون آندا هیچ آدم کرفتار اولماسون
بیلمان آیا تون بلاسین‌مو دیین مانکا توشکان کون بلاسین مو دیین
جسم و اعضا و حواس و عقل و هوش عشق‌دین* بولدیلار آنداق پرده پوش
کیم دیکای‌سین کیم پری موجود ایماس عشق بیدادیدا جز نابود ایماس
پیکریمدا آنچه یوق تاب و توان اشك‌دیك کوییدا بولغونچه روان

یاتیب Л1 1158a X—1158 T 1157 توفراغیغه 11566 T دیر X درد 1154a T
صعبت Л1 11676 عقوبت Л1 حقیقت 1167a T بدر 1163a X بولوب 1161a X
عشقیدین 11716 X

شیخ کونکلی‌کا چاقیلغاچ ایله برق شعله دریاسیغه* جانی بولدی غرق
آسرادی اوزنی کوپ استغفار ایتیب آغزیدا لاحولنی تکرار ایتیب
شوخ آچقاچ شعلهٔ رخسارینی اورتادی لاحول و استغفارینی
بولمیش ایردی جسمی توفراقده نکون بیر دم اول اویکا عصا بولدی ستون
آرقه‌سین قویدی دمی دیوارغه حیرت ایلاب اول غریب آثارغه
هم عصا هم جسمی‌غه ییتی* شکست حالیدین باردی و پیرکا بولدی پست
1140 توشتی جان پاك فرجامی‌غه عشق کیردی قانديك ییتی اندامی‌غه عشق

کاه بیحال ایردی کاه اوز حالی‌دا لال اولوب اصحاب آنینك احوالی‌دا
حیرت ایلاب بیر بیریکا باقیبان باش قویی ایلاب* آووچلار قاقیبان
حالی‌غه اقشامغه‌چه حیران قالیب بلکه اوز حالی‌غه سرکردان قالیب
تون سوادی قیلدی چون کوننی قرا ظلمت کفر اول صفت کیم دیر ارا
اول قرا کون باشیغه کیلکان قاری* روزکاری هم قرا تابع‌لاری
قالدیلار مغ دیری‌نینك توفراغیدا قایسی توفراغ کیم بلیت تاغی‌دا
شیخ‌نینك آلیغه کیلدی ایله تون* کیم کیشی کورمای‌دور آنداق* تیره کون*

کوککا یاپیب پردهٔ ادبارلار هریان اختردین قاقیب مسمارلار
چرخ اشکین آقیزورغه دود ایتیب کوك‌نینك اطرافینی قیراندود ایتیب
1150 تاپیبان کردون تحرك‌دین فراغ اورنیدین* تیبرانمای اول ینکلیغ که تاغ*

چرخ درد اهلیغه بیداد ایلابان تاغ تاغ اندوه ایجاد ایلابان
دهرنی اول تاغ‌لاردا* یاشوروب یوز تومان مینك تاشلار هم یاغدوروب
کوزلارین کردون قیلیب اختر فشان شیخ احوالی‌غه ماتم‌دین* نشان

توشتی 1139a T. 1137 T 1100 байтидан кейин ёзилган. دریاسیدا 1134б Д T
1145a T باری 1147a X کون 1147б T انینك X 1150б X تون
شیوندین 1153б X 1152a Д Л, تاغ‌لارغه 1154a T اوزیدین

کیرپیکی کوز دورەسیدا* هرطرف فتنه خیلی‌دین اوزی دوریدا صف
کوزکه بولدی خالی آنینك آستیدا نقطه یازیلغان بلانینك آستیدا
اول بلا* آستیدا یوز اوستیدا* خال ایکی‌سی‌نینك نقطەسیدین بیل مثال
غیب سریدین بیریب آغزی نشان اوزی غیب اهلی‌دیك اما بی نشان
لعلی جانی* خستەلارنینك مرهمی نطقیدا عیسیٰ روح الله دمی
اول مفرح مایەسی یاقوت اولوب بو نفس‌دین خسته جانغه قوت اولوب
1120 هم زنخدانیدا یوزمینك جان اسیر چاهی‌دا یوز یوسف* کنعان اسیر
زلفی‌دین سالسا چیقارورغه کمند کوپراك ایلاب بوکمند اول ایلنی‌بند
طوق غبغب اول ذقن آستیدا نون آب حیوانغه حباب اما نکون
هم قدی‌نینك نخلی‌غه جان جلومسی هم خرامی آب حیوان جلومسی
کوزبیله لعلی عجب صنعت توزوب هر نیچه اول اولتوروب بو تیرکوزوب
جسم و کلکون کونکلاکی کل کورماکی‌دین تاب‌سیز یوزمینك
اوزره کل کونکول
کونکلاك اوزره نیچه حله رنك‌رنك صنعتی‌دا جان چیکیب روم و فرنك
حله رنکی نیچه کیم قاتل بولوب عطریدین یوزجان یانا حاصل بولوب
کافر قاتل کوزیکا بارچه کام بوکه دین اهلی‌غه سالغای قتل عام
کیم‌که ایلاب ساچی زنارین خیال دین و ایمانینی ایلاب پایمال
1130 حسن* و لطفی جان ارا بیر توتقودیك بیر ایاق سو بیرله بلکیم یوتقودیك
شعلهٔ حسنی سالیب دورانغه اوت آتشین لعلی‌دین اما جانغه اوت
تاپیب* آتشکاه عشقین اهل هش پارسا سوزنده و زهادکش
قصر اوزه بو شکل ایله ترسا قیزی بل قویاش ایوانیدا عیسی قیزی

11206 X جان 1118a XT اوستیدا کوز استیدا 1116a T تیراسیدا 1114a X
تارتیب 1132a X حسنی 1130a X مینك‌جان

فتنه خیلی‌غه ممر دروازه‌سی
حلقه* و زنجیریدا یوز مینك فنون
عشق اوتیدین آندا یوز* آتشکده
دیر اوزره تیره دودی هیأتی
دیر موندق کورمایین تا قیلدی سیر
شیخ جسمی‌دین باریب اول پیردا تاب
ضعف مستولی بولوب هردم انکا
ناظر ایردی هرطرف آشفته وار*
منظری آندین آسیلغان بیر تتق
یبلدین اول برقع چو بولدی برطرف
نی قویاش کیم یوز قویاش دیوانه‌سی
پیکری روح مصوردین مثال
حور* صورت‌لیغ پری زادی عجب
روحنی آشفته ایلاب هیاٴتی
صورتیدین منفعل حورو پری
یوزی نور افشان ساچی ظلمت فشان
یوز اوزه زلفین چومشك افشان قیلیب
ساچی نور اهلی‌غه ظلمت عالمی
* قاشی سودایی اولوس‌قه* یانکی آی
قاشی طاقی ایچره آفت‌لیغ کوزی

فتنه کر طاق سپهر اندازه‌سی
حلقه٭ سودا و زنجیر جنون
هربیریدا یوز تومان سودا زده
ظاهر ایلاب کفرو عصیان ظلمتی
کفرو ایمان اهلی‌غه بو ایسکی دیر
کونکلینی بی طاقت ایلاب اضطراب
جلوه ایلاب اوزکا بیرعالم انکا
بیر طرف توشتی کوزی بی اختیار
بیر قویاش‌قه اول بولوب قوس افق
اول قویاش انواری توشتی هر طرف
حسنی شمعی دوریدا* پروانه‌سی
روح‌غه هرلحظه آندین اوزکا حال
کل جبین‌لیغ سرو آزادی عجب
یوز عجب صورت‌قه سالیب صورتی
طلعتی‌دین آفتاب خاوری
نور و ظلمت کفرو ایماندین نشان
ظلمت ایچره نورنی پنهان قیلیب
اهل سودانینك سواد اعظمی
یانکی آی دیوانه‌غه حیرت فزای
دیر طاقی‌دا آنینکدیك کیم اوزی

1095a TX حلقهٔ 1096a T بو 1101 T 1067 байтидан кейин ёзилган. 1101a $Л_1$ دیوانه‌ور
1102 T 1068 байтидан кейин ёзилган. 1104б T کردیدا 1106a T خوب 1112a $Л_1$ قاشی‌اول
قاشی‌سوداسی اولوس‌قه X سودایی‌لارغه

یوز حرم‌غه قویدی صاحب انقطاع
قیلدی یوز آشوب ایله طوف وداع
قیلدی چون مینك حزن* ایلا طوف حرم
روم اقلیمی ساری قویدی قدم
تاپتی‌لار اصحاب چون آکاه‌لیغ
اول سفردا قیلدیلار همراه‌لیغ
یولنی قطع ایلار ایدی پیر طریق
تورت یوز اهل طریق ایردی رفیق
شیخ‌نینك کونکلی کا سودالار توشوب
کیم آنی ضایع قیلورغه یاووشوب
هرزمان بیرنوع اولوب اندیشه‌سی
* یوق بجز* اندیشه آنینك پیشه‌سی
1080 حالی‌دا* اصحاب تغییر آنکلابان
هوش ایله صبرینی بیربیر آنکلابان
خاص‌لار ایلاب سوال اول حال‌دین*
واقف اولمای اول غریب احوال‌دین*
کیم سوالی کیم قیلیب تاپمای جواب
شیخ‌دین کوپراك آلاردا* اضطراب
بو صفت یول قطع ایتیب مقصد ساری
قایسی مقصد شدت* بیحد ساری
تا قدم قویدیلار اول کشورغه تیز
شیخ کونکلی دا ولی یوز رستخیز
هر نفس بیر بقعه‌نی ایلاردا سیر
مرئی** اولدی ناکهان بیرطرفه دیر
طاقی آنینك چرخ طاقی بیرله جفت
جفت و طاقی ایچره کوپ راز نهفت
تاشی اندوه و بلیت تاغی‌دین
کیرپیچی درد و بلا توفراغی‌دین
زیب و کاشی‌سیغه یوز طرح تعب*
کورکوزوب یوزنوع نقش بوالعجب
غرفه‌لاردین فتنه‌لار نظاره‌کر
قیلغالی بیچاره و یوق چاره‌کر
1090 عشق عینی‌دین یاروق هرروزنی*
لیك اول روزن بلالار مسکنی
کنکریدین رخنه‌لار ایمان ساری
عشق شینی‌نینك نموداری باری
تعبیه هر کنکری‌دا تاشلار
عشق تیغی‌دین کیسیلکان باشلار
اهل دین باشیغه پران قیلغالی
عالم اوزره سنك باران قیلغالی

1075a $Л_1$ خوف 1079б T یوز نیچا 1080a T حالیدین 1081a $Л_1X$ حالیدین 1081б $Л_1X$
لقب 1088a X ظاهر X مرائی Л 1085б حدت $Л_1$ 1083б الارغه $Л_1$ 1082б احوالیدین
1090a X روزه‌نی

خلق ارشادیغه راسخ ایردی اول — کعبه‌دا شیخ المشایخ ایردی اول
آستانی‌نینك کدایی* شاه‌لار — قوللوغی‌غه مفتخر آکاه‌لار
هر دعاکیم قیلسه بیر غمکین* اوچون — قول آچیب خیل ملك آمین اوچون
چهره٥ مقصود آنینك اوتروسیدا — جلوه ایلاب کونکلی‌نینك کوز کوسیدا
تورت یوز آلیدا اصحاب و مرید — هربیر آنداق کیم جنید و بایزید
1060 چرخ اعلی‌غه شکوهی دین شکست — عرش اعظم همتی الیندا* پست
دود آفت‌دین قارارسه عالمی — یاروبان بیتکاچ دعاسیدین دمی
کیم که بولسا بیر بلاغه مبتلا — اول دعا قیلغاچ بولوب دفع بلا
واردانی عرش‌دین پیغام دیك — واقعاتی وحی ایلا الهام‌دیك
هرنی کورسه واقعه تعبیر انکا — کورکانی اوق یوزلانیب بیربیر انکا
نیچه تون* بیرتوش انکا کورکوزدیلار — رشته٥ صبر و قرارین اوزدیلار
اویغانیب حالی‌غه استغفار ایدی — یومسا کوز* اول توشکا** اوق تکرار ایدی

کیم مطافی ایردی بیر بیکانه بوم — ایلاسه معلوم اول بوم ایردی روم
آندا بیردیر ایچره ایردی زار و مست — مست‌لیغدین دیر ایلی‌دیك بت پرست
چون بو توش بولدی* مکرر کنج‌راز — دیدی بولماس بو بلادین احتراز
1070 کیمسه‌کا ماوا* حرم‌دور یاکنشت — کورمای اولماس اولچه* بولمیش سرنوشت

باتراق اول کشورکا عزم ایتماك کیراك — هر قیان تارتار قضا کیتماك کیراك
چونکه بولسه بیزکا اول مأوا نصیب — باشیمیزغه هرنی کیلسه یانصیب
قیلدی چون اوز حالی‌غه نظاره٥ — تاپمادی بارماق‌دین اوزکا چاره٥

1056a X کداسی 1057a X مجروح 1059 байти Л1да 1064 байтидан кейин ёзилган 1060 байти Л1да 1062 байтидан кейин ёзилган. 1060б XT الیدا 1065a X کون 1066б X توش‌که T 1066 1067 T байтлар орасига 1101 байти ёзилган. 1069 1100 T байтлари 1136 байтидан кейин ёзилган. 1069a T دور کیم 1070a X ماوی 1070б X انچه

جان ایرور عاشق یولیدا* سد راه ایله‌کیم بولغای بیراو یولیندا* چاه
فرد ایرور عاشق تن و جاندین داغی عقل و هوش و کفر و ایماندین داغی
عشق عالم سوز ایرور جان سوز هم شوق اوتیدین کفر و ایمان سوز هم
عاشق اولغان کیچتی ننك و نام دین ملت و ایماندین و اسلام دین
1040 لازم عشق اولدی شوق و سوز درد برق ینکلیغ پویه‌ده* کیتی نورد
کیمکا درد و عشق مستولی دورور ترك جان ایتماك انکا اولی‌دورور
کیم‌که جانان ساری آنینك رایی بار جانغه آفت بیتسا نی پروایی بار
عشق ایشی غم شامی درد و سوزدور* شمع انکا آه* جهان افروزدور*
درد کیلدی عشق سوزیدین نشان درد بولمای عاشق اولماس* جان فشان
مطربا توز بیر سرود درد ناك ساقیا بی دردلیغدین مین هلاك
درد جامین توت مینی زار ایتکودیك عشق دردی کونکلومه کار ایتکودیك
تا آنی نوش ایلابان جاندین کیچای عقل و هوش و دین و ایماندین کیچای
کفر دیری ایچره ماغوا ایلایین عزم زنار و چلیپا ایلایین
پیر دیر آلیدا ایلاب اوزنی مست کویدوروب مصحف بولایین بت پرست
1050 عشق دیری ایچره ایلاب اوزنی خاص جاننی* ایمان ننکی دین ایلای خلاص
دیر ارا اسماع ناقوس ایلایین بت سجو دیندا* زمین بوس ایلایین
بیلکا محکم باغلابان زنارنی اوزدین ایلای* شادمان کفارنی*

LXXIX

حکایت

شیخ صنعان واصل درکاه ایدی کونکلی غیب* اسراریدین آکاه ایدی
کعبه‌دا اوتاد ایله اقطاب ارا ایله ایردی کیم‌نبی اصحاب ارا

سوزایرور X 1043a پویه‌دین $Л_1$ 10406 یولیدا 10366 XЛ$_1$T یولیغه 1036a T
— Д 1051 1103 جان T 10506 — X 1046a اولمای T 10446 افروز ایرور X آهی X 10436
حق T 10536 رفع‌نینك عارنی T 10526 سجودیدا X 10516

باردی اول کشورغه کیم بارغای ایلادی آندا رسولانه نزول
رسول

دیدی ایلکا بودور اسکندر سوزی طرفه بوکیم ایردی اسکندر اوزی
ایلچی‌لاردیك سوز بیان ایلار ایدی اوزی * اوز حکمین عیان ایلار ایدی
ایل نی بیلسونلار که اسکندردور اول یوق که قاصد حاکم کشوردور اول
بیتکوروب احکام نامعدودنی ایلکا قاصد کورکوزوب مقصودنی
خلق نینك* مینك‌دین بیری بیلمای کیم‌نیدور بو* پرده نقشی‌دا* خیال
بو حال
سین داغی شه‌دین قیلورسین نکته ساغینورسین لیك ناقل‌نی سروش
کوش
بیلدیلار قوشلار چو بو کفتارنی آنکلادیلار پرده دا* اسرارنی
باری مقصودیغه رخصت* تاپتی‌لار کام و مطلوبیغه الفت تاپتی‌لار
آشنا سوزلار بیله اول پیشوا قیلدی اول بیکانه‌لارنی آشنا
قیلدیلار باری* ینه آندین سوال کای هدایت امریدا* صاحب کمال
بیز کروهی بیز بسی زار و ضعیف جسم زار و جان نزار و تن نحیف
ایش عظیم و یول پیراق و خوف کوپ نیچوك اولغای عزمیمیز بو یولدا جوپ

LXXVIII

قوشلارنینك یول کیفیتین هدهد دین سوالی و آنینك جوابی

بیردی هدهد قومغه موندق جواب کیم بو ینکلیغ آنکلانکیز رای* صواب
کیم بو یولدا عشق‌دور کلی صفت عشق اهلیدین پیراق‌دور مصلحت
کیم که عاشق‌دور انکا جاندین نی باك کفر آلیب* بیرماك ایماندین نی باك
کر کیراك عاشق‌قه اوز جانانیدین سهل ایرور* کیچماك جهان و جانیدین

پردهٔ X 10266 پرده‌دا نقش T 10246 خلق‌دین X 1024a کویی T 10216
روی T 10326 — T 1031 1030 فنی‌دا T 10296 بارچه X 1029a نسبت ЛДX 1027a
دور X 10356 الیبان $Л_1$ 10346

چیقسه کاهی آتلاتیب میدان ارا سالسا ایردی رخشینی جولان ارا
هر کیشی آلیغه کیلسه اول زمان حسنینی کورماك همان اولماك همان
بولمیش ایردی اولکان ایلدین بند سیر ایتیب یانغونچه جولانکاهین اول
یول

حسنی‌دین آفاق ارا غوغا ایدی ظلمی‌دین جان ملکی‌کا یغما ایدی
خلق بیحد قتلی‌دین تاپتی ملال ایلکا یوز کورکوزماکین قیلدی
خیال

کوزکو حکم ایتی که پیدا قیلدیلار تختی آلیندا مهیا قیلدیلار
قصری آلیندا یاساتتی منظری آندا نصب ایتی* چو روشن* اختری
اوزی حسنی‌غه نظر سالور ایدی بهره ایل هم عکسیدین آلور ایدی
تا بو ینکلیغ کوزکو ترتیب ایتمادی حسنی‌دین ناظرغه بهره ییتمادی
هم اوزی حسنی‌دین اولدی بهره‌ور بهره هم تاپتی انکا قیلغان نظر
سین بو کوزکونی کونکول قیلغیل کیم سالور عکسینی آندا اول جمال
خیال

قصر تن آندا کونکولنی کوزکو بیل کوزکودا شه حسنی‌نی نظاره قیل
بیرمایین بو کوزکوکا اول جلا عکس آندا سالماغای اول پادشا
آنکلاغیل اول حسن عکسین کوزکودا سین تماشاسیغه تورغان* اوترودا
کوزکو روشن‌راق نیچه* قیلسه ظهور ظاهر اولغای عکس آندا بی قصور

LXXVII

اسکندرنینك ایلچیلیك‌کا بارغان حکایتی

بیر کون اسکندر بو* آیین ایلادی ایلچی‌لیك‌کا اوزنی تعیین ایلادی
ایلادی سیمرغ‌نی اول نامور اول کبوتردیك که بولغای نامه‌بر

که T 1017a لجهٔ X 1016a تورغیل X 1015b خوروش T 10086

حق قه مستغرق نی بولماس حق دیماك بولغای آنی حق قه مستغرق دیماك
سین چو فهم ایتینك که کیمکا سایه اوز یقینینکدا قوی سرمایه سین
سین

سایه ایستای بولماسه کر جلوه کر بیل که سیمرغ اولماس ایردی سایه ور
اوز نی سیمرغ ایستاسه ایردی نهان سایه‌سی بولماس ایدی هرگز عیان
سایه ظاهر بولماغین تحقیق* بیل سایه افکن‌نینك وجودیدین* دلیل 990
کوز کودیك کونکلونك منور کوز لارینك سیمرغ بین کر بولماغای
بولماغای

کیمکا اول یوزنی کورار* کر *هرنیکیم دیر* غیر آرتوق سوز ایماس
کوز* ایماس

ایستادی حسنی‌غه عاشق‌لیغنی فاش کوز کو پیدا قیلدی آنداق کیم قویاش
تاکه آندا جلوهٔ ناز ایلاکای حسنی‌غه عاشق‌لیق آغاز ایلاکای
بولدی اول کوز کو کونکول ای * کیم حق* اندا جلوه ایلار متصل
اهل دل

اول قیلیبان جلوهٔ حسن آشکار سین کونکول بیرله انکا آیینه‌دار

LXXVI

اول شاه حکایتی کیم حسنی‌نی ظاهر قیلورغه کوز کونی وسیله قیلدی

بار ایدی شاهی جمال اوجیدا ماه ماه پیکرلار سپاه اول ایردی شاه
قامتیدین سروغه افکنده لیك عارضیدین مهرغه شرمنده‌لیك
عالم آشوبی کیلیب رخساری‌نینك مهلك اول رخساری‌نینك نظارمسی
حسنی غوغاسی جهان ایچرا توشوب عشقی‌نینك* یغماسی جان ایچره توشوب 1000
آنچه کیم حسن جهان آرا انکا یوز مینك آنچا ناز و استغنا انکا

سوزنی ایتور 9926 $Л_1$ کوز کو Д 992a معلوم 9906 T وجودیغه 990a T
عشقینك 10006 X کیم اول 9956 T +— 993 $Л_1$

بیز کروه* عاجز و زار و زبون
بارچه‌نی خوار* ایلابان* بخت نکون

کونکلومیز کا بولماغان* روشن بو راز
جهلیمیز کوپ‌تین کوپ و علم آزدین آز

ذره‌دیك سر کشته احوال و حقیر
اول کمال اوجی اوزه مهرمنیر

منزلت‌دا چرخ اعلی‌دین رفیع
فسحت* ایچره عرش عظمی دین و سیع

اول کیلیب آرتوق توقوز افلاك‌دین
لیك بیز اوکسوك بسی خاشاك‌دین

بیز کا آنینك بیرله نسبت نی ایکین
یا بو نسبت ایچره حکمت نی ایکین

شاهلار شاهی کیلیب اول پادشاه
بیز کدالارنینك کدایی خاك راه

بیز کا معلوم ایت که بس مجهول ایرور
عقل آنینك ادراکیدین معزول ایرور

بیز حقیر و عالی آنینك حضرتی
قطره‌نینك دریاغه نیدور نسبتی

LXXV

هدهد قوشلارغه جوابی و سیمرغ ظهوریدین خطابی

ببردی هدهد قوم‌غه موندق جواب
کیم اوشال شاهانشه عالی جناب

کنجی ایردی* لیك مخفی ذات انکا
یاشورون حسن ایردی یوق* مرآت انکا

اوز ظهورین چون تمنی ایلادی
چیقتی و* اوّل* تجلی ایلادی

بو تجلی‌سی ارا خورشید وار
یوز تومان مینك سایه سالدی آشکار

سایه کیم پاکیزه بولدی جلوه کر
ایلادی اول سایه‌غه کوپراك نظر

بارچه عالم قوشلاری‌نینك صورتی
بیلکیل آنینك سایهٔ پر حکمتی

چون محقق بولدی بو حکمت سنکا
بولدی توز* سیمرغ ایله نسبت سنکا

بو* سنکا معلوم چون بولدی یقین
فاش قیلمه رازنی ای خرده‌بین

کیمکا بو کشف اولدی مستغرق‌دور
حاش لله کیم دیکای سین حق دور اول

فصحت Д 971б بولماغای X 969a ایلاکان X خلد T 968б کروهی X 968a
بس T 984a یور T 983б ــ سایه $Л_1$ 980б اول نور X 979б کون Л 978б ایرور X 978a

کیلدی خلوتکاهی آنینك انجمن — سیر ایتار لیکن یـیری دایم وطن
عرش پرواز اولدی و سدره نشین — ایلکا ظاهر ایلامای* پرواز ایشین
ایرماس اول سیمرغ‌دین آیرو دمی — وصلی‌دین* کونکلی‌کا* اوزکا عالمی
ییتمایین جانیغا هجریدین کزند — *صورت وصلی‌دا* هردم نقش بند
باشی اوزرا موهبت تاجی آنینك — جلوه‌کاه وصل معراجی آنینك
وصل‌دین* مملو ولی دم آسرابان — غیردین حالینی مبهم آسرابان*
وصل یوزمینك دریـدین* کونکلی‌دا جوش — لیك اولوب آغزی صدف ینکلیغ خموش
اول قوش ایرماس سین سین ای خارج نوا — هرزه‌کرد و هرزه کـوی و بی حـیا
فسق مفرط کیچه کوندوز ورزشینك — بی جهت غوغا و قیچقیرماق ایشینك
یوز یامانلیغ بیرله شنعت ایلابان — یخشی‌لارغه اوزنی نسبت ایلابان
سست لوغلار بـیرله کـیم قیلدینك عیان* — دیماکیل اوزنی خروس ای ماکیان

LXXIV

قوشلار اوز نسبت‌لارین سیمرغقه هدهددین سورغانلاری

هر بیری بیر عذر کیم قیلدی خطاب — بیردی چون هدهد انکا شافی جواب
نکته دین عاجز بولوب اول لحظه‌خیل — قیلمادیلار اوزکا عذر آیتورغه مـیل
بارچانی سرکشته ایلاب ضعف حال — متفق هدهددین ایتی‌لار سوال
کای سینینك ذاتینك ریاست کوهری — باشینکا لایق هدایت افسری
سیر ارا قطع بیابان ایلاکان — طی مسلك* اولچه امکان ایلاکان*
یول رجا و خوفینی بیلکان تمام — خوفی اصلاحی‌دا قیلغان اهتمام

خلوت و صلی‌دا 9546 ХДЛ$_1$ کونکلیدا X وصلیدا 9536 ДЛ$_1$ ایلادی 952a Л$_1$ T
بیان 961a دردیدین 957a XT ایلابان 9566 T وصلیدین 956a XT صورت نقشیدا T
ایلابان Д مشکل 9666 Л$_1$ — +ДЛ$_1$ 964

مکه اطرافین سو ایچره آیلانیب
فرض ادا ایتمای یاقین ییتکاچ یانیب

خلق دیب کیم بول مشرف حج‌غه هم
میل بیرمای اول طرف حرص درم

تاکه بیر کون توشتی دریا اوزره موج
کیمه‌کا ییرکه حضیض و کاه اوج

بولدی تاجر لجهٔ سودادا غرق
لیك بولدی کیمه‌سی دریادا* غرق

بیرمادی دریا خیالی* حج‌غه یول
تاکه بیر بالیق‌قه بولدی طعمه اول

LXXII

تاووغ عذری

تاووغ ایتی بیله عذرین آشکار
کای طیور ایچره رئیس* تاجدار

بیز ایکاوکا تاج روزی قیلدی حق
لیك هر بیرکا بیر ایش قیلدی نسق

سنکا ایلاب راهبرلیغنی عطا
قیلدی قوشلارغه رئیس و پیشوا

مانکا بیردی صوت* دلکش بردوام*
ایلنی طاعت‌قه تیلارکا* صبح و شام

اولکه مخلوق ایتی صنعی وحش و طیر
بیزکا تسکین روزی ایتی سنکا سیر

چون سرامد کیلدی ایرلیك‌دا خروس
حق انکا بیردی نیچه زیبا عروس

توتتی هر یان سیر قیلماغ‌دین معاف
اول کیم و سیمرغ بیرله کوه قاف

LXXIII

هدهد جوابی تاووغ‌قه

دیدی هدهد کیم بو سوز بی وجه
کر** کیشی بو سوزنی حالیدین ایماس

بار آنینکدیك قوش که آچمای بال و پر
سدره شاخی اوستیدا ایلار* مقر

X 945a انیس ЛТ 942б خیال T 941a دریاغه T 940б کیمسه بیرکه Д 9396
ایلای Д 950б هر X کیم Д هیچ T 949б قیلدورورغه X 945б دلکش‌لیغ مدام

بولماسام بير لحظه آريغ سو ارا فرقتی‌دا* ايلارام يوز ماجرا
موج‌دين سجاده‌نی ساليب سودا كور كوزوب مقصود يوز اول كوز كودا
سودادور مقصودومه چون ييتماكيم بس خطادور اوز كا يان عزم ايتماكيم

LXX

هدهد جوابی اوردك كا

ديدی هدهد كيم خطا سوز كيلدی بو كيم ديدينك ای پاك يوب عقلينكنی سو
سوغه كيم* سجاده ساليب مين ديدينك چغد حاليدين مكر غافل ايدينك
پاك دامن ليغ قيليب مين فن ديمه اوزنی سودا غيرتر دامن ديمه
پاك ايسانك نيدورسوغه چومماق ايشينك كيچه كوندوز غوطه* اورماق ورزشينك*
930 فسق تخمين نفس ارا* اولكيم تارير نی جنابت‌دور بو* و بی باكليك* سو ارا هر* غوطه كيم اوردی آرير كيم چوموب تون كون ييتيشماس پاكليك
ایر ایسانك آلينكدادور بحر فنا چومغيل و قيلغيل اوزونكنی آشنا

LXXI

حكايت

هند دریاسيدا ايردی تاجری سود و سودا شيوه سيندا ماهری
مايهٔ سودا دماغی‌غه توشوب غرق بحر فكر اولورغه ياووشوب
توتمايين بير ملك‌دا اون كون مقام ايلاكاچ سودا سوغه ايلاب خرام
ييللار ايلاب ايردی بو ينكليغ سفر بحرنی آنكلاب هر آفت‌دين مفر*

930a X Д اورماق‌دور ايشينك T 929б سوغه چون X 927a فرقتيدين T 923б
مقر T X 936б نی بی باك‌ليك T ظن پاك‌ليك X 931a بير $Л_1$ T 930б ايله

طعمنك ایت‌دیك دشت ارا قالغان سونکاك — طرفه‌راق بو ایش کـه** قاقشالغان سونکاك

910 بیلکیل ای باطل خیال ایچره اسیر — کیم ایرور حالیك‌غه لایق بو نظیر

LXVIII

حکایت

ساحل عماندا سودا پیشه خیل — بحر سوداسیدا سود اندیشه خیل

بیرسالار بیش اون درم غواص‌دون — بحر ایچره سالور اوزنی سرنکون

جاننی یوز رنج اوتیغه ایلاب هدف — بحر قعریندا* ایلیك‌لار* بیر صدف

اول صدف ایچره اکر* مینك دانه دور — یا اکر خود بیر در شاهانه‌دور

کیم ایرور اول شاه تاجی رونقی — آنکلا آنی مزد بیرکان‌نینك حقی

تاجر آلیب اول صفت نقد عزیز — اخذ ایتیب غواص بیر ایکی پشیز

اول آلیب مزد و سنکا اول داغی یوق — ایت کیبی ایلاب سونکك نفسینکنی توق

عاقل ایرسانك کوب دیمه موندق کزاف — کیم سراسر بو سوزونك باردور* خلاف

LXIX

اوردك عذری

اوردك آغاز ایتی کای فرخنده ذات — سو بیله بولمیش منکا قایم* حیات

920 آندین آیرو مضطرب مین قایغودین — ایله کیم توشکای بیراق بالیغ سودین

چون سو ایچره ذاتیمه تسکین بولوب — پاك دامن‌لیغ منکا آیین بولوب

پاکلیك چون* سودین ایتیم اکتساب — لایق اولدی وصفیمه حسن المآب

X 9186 کـهـر X 914a ایتاکلاب X قعریدا X 9136 دورکه T ایش‌کا X 9096 خود T 922a دایم T 9196 باری

کنج* ایردی عمری* آنینك وایه‌سی باردی کنج اوستیدا جان سرمایه‌سی

LXVI

همای عذری

باشلادی عذرینی صاحب فر همای دیدی ای سرکشته‌لارغه رهنمای
آنداور* اقبال‌دین پایم مینینك کیم بیرور تخت شرف سایم مینینك
ذاتیمه آنچه شرف بیرسه آله کیم مینینك سایم کدانی قیلسه شاه
مین ینه شاه ایستاماك یعنی که نی اوزنی رنجور ایلاماك یعنی که نی
900 قیلماغیم خوشراق هوای جلوه‌که بیرماکیم سایم‌دا شه‌لارغه پنه

LXVII

هدهد جوابی همای‌غه

دیدی هدهد کای سوزونك افسانهٔ کیم آنی قیلغای بیان دیوانهٔ
اولکه ذاتینکدا بلاهت* چاغلامیش سنکا بو ینکلیغ ثقیفه** باغلامیش
کیم ییتار ساینکدین ایلکا شاه‌لیغ سنکا باور قیلدوروب کمراه‌لیغ
شاه‌لار تاریخی کیم مسطور ایرور قایسی‌نینك وصفیدا بو مذکور ایرور
کیم آنی شاه ایلامیش* ساینك سینینك کیم ایرور بو مدعا واینك سینینك
بو غلط افسانه شاد ایلاب سینی بیله فاسد اعتقاد ایلاب سینی
فی المثل بولسا بو دعوی راست هم کیلسه سیندین بو صفت بیخواست هم
بیرسه ایلکا شاه‌لیغ حی ودود *سین دی باری کیم* سنکا آندین نی سود

بعیقه T سقیبه 9026 X ملاحت 902a X ایلادور 897a X ایدی عمریدا 895a Jl_1
سین اوزونك‌دی بار 9086 T ایتمیش 905a X

يو اوزون يولدين مينى توتقيل معاف مين كيم و سيمرغ بيرله كوه قاف

LXIV

هدهد جوابى كوف‌غه

ديدى هد هد كاى ايشينك مكروحيل قصد جانينك ايلابان طول امل
بير توتوب كونكلونكدا اميد محال كيم وقوعى‌غه انينك يوق احتمال
فى المثل بالفرض تاپسانك هم بو كنج قيل خيال اى ناتوان غصه سنج
كيم*نى بولغاى بهرتك اندين جز بلا هر دم اوزكا غم‌غه بولماق مبتلا
اول بلالار بيرله اولماك خوارو زار كنج توتماق دشمن ايلكى‌دا قرار

LXV

حكايت

بار ايدى بير ملك ارا ديوانهٔ كيچه كوندوز مسكنى ويرانهٔ
كنج اميدى بيرله عمرين اوتكازيب هر دم اول ويرانه بيريانين قازيب
اتفاقا بس كه چيكتى رنج اول بختى بير كون كنج‌غه باشقاردى يول
890 بير ايشيك بولدى عيان نقبى ارا كيردى ايرسه بير اولوغ عشرت سرا
قيرق خم آندا فريدون كنجى‌ديك يوق فريدون بلكه قارون كنجى‌ديك
كورماكى‌دين تيلبه ايتى ترك هوش ييتى ناكه بير لئيم سخت كوش
كوردى اول ويرانه‌دا ديوانه‌نى هوش زايل قيلغوچى خمخانه‌نى
كورماى* اول مجنوننى مجرم چيكتى قانينى كنج اوزره توكتى بى دريغ
تيغ

كوردى T 894a — اول Л1 886б هم T 885a

اتفاقا حادثات روزکار ملك ارا قیلدی بوزوغلوغ آشکار
ایله‌کیم بولغاچ عیان آنداق بلا واجب اولدی ملك اهلی‌غا جلا
خلق اوزکا ملك عزمی ایتی‌لار جان آووچلاب* باش آلیبان* کیتی‌لار
زور کر هم ایلادی همراه‌لیق یوق انکا یول رنجیدین آکاه‌لیق
یول اوزونراق توشتی و آباد یوق قیلغالی بد نفس ایل نفسینی توق
زور کر چون تاپمادی بیر کون غذا باشلادی اوزحالی‌غه توتماق عزا
چون ایکینچی کون‌کا ییتی پهلوان کیتمیش ایردی جسمی‌دین تاب‌وتوان
لیك اوچونچی کون انکا بی برك‌لیك ایلادی ظاهر بیابان مرك‌لیك
قطع ایتیب* یولنی یاياق اطفال هم هر طرف ایکی بوکولکان زال هم
ایکی اوچ کون تارتیبان رنج و عنا ماءمن ایچره کام‌لار تاپیب یانا
پهلوان تاپیب بو محنت‌دین شکست ایله‌کیم بولدی اجل یولیندا پست

LXIII

کوف عذری

ظاهر ایتی عجز احوالینی کوف کیم ایرورمین مین ضعیف و یول مخوف
اوتکاریب مین عمرنی ویرانه‌دا باشیما ییمرولکودیك کاشانه‌دا
بارچه اوقاتیم اوتوب اندوه ایله ماتم اهلی‌دیك فغان و ووه ایله
کنج امیدیغه فغانلار کورکوزوب لیك اول امید ایله اوزنی بوزوب
دیب که‌کرچه تارتتیم عمرومدا رنج باك ایماس بیر کون نصیبیم بولسه کنج
مین که کنج امیدیدین دیوانه مین کیچه کوندوز ساکن ویرانه مین

قیلدی X 872a باشین الیب X 866

طعمه ایستاب چون هوا توتتوم بییك ایمن ایرماس نی قولان و نی کییك
اولکه بولغای بوغزی بو ینکلیغ اولوغ یول نیتیب* قطع ایلاکای بولمای آزوق
مینی بو یولدا قنات کوپ سالدی قارین آچ اولغاچ ییقیلیب قالدی توت توت

LXI

هدهد جوابی بورکوت کا

دیدی هدهد کای خدیو کامکار کورماکان بیر سیندیك اهل روزکار
هم ییکیتلیك وصفی لایق ذاتینکا هم مسلم پهلوانلیغ آتینکا
حیف بو منقار و چنکالینك سینینك فر و شوکتلیغ پر و بالینك سینینك
سین که* مقصود ایستای ای* بدنفس دون عزم ایتاردین بیله بولغای سین زبون
عازم اولمای یولغه سالغای‌سین قنات چنك و منقار و قناتینکدین اویات
مونچه بیرله اوزنی توصیف ایتکاسین زور و شوکت بیرله تعریف ایتکاسین
پهلوان و قهرمان اول بولدی* اول کیم کیچیب جانیدین ایتکای عزم یول

LXII

حکایت

بار ایدی بیر پهلوان زور کر بی هنرلیغ فنی‌دا صاحب هنر
چاشتکه ییر ایردی اون* باتمان طعام یانا مونچه ایلار ایردی قوت شام
بو ایکی هنکام‌نینك مابینی هم یانا مونچه اوتلار ایردی بیش و کم
زورلار ایلار ایدی‌کیم* پیل مست قیلسه* تاپقای ایردی اندامی شکست

کیلسه T 8636 چون T 863a اول X 861a مقصودینك‌تیلاب X 856a نیچوك $Л_1$ 8516

باغلادیلار ملکین آیین سربسر
شهر ایلی‌دا زیب و تزیین سربسر
صنعت اهلی باغلابان بسیار طاق
مهر رخشان اوجی‌دیك یوز چار طاق
تعبیه باغلاب بسی اهل هنر
تاپیب آندین ملك و کشور زیب و فر
کوپ عجوبه ظاهر ایلاب روزکار
اوز فسونیدین*بولوب آموزکار
هر کیشی لعبی قیلیب* کولماك اوچون
عشرت آرتیب حزن اوکسولماك اوچون
جمع ارا بیرقلتبان بی حیا
آتین ایلاب پادشاه بوریا
بوریادین سربسر کسوت انکا
ساداغ و قالقان بیله رایت انکا
840 اوزی‌دیك* یاساب* نیچه* یار سره
یوق سره نیچه لئیم مسخره
بزم میدانی آلارغه جلوه کاه
ظاهر ایلاب بدعتی هردم تباه
اوزنی شاه کشور آیین ساغینیب
هرنی قیلسه هزل ایلا چین ساغینیب
چونکه آخر بولدی سور و تعبیه
توتتی اول ابله اوزیکا تعزیه
چتر ایله تاجین باشیغه اوردیلار
بوریا تونین بوزوب کویدوردیلار
بولدی بو هنکامه‌دین آکه‌لیغی
کیم تمسخر ایرمیش آنینك شه‌لیغی

LX

بورکوت عنری

کیردی بورکوت اورتاغه یعنی عقاب
دیدی ای قوشلار ارا مالك رقاب
منکا حالت اوزکا قوشلاردیك ایماس
قمری و بلبل‌دیك ایل وصفیم دیماس
صولتیم مفرطدورو قهریم یامان
تاغ ملکی ایچره مین مین قهرمان
نیچه کیکلیك طعمه‌دور هرکون منکا
بولماسا بو اویقو کیلماس تون منکا

نیچه‌نی X ایلاب T اوزیدین $Л_1$ 840a یساب X 837a فنونیدین T 836б

سین چو واقف‌سین باری حالاتیما خیل ارا هم ذاتیمه هم آتیما
820 خوب ایماس بیر شه قویوب باشی غه* اوزکا شه‌غه ظاهر ایتماك احتیاج
تاج
شاه‌لیغ آیینی‌غه راجع بولای *نیوچون اوزکا* شاه‌غه تابع بولای

LVIII

هدهد جوابی شنقارغه

دیدی هدهد کای فقیر تیره رای بو خیالینك ذاتینکا وحشت فزای
بو که شه لیق‌قه تهوردور سنکا بس عجب باطل تصوردور سنکا
ای بسا زنکی که کیلدی تیره ذات کیم آنکا خلق ایچره کافور اولدی آت
اسم ارا سلطان و شه شایع‌دورور بو باری ارزالغه واقع‌دورور
هر کیشی ایرمین دیبان ایرمو بولور کیلماس ایشنی ایلکیدین دیرمو
بولور
قوم نادان کیم دیکایلار سینی شاه بت‌نی یا اوتنی دیکاندیك‌دور آنه
ذاتینکا شطرنج شاهی‌دور عدیل کیم اوزیدیك اوتروسیندادور بدیل*
نی شه اولغای کیم آنی هردون خس کوککا ایلتیب بیرکا اورغای هر نفس
830 اول* شه و سین* شه ایرور بیحد* بیله شه لیغ‌دین کدالیغ یخشیراق
بیراق

LIX

حکایت

خسروی طرح ایتی بیر فرخنده سور کشور اهلی‌غه عیان بولدی سرور
آندا زینت حد و پایاندین فزون هر نیکیم بولغای کمان آندین فزون

آندین X صفت‌دین 830a T ذلل 8286 X نیکامین بیر 8216 T باشیمغه 420a X

LVI

حکایت

کوهیی* تاغ ایچره بیر آییغ توتوب* اور کاتیب ایردی آنی کوپ قان یوتوب
رام بولغونچه ییب ایردی اول ساياغ کوندا ایکی قاتلا اولکونچه تایاغ
آچلیغ بیرله تایاغ بی حساب ایچ و تاشین ایلابان بی توش و تاب
ایله کیم سالسه ییغاج* هر چیره‌دست اوز کا* ساری اول بولوب توفراقفه پست

هم ایشیکلاردا اویونچی‌لیق ایتیب* هم اویی ساری اوتونچی‌لیغ ایتیب*
یوکلابان ایکنی کا بی اندازه یوك یوك تاشیردین قالمایین ایکنی‌دا توك
810 هر جفاکیم ممکن اولغای تارتیبان جهل‌دین نفسی‌دا پندار آرتیبان
که خیال ایلاب که قاپلان باشینی *یانچای آتیب* مکرو عدوان تاشینی*
که کمان اولکیم یولوقسه شرزه شیر طعمه ایلای* قارنینی یاریب* دلیر
بو صفت طعمه خیال ایتی بسی تاکه آخر بولدی ایت‌لار طعمه‌سی
هر زمان بو هرزه قیلماقتین کمان خلق ایچیندا سین همان سین اول همان

LVII

شونقار عذری

دیدی سنغر کای اولوس‌قه راهبر امرینکا تابع کیلیب* آکاه‌لار
منکا حق بیر رتبه ظاهر ایلامیش کیم باری قوشلارغه قادر ایلامیش
بارچه شه‌لار چون مباهی‌دور منکا اسم قوشلار پادشاهی‌دور منکا
باشیما آلتون توماغه تاج زر چون مینی حق بیله قیلمیش تاجور

یانچقای T 8116 قیلیب XT 808a6 اوترو X 8076 تیاق X 807a بولوب T کوییا T 804a
باری T 8156 یرتیب X ایلاب X 8126 باشنی X آیتیب

مونچه قوش کیم بولدی کفتاری سنکا بیل که طعمه‌دورلار اول باری منکا
ذاتیما شه‌لار قولی آرام کاه طعمه هرکون ییتکوروب آلیمغه شاه
790 قایسی قوش قصدیغه آچسام پر و بال نسر طایر بولسه مخلص‌دور محال
شه‌لار آلیندا تاپیب بو اعتبار شوکتیم سیمرغ چه بالفعل بار
شه قولی تختیم‌دور و باشیمدا تاج یوق منکا سیمرغ ساری احتیاج

LV

هدهد جوابی قارچیغای‌غه

دیدی هدهد کای غرور ایلکیده پست جهل ایله غفلت قه بولغان زیر دست
شاه ایاغینکغه سالیب بند عظیم یوق که* شه هر* قایسی صیادلئیم
آچلیغ و بیخواب‌لیغ آنچه بیریب کیم سونکاك اوزره ایتینك باری ایریب

ییتکوچه بیر لقمه ایت بیداد ایله ییب اولوس مغزین اوکوش فریاد ایله
* تینکری قسم* ایتکاننی‌ییب ای زار لیك اولوب دونلارغه محتاج و زبون دون
قایسی صیدی کیم سین آنی اولابان قوشچی تاشلاب** طبل‌چالیب قاولابان
سین اوزونکدین هر* *زبونراق جوع‌دین بیخود اوچوب* ییتکاچ قاپیب چون* تاپیب
800 تاپشوروب ایلکا اطاعت ایلابان قوشچی بیرکانکا قناعت ایلابان
بو زبونلوغلار بیله مونچه کزاف* هم قیلیب اظهار اورغان چاغدا لاف
کر حمیت بولسه ایردی یا اویات بولماغای ایردی اویاتینکدین حیات
لیك چون نادان لیغینك غالب‌دورور نفس موندای یاوغه راغب‌دورور

سالیب X 7986 — 798 $Л_1$ حق‌نصیب 797a $Л_1$ — 795 بیرشه T 7946
کذاف TX 801a بولوب 7996 $Л_1$ زبونراقنی X بیر 799a $ХТДЛ_1$ تانلاب T

هر بیری‌کا ذات ایدی آتی کیبی اول صفت کیم آت ایدی ذاتی کیبی
مقبل ایتور ایردی اهل الله دین *دین‌دا خیل* کامل و آکاه‌دین
اهل نقصان‌دین ایدی مدبرغه سوز ایله کیم بت وصفی‌دین کافرغه سوز
درد و سوز و حال‌دین* اول نکته دیب لون و زیب و رنك‌دین بو هرزه دیب
تاپمایین بیر بیرلاریدین هیچ بهر تا نمودار اولدی بیر فرخنده شهر
ایکیسی آنی غنیمت بیلدیلار بیر بیریسی‌دین روان آیریلدیلار
بو بیریکا کوی فقر ایردی طرف بولدی اول بیر عازم بیت اللطف
شه مونی کورماککا کیلدی سرفراز کور کوزوب یوز حرمت وعجز و نیاز
آندا ایردی شه که باغلاب استوار مدبر ناقص روش‌نی خواجه وار*
780 کیلتوروب عرض ایتی‌لار خیل عسس کیم* ایچیب بو کیچه جمعی بو الهوس
واقع اولمیش* قان و بو باعث ایمیش کیم مونی* مقتول* بدهیئت دیمیش
مونچه سوزکا بو لئیم خود پسند آنکا خنجر بیرله ییتکورمیش کزند
شاه ایشیتکاچ بولدی عدل امریغه خاص قیلدی مدبرغه روان حکم قصاص
خود شکن‌کا ییتی اول عالی مقام خود نما تاپتی بو ینکلیغ انتقام
اوچقون اولدی عازم چرخ برین قالدی قازورا ت‌اوزه**ایشنار چیبین*

LIV

قارچیغای عنری

قارچیغای قیلدی عیان کفتارینی کور کوزوب چنکال ایله منقارینی
کیم منکا قوشلار کیبی ایرماس حساب کیم بسی قوشلارغه مین مالك رقاب

می X 7806 خاروزار T 7796 آمدین T 774a دین‌ودا خل X 7726
بشنارمایین X ارا T Л1 7856 مغبول X انی T 7816 ایرمیش T 781a

چونکه افراط جمال و خوب‌لوغ ایلادی ظاهر منکا محبوب‌لوغ
نازو استغنا بولوب محبوب ایشی رنج خوب* ایلکا روا توتماس کیشی

LII

هدهد جوابی تذروغه

760 دیدی هدهد کای خیالینك بو العجب هم خصالینك* هم مقالینك بوالعجب
کیمسه موندای حرف هرگز سورمادی اوز جمال و حسنی‌دین* لاف اورمادی
کیلماکای بو سوز مجانین خیلی‌دین جمع کول و* طفل آیین خیلی‌دین
قحبه‌لار کیم حله* قیلغای* رنك رنك بو تکلم‌دین آلارغه عار و ننك
کیمسه بو دعوی محدث قیلماغای دیمایین ایرکیم مخنث قیلماغای
ناقصی کیم سورسه بو ینکلیغ کلام قویماغان خوشراق بویول عزمیغه کام
سین که خاتونلار کیبی سین خودپسند ییتکوسی ذاتینکغا ایرلیك‌دین کزند
ایر کیرار* ایر سانیغه همت بیله ایر ایماس فخر ایلاکان زینت بیله
ایرکا* خلق و فعل ایرور زیب و جمال یانکغی زرکش حله‌سی‌دور ایسکی شال

LIII

حکایت

توشتی‌لار بیر یول ارا ایکی رفیق بیر ایدی یولسیز بیری صاحب* طریق
770 بیری ناقص وش بیری کامل صفات آنکا مدبر مونکا مقبل ایردی آت

763a T بو 762б Л1 حسن‌دین 761б X خیالینك 760б X بو 759б T
قطع 769б X ایلکا 768a Л1 کیرك 767a X کیکای X حلقه

كيم* همول يالغانغه بولغونك* مبتلا كيلكوسى آندين باشينكغه* يوز بلا

L

حكايت

بير اولوس‌نينك قلبى‌و بد اختری قويدى بير شهر ايچره آتين جوهری*
تانيمای خر مهره‌نی فيروزه‌دين فارغ ايتی نفس‌نی* دريوزه‌دين
ايلابان كوهر وقوفی بيرله خاص ايلادی اوزنی كدااليغ‌دين خلاص
رنك كوناكون قيليب بلور صاف لعل ايلاياقوت ديب* آيتيب* كزاف*
بيله مهمل‌لار كه ديب اول نا تمام چين كمان ايلاب تمام آندين عوام
تاكه ساتتی بير* كون اول قلب دغل بير غنی‌غه ساز ايتيب موندااق عمل
بی نهايت نقدغه بير پاره* تاش كيم آنی خوش رنك ايلاب ايردی فاش
وجه‌نی آز كوندا بارين سيپادی كوهر آلغان چون اول ايشنی آنكلادی
كيم بير آلتون لوق بلور لعاكون يوز مينك آلتونغه ساتيب‌دور قلب‌دون
كوهری بيعين اقاله ايلادی توتتی‌و* وجهين حواله ايلادی
حبه‌سی يوق ايردی چون كيم كوردياار قلب‌نی قين آستيدا اولتورديلار

LI

تذرو عذری

ياناعرض ايتی تذرو كلعذار كای هدايت شيوه‌سی‌دا نامدار
مين قوشی‌دورمين كه قيلميش حسن‌و زيب كلشن ايچره صورتيم‌نی دلفريب
تينكری روزی حسن‌وزيب ايتميش منكا لطف و رعنالیغ نصيب ايتميش منكا

نفسينی X 745b مشتری T 744b باشيغه $Л_1$ 743b بولدونك X كر $Л_1$ 743a
ياديو T 753b تيره T 750a هر Д 749a كذاف XT آتين T دين X 747b

XLVIII

کبک‌دری عذری

یانا عجز ایلاب عیان کبک‌دری — دیدی کای مجموع قوشلار رهبری
مین قوشی‌دورمین کهستان منزلیم — آندا تینکری حمدیغه ذاکر تیلیم
دهر ایلی آشوبیدین سلکیب ایتاك — تاغ ایتاکیندا تاپیب آرام و تك
چون بولوب* طالع رفیق و بختیار — قلهٔ عز لت‌نی* ایلاب اختیار
تاغ کنجی چون منکا بولدی مفر — نی مناسب حالیما موندق سفر
کان اوزه دایم خرامیم‌دور مینینك — کوهری بو ایشتا کامیم‌دور مینینك
کوهر* معنی همانا اول‌دورور — سیر بی معنی منکا بو یول‌دورور

XLIX

هد هد جوابی کبک‌دری‌غه

دیدی هد هد کای خیالاتینك محال — یوق دماغینك ایچره* جز باطل خیال
تاغ ارا دیرسین که توتتوم انزوا — انزوا ایرماس ایرور نفس و هوا
هرزه کردی‌سین یوکورماك لیك — پویه تاغ و قله اوزره ورزشینك
ایشینك
قهقه هر لحظه ایلاب بی جهت — کیم مجانین شیوه‌سی‌دور بو صفت
کوهر معنی که مذکور ایلادینك — نامناسب امر مزبور ایلادینك
سین کیم و معنی کیم ای مجهول مست — جهل بیرله مست‌لیغدین خودپرست*
کوهر معنی ساریدین* اورمه دم — اوزنی بو یالغانغه قیلما متهم
کیم ایرور اول محض‌بد* کوهرلیغینك — عین بی معنی‌لیغ و ابترلیغینك

7406 T اوزره 7356 X کوهری 734a XT عزلت‌قه 7316 Д اولور 731a X
بی 7426 X دمیدین 741a X می‌پرست

XLVI

هد هد جوابی کبوترغه

دیدی هد هد کای* بهانه فن سنکا کوشه‌ٔ مکرو خیل مسکن سنکا
قوشلار ایلاب حالتینك‌دین* حیرتی یوق سینینك‌دیك بیر یانا بی غیرتی
کیم سنکا تینکری نصیب ایلاب قنات قیلغودیك بیر دمدا قطع کاینات
سین خلایق‌قه بولوب فرمان پذیر دانه بیرله سو اوچون زارو اسیر*
قاوغالی خیلینکنی تا بار احتمال لته‌نی باشیغه* باغلاب بی ملال
قاووبان سیز خیل نافرجام نی لوثونکیزدین* خالی ایلاب تامنی
720 سیز بو جور و زجر* بیرله کیتمایین غیر اول تام اوزره اوق میل ایتمایین

XLVII

حکایت

خلق ایچیندا بار ایدی بی غیرتی ایلکا بی غیرت لیغی‌دین حیرتی
مشت و سیلی بیرله آپانی* ییبان ایلدین آلیب لقمه و آنی* ییبان
قاولابان کیتمای خلایق کوییدین بلکه چیقمای دون صفت‌لار اوییدین
بوجفالارغه توز ایتمیش ایردی نرخ قایسی بیر تیپسه اوروب بیر قاتلاچرخ
اول مقرر مزدنی* آلور ایدی نفس کامین آغزیغه سالور ایدی
تابیریب بیر پاره*نان بیر چست دست قیلدی بیر مشت اورغاچ آنداق‌یبر کا پست
کرچه سیلی‌لار ییماك‌دین توق ایدی مشت ییب کویاکه هرکز یوق ایدی

719a T باشینکغه 718b T حقر 717b T حالتینکغه 715a X کا 414a JI_1
722a T ایانی 720a X رنج 719b T صوتونکوزدین 719b T قاولابان سین
726a X بارچه 725a T مزدینی نانی

XLIV

حکایت

باغبانی بار ایدی بس بی هنر — باغبان‌لیق صنعتی‌دین بیخبر
نی شجر پیوند قیلماق شیوه‌سی — کیم حلاوت حاصل ایتکای میوه‌سی
نی‌ییغاج پرکاوی** بیرله پرورش — ایلای آلیب کیم شجر قیلغای روش
وقت ایله نی دانه ساچماغنی بیلیب — کیم فرح قیلغای* کلی حاصل قیلیب
باغ ارا انبار کش‌لیغ بیرله خوش — باغبان یوق کیم دیکیل انبار کش
چون* کوروب بونوع رنج‌وتاب انکا — پندلار دیب اهل هوش احباب انکا
کیم بو بیحاصل ایشینکنی ترك توت — اوزنی بیر حاصل لیق‌ایش‌بیرله آووت
جاهل اول محنت‌دین اولمای مجتنب — ایردی اول‌محنت چیکارکا مرتکب
تاکه بیر جویه ارا کیسماکته تاك — ایلادی آنی ییلان سانچیب هلاك

XLV

کبوتر عندری

سونکرا شرح ایتی کبوتر عرض حال — کای هدایت فنی‌دا صاحب کمال
بارچه قوشلار ایچره حی‌لایموت — منکا قسم ایتمیش اولوس ایلکی‌دا قوت
ایل یاساب مسکن منکا کاشانه هم — کیلتوروب آللیمغه سوو دانه هم
دهر ارا ایل بندی نینك محبوسی مین — بو سبب بیرله آلارما نوسی مین
تینکری بو حالت نصیب ایتمیش منکا — خوان قسمت‌دین* بو ایش ییتمیش مئکا
حق* نصیب ایتکاندین ایتماك اجتناب — عقل قانونی‌دا بولغایمو حساب
شکر ایلاب قسمت ایتکانکا الّه — چیکماسام اولی بو رنج عمرکاه

7116 X کیم 703a X تابقای 7016 T پرکاوی T پرکاری X 700a

من 712a T قسمیدین

مین قوشی دورمین چمن‌دین چیقماغان دشت‌و وادی سیریدین تار یقماغان
ضعف‌وعاجزلیق شعار اولغان منکا شاخ‌وبرك ایچره* قرار اولغان منکا
نی‌ساووغ کورکان جهاندا نی ایسیغ نی ایریك باشیمغه کیلکان نی قاتیغ
باغدین باغ ایچره* کورکوزکان سفر شاخلاردین برك ارا قیلغان مفر*
بیله یول رنجین چیکا آلغایمو مین بو هوس تخمین ایکا آلغایمومین
قویدوم ایرسه بو مشقت جانیما کوچ بیله کیرماك‌دورور اوز قانیما

XLIII

هدهد جوابی قمریغه

دیدی هدهد کای زبون عجز کیش شوق‌ودرد ایچره کونکولنی ایستاریش*
مینك‌ییل اولسه باغ ارا منزل سنکا شاخ ایلابرك ایچره نی حاصل سنکا
غیر اول‌کیم یاتیبان یولونکدا شوك قارمابان قانینکنی ایچکای بیر موشوك
یابیراو کز بیرله بولغای* قاتلینك یاکروسه بیرله قیلغای بسملینك
موندین اوز کاعیش‌و کامینك نی ایکین کلشن ایچره احترا مینك نی ایکین
بیله‌مردار اولکوچه غفلت ارا اوزنی اورتاب شعلهٔ فرقت* ارا
ایر ایسانك مقصود اصلی ایستابان یولغه کیرسانك یار وصلی ایستابان
اولسانك اول‌یول ایچره رنج‌ودرد ایله جسم زاروجان غم پرورد ایله
یخشیراق یوز قاتلا اول‌آفات‌دین* عار قیلغودیك دنی اوقات‌دین

692a T ایلارش 6896 T مقر 6866 Л1 X اوزره 686a X اوزرا 6846 X
حالت‌دین 697a X آفت 6946 T بولسه

آمو واویلاو افغان باشلادی
سیندیك آشوب ایلابان افغان* ایله
تیلبه‌لاردیك تورمایین مسکن ارا
شه‌غه معلوم اولغاچ اول عشق‌وجنون
آتلانیب فی الحال آنداق‌کیم درخش
دیدی‌اول‌کمره‌نی سودراب کیلتورونك
چونکه آنی تارتیبان کیلتوردی‌لار
قتل حکمی قیلدی شاه بختیار
ایلار ایردی* هوش سیز* هر ساری
میل
توتتی اینتیککاندین* اول کلخن‌غه
یول
شه‌غا بو امیدکیم عاشق ایسه
قتل حکمی چون ییتار قیلسا قبول
عذر ایلا دلخواه لیغلار ایلاکای
شه‌غه قیلغای صدق ایلا اخلاص آنی
اول کداچون عشق ارا ایردی دغل
کر سنکا هم ییتسه کل‌دین بیر تیکن

خلق ارا غوغاو طوفان باشلادی
ناله ایلار ایردی مینك دستان ایله
اوزنی کول‌کا بولغابان کلخن ارا
ایستادی عاشق‌نی قیلماق آزمون
امتحان‌غه سوردی کلخن ساری رخش
خدمتیم‌غه ییتکوروب بوینین اوزونك
عشق ارا مطلو بیغه ییتکوردیلار
وهم‌دین قاچتی کدا بی‌اختیار
توتماغی‌غه پویه کر هر ساری خیل

بیخود اوزنی اوتغه تاشلاب کویدی
اول
عشق دعویسی ارا صادق ایسه
شاه آت‌دین آلیدا قیلغای نزول
حالیدین آکاه‌لیغلار ایلاکای
هم مصاحب هم ندیم خاص آنی
بولدی رسوالیق‌قه احوالی مثل
کلخن اولغای مسکنینك یوق کیم چمن

XLII

قمری عنری

دیدی قمری کیم ایا فرخنده رای غفلت و کمراه لارغه رهنمای

قاچیب اول مجنون تاپیب کلخن غه T 675a وهمیدین X 674a طوفان X 667a
لطف‌ایله همراه لیق‌لار X 678b ایل‌یتکاندین X یول

باغ‌دین اول کیتکاچ اولدوم کنك و لال ییل‌غه* تیکرو یوق ترنم‌غه مجال
هم آنینك یادی بیلا باغ ایچره‌مین هجری‌دین* یوزدرد ایله‌داغ ایچره مین
اول‌دورور کونکلومدا هم جانیمدا هم کوزدا هم پیداو پنهانیمدا هم
شاه‌غه کامل توجه‌دور روش بیله عاشق‌قه قاچان بولغای اول‌ایش

XL

هدهد جوابی بلبل‌غه

هدهد اول افسانه‌نی چون قیلدی کوش دیدی کوپ قیلمه بو عشقینك‌دین خروش
عشق ایماستور بو هوس‌دور* سربسر کرهوس‌دور مونچه بس‌ای بیخبر
سین کیبی عالمدا نادان بولماغای نفس‌قه مأمور فرمان بولماغای
کیم یاساب سین اوزنی عاشق‌زور ایله کور کوزورسین عشق ارا مینك شور ایله
660 بیر چیچك‌کا* کیم وفاسی یوق آنینك عمر باغیندا* بقاسی یوق آنینك
ییل‌دا بیش کون کیم* چمن‌دا آچیلور اون کون اوتمای توفراغ اوزره ساچیلور
کیمسه بو پیکر کا عاشق بولماغای کیم بو عاشق لیق‌قه لایق بو لماغای
بیل آنی معشوق کیم یوز خسته حال اولساو ایتسا انکا یوقتور زوال
کرچه بو عشقینك‌دا شیدالیق‌دورور لیك آنینك پایانی* رسوالیق‌دورور

XLI

حکایت

سیر اوچون شاهی سوراو چاغدا فرس عاشق اولدی بیر کدای بو الهوس

— Д 660 659 بوالهوسدور X 657a هجریدا Л1 6536 تانکغه T 6526
پاداشی X 6646 ایچره XT 661a باغیدا T 6606 چیچك‌دور T 660a

XXXVIII

حکایت

هندویی ظاهر قیلیب نقش و نکار ایلادی کوپ بو العجب لیغ آشکار
تاج قویدی باشیغه اول مسخره دوریدا آنینك سراسر کنکره
تاج ایله کسوت‌که ترتیب ایلابان باری کیمسان بیرله تذهیب ایلابان
یانیدا بیر طبل هندی چالغوچی هندوی رقاص آیالغو آلغوچی
640 تیبرایتیب باشین همان ایلکین همان هندو آسا لعب بیرله هرزمان
زیب ارا آرایش* بستان کیبی جلوه‌دا طاووس هندستان کیبی
ایلادی میدان ارا هنکامه تیز دوریدا* اوباش سالیب رستخیز
بو محل‌دا محتسب‌لار ییتی‌لار اول غلو هریان هزیمت*ایتی‌لار
توتتی‌لار هندوی نافرجام‌نی حشولیغ‌دا نادر ایام نی
طبلی** بیرله تاجینی* سینـدوردی‌لار دره* اعضاسین یالانـك لاب اوردی‌لار
بولدی عبرت آلغودیك اول صنعـتی تاج دولت بولدی تاج زینتی

XXXIX

بلبل عذری

دیدی بلبل کای بو مجمع‌غـه* دلیل مین بولوب مین کل هواسیدین* ذلیل
آندین آیرو عاشق و دیوانه مین عقل و هوش و صبردین بیکانه مین
آنسیزین یوق صبر ایلا طاقت منکا قایدا یارا* چیککالی فرقت منکا
650 تاکه کل بستاندا بولغای جلوه‌ساز مینك نوا بیرله قیلورمین شرح راز
عشقی‌دا هر لحظه افزون شدتیم حسنی‌غه هر لحظه آرتیب* حیرتیم

تاجینی هم T طبل 645a $Л_1$ عزیمت 643б XT$Л_1$ کردیدا 642б T آرایشی 641a X
آرتار 651б T ارا 649б T هواسیدا 647б X مجمع‌دا 647a T باری 645б T

باغ ارا میندین خزاندا بوستان بیشه‌دا* میندین قیش ایچره کلستان
جلوه ایلار چاغدا حلم* زیوری سربسر آیینهٔ اسکندری
تینکری بیرمیش حسن و زیبالیغ منکا حددین آرتوغ زیب و رعنالیغ منکا
کیم اولوس حسنوم تماشا ایلاکای آفرین صنع افشا ایلاکای
هر کیشینی قیلدی حق‌بیر ایش اوچون نوش اوچون بیرنی و بیرنی نیش اوچون
ایش که قیلمیش* ایزد دانا* نصیب هم اول ایشتا هرنی کیلسه یانصیب
تینکری امریدین بیری* محبوب ایرور* لیك شیطان لعین منکوب ایرور*
هر بیریکا اوز طریقی‌دین فراق ظاهرا تکلیف ایرور مالایطاق

XXXVII

هدهد نینك جوابی طاووس قه

هدهد اول سوز نفیی‌غه آچیب نفس دیدی کای* جهل‌اهلی ینکلیغ بوالهوس
630 اولچه ظاهر ایلادینك اقوال دین کیلکای اول مجنون دین و اطفال دین
آدم اولغان زیب ظاهردین دیماس کیم که آندین فخر ایتار آدم ایماس
ناز ایلا حسن اولدی شاهدلار ایشی درد و محنت بیرله خوشتور ایر کیشی
بارچه صورت اهلی‌غه اشرف‌د ور اول کیم صوردین ایلتکای معنی‌غه یول
سین که بو صورت قه بولدونك مبتلا اور تمسخر غه اولوس ایچره صلا*
زیب ظاهر جز تمسخر کیلمادی کیمسه کا آندین تفاخر کیلمادی

دور T باری 627a T ایردی چون دانا 6266 T عالم 622a X بیشه‌لار 6216 X
جلا X 6346 ای T 6296 دور T 6276

که کراماتین قیلیب ایل ایچره نقل — کاه ایتیب ظاهر طریق* شرع و عقل
ایلابان بو نوع یوز افسون و دم — آلغوچه یا لقمهٔ یا بیر د رم
بیله یوز بازی ییب و بازی بیریب — نفس مطلوبین یورور ایردی تیریب
بنکدین هر لحظه یوز فاسد خیال — سالیبان کونکلی‌کا بیر فکر محال
ییتی ناکه باشیغه صاحب دلی — کوپ منازل قطع قیلغان کاملی
کور کاچ اوق کاملنی شیاد دغل* — اول یامان حالیدین اولدی مبتدل
610 دیدی پیر آلیمدا* کسب ایتکاننی توت — کیم کورای کیم حاصل ایلاب سین نی قوت

چون خریطه باشینی آچتی لئیم — کیم ییغیلمیش ایردی زقوم جحیم
کوردی جمع اولغان نجاست لار بسی — توشتی اوت جسمی غه آنداق کیم خسی
پیر بیردین بیر آووج توفراغ و تاش — آلیبان بیردی انکا کیم قیل معاش
باقسه اول توفراغ ایماس آلتون ایرور* — تاشلار لعل و در مکنون ایرور*
ناقص اول حالت‌نی کور کاچ ناکهان* — کامل اولمیش ایردی آلیندین* نهان
اوزنی اول خجلت‌دین* اولتورماك نی سود — آمو وایین کوککا ییتکورماك نی سود

سنکا حالت کیم قیلور سین کوپ خروش — بیل که بار اول نوع کیم اول سبز پوش

XXXVI

طاووس عذری

سونکرا طاوس ایتی عذرین ابتدا — دیدی کای* سین بارچامیزغه مقتدا
مین قوشی مین قصر و کلشن زینتی — نقش و رنکیم اهلی* عالم حیرتی
620 صورتیم کلشن غه آرایش دورور — هیأتیم کورکان‌کا آسایش دورور

بیردین آلیب بیر T 613a الکینکدا T 610a شیداودغل T 609a طریقی X 6046
کیم Д 6186 حجلت‌دا T 616a الیدین TЛ1 61г6 اولزمان T 615a ایمیش X 614аб
اهل TX 6196

هرزه نطقونکنی فصاحت ساغینیب
کچه لفظینك نی بلاغت ساغینیب
آیتیب اوز وصفینکدا کوناکون خلاف
بارچه حشو و بارچه لغو و بارچه لاف
خود پرستی سین اوزونك نینك عاشقی
خود پسندی سین مذمت لایقی
590 فخر ایتارسین نطق بیرله کوز کوکا
کیم ایرور نطقونك مناسب کولکوکا
کوز کو اول بولغای که تارتیب یوز بلا
بیر کاسین لوح ضمیرینکغه جلا
بو که هر هندو قاشینکدا* شاه‌دور
دیر بو سوزنی حشو کیم آکاه‌دور
شاه اول دور کیم یولیدین قایتاسین
هر زمان یول سیز حدیثی آیتاسین
بارچه فاسد دور خیالاتینك سینینك
عذر آیتورغه* مقالاتینك سینینك
بولدی مانع غفلت و کمراه لیغ
کیم بیتیشماس کونکلونکا آکاه لیغ
اویغانیب بیلسانك که حالینك دور قاتیغ
قیلماغای اول دم پشیمانلیغ آسیغ
قیلغانینکدین یوز خجالت چیککاسین
قول و نطقو نکدین ملالت چیککاسین
بولغان ایرمیش بارچه نقدینك ناسره
نفس ایله شیطانغه ذاتینك مسخره

XXXV

استشهادی‌غه حکایت

غافلی قویدی قدم بازارغه
خیل و تابع نفس بدکردارغه
زرق اوچون ایکنی دا دلقی* خضروش
600 لیك یاشیل برك بیرله نفسی خوش
اورمیش ایردی تاشلاغان* اسراری*
کوردی دوکان لاردا نعمت بی حساب
تاب
ایکری یول لار کور کوزوب نفس دنی
سالیبان شید و کدالیق قه انی
کاه تلطیف مقال ایلار ایدی
کاه* اظهار کمال ایلار ایدی

اشراری X باغلابان 601a T دلق 600a XTЛ$_1$ ایتور دا 5946 T قاشیدا 592a X
کاهی 6036 Д

اول چو باری* نکته سیغه تیکتی کوز دیدی آیتینك قایسی بیرکا بولسه سوز
چونکه هدهد اول هوادین بولدی پست سورغالی قوشلار سوزین قیلدی نشست

XXXIII

طوطی‌نینك عذری

طوطی اوّل عذرین آغاز ایلادی بیله عجز آیینی نی ساز ایلادی
کیم قوشی دور مین مکانیم کرم سیر هند اقصاسی دا قیلغان سیروطیر
ایل ارا شهرت فصاحت دین توتوب نکته بیرله غم لیغ ایلنی آووتوب
کامرانلار منزلیم ایلاب قفس هر ملالت بیتسه ایلاب همنفس
نازنین‌لار ایلکی دین آلیب خورش قند و شکر بیرله تاپیب پرورش
580 روبرویوم کاه بیر کوزکو بولوب کاه کوزکو چهره‌لیك مه‌رو بولوب
کورمایین عمرومدا جزکام و نشاط ایلکا نطقوم دین ییتیب یوز* انبساط
تا بیلیب اوزنی قاتیغ لیق کورماکان رنج زهریدین آچیغ لیق کورماکان
درکهی کیم پشه‌دور آندا عقاب پشه دین عاجزراق ایلکا نی حساب
آنکلامان اوزنی که اول یان کیتکا مین اوزکا قوشلاردیك بویول قطع ایتکامین
ایلای آلغای مین سنکا همراه‌لیغ حالتیم دین بیله تاپ آکاه لیغ

XXXIV

هدهدنینك جوابی

دیدی هدهد کای اوزون حرفینك غلط بارچه کفتارینك خطا بیرله سخط

جز Д 581б ایل‌لاره X 577a باردی T 573a

یانماغایلار اول طلب وادی سیدین قالماغایلار اول شرف هادی‌سیدین
چون باریغه بولدی موندق اتفاق چیکتی‌لار دورانغه آهنك فراق
بولدیلار هدهد غه پی‌رو سربسر راهرو اول خیل و هدهد راهبر
توشتی‌لار یولغه نشاط و ناز ایله وصل امیدیغه ایتیك** پرواز ایله
چون نیچه کون بیله طیران قیلدیلار سعی ایله قطع بیابان قیلدیلار
محنت و رنج و الم یوزلاندی کوپ شدت و آشوب و غم یوزلاندی کوپ
بیله چون قطع مسافت قویدی یوز ناتوانلارغه کوپ آفت قویدی یوز
560 ناز پرورد ایردیلار بستان ارا سایه لیغ اشجار طوبی سان ارا
بولدیلار یول رنجی دین فرسوده حال هر بیریکا قویدی یوز بیحد ملال
ساغینیب آسوده‌لیغ بیرله وطن باغ و بستان بیرله کلزار و چمن
نفس کامی و فراغت ماءمنی* عیش آیینی و عشرت کلشنی*
اول عزیمت‌دا تاپیب بعضی فتور فهم ایلاب اول توجه دا قصور
ناتوانلیغ بیرله عجز ایلاب عیان هربیری بیر عذر قیلد یلار بیان
اوزقاشیندا* عذرینی مقبول ایتیب اول توجه دین اوزین معزول ایتیب
قیلدیلار هدهدغه باری التماس کیم توقف قیل دمی ای‌ره شناس
بیزدا بعضی ناتوان بولمیش بسی یول بارور دین خسته جان بولمیش بسی
بعضی آلیغه کیلیبتور مشکلات کیم سینینك راییننك‌دین ایستارلار
نجات
570 بعضی آلیندا صعوبت‌لار دورور اول صعوبت دین عقوبت لاردرور
کیم ایرور آنی بیان قیلماق ضرور یوقسه یول عزمیغه یوزلانکای فتور
راهبر چون کوردی عاجزلیغ‌لارین قوندی بیر وادیدا جمع ایلاب بارین

قاشیدا X 566a کلشنین $Л_1$ 563б مامنین $Л_1$ 563a ایتیب T مینك X 556б

كوپ يراق توشتونك بو هجراننى شه قوليغه* توش وطن ايلكى دا توت اونوت

XXXII

قوشلارنينك يول عزميغه هجوم كوركوزكان لارى وريا ضت شدتيدين بعضى‌نينك عزيمتى‌غه فتوريوزلانكانى

چونكه هدهد ايلابان آغاز عشق — بو صفت قوشلارغه سوردى راز عشق
قوش تيلى بيرله ترنم ايلادى — وصل و هجراندين تكلم ايلادى
بولدى اول قوشلارغه هجراندين ملال — وصل‌دين* هربيركا توشتى يوز خيال
هربيرى يادىغه كيلدى حال لار — هجر دردىدين قاتيق احوال لار
وصل دورانين اونوتماغليغ‌لارى — هجر آيينينى توتماغليغ‌لارى
بيلديلار* اول بو العجب اسراردين — اول رموز عشق ارا كفتاردين
نى سعادت دين يراق توشكان‌لارين* — نى هدايت‌دين قيراق توشكان‌لارين*
بولدى هدهد سوزيدين آكاه‌ليغ — كيم آلارنى جهل ايلا كمراه‌ليق
ايش طريقى‌دين يراق ايتميش بسى — بستهٔ دام فراق ايتميش بسى
اورتانيب اوز شعلهٔ حرمانيدين* — دود چيقتى هر بيرى‌نينك جانيدين
ياقين ايردى‌اوچكالى شمع حيات — هر بيريكا بس‌كه يوزلاندى اويات
بولديلار اوز فعلى نينك شرمندەسى — اوز سلوك و فعلى‌نينك* افكندەسى
كرچه كوپ خوناب حيرت* يوتتى لار — عذر مافات اوزلاريكا توتتى‌لار
كيم‌نى ينكليغ بولسه تابولغاى حيات — تون و كون اول يولدا اورغايلار قنات
باشلاريغه كيلسه يوز* تورلوك بلا — هر بلادا بولسه يوزمينك ابتلا

توشكانلارى T 544a6 بولديلار Л₁ЛТХ 543a وصليدين T 5406 قوليدا T 5376
مينك Х 5496 سيرنينك ДЛ₁Т 550a حسرت ХДЛ₁ 552a هجرانيدين Д 547a

* نی قویوب* بوینونکغه شاید توتقای اول تاپقاسین اصلی کبوتر خانغه یول

XXX

شاهباز حسن و استغناسی و صفی دا هدهد نینك رهنمای‌لیغی

حبذا ای شاهباز شاه‌وش هیأتینك هم خوش جمالینك داغی خوش
سرفراز ایلاب سینی قوشلاردا* حق خوبلوغ دا بارچه‌دین ایلتیب سبق
شاه ایلکی مسکنینك بولغان مدام طعمنك اول تارتیب بیدورکان* بردوام

اول سیلاب ایلکینی پرو بالینکا بیتکوروب منقار ایله چنکالینکا
مدتی کیم چرخ ایتیب ظاهر نفاق شاه ایلکی دین سینی سالدی یراق
مبتلا بولدونك چو* هجران دامی‌غه طبعینك اورکاندی فراق ایامی‌غه
بول ینه شه‌غه کرفتار و نژند ایلکینی اوپماك بیله بول سر بلند

XXXI

شونقارنینك شاه‌وش لیغی تعریفی‌دا هدهدنینك مدح آرای لیغی

مرحبا ای سنغر چرخ* آشیان شه قولیندا منزلینك ایلاب عیان
قوشلار ایچره شاه‌لاردیك تاجور شه کوروب باشینکغه لایق تاج زر
تاجور قوشلارغه سین سرخیل اولوب شه‌غه آندین صحبتینك‌غه میل اولوب
شاه بزمی‌دا سنکا عالی مقام بی نهایت احترام و اهتمام
چون کیلیب اون اوز کالارچه جرائتینك شه بیریب اون اوز کالارچه قسمتینك
ایلکینی بوینونکغه مایل ایلابان در و کوهردین حمایل ایلابان

بو X 529a یبدورکای XT 5266 قوشلارغه T 525a پی‌تولوب T 523a
عرش $Л_1$ 531a

یاد قیل اول حسن بی نقصانی هم اوت دیك اول کلشن ساری چیککیل علم

XXVIII

دراج روشی نسبتی‌دا هدهدنینك قدم اورغانی

510 کیل کیل ای دراج کیم بس خوب جان قوشی دیك بارچه‌غه مطلوب سین*
بیشه ایچره زیب کامینکدین* سینینك سبزه‌غه رونق خرامینکدین* سینینك سین*
مستلیغدین* صوتونك* آسرو دلفریب مستمع‌لار کونکلی‌دین آلیب شکیب
هیأتینك* مطبوع و شکلینك* دلپذیر صورتینك موزون و نطقونك بی نظیر
بیله و ضع وهیأت مفتون ایله بیله نطق و نغمهٔ موزون ایله
لایق* اول سین* که بی‌قید اولغاسین سعی ایتیب بیر شاه‌غه صید اولغاسین
جان فدا قیلغای سین اول سورکاچ سمند بولغاسین عمر ابدقه بهره مند

XXIX

کبوتر هواسی پروازی‌دا هدهدنینك پرواز هواسی

ای کبوتر چرخ اوزا* پرواز قیل اول هوادا تاب اورارنی ساز قیل
نیچه بولماق تیره اوز* کا شانه‌دا خانه‌کور اولدونك کبوتر خانه‌دا
شاه قصری‌نینك هواسین قیل خیال اول هوادا اور زمانی پرو بال
520 تاقالیب دور سین کونکول پروازیدین شاه قصری تامی‌نینك آندازیدین
خاطرینکدین کوییا چیقمیش تمام قصر سلطانی اوزه عالی مقام
اول طرف اور تاب و قون اول تام اوزه سرفراز اول کردش ایام اوزه

5106 T محبوب سین 511a X دور 5116 X کامینك 512a X حرامینك

T اولغیل 515a X — 514 T مقبول و طبعینك 513a Д شوقونك Л1 مستلیغدا

رو 51 a X ارا 517a X اولی سین

مژ ده کیم اول غم دا قالمای بی نوا هم اوشول کلشن ساری قیلدینك** هوا

XXVI

ککلیك خروشی صوتی‌غه هدهدنینك زخمه پردازلیغی

قیل خرام ای کبك کهسار فراق لعل ایتیب کوزونکنی درد اشتیاق
هجر کوهستانی‌دا فرهادوار پویه قیلماغ دین د می توتمای* قرار
بو که منقارینك بولوبتور لاله فام قان یوتاردین بو دلیلی دور تمام
قرب قافین کوییا یاد ایلادینك بعد ارا موندای که فریاد ایلادینك
قهقهه ایرماس که تارتارسین بلند کیم ایرور اوزماتمینکغه زهر خند
چونکه قیلدینك قرب قافی ساری عزم توز کیل ایمدی وصل امیدی‌بیرله بزم
وصل امیدی چون یاقین دور شاد بول هجر تاغ و تاشیدین آزاد بول

XXVII

تذرو خرامی سرعتی‌دا هدهدنینك سیردین دم اورغانی

عشوه** ناز ایله ای* رعنا تذرو کیم قولونك کلشن ارا آزاده سرو
کلستان زیبی جمالینك‌دین سینینك کل خجل رخسار آلینکدین سینینك
جلوه کاهینك کاه باغ و کاه راغ مفتخر زیبالیغینك‌دین راغ و باغ
هم چمن اهلی‌غه سین محبوب سین هم دمن خیلی‌غه سین مرغوب سین
کرچه بی‌غا یت دورور رعنالیغینك بی نهایت حسن ایله زیبالیغینك
آسرو اوز حسنونکغه مغرور اولماغیل اوز جمالینك بیرله مسرور اولماغیل

قیلما Л1 4976 هجرنینك وادی سیدا X 497a قیلغونك X قیلغیل T 4956
نازایلای T 503a

شاه بزمی شوقیدین تارتیب نوا اول سرابستان ساری قیلغیل هوا

XXIV

بلبل نواسی آهنکی‌دا هدهدنینك کلبانکی

چیك نوا ای بلبل کلزار شوق صوت الحانینك کیلیب اسرار شوق
عشق لحنین مینك نوا بیرله توزوب بی نوالیغلار سرودی کور کوزوب
شه کلستانی‌دا کل حسنی غه مست تارتیب اول کل عشقی دین جام الست
آتشین کل جلوه قیلغاچ کل چاغی هر پرینك غه* اوت یاقیب بیر* یافراغی
تاتوشوب اول تازه کلشن دین یراق کول قیلیب جسمینکنی نیران* فراق
قیل هوا اول کلشن مینا* ساری میل کور کوز اول کل حمرا ساری
شاه بستانیدا یوز کل جلوه ساز سیندا هجران شعله‌سیدین* مینك کداز

XXV

قمری لحنی اصولی‌دا هدهد نینك نغمه سازلیغی

نغمه توز ای قمری بستان حال نغمنك ایچره مندرج الحان حال
490 طیر خیلین بیر نفس لال ایلاکیل صوت ولحنینك بیرله بیحال ایلاکیل
سالغانینك‌دین بوینونکا تسبیح یسر* تیلکا آنینك وصفیدا* یوزلاندی عسر*
بوکه هربستان ارا سرکشته سین قان بیله توفراقده هم* آغشته سین
کیم قیلورسین ناله محزون لار کیبی عشق سوداسیدا* مجنون لار کیبی
یاد ایتیب سین کوییا باغ وصال کیم بولوب سین بو صفت آشفه حال

کلشنی دین Д 488б زیبا 487a T هجران 486б T هر X پرینکدا 485б Д
وادیسیندا 493б T—هم ЛТДЛ$_1$ 492б عشر T وصفی دین 491б X بشر 491a T

بولغاسیز سیر و** ریاضت واقفی شاه بیرله نفسینکیزنینك عارفی

XXII

هدهد نینك طوطینی مخاطب قیلیب مقصد قصدیغه ترغیب قیلغانی

سیراغیل ای طوطی شیرین کلام نطق تشر یفی بیله عالی مقام
خلعت اخضر بیله جویای شه یول آزیققانلارغه* بولغیل خضرره
اول اوز منزلکهینك نی یاد قیل کونکلونك اول امید بیرله شاد قیل
کیم وطن ذاتینکغه هندستان ایدی شه حریمی‌دا سرابستان ایدی
هم مقامینك شکرستان وصال اول شکردین نوش ایتیب ایلاب مقال
شاه ایلکی مسکن و منزلکهینك هر تکلم حالتی دین آکهینك
کیل بو غربت‌دین رحیل آغاز قیل اول چمن ساری یانا پرواز قیل

XXIII

طاووس خطابی‌دا هدهدنینك نکته سرالیغی

کورکوز ای طاووس کلزار الست جلوهٔ کیم قیلغاسین دورانی مست
هم باشینك تاج ریاست مسکنی هم تنینك نقد لطافت مخزنی
قامتینکغه کسوت* حسن و جمال ایلاکیم وصفی‌دا آنینك نطق لال
هم یراشیب خلقتینکغه خوب لوق هم موافق ذاتینکا محبوب لوق
لیك یادینکدین چیقیب اوزمسکنینك شه قاشیندا* جلوه ایلار کلشنینك
بیر یولی اول روضه‌نی قیلمه اونوت بوخراب آباد محبس* ترکی توت

کسوتی X 477a – کیم X 475b ازشغانلارغه X 469b رنجو Л1Д سروّ XT 467a
مجلس TЛ1 480b قاشیدا X 479b

آلینکیزغه مشکلی بیتکان محل
سعی بیرله ایلای اول مشکلنی حل
آلینکیزغه کیلسه هر یخشی یمان
دفعی دا معذور بولمای بیر زمان
هم اوچاردا هم عنانلیق ایلایین
هم قوناردا پاسبانلیق ایلایین
قومدین فهم ایلاکاج بو مدعا
ایلابان بارینی تحسین و دعا
باشلاب اول مجمعدا اسرار شکرف
فاش قیلدی بیله سر* مستانه حرف
کای باری اسرار عرفان مایلی
ذاتینکیز بو کنج پنهان قایلی
بدو* فطرت دا بهشت عدن ارا
شا خسار خلد ارا دستان سرا
بارچانکیز شه سریغه محرم کیلیب
رازیغه بیر بیر بیله همدم کیلیب
هم آنینك تسبیحی‌دین* الحانینکز
هم آنینك تهلیلی دین دستانینکز
قوتونکیز ذکری غذانکیز یادی هم
ذکر ایلا فکریدین اورمای آیرو دم
تا فضولی اور کوتوب اول جمع نی
کوزونکوزدین یاشوروب اول شمع نی
بیتکاج اول مجمعغه موندای قوزغالان
هر بیری اوارهٔ بی خان و مان
تاپمایین اول کلشن اصلی‌غه یول
بلکه کلی محو اولوب خاطردین اول
دهر باغی ساری میل ایتکان عیان
ایلاکان بو خاکدانی آشیان
بو غریبستان ارا بولغان مقیم
کونکلونکیزدین* کیتکان‌اول نازونعیم
بیرسه حق توفیق جدوجهد ایتای
تا یانا سیزنی انکا هم عهد ایتای
بو سفردا رنج لاردور تعمیه*
کونکلونکوزکا ییتسه آندین تصفیه
بو منازل قطعی دین ییتکاج فتوح
صافی* اولسه جسمینکیز آنداق که روح
جلوه کور کوزکای همول اولغی حال
ظاهر اولغای سیزکا ایام وصال
شه صفاتیغه بولوب عرفانینکیز
زندهٔ جاوید بولغای* جانینکیز

کونکلومیزدین T 461б تسبیح دین X 455a اوز X 453a بیر TX 451б T— 448
تابقای T 466б صاف XT 464б تعبیه XЛ1T 463a

دیدیلار هد هد غه کیم ای پیشوا بیله شه نینك فرقتی ایرماس روا
دهر ارا بولغای* بو ینکلیغ شاهیمیز بارچه تورلوك حالدین* آکاهیمیز
بیز جهالت قه کرفتار اولغابیز فرقتی آشوبیدین زار اولغابیز
بیله غفلت قه اولوم راجح دورور اهل هوش آلیندا بو واضح دورور
سین ارامیزدا چو کیلدینك ره شناس بارچامیز دین* بودور ایمدی التماس
کیم باریغه مقتدالیق قبلغاسین بو سفردا* پیشوالیق قیلغاسین
کیر کابیز اول شه یولی‌غه جان بیله جان آووچلاب دیدهٔ کریان بیله
وصلی* کامین ایلاکای بیز* ملتمس ایستاماك‌دین تینماغای بیز* بیر نفس
آنچه اورغای‌بیز بو یولدا بال و پر ایلاکای‌بیز قطع آنچه بحرو بر
کیم وصالی* کامی‌غه یا* بیتکابیز یا تمناسیدا جان ترك ایتکابیز

XXI

هدهد قوشلارغه کونکل بیریب بو یولغه ترغیب ایتکانی

هد هد اول سوزلاردین اولدی شادو خوش دیدی کیم ای بیر سوروك افتاده‌وش
بیز کا* چرخ اولسه مساعد بخت یار قیلسانکیز مونداق سفرنی اختیار
مین داغی بو یولدا جانیم باریچه جسم ارا تاب و توانیم باریچه
بارینکیزغه ایلایین همراه‌لیق بارچه منزل‌دین بیرای آکاه‌لیق
یولدا هر غم بیتسه همدم‌لیق قیلای یاشورون درد اولسه محرم‌لیق قیلای

سفرغه T 437a باریمیزدین X 436a حالیدین X 433b بولغان $Л_1$ 433a
تا T وصل X 441a قالمغای میز X 439b ایلاکان بیز X وصل XT 439a
سیز کا $TXЛ_1$ 443a

هر کیشی باغلاب تخیل دین* قلم
قیلمیش اول پر نقشی دین طرحی رقم

بارچه‌نینك نقش و خیال اندیشه سی
بو ایش اندین بولمیش اول ایل پیشه‌سی

بیر کیشی نی قیلمیش اول نقش و خیال
نقش و تصویر امریدا صاحب کمال

آتی مانی خامه‌سی معجز نمای
صنعتی نظاره‌سی حیرت فزای

بیله نسبت لاردین اهل معنوی
چین‌دا دیرلار کارکاه مانوی

420 اول پر ایمدی کوییاکیم چین دادور
حوردیك اول ملك خلد* آیین‌دادور

بوایمیش اول پر ظهوری‌نینك ایشی
موندین آرتوق فهم قیلمای دور کیشی

کورماکیدین کیمسه دم اورمای دورور
سوزنی بو غایت‌قه پیتکورمای دورور

ذاتیدین دیمای دورور خود* کیمسه سوز
کیم ایرور کور آندا هر بیننده کوز

اول پر اوزره هر طرف تاری آنینك
بیل صفاتی نینك* نموداری آنینك

بی عدد نقش اولدی اول پر حالیدین
ناقل اول پر صاحبی* افعالیدین

رنك‌لار اول پردا بی حد و قیاس
حکم اسماسیغه قیلدی رمشناس

کیمسه طوف و سیری احوالین دیماس
هرکز آندین هیچ یر خالی ایماس

امر و نهیی بارچامیزغه فرض عین
ترك امر و نهیی‌دا یوز شوروشین

کیلدی ماءموریغه امید وصال
عاصی و آبی سیغه* بیم نکال

430 هیچ قایسی قوم ارا یوق بیله شاه
آنسیز اولغانلارغه یوز مینك دردو آه

توشتی قوشلارغه بو حالت‌دین* خروش
شوق سالدی* هر بیری کونکلی کا جوش

XX

هدهدنینك سیمرغ‌دین فسانه سورکانی و شوق اوتی قوشلار نهادیدین زبانه اورغانی

صفاتی دیك X 4246 بیر X 423a خود X 420a — Д 417 تحری دین X 415a
ساری T 4316 غایت دین T 431a جافی سیغه Д X 4296 صاحب Д T 4256

XVIII

قوشلار هدهد دین سیمرغ‌نینك ظهوری بدایتین سوروب اول آلارغه بو معنی‌دین فسانهٔ و بو مخفی دین نشانهٔ دیکانی

باری قوشلار دیدیلار کی راهبر — بیزکا بیر ایش ابتداسی دین خبر
کیم بو سلطان کیم سپاهی دور طیور — خلق ارا اول نی نوع ایتی ظهور
کیم کوروبتور آنی و حالاتینی — فعل و اسما و صفات و ذاتینی
طوف و سیری‌نینك دیکیل کیفیتین — امر و نهیی‌نینك داغی* خاصیتین
کیم ایرور سوز مشکل و بیکانه طبع — بولغودیك دیوانه یوز فرزانه طبع

XIX

چین شهری صفتی و سیمرغ پری آندا توشکان نینك کیفیتی

دیدی هدهد کیم بو ایش بولمیش یقین — کیم ایرور مشرق‌دا شهری آتی چین
شهر یوق کیم و سعت ایچره بیر جهان — اون جهان خلقی سوادیندا** نهان
خطه‌سی خوشراق ارم کلزاریدین — سویی دلکش‌راق بهشت انهاریدین
بیر کیچه اول شاه دولت آشیان — دهر ارا پروازینی ایلاب عیان
اتفاقا سیری توشمیش* چین ساری — اول سواد و ملك خلد آیین ساری
اول تون اول کشور سراسر یارومیش — واقف ایلنی بی شعور ایتمیش اول ایش
سیلکینیب چین ایچره توشمیش بیر پری — تاپمیش آندین زیب و فر چین کشوری
رنك و نقش اول پردا غایت‌دین فزون — کیم آنینك شرحی‌دا سوز بولغای اوزون
تانکلاسی چون کیلمیش ایل اوز حالی‌غه — باقیب اول پر رنك ایلا اشکالی‌غه

توتمیش 410a T سوادیدین X سوادیدا 4076 ДЛ1T دیکیل 4046 T

یولدا دریالار دورور خوناب دین
دیماییین خوناب زهر ناب دین

تاغلاردور تارتقان کردونغه تیغ
تیغی بارچه قان توکارکا بی دریغ

اوت توتاشقان دشتلار هر ساری فاش*
تارتیبان یالین‌لاری* کردونغه باش

بیشه‌لار مهلك بلالاردین تولا
شاخی اندوه و تعب برکی بلا

هم هواسیندا* بولوت‌لار چرخ اوروب
باشقه یامغور اورنیدا تاش یاغدوروب

هم سحابیدین چاقین‌لار چاقیلیب
تابیدین عالمدا اوت‌لار یاقیلیب

آندا بیر تون قونغالی کاشانه یوق
جسم قوت آلماقه سو و دانه یوق

مینك تومان قوش ایلابان اول یان سفر
اورسا مینك ییل اول هوادا بال و پر

بیله یول* قطع ایتماکی* معلوم ایماس
مقصدیغه ییتماکی معلوم* ایماس

لیك اول کیم بو طلب دا بیرسه جان
یخشیراق کیم یوز حیات جاودان

چون جهان بستانیدا هر نوع قوش
نیچه کون تاپسه اوچوش یاخود قونوش

نو حهٔ باغ فنا توزماك کیراك
اول طرف پرواز کور کوزماك کیراك

چون اولار وادی هجران یولیدا
بیرسه اولی* جاننی* جانان یولیدا

ای خوش* اول‌اولماك که* یوز مینك
قایسی جان کیم عمر جاویدانچه بار

جان چه بار

طالع و بخت و شرف رهبر بولوب
دولت و اقبال کر یاور بولوب

کیم فضاسیدین دییلدی سر کذشت
بولسه قطع اول بیحد و اندازه دشت

قطع قیلغان قوشقه** کلزار وصال
روزی اولغای تا ابد بی انتقال

واصل ایتکای اوزنی ظل الله غه
وحدت جاوید تاپقای شاهغه

سایه‌سیدین بوم نی قیلغای همای
پایه سی رفعتدا بولغای عرش سای

ایلاماك X یوق 390a $Л_1$ هواسیدا 386a X ایوانلاری 384b X تاش 384a X
کل‌کا 398b Л اولماکیکا 395a X جانینی X اول 394b X $Л_1$ مفهوم 390b X
قولغه T

لیك چون قوشلارغه بودور آرزو
مین داغی مینك دین بیرین ایلای بیان

بیز کا شاهی دور که شه‌لار شاهی دور
بیرلیك آیینی دا ذاتی دور آنینك
اول صفات آفاق ارا شایع بولوب
کیمسه کا اورماق نفس امکان ایماس
سیزدین ار بولسون* عظیم ار خود حقیر
هر بیریدا نیچه مینك پر باردور*
بارچه‌سیغه بار آنینك علمی محیط
سیز کا آنینك نشائسیدین دور حیات
آنی اعضانکیزدا قان ینکلیغ بیلینك*
تن ایچیندا سیز کا اول جاندین یاقین
لیك سیز مینك ییلچی‌لیق آندین یراق
آندین آیرو کیمسه کا جاندین نی سود
وصلی* بیردم‌لیق که توشکای اتفاق
فرقتی‌داکیم اولوم دین دور خطر
لیك موندای شه غه وصل آسان ایماس
یولی‌دا ییتسا طلب‌دین مینك تعب
لیکن اول وادی نهایت دین اوزون
عمرلار اورماق کیراك تینمای قنات

کیم شه اوصافیدین* اولغای کفت و کو
سیز کا* بیردین مینك کاچه* آیلای عیان

کیم باری احوالیمیز آکاهی دور
لیك مینك دین کوپ صفاتی دور انینك
بارچه آنینك ذاتیغه راجع بولوب
بولمایین آندین اراده اول نفس
طورو* وضع ایچره صغیر ار خود کبیر*

هر پریدا نیچه هریان تاردور*
کر مرکب بولسون اول شی کربسیط
کیم اوچارسیز هر طرف آچیب* قنات
جسم احیاسی دا جان ینکلیغ بیلینك*
هرنی یوق آندین یاقین آندین یاقین
قایسی مینك ییل‌لیق که امکاندین یراق
جان که آنسیز بولغای اول آندین نی سود
ایکی عالم شه لیغی دین یخشیراق
سیکیز اوچماق ییتی دوزخ‌دین بتر
ایستامای کوپ سعی ایله امکان ایماس
هم انکا ییتماس کیشی قیلمای طلب
قطعی دا آفت نهایت‌دین فزون
نیچه کرکس عمریچه بولسه حیات

طولو X 3686 بولسه T 368a مینکدین بیرکاچه Л1 Д 3636 اوصافیدا Л1 Д 3626 کورونك X 372a6 یاییب X 3716 بادور X 3696 یاددور X 369a کثیر T وصل X 376a

بیزکا چون مانع دورور کمراه لیق بیرسانك اول شه سریدین آکاه‌لیق
هم صفاتیدین روایت ایلاسانك ذاتی ساری هم هدایت آیلاسانك
قویماسانك* بیزنی بو غفلت دامی‌دا تیره‌لیك بیرله ضلالت شامی‌دا
واقف ایتسانك بیزنی شه اسراریدین بهره‌مند ایتسانك بو سر اظهاریدین
جهل ارا افتاده‌لیقدین قولـدا سانك شاهیمیزنی ایستاماکـکا یولـدا سانك
کامیمیزدین بیتـسا بر خوردارلیق سیندین اولغای بارچه منت دارلیغ

XVII

قوشلار دقت بیلا سورغاندین سونکرا هدهد سیمرغ دین نشانه‌لار ایتقانی

هد هد انفاسین شکر ریز ایلادی اول شکرنی نکته آمیز ایلادی
کوردی چون قوشلاردا آنداق بیردی اول مجمع‌غه بو ینکلیغ جواب
اضطراب
کیم آنینك احوالیدین بیلکاننی‌دی کونکلومه اسراریدین کیلکاننی‌دی
لیك بو افسانه بیرله بوتماس ایش سوز بیله ایل وصل کنجین تاپمامیش
ایش اولوق‌دور شاه اولوق* درکاه یول قاتیق وادی اوزون* دلخواه اولوق*
اولوق*
بوکه دیرسیز شه سوزیدین سور کلام *کر آنی*مینك ییل دیسام بولماس تمام
کیمسه ادراك ایتمامیش دور* ذاتینی لیك شرط اولدور توتارغه آتینی
کیم یوبان حیوان سویی بیرله اغیز یوق اون ویوز قتلاکیم اندازه‌سیز
تیل بیله آغیزنی ایلاب بیله پاك توتقای ایل آتین و لیکن هولناك
آندین اعلی دور جناب اول شاه‌غه آندین اوسع فصحت اول درکاه‌غه
کیم مین ایلای آلغامین تقریر آنی یا لسان کلکی بیله تحریر آنی

کیم انینك T 3566 دلخواه‌لیغ X 3556 درکاه‌لیغ X 355a — T 353 توتماسانك Д 347a
ایلامای دور T 357a

سیز توشوب اول شاه‌دین بیحد بعید اول یاقین‌راق سیزکا من حبل الورید
هر کیشی بولسه تیریك آندین یراق اول تیریکلیکدین اولوم کوپ یخشیراق

XVI

هد هد سیمرغ دین خبر دیکاچ قوشلار خوشحال بولوب تحقیق قیلغان لاری

سر بسر قوشلار علالا قیلدیلار هد هد اطرافیندا غوغا قیلدیلار
کای دمینك جانبخش و نطقونك دلپسند ایکیسی جان وکونکولکا سودمند

هم سلیمان بزمیدا تاپقان قبول هم رسول ایتکان سینی آنداق رسول
خدمتی‌دا قرب حاصل ایلاکان یولی‌دا قطع منازل ایلاکان
امری بیرله آنچه وادی قطع ایتیب کیم بسی عالی منازل‌غه ییتیب
قایدا عزم ایتسه سلیمان سین دلیل مصطفی‌غه اول صفت کیم جبرئیل
حزنی اولسا ایلاکان دمسازلیق عیشی‌دا قیلغان عیان همراز لیق
ایستاسه بلقیس حالیدین خبر سین بولوب شهر سباغه راهبر
یار یدین* سین ییتکوروب پیغام انکا اضطراب ایچره بیریب آرام آنکا
هر غمی یوزلانسه همدملیق قیلیب اپله پیغامبرغه محرملیق قیلیب
بزمی کر شهر اولسا کر یازی یابان بیز* قیلیب باشیغه* پردین سایه‌بان
یوز تومان مینك قوش* بولوب شمیانه‌سی سین ولیك اول سایه‌دا همخانه‌سی

بزمی ایچره کامران ایلاب سینی محرم راز نهان ایلاب سینی
بیردی حق تاپتینك چو آندین رفعتی هر پر و عضونکغه بیر خاصیتی

مینك Д 342a باشیدا Д سین T 341б باریدین Д 339a کای X 332a قوشلار Д

یوقلوغیدین زار و محزون بولدیلار هر بیر اوز حالی‌غه مغبون بولدیلار
یاٴس آهنکین توزوب تارتیب نوید بولدیلار شه‌دین سراسر نا امید
بو تعبدین هر بیری کونکلی‌دا تاب نیم بسمل قوش‌دیك ایلاب اضطراب

XV

قوشلار شاه تیلاب تاپماغان‌دین متحیر بولغاندا هدهد سیمرغ‌دین خبر دیکانی

هدهد اول نور خرددین بهره‌مند راهبرلیغ افسریدین* سر بلند
ذاتیدا عزت شرف معراجیدین باشیدا زیور* هدایت تاجیدین
جبرئیل آسا عیان یوز راز انکا قرب عرشی اوجیدا پرواز انکا
کیردی اول مجمع ارا دیوانه‌وار شمع مقصد وصفیدا پروانه‌وار
320 دیدی کای غافل کروه بیخبر حالینکیز غفلت ارا زیر و زبر
سیزکا* شاهی بار بی شبه و مثال وصفینی آیتوردا یوز مینك نطق لال
بارچه عالم قوشلاری‌غه شاه اول حالینکیزدین مو بمو آکاه اول
اول یاقین سیزکا و سیز آندین یراق وصل انکا آیین ولی سیزکا فراق
هر پریدا یوز تومان رنك* عجیب لیك هر رنکی‌دا یوز* نقش غریب
نقش و رنکی‌دین خرد آکاه یوق غافل ایرکان‌کا* خرد اکراه* یوق
کیم خرد ادراکیدین* افزون‌دور اول موندین ادراکی‌غه* تاپماس عقل یول
هم نشیمن قاف استغنا انکا هم لقب اول قاف اوزه عنقا انکا
شهرتی سیمرغ ایله آفاق ارا ذاتی مملو چرخ عالی طاق ارا

مینك 3246 Л1ХД رنکی 324a Л1Д بیزکا 321a T زور 3176 X افسری‌دا 3166 T
ادراکینه 3266 T اکراهیدین 326a Д خرداکواه 3256 T

کیم بوطوطی طعمه‌سی بولغای شکر اول شکر فکر ایلاسانك بولغای مکر
تینکری‌نینك لطف و عنایت خوانی‌دین یعنی اول عطارنینك دوکانیدین

XIV

قوشلار اجتماعی و تقدیم و تاءخیر اوچون بیر بیری بیلا نزاعی

جمع اولوب بیرکون کلستان قوشلاری بیشه و بحرو بیابان قوشلاری
هر بیر اوز خیل و صفین کور کوزدیلار 300 بارچه* بیر منزلدا مجمع توزدیلار
چون توکانسه بزم توتقایلار هوا کیم محبت بیرله توز کایلار نوا
هر بیری‌نینك اورنی تعیین یوق ایدی اولتوروردا چونکه آیین یوق ایدی

یوقاری اولتوردی طوطی‌دین کلاغ بلبل و قمری‌دین اول ینکلیغ که زاغ
خاد* سنغردین* بییك توتتی مقام یورتچی طاووس اوزه قیلدی خرام
چون هنرور اوزره چیقتی بی هنر تازدین قالدی قویی‌راق تاجور
خیل اشراف ایتی‌لار ظاهر نزاع قیلمادی* اول سوزکا* ارزال استماع
توشتی قوشلار ایچره غوغا هر طرف ماجرا بیرله محاکا* هرطرف
بیر بیریدین اوتمادی اول ماجرا هردم آشتی ماجرا اول خیل ارا
بولدیلار محتاج آخر اول کروه کیم اکر بولسه شه صاحب شکوه
310 حاکمی* انصاف‌لیغ دانا دلی هوش آیین شهریار عادلی
ییتماکای* ادنادین اعلی‌غه* شکست بولماغای اشرف اخس آلیندا پست
هر کروه ایردی اوزیکا چون عزیز ایستادی بارچه شه صاحب تمیز

300a X باری 304a X قاز 3066 X شنقردین T قیلمای 3076 XT سوزنی
310a T حاکم 311a Д اعالی‌دین ادناغه محابا

* نیچه مینك* بختی نیچوك کیم در و کوهر حملی‌دین باری زبون
چرخ دون

چونکه غوص لجهٔ هیلاج ایتیب هردرین شه‌لار باشی‌غه تاج ایتیب
بلکه ایلاب شاه تاجی زینتی ملك نقدی هر بیری‌نینك قیمتی
280 چون قصاید دشتی‌غه سالیب کمیت وادیٔ قطع ایلابان هرطرفه بیت
لیك هر وادیدا یوز ملك غریب ملك‌لاردین هربیریدا* مینك* عجیب
چون غزل کلزاریدا مجمع توزوب بلبل آیین مینك ترنم‌کور کوزوب
لیکن* اول هر بیر ترنم‌دین عیان سر وحدت شرحی‌غه روشن بیان
چون رباعیدین بیریب دیوان‌غه زین ربع مسکون ایچره سالیب شوروشین
عالم معنی ارا تقسیم‌دین* هربیری مخبر نیچه اقلیم‌دین*
نثر ایله چون تذکره موجود ایتیب اولیا* ارواحینی خشنود ایتیب
هربیری‌نینك روحیدین یوز تیره ذات جان تاپیب ایچکان کیبی آب حیات
بیر طرف باریغه* آیین و شرف منطق الطیریغه آیین بیرطرف
آنداکیم درج ایتی قوشلاردین مقال* اوزکا تیلدور اوزکا سوزدور اوزکا
حال

290 فهمی‌غه مخفی زبان دانی کیراك یوق زبان‌دان‌کیم* سلیمانی کیراك
یوز تومان قوش نطقی مشکل کیلدی طرفه بوکیم هر بیریکا اوزکا تیل
بیل

هر بیریکا لحن و قانونی عجب عقل ادراکی‌دا مجنونی عجب
لیك حق توفیق بیرسه مین کدا شیخ‌نینك روحی‌غه ایلاب اقتدا
ایله قوشلار نطقی‌نی اظهار ایتای بلبل و طوطی کیبی کفتار ایتای
کیم خلایق چون ترنم ایلاکای قوش تیلی بیرله تکلم ایلاکای
لیك سورماك* نکته‌نی طوطی مثال بودور انصاف اولسه ای فرخنده فال

تقسیمیدین X 285a — هر Tلیك ДX 283a یوز T بیریکا T 2816 نیچه کیم X 277a
زبان‌دانی X 2906 مثال ДX 289a مونلارغه X 288a انبیالار T 2866 اقلیمیدین X 2856
سوردیك Д 296a

هرنی کردون بحر ایله کانی‌دا بار انچه یوز عطار دوکانیدا بار
بحریدا انجم‌دین اولمیش زیب و فر هر کیچه در ینکلیغ اولماق* جلوه‌کر
کانی‌نینك یاقوتی* شام اولغان شفق صبح انور ساری آنداق کیم فلق
اول کهر یوق کیم حوادث تاشیدور* سینغوچی آندین زبونلار باشی‌دور
بو بیرین یاقوت یوق کیم قان دیکیل عالم اهلی قتلی‌دین اقفان* دیکیل
اول دکان شرحین قیلای ایمدی رقم کرچه اوصافیدا عاجزدور قلم
آدمی طبعی‌نی جهل ایلاب ذلیل هر یامان اخلاق‌دین قیلسه علیل
بولغالی زایل هر آنداق علتی بو دکان ایچره مهیا شربتی
صندل و مشك و عبیر و زعفران طبع جهلیدین سراسر ضعف‌ران
فیض باغیدین کلاب و مشك بید هربیریدین* طبعغه یوز فیض امید
نکته حلویدین* بسی قند و نبات کیم تاپیب اولکان کونکل آندین حیات

وعظ و عرفاندین بسی شهد و شکر کیم بولوب* بیچاره‌لارغه چاره‌کر*
نظم و نثریدین که تحریر ایلابان وحدت اسرارینی تفسیر* ایلابان
خلق اوچون مخلوط ایتیب کل‌بیرله قند طبعغه کلقند ینکلیغ سودمند

چون مصیبت نامه‌سین ایلاب بیان یوز مصیبت نفس‌قه ایلاب عیان
هر مصیبت‌دین کونکولکا سور* اولوب کیم کونکول اول سوردین* مسرور اولوب

چون رقم ایلاب الٰهی نامه‌نی وحی‌غه ایلاب محرر خامه‌نی
شرح اسرار الٰهی ایلابان خلق ارا شرحین کماهی ایلابان
چونکه اشتر نامه ایلاب آشکار نکته‌سی بختی‌لارین تارتیب قطار

بیری‌نینك X 2676 افغان X 2626 یاشی‌دور T 261a یاقوت X 260a اولمیش 2596X
Д 2736 سوز Д 273a تقریر T 2706 جلوکر ДX بولور T 2696 حلوادین X 268a سوزدین

کفر اهلی‌نینك جوابین بیتکوروب بلکه کلبانك سلونی* اول اوروب
هم نبی فرزندی پیوندی آنینك هم مونونك فرزندی فرزندی آنینك

XII

حکایت

بیر غزادا نقل موندق دور که شاه یبب‌دور اوق زخمی که آتمیش کینه خواه
بیر توتوب پیکان سونکاك کا* ایله رست کیم چیکاردین بولمایین چیقماقه سست
چون نبی‌غه عرض ایتیب‌دورلار آنی بیله دیب‌تور اول هدایت مخزنی
کیم* اول ایتکان چاغدا احرام نماز آنی تارتارغه بولونکوز چاره ساز
آندا کیم اول زخم‌نینك پیکانی بار زور ایلانك آنچه کیم امکانی بار
آنچه استغراق‌دین‌دور بهره‌ور کیم اول ایشتین بولغوسی‌دور بیخبر
ایله کیم حکم ایتی اول شمع هدی* *قیلدیلار اول ایشنی فتح ایتی خدا**
شه نمازی‌نینك سلامین چون* دیدی زخم دا* نی دردو نی‌پیکان ایدی
قیلدی چون اول حال استفساریني دیدیلار شاه رسل کفتاریني
حیدر کرار شکر ایلاب عیان اوشبو ایش سرین بو نوع ایتی بیان*
کیم خلاص اولماق اجل پیکانیدین ممکن ایرماس جز نبی احسانیدین
بیز کا هرغمدین نجات آندین دورور بلکه آیین حیات آندین دورور

XIII

قدوة الاحرار و قبلة الابرار شیخ فریدالدین
عطار قدس الله روحه‌غه مدحوثنا آغازی و اوز عرض نیازی

بویله حکم X 2526 هدا 252a XT چون 249a T سونکاکدا 247a T پهلوانی 2446 T
کمان 2556 T —اول 254a X زخمی‌دا 2536 T کیم 253a T هدی Д ایتماکدا عجزدور کدا

خلوت ایچره ایستایو ایللدین فراغ اولتوروب ایردی اوزاتیب بیر ایاغ
کیردیلار بعضی کبار اصحابدین هم عزیز و هم شریف احبابدین
بولمادی تغییر حضرت حالی‌غه اول فراغ ایچره همایون فالی‌غه
لیك عثمان کیرکاچ اول ملتقه شمع اولتوروب سونغان ایاغین قیلدی جمع
کیم ایرور آسرو حیالیغ کیمسه اول تاپقوسی تغییر آنینك حالی‌غه یول
اولکه موندق حرمتین توتقای رسول اعتباری یوق نی کیم دیر هر فضول

XI

امیرالمومنین علی رضی الله عنه حضرتی‌دا

علم دریاسی ولایت کوهری عالم اهلی‌دا عجایب مظهری
انبیا سر خیلی‌غه فرزند اول خیل آدم ایچره بی مانند اول
مکه طاقی‌دین توشورماکته هبل* ایکنی حضرت‌نینك ایاغی‌غه محل
قتل‌دین* پیغامبر ایتکاندا فرار جانین اویناب اورنیغه توتقان قرار
عالم اوصافی‌غه ذاتی متصف کیم* سوزی‌که من* عرف که لوکشف

اهل دین ایچره امیرالمومنین تقوی اهلی‌غه امام المتقین
علم شهری انبیاغه انتها وصفی‌دا آیتیب علیٌ بابها
دلدلی‌نینك پویه‌سی آنداق‌که برق ذوالفقاریدین عدو قان ایچره غرق
اتحادی‌دا نبوت شمعی‌نینك *سوزی بو* کیم سین مینینك سین مین سینینك

لحمك لحمی هم آنینك شانیدا دمك دمی هم استحسانی‌دا
بیشه‌ٔ تقدیر شیر شرزه‌سی شیرنینك آندین هراس و لرزه‌سی

سوزبودور T 2416 سوزیکا بو T 2376 مکه‌دین T 236a خیل T 235a

کوز اوچیدین باقمای اول اموالغه بارچه‌نی جمع ایتی بیت المالغه
کیم غزا* اهلیغه اول بولغای مدد هر بیریکا آنچه‌کیم ییتکای رسد
کیم‌نینك ایلکیدین کیلور بو نوع جز عمر کیم بیله قانون ایلامیش
ایش

IX

امیرالمؤمنین عثمان ذوالنورین رضی‌الله عنه شانی‌دا

اول حیاکانی که نور العین ایدی ایله‌کیم عینین ذوالنورین ایدی
صدق کانی و مروت مخزنی حلم بحری و فتوت معدنی
هم مدینه اهلی‌غه شیخ و امام هم کیلیب شیخین‌غه قایم مقام
تینکری* ایلاب جامع قرآن آنی* خلق* دیب عثمان بن عفان آنی*
220 چون کلام الله‌نی روح الامین ایلاب ارسال* شفیع المذنبین
اول زماندین تا آنینك دورانی‌غه ییرتوتوب ایردی خفا* زندانی‌غه
نیچه آیت جمع ایلاب هرعرب جمع و ترتیبی‌غه اول بولدی سبب
سوره‌لار اورنینی تعیین ایلادی بو العجب دیوانی تدوین* ایلادی
بو شرف بسدور که تاحالی انکا اشرف امت ایرور تالی* انکا
کیمکا بیرکای* دست‌کیم رب کلبه‌سیغه سالغای انداق ایکی‌نور
غفور

X

حکایت

نقل ایرور بو نوع کیم بیر کون اول خلایق‌قه سعادت کوکبی
نبی

یتیب ذی‌النور هم عثمان‌نی X 2196 نی X فکر X 219a غزات X 214a
بیردی T 225a مالی Д 2246 تزین X 2236 جفا X 2216 ارسالت X 2206

VII

امیر المؤمنین عمر فاروق رضی الله عنه وصفی‌دا

اولکه پیغامبرغه *همدم ایردی* اول شبهه‌سیز فاروق اعظم ایردی اول
حق‌نی باطل‌دین بیراوکیم قیلدی عدلی* بیرله روشن ایتی غرب‌وشرق
فرق
آندین اوزکا یوق ایدی آفاق ارا بلکه اوشبو قصر عالی طاق ارا
شرع ارا شاه رسل‌نینك پی‌روی عدل ایلا دین پشتی‌نی قیلغان قوی
خوان بذلی‌دین* جهان اهلی تویوب اول اوزین تویغارغالی کیرپیچ قویوب
ربع مسکون عدلی* معماریغه پست توشکالی* بیر خشت ینکلیغ زیر
دست
نفسین* اولتورکان ایچیبان زهر ناب اوغلین اولتورکان قیلوردا احتساب
دینی‌دین محراب و منبر رونقی عدلی* بیرله ملك و کشور رونقی
تیغی‌سویی شرعنی بستان ایتیب* کفر ملک و دیرینی ویران ایتیب*
قهری کسری‌لار باشیدین آلدی تاج وهمی قیصرلارغه حمل ایتی خراج
فتح اولوب دورانیدا ملك عجم اول بلاد اوزره عرب تارتیب علم
آلدی شه‌لار ملکینی چاکرلاری کفر اویینی بوزدی دین پرورلاری*

VIII

حکایت

خیلی* چون فتح مداین قیلدیلار اخذ اموال و خزاین قیلدیلار
نیچه یوز* ییل‌لیق سلاطین کنجینی جمع ایلار* چاغدا کورکان رنجینی
یوکلاب ایتی‌لار* آنینك آلیغه نقل کیم تماشاسی‌دا حیران ایردی عقل

عدل X 203a بذمی‌دین Д 202a عدل ХДТ 1996 همدرد اولدی X 198a
قیلیب T 206аб عدل ХД 2056 نفس T 204a توزکالی ХДЛ$_1$ 2036
مینك ДЛ$_1$ 211a خیل X 210a سرورلاری X 209б — ЛТ 209 208
ایلتی‌لار X 212a قیلغان X 211б

غارارا یاریغه ایلاب جان نثار
کنج کیم غار ایچره پنهان‌لیق قیلیب
غار ظلماتی‌دا تارتیب چونکه رنج
کنج خود کنج الٰهی یانی‌دا
بس نیدور کر تاپمادی آب حیات
چون ییلاندین زخم ایاغی‌غه ییتیب
اورنیغه آنی رسول ایلاب امام
چون بولوب خورشیدغه واقع غروب
یارب اول آی شمعی تا یوم الحساب

یاری* آنینك آتین ایلاب یارغار
اژدهادیك اول نکهبان‌لیق قیلیب
تاپیب آندا خضر سویی بیرله کنج
کیم کیلیب پنهان جهان ویرانیدا
تا جهان بولغای تریك قالماغلیغ آت
آب حیوان نوشی آنی دفع ایتیب
آی بولوب خورشیدغه قایم مقام
دین اویی اول آی فروغیدین یاروب
آلماسون اسلام اوییدین نور و تاب

VI

حکایت

مصطفی‌دین سونکرا اهل ارتداد
دین طریقی‌دا عداوت توزدیلار
بیرکالی* اسلام رکنی‌غه خلل
اول غضب ایلاب بو نوع ایتی خطاب
اوکسومك تغییر ایلا امکانی یوق
شرع ایشی کا اول که موندق قیلسه‌جهد
کیم قیلا آلغای بو ایشنی آشکار

چون خلافت‌قه اول اولدی استناد
کیم هجوم ایلاب جدل کورکوزدیلار
کیم زکات* ایردی عیان ایلاب جدل
کیم نبی قانونی‌دین بیر رشته تاب
اوکسوتور ایلکا قیلیچ‌دور داغی اوق
کیم آنینك آثاری قالغای تا بو عهد
جز ابوبکر اول‌که ایردی یارغار

ذکوت T 1936 بیرکانی Jl_1 193a یار X 1826

ایلابان ادراك توقسان مینك كلام
لیك اثناسیدا یوز مینك احترام
عاصی امت‌نینك كناهین ایستابان
بارچه احوال تباهین ایستابان
هرنی ایستاب حی مطلق‌دین تاپیب
حق تیلاب حق‌دین تیلاب حق‌دین تاپیب

حاصل ایلاب اولچه امكان مراد
قایتیب اول معراج‌دین مسرورو شاد
وصلیدین مسرور اولوب اول بارگاه
بویروغی‌دین منتظم بوكارگاه*
بارغانیدا بار ایدی در شكرف
لیك یانغاندا كیلیب دریای ژرف
طرفة العین ایچره آنكلاب بیلكانی
طرفه‌كیم بیر آندا باریب كیلكانی
اوزكا عالم‌دین یانیب توتقاچ *مقام
بیردی بو عالم ایشیكا انتظام
بیز نیچه كیم عاصی و كمراه‌بیز
باك یوق چون مونچه‌دین آكاه‌بیز
كیم آنینكدیك حامی و ذات رفیع
جرمومیزغه بولغوسی تانكلا شفیع
یارب اول كون كیم شفیع اولغای
كیم‌نیكیم اول ایستاسه قیلغونك
رسول قبول
یوز تومان مینك اهل عصیان و كناه
تاپقوسی رحمت ییتیب فضل آله
بولغوسی اول خیل ارا فانی داغی
قیلماغای سین نا امید آنی داغی

V

امیر المؤمنین ابوبكر صدیق رضی الله عنه تعریفی‌دا

اولكه سلطان رسل‌نینك یاری‌دور
ثانی اثنین اذهما فی الغاری‌دور
صادق و صدیق همرازی آنینك
هریامان یخشی‌دا* دمسازی آنینك
اول ایدی عالم ایلی‌كا رهنمون
كیلدی چون و السابقون السابقون
مقتدای زمرهٔ تحقیق اول
سابق اسلام اهلی‌غه صدیق اول

هرنیچه 173a ЛıДХ تابغاج X 172a بارگاه T 169б
یخشی Л1 179б

یانی ایلاب قاشی تعظیمی هلال
مقد میدین جدی* اولوب زرین غزال
دلو آلیب نکته‌سیدین جان سویی
حوت تاپیب نطقیدین حیوان سویی
چون بولارغه بو شرف‌لار ییتکوروب
بارچه‌سیدین یوقاری مرکب سوروب
عرش و کرسیغه اوروب فرخ علم
بولوب آندین محترم لوح و قلم
لامکان میدانیدا جولان قیلیب
آندین آهنك عجب میدان قیلیب
150 پیك ایلا مرکب قالیب اول سیردین*
ایکی پر توشکان مثل‌لیك طیردین
چون* عناصر محنتی‌دین شاد اولوب
هم جهات** اطلاقیدین آزاد اولوب
ایکنی‌دین سالیب انانیت تونین
آییریب اوت‌دین بشرلیك اوچقونین
اوزنی اوزلوك قیدیدین ایلاب خلاص
تاپیب اوزدین اوزکالیککا اختصاص
ییل و *توفراغ و اوت و* سودین آریب
هم مین و *سین هم* اول و بودین آریب
بارکاه قرب ارا تاپیب مقام
میل ایتیب آندین یاقینراق هم خرام
ایلابان چون رفع ییتمیش مینك حجاب
قالمای اوزکا مانعی آنینك حجاب
چون موانع بار و یوق مسلوب اولوب
اول حبیب آندا* ییتیب محبوب اولوب
لی‌مع‌الله آستانین یاستانیب
قاب قوسین اتحادین قازغانیب
لی‌بیله مع‌نی هم اوزدین سالیبان
بو سالینغاچ نی قالور اول قالیبان
160 یاروتوب عینی‌نی مازاغ البصر
رفع اولوب اندیشه‌ٔ فیه النظر
تاپیبان* اول رتبه کیم* تاپمای
کیم ایماس بو ایش کیشی‌لیک‌نینك
کیشی
ایشی
اوزلوکی بیرله اوز یدین* یوق خبر
بلکه اوز و اوزلوکیدین یوق* اثر
غیر آثاریغه امکان قالمایین
باریب اوز هم غیر جانان قالمایین
هم کوروب جانان جمالین کوز بیله
وصلیدین هم بهره تاپیب سوز بیله

اوت 154a T حیات T جهان 1516 X هم 151a ХДЛ$_1$ ییردین 150a X جدا 1456 X
161a ДТ لی‌مع الله 159a T اندین 1576 ХД هم سین‌که 1546 X توفراق وهم
هم 1626 T اوزیندین 162a X اولکیم انی

اول کیچه کیم اول شه‌کردون مقام کیم آنی حق ایستادی کردون خرام
امهانی حجرمسیدا ایردی خوش دهردون اشغالی‌دین آسوده‌وش*
کیم ییتیشتی آلیغه روح الامین عرض ایتیب پیغام رب‌العالمین
ایلکی‌دا ایردی براق برق خیز برق آنینك بیرله قیلاالمای ستیز
دیدی کیم ای تینکریکا جانینك قریب جسم ایله هم بول ایرورسین چون حبیب

راکب اولکیم کیلتوروب تورمین براق کرد راهینك ایله بو فیروزه طاق
چیقتی شه رخش اوزره چون محکوم ایدی حکم قایدین ایرکانی معلوم ایدی

چون همایون مرکبی قیلدی هوا مقدمی‌دین چرخ ایلی تاپتی نوا
چون قمرغه موکبی‌دین* ییتی قدر اول قویاش تشریفی‌دین آی بولدی بدر
چون* ایکینچی اوج* اوزه اوردی علم درفشان بولدی عطاردغه* قلم
ذاتیدین تاپقاچ شرف اوچونچی*صحن زهره خنیاکرلیك ایلاب چیکتی لحن
*سوردی‌چون*تورتونچی ایوانغه‌اساس شاه انجم ایلادی نور اقتباس
سالدی چون بیشینچی ایوان ساری*آت نحس اصغر سعد اکبر بولدی بات
سعد اکبر ساری چون قیلدی کذر تاپتی اول نور سعادت‌دین نظر
قیلدی چون* ییتینچی طارمغه* عبور هندوی مظلم دیدی الله نور
ایکی وادی چون یانا رقیلدی عروج ظاهر اولدی قبهٔ* ذات البروج
فریدین تاپتی قوزی قوچقارلیق ثورغه ییتی اسد کردارلیق
خدمتی‌غه باغلادی جوزا کمر بولدی سرطان راست رولیق‌قه سمر*
ارسلان ایت‌دیك ایاغی‌غه توشوب خوشه تخمی د ر بولورغه یاووشوب
کفه جان میزان‌لیغین ایلاب عیان زهرینی ترياق ایتیب آندین چیان

اوچونچی‌صحن X 134a — 135 X+ 134 مرکبی‌دین XT 133a آزاده‌وش X 1266
اول T 139a ایچرا TX 137a سوردی کیم X 136a ایکینچی X 135a عطارد T 1346
ممر X ثمر Л—ДТ 1426 ذاتیدین X 1406 طارم‌دین $Л_1$

تاکه اول اویدین طلوع ایتی قویاش عارضی‌دا* اول نبوت نوری فاش
لا جرم اوتتی قویاشتین پایه‌سی نور یوق کیم حق تعالی سایه‌سی
دین لواسی کوندیك اولدی مرتفع ظلمت کفر اولدی آندین مندفع
مطلعی بولدی آنینك بیت الحرام کیم فلك‌دین تاپتی عالی‌راق مقام
مکه‌دا بولغاچ اول اختر نوری فاش بارچه بت‌لار قویدیلار توفراقده باش
کفر اهلی‌دین نمودار اولدیلار بارچه‌سی یعنی نکونسار اولدیلار
دین لواسی بولدی* کردون‌دین شرع تیغی نص قاطع‌دین ایتیك*
بییك

طبعی چون بولدی رسالت راسخی ملتی بولدی مللنینك ناسخی
رایی چون کور کوزدی شمع معجزات پرتویدین روشن اولدی کاینات
لات ناقص‌لیغ بیله بولدی تباه ظاهر اولدی کفرایلی کا* لا آله
آندین اولدی ایلکا الا الله عیان قیلدی افصح نطق ایلا آنی بیان
ایلاکان ارسال الا الله اوزی یانیدا آنینك رسولٍ الله اوزی
ذاتی عالم درجی‌دا در ثمین بلکه حق‌دین رحمة للعالمین
اوزی پاك ازواج ایلا اولادی پاك ذاتی* پاك اصحاب ایله احفادی پاك
انکا هردم یوز درود و مینك سلام عالم اهلی‌دین الی یوم القیام
پاك اولادی و اصحابیغه هم سونکرا خدامی و احبابی‌غه هم

IV

اول رسالت قافی عنقاسی‌نینك بلند پروازلیغی و محبوب حقیقی وصلی‌غه ییتیب قوش تیلی بیلا تکلم و همرازلیغی

ایلیدین T 118b یتیك X 115b چرخ Д 115a عارضیندا $Л_1$ 109b ذات X 122b

آنچه کیم بولغای بدن* قیدیدا روح — قیل انکا روزی شهودونکدین* فتوح
چون بو قوشقه رحلت آغاز اولغوسی — کلشن اصلی‌غه پرواز اولغوسی
قوش توجه ایلاسه اوچماق ساری — توفراق ایتسه میل هم توفراق ساری
چون هر ایش بابیدا قیلغونکدور — تاپماغان چاغدا سوالینکغه جواب
خطاب
باشیما ییتکور مینی قویمای حزین — آنی کیم دیب سین شفیع المذنبین

III

بو نامه‌غه سید المرسلین نعتی بیله طغرا توزماك و شفیع المذنبین مدحی بیله زینت کور کوزماك

انبیا سر خیلی سلطان رسل — کیم ایرور آنینك طفیلی جزو و کل
اول که آدم‌دین بورون اول* بار ایدی — هم نبی هم صاحب اسرار ایدی
نوری موجود آفرینش‌دین بورون — کیم ایدی خلقی‌غه مدت آلتی کون
100 قایسی نور اولکیم تاپیب یوز عز و ناز — اول کیلیب معشوق و خالق عشق باز
بی نهایت ییل تاپیب حق‌دین نظر — تاکه حق موجود قیلدی بو البشر
بو البشر رخساری چون توتتی جمال — کوکبی اول نوردین تاپتی کمال
چونکه اول حواغه بولدی منتقل — جبهه‌سیدین مهر ایردی منفعل
شیث‌نینك تاپتی وجودی چون وقوع — اول قویاش قیلدی جبینی‌دین طلوع
باردی آندین محرمی دلبندی‌غه — آندین اولدی منتقل فرزندیغه
جفتی‌غه آندین ییتیشتی اول شرف — ایله کوهر حقه‌سی قیلغاچ* صدف
بیر* بیریکا بو صفت تیکوردیلار — تاکه عبدالله‌غه تاپشوردیلار
اول داغی ییتکوردی اول دستور ایله — تا اویی* بولدی یاروغ* اول نور ایله

هر X 107a بولغاج T 1066 هم T 98a شهودینکنی X 926 بدل Л 92a
تاپتی یاروغلوق T 1086

آنکلابان آنسیز تیریکلیکنی اولوم جانغه ایلاب هجریدا یوز اشتلم
آنی فهم ایلاب حیاتیمدین مراد آندین اوزکا کیلمایین کونکلومکا یاد
غیری* یادیمدین چیقیب فرقت چاغی چونکه واقف‌سین چین آیتای مین داغی

هجری چون کونکلومکا بیداد ایلابان آنی ایستارکا سینی یاد ایلابان
الله الله اولتورور شرمنده‌لیق یادیمه کیلسه بو ینکلیغ بنده‌لیق
یوز قرالیغ آنچه بولمیش جهل ارا کیم کوزومکا قیلدی عالمنی قرا
قیلمادیم عمروم‌دا بیر رکعت نماز سر بسر محض نیاز ای بی نیاز
هرکز آنداق قویمادیم توفراقفه باش کیم* کیراکلیك بولماغای* باشیمغه* تاش

80 بیرمادیم هرکز کداغه بیر درم تا اوزومنی کورمادیم صاحب کرم
توتمادیم آتینك قیلیب فرزانه‌لیق سبحه ایلدین آسمایین یوز دانه‌لیق
بیر عمل هرکز ریاسیز قیلمادیم زرق سیز هرکز* اوزومنی بیلمادیم
ایله کیم مین دور* مین انسان یوق‌که انسان دیوو شیطان بولماسون بولماسون

اوز فعالیم‌دین عجب آزرده مین دم بدم افسرده و دل مرده مین
بس خجالت‌دین منکا یوقتور حیات نی اوچون کیم اولتورور هردم اویات
بو مرض‌لار ایچره کیم* اوتتی سوزوم اوز علاجیمنی قیلا آلمان اوزوم
بیرمادیم مونچه بلیت‌قه رضا نیلاکای مین سیندین اولغانغه* قضا
کرمنکا بو درد بی درمان ایرور لیك درمانی سنکا آسان ایرور
دردیما درمان عنایت ایلاکیل توبهٔ کامل هدایت ایلاکیل
90 عدل و احسانینکغه خاص ایت‌کیل نفس ظالم‌دین خلاص ایتکیل مینی مینی
جاندا شوقونك شعله‌سین موجود قیل هرنی غیرینك کونکلومه مردود قیل

طور X 83a بیردم T 826 باشیمدا Д کیرکلیك‌دور بودم T 796 غیر X 74a
اولکاندا T 876 بیرله‌کیم T 86a

صنعونکا* یوز آفرین ای کردکار
غیر یوق سین سین که‌دیرلار آنی بار
بارسین سین بارلیغ زیبنده‌سی
بیرلیك و جبارلیغ ارزنده‌سی
سیندادور هم بیرلیك و هم بارلیغ
حی‌لیغ و قادرلیغ و غفارلیغ
بحر غفرانینك‌غه توشکان چاغدا موج
جرم ایرور هر* نیچه‌توتقان بولسه اوج

II

مناجات قاضی الحاجات حضرتیدا اوز تقصیراتی‌نینك شرمنده‌لیغی‌دا و اول اویات‌دین مذلت توفراغی‌غه سرافکنده‌لیغی‌دا

یارب اوز حالیم‌غه حیران‌مین بسی
عاصی و مست و پریشان‌مین بسی
نفس مأموری هوا مغلوبی هم
صدق مردودی صفا منکوبی هم
جانیما عصیان میی‌دین مست لیغ
کونکلومه فسق اهلی‌غه* پابست‌لیغ
یوز هوا باشیمغه سالیب نفس شوم
خیل شیطان ایلابان هریان هجوم
ایلابان اول خیل بولغونچه خبر
جان و کونکلوم کشورین زیر و زبر
بیر تعدی پیشه‌لیك‌نی خوب دیب
اوزنی عاشق دیب* آنی محبوب دیب
هر ستم کیم تندخوییدین ییتیب
اول چو ییتکاج آه اوروب اوزدین کیتیب

آتشین لعلی‌دین اوت جانیم ارا
روزکاریم زلف و خالیدین قرا
نکته‌سی* نطقوم تیلین لال ایلابان
جلوه‌سی عقلیم‌نی بی‌حال ایلابان
وصل و هجرین عمر و مرك ایلاب لقب
بیردین آسایش تاپیب بیردین تعب
هجری* اندوهی‌دا جام می ایچیب
وصلی* جامین چون تاپیب جاندین کیچیب

تیب X 666 اهلی‌دین X 636 کیم X 606 سینده رسم X 59a صنعینکا X 57a
وصل TX Д Л1 716 هجر XT Д 71a نقطه‌سی X 69a

بیر وجب یبر قالماغان آفاق ارا بلکه بو کریاس نیلی* طاق ارا
کیم* حق الیندا عبادت** قیلماغان کسب آیین سعادت قیلماغان
بو سعادت‌لارغه تاپقان دست رس اورماغان حق یادیدین ایرو نفس
چون تقرب‌دا تاپیب دارالسرور کونکلی‌کا اول قرب‌دین سالغان غرور
بو* عجب مظهرنی کوزکا ایلماغان سجده‌سین خیل ملك‌دیك قیلماغان
بوینینی سونمای *عیان ایتکاندا طعن سالیبان بوینیغه آنینك طوق لعن
بوینی‌غه ایت‌دیك قلاده سالیبان کونلکی‌کا ایت‌لیك اراده سالیبان
خیل آدم‌غه عدوی* جان بولوب* دشمن و غارت‌کر ایمان بولوب*
تا قیامت بو شقاوت‌قه قالیب دوزخ مکر و عداوت‌قه قالیب
اول شرف‌لار بیرله انداق بیش خیل کیم عیان ایلاب تکبر ساری میل
تا ابد مردود و ملعون ایلابان عبرت آفاق و کردون ایلابان
بیر آووچ توفراغدین ایلاب پیکری آدمی‌لیغدا عجایب مظهری
هم قیلیب اوز سری بیرله کنج راز هم خلافت بیرله ایلاب سرفراز
بولدی سرکش‌لیك‌دین* آنینك آفتی عجز و توفراغلیق بو بیرنینك رافتی
بیرکا اول مسجودلوغ بیرکان اوزی بیرکا بو مردودلوغ بیرکان اوزی
هم اوزی اول* بیرنی معلول ایلاکان هم اوزی بو* بیرنی مقبول ایلاکان
اول نی قیلدی بو نی قیلدی اول بیلور اول بو قیلماس هرنی قیلسه اول قیلور
حکمتی‌دین واقف ایرماستور کیشی بولمادی بو ایش* کیشی‌نینك چون ایشی*
ایش ایرور اولکیم اوزی آنی قیلور حکمت اولکیم هم اوزی آنی بیلور
پادشاهی کیم انکا یوقتور نظیر نی شریك و نی عدیل و نی وزیر

---

37 X+—376 T کیم‌که Д 38a نیلین XT Д اطاعت 41a X طاعت 42a T بول
بو XT 52a سرکش‌لیکدا X 50a—46 T قیلیب 446 T قیلیب T عدو XT 44a توتمای
کیشی‌لیق‌نینك ایشی T 546 اول X 526

روزی ایتی بیلکا* روح آسا شمیم
کیم شجرغه تاپتی* جان عظم رمیم

هم یاروتتی صبح کافوری اساس
هم توزاتتی شام‌نی مشکین لباس

مهرنی* کوندوز درخشان ایلادی
آی‌نی شمع شبستان ایلادی

هر غرایب کیم یاییب صحرا ارا
آندین آرتوغ کورکوزوب دریا ارا

دشت ارا هرنی* تکاور ایلابان
سوده یوز آنچه شناور ایلابان

چون قویوننی دشت ارا آیلاندوروب
سوده ایکریمنی* داغی تولغاندوروب

ایله‌کیم دشمن یاراتیب اوت‌قه سو
ییلنی هم توفراقه ایلاب‌دور* علو

صنعی‌دین* کورکیل‌که موندای قه
بولوب انسان خلقتی‌دا متحد

تورت ضد

آفرینش‌دین قیلیب انسان غرض
آنی ایلاب خلق ایچیندا بی عوض

کونکلین آنینك مخزن عرفان قیلیب
اول طلسم ایچره* اوزین پنهان قیلیب

رازی *مخفی کنج اولوب بو طرفه
صنعی‌دین اول کنج حفظی‌غه طلسم

جسم

هم طلسم اول مخزن اوزره هم امین
آفرین صنعونکغه ای‌جان آفرین

ایلاکاندا رازی‌نینك* کنجینی عرض
نی‌سما ایلاب قبول آنی نی ارض

غیر انسان کیم قیلیب آنی قبول
هم ظلوم ایلاب خطابین هم جهول

چون خلایق‌دین آنی ممتاز ایتیب
کنت کنزاً سریغه همراز ایتیب

باشیغه قویوب هدایت تاجینی*
قسمتی ایلاب شرف معراجینی*

عالم ایچره آنداق ایلاب مقتدا
کیم بولوب خیل ملك‌کا پیشوا

چون ملك خیلی‌غه اول مسجود اولوب
کیم‌که سرکش‌لیك قیلیب مردود اولوب

یعنی اول جن و ملایك سروری
تحت فرمانیدا عالم کشوری

نیچه مینك ییل زهد و طاعت ایلاکان*
امریغه آنینك اطاعت ایلاکان*

هرنه X 21a مهردین Д 19a — 18 ЛТ بیردی X 17б کلکا X 17a — 17 ЛТ
ایرماغین X 22б 23 X + — 23б ЛЛ1Т Д ایلاب 24a X صنعتین X 26б ДХ اوزره 27a XT
ایلابان 36a6 ХД Л1 معراجنی X 32б تاجنی X 32a رازنی T 29a راز

I

بسم‌الله الرحمن الرحیم

جان قوشی چون منطق راز ایلاکای تینکری حمدی بیرله آغاز ایلاکای
اولکه مخلوقات خلاقی‌دور اول آندین اوزکا فانی‌و باقی‌دور اول
صانعی کیم چیکتی چون صنعی قلم آفرینش طرحینی قیلدی رقم
ایلاکاچ دایر* توقوز افلاکنی قاصر ایتی فهمی‌دین ادراکنی
کوکنی تون کوندین ملمع ایلادی مهر و انجم‌دین مرصع ایلادی
آینی کوک* تیرناغیدین قیلدی مثال آلغان اول تیرناغ بیریانین* هلال
سیردین کردونغه سالدی اضطرار بیرکا آنینك جوفی‌دا* بیردی قرار
بیریوزین یامغور سویی بیرله یودی کرد چرکی* اول یوماغ‌دین اوکسودی
بحر اوزه جنك ایلادی توفراغ‌دین *جنك اوچون* لنکر یاسادی تاغ‌دین
قیلدی دریاغه بخارین* پرده پوش مهر اوتیدین توشماسون دیب سوغه جوش

آشکار ایلاب عدالت عالمین بیب سودا موجود قورت و قوش غمین
بیردی نیسان یامغوریغه اول شرف کیم کهر قازغاندی* بذلی‌دین صدف
درغه بیردی اول بها بیرله رواج کیم سریر اهلی‌غه بولدی* زیب تاج
چون حمل‌دین* بیردی آیین بهار بولدی تینك میزانی‌دا** لیل و نهار
تانک نسیمین عیسی آسا ایلادی باغ امواتینی احیا ایلادی
جلوه کر قیلدی چمن* زیبالارین باغ ارا یاییب چیچك رعنالارین

یراوزه X 9б چیرکین X 8б چوخدا X 7б یاندین T 6б کون X 6а طایر Д 4а
میزانداکیم X 14б حملغه T 14а بیردی Д X 13б قازندی X 12б بخاری X 10а
جهان T 16а میزانیدین T

طیارلاوچی
شرف‌الدین ایشان‌خواجه‌یف

محرر
پارسا شمسییف

اوزبیکستان س‌س‌ر فن‌لار اکادیمیه‌سی
ا. س. پوشکین نامی‌داکی تیل و ادبیات اینستیتوتی

علیشیر نوایی

لسان الطیر

علمی تنقیدی متن

اوزبیکستان س‌س‌ر «فن» نشریاتی
تاشکینت ۱۹۶۵